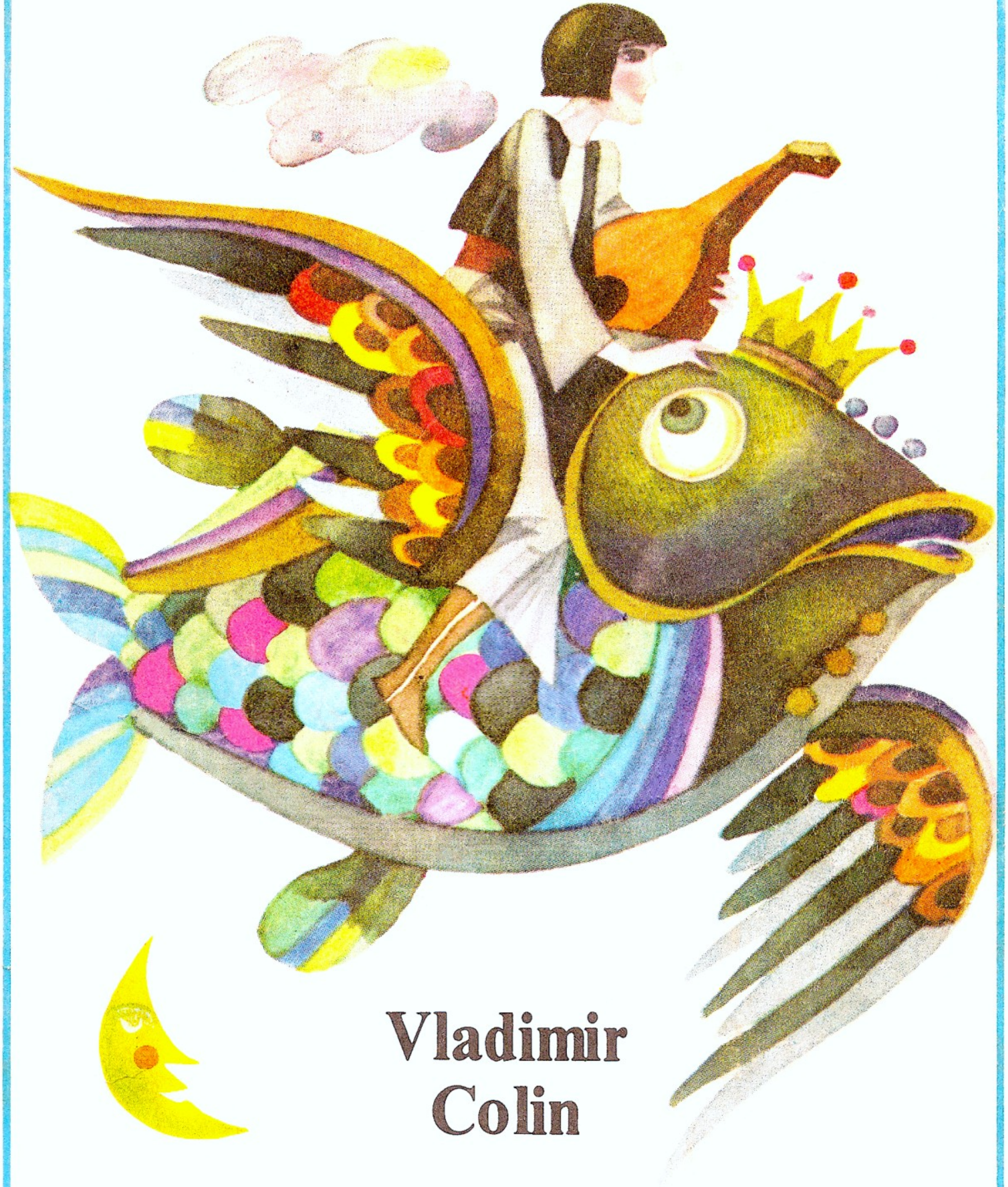

Vladimir
Colin

Basme

EDITURA ION CREANGĂ

Basme

Coperta de Val Munteanu

virtual-projec
== aladrian

Editura Ion Creangă
Bucureşti
1984

Basme (1953)

Bob de grâu

Ar fi fost odată, de mult, pe vremea poveştilor adevărate, când iepurii purtau corniţe şi iezii plete răsfirate, atunci şi nu altădată, zice-se, ar fi fost, pe la noi, un moşneag. Cât de bătrân era nu mai ştia nimeni şi, de când trăia, uitase şi moşneagul socoteala anilor. Dacă voia să se uite la una-alta îşi ridica genele cu degetele şi chiar aşa vedea ca prin sită. Barba-i ajungea până la genunchi, iar pletele până la călcâie.

Şi trăia singur-singurel moşneagul, pentru că, să ştiţi, era arţăgos cum nu se mai află. Întruna căuta noduri în papură şi purici în brânză. Cât era ziua de lungă sta singur pe o laviţă şi, veşnic nemulţumit, bombănea. Ba i se părea că soarele bate prea tare, ba îl supărau norii prea deşi ; când îl necăjea ziua prea lungă, când îl scotea din sărite noaptea prea scurtă. Nimeni şi nimic nu-i intra în voie !

Şi uite că într-o bună zi, cum sta el în colibă şi se încrunta la gândul că după zi avea să vină noaptea, atunci când ar fi poftit să se mai schimbe rânduiala statornicită, o ciocârlie, cum face, cum drege, nimereşte pe uşa deschisă, şi intră în colibă. Dacă s-a văzut închisă între patru pereţi, s-a speriat straşnic şi a început să zboare de colo-colo. Zboară-zboară, nimereşte în dreptul cuptorului şi scapă din cioc un bob de grâu. Apoi se mai învârtește o dată prin colibă şi, zvârr ! țâșnește pe uşă şi se pierde în albastrul cerului.

Dar bobul de grâu, pricepi, căzuse pe cuptor. Şi, cum dă de căldură, cum începe să se umfle ; se umflă, se umflă, ajunge cât un ou. Moşneagul cel supărăcios, fireşte, nu văzuse nimic. Nici ciocârlia nu fusese în soare s-o zărească, darămite bobul de grâu !

Şi-apăi bobuşorul îşi cată de treabă. Se mai umflă o dată, se face cât un harbuz! Iar harbuzul odată plesneşte ca harbujii răscopţi şi, ce să vezi! Iese din el un prunc de o palmă, purtând la şold o sabie cât degetul.

— I-ha ! Tare mi-e foame !

De astă dată moşneagul s-a mirat — vezi că de auzit auzea mai bine decât vedea — şi a întrebat supărat:

— Foame ? Cui îi e foame ?

— Lui Bob-de-Grâu...

— Şi de când grăiesc boabele de grâu ? a strigat moşneagul. Şi de când li-e foame ?... Eu îmi astâmpăr foamea cu ele.

— Ba nu cumva să faci una ca asta !

Şi, vorbind aşa, a sărit Bob-de-Grâu de pe cuptor şi taman pe genunchii moşului a nimerit. S-a apucat de barba moşneagului, apoi, hai-hai, s-a căţărat şi a tot urcat până i-a ajuns la bărbie.

— Mă vezi ?

Moşneagul şi-a ridicat genele cu degetele. Ceva-ceva zărea el, dar nu se putea dumiri.

— Ştii ce ? Dă-mi un codru de pâine şi-ai să mă vezi, a strigat atunci Bob-de-Grâu.

— Ce face?... Pâine ? De ce să-ţi dau pâine? s-a răstit moşneagul, nu de alta, dar ca să se poată încrunta, cum îi era felul.

Bob-de-Grâu a tăcut şi bătrânul a prins să se perpelească. Uitai să vă spun că mai avea o meteahnă : pe toate voia să le ştie.

— De ce taci ? a strigat atunci. Răspunde !

Dar Bob-de-Grâu tăcea. S-a luptat moşneagul cu sine însuşi, a şovăit, până la urmă meteahna lui de-a doua a biruit-o pe cealaltă, care voia ca nimic să nu-i fie pe plac. S-a ridicat, s-a îndreptat din şale şi, șontâc-șontâc, s-a dus de-a pus pe masă o bulcă de pâine. Bob-de-Grâu îndată a sărit pe masă, a scos sabia şi a început a hăcui pâinea, potrivindu-şi îmbucăturile. Iar dac-a început să mănânce, a prins a creşte cu câte un an de fiece îmbucătură.

— Te văd ! a strigat deodată moşneagul trezindu-se că pe masa lui se ridică un flăcău voinic, în mână cu o sabie zdravănă (că-i crescuse şi sabia deopotrivă). Ia dă-te jos, că-mi strici masa ! a mai ţipat apoi, găsind îndată pricină de supărare.

— Iaca mă dau, a răspuns bucuros flăcăul şi a sărit de pe masă, venind cu braţele întinse către bătrân. Tătucă, să ne sărutăm.

Dar moşneagul s-a dat îndărăt cu un pas şi, împiedicându-se de o laviţă, a căzut cât era de lung.

— Tătucă ? a strigat fără să ţină seamă de durere, de spaimă, de nimic. Care tătucă ? De unde tătucă ?... Băiete, vâră-ți

minţile în cap si nu vorbi în dodii !

S-a întristat atunci Bob-de-Grâu şi a şoptit:

— Va să zică, eu să nu am tată ?

— Ia te uită la el ! a strigat moşneagul. Dar ce, un tată se găseşte aşa, pe toate cărările ?... Numai supărări are omul de la feciori. Voi, flăcăii, vă ştiu eu, alta nu faceţi decât să mâncaţi! Ai să-mi mănânci şi capul... Şi de unde ştiu eu că eşti vrednic să-mi fii fecior ? Ce, puţin lucru-i să ai un tată ca mine ?

— Încearcă-mă ! Cere-mi ce pofteşti, i-a răspuns bietul Bob-de-Grâu. Dar să fiu şi eu în rând cu oamenii...

— Aşa ? A chibzuit moşneagul, apoi a socotit să-l pună la încercare : Ascultă, i-a grăit în cele din urmă, dacă vrei să-ţi dovedeşti vrednicia, află că trăieşte pe undeva un blestemat de zmeu, Salcotea. Multe răutăţi a săvârşit năpăstuind oamenii, furându-le fetele şi prigonindu-i în fel şi fel... Şi tot mult m-am luptat şi eu în tinereţile mele cu el, dar — cum, necum — n-a fost chip să-i vin de hac. Tu ştii ce ? Ca dovadă că l-ai răpus, adă-mi biciul lui Salcotea, cel din lumea zmeilor şi cu barba de nouăzeci şi nouă de stânjeni, şi atunci te primesc de fecior...

Să fi văzut cum s-a bucurat Bob-de-Grâu ! De nerăbdare nu mai izbutea să stea locului.

— Unde-i ? Unde-i Salcotea ? Spune-mi, şi-ndată mare fug să-ţi aduc biciul...

— Nu ştiu, te priveşte, a răspuns mânios moşneagul. Descurcă-te!

Dac-a auzit aşa, şi-a luat Bob-de-Grâu rămas bun şi a pornit în lumea mare să-l caute pe Salcotea. A umblat către răsărit şi către apus, către miazăzi şi către miazănoapte, a mers cale lungă să-i ajungă, din poveste mult înainte este, cine va asculta bine va-nvăţa şi cine va dormi bine va odihni, iar după ce a mers atâta lume, s-a pomenit într-o seară la marginea unei holde fără capăt. Secerătorii trudeau în holda aceea şi parcă din ce secerau, dintr-atât valul spicelor creştea mai bogat. Iar oamenii erau amărâți şi aveau feţe posomorite.

— Seară bună, a zis Bob-de-Grâu.

— Mulţumim dumitale.

— Care-i nevoia, oameni buni ?

— Iaca, a răspuns un bătrân, holda asta, bat-o s-o bată ! Dacă nu isprăvim s-o secerăm în iaseară e vai şi-amar de noi, că nu mai avem zi bună cu Salcotea...

— Salcotea ? a strigat bucuros voinicul.

Şi şi-a ridicat atunci Bob-de-Grâu braţul şi, fără vorbă multă, a apucat, de pe cer, secera lunii.

— Păzea, fraţilor!

Şi-apăi când a început a secera, cădeau grâiele dealuri-dealuri şi singurele se legau în snopi. Lucea tăişul de aur al lunii de-ai fi zis că fulgeră şi, privindu-l, rămaseră oamenii cu gurile căscate. Cât ai răsuci o ţigară, nu se mai zărea din holda aceea decât miriştea ţepoasă, iar Bob-de-Grâu se înălţă din spate şi aşeză binişor luna pe cer, la locul ei.

— Voinic bărbat, grăi atunci bătrânul care vorbise dintâi, şi cu toţii-i mulţumiră lui Bob-de-Grâu, care le dăduse ajutor.

Da-n timp ce se întrebau ei de una şi de alta se stârni un vârtej de vânt care răsturnă oamenii ca pe nişte gândăcei, şi numai Bob-de-Grâu, cât era el de voinic, abia dovedi să se ţină pe picioare. Venea, pasămite, Salcotea, cel din lumea zmeilor şi cu barba de nouăzeci şi nouă de stânjeni.

— Aţi secerat ? i se auzi glasul hărmăluind. Dar tu cine eşti ? mai strigă, dând ochii cu Bob-de-Grâu. Cum îndrăzneşti să calci pe pământurile mele ?

Şi nici ziua bună nu-i dădu, că odată-l chemă la luptă.

Voinicul nu se sperie — doar nu era copil de babă ! — ci spuse numai :

— Bine, dacă ai poftă de bătaie. Dar să-mi răspunzi întâi la una : în luptă să ne luptăm, sau în săbii să ne tăiem ?

— Ba în luptă, că-i mai scurtă, strigă Salcotea, şi se şi aruncă asupra lui Bob-de-Grâu.

Şi se-ncăierară, se strânseră şi se-ncleştară, stârnind o larmă de-ai fi zis că tună cu toate tunetele şi fulgeră cu toate fulgerele. Numai că să nu lungesc vorba şi să nu bag ziua în noapte şi noaptea în zi, destul să-ţi spui că nouă ani se luptară şi nu se dovediră. Înfloreau macii în jurul lor, cădea zăpada, copiii se făceau oameni în putere, dar Bob-de-Grâu şi Salcotea încă se luptau scurmând cu picioarele şi afundându-se în pământ. Numai

capetele li se mai vedeau din groapa în care-şi măsurau acum puterile.

Într-al zecelea an, dacă văzu şi văzu că n-are ce face, se scutură o dată Salcotea şi, subţiindu-se ca o aţă, se răsuci şi se-nşurubă într-o bortă pierind în fundul pământului, în lumea zmeilor.

— Stai, zmeule, strigă Bob-de-Grâu în urma lui. Opreşte !

Ţi-ai găsit! Se topise, pierise Salcotea.

— Ce facem, oameni buni ?

— Ce să facem ? răspunse careva. Om fără necaz şi iarnă fără frig nu s-a pomenit... Ne-om canoni şi noi mai departe cu Salcotea...

Dar Bob-de-Grâu nu pricepea asemenea gând şi nici nu voia să-l priceapă.

— Nu aşa, oameni buni, că am şi eu o treabă cu Salcotea ! Nu mă las până nu dau de el, de-o fi să-l caut şi-n gaură de şarpe... Nu ştiţi pe unde-şi are casa ?

— Asta nimeni n-o ştie, voinice...

— Rămâneți cu bine.

Şi din nou o porni Bob-de-Grâu şi merse, merse voiniceşte, întrebând de Salcotea în dreapta şi-n stânga. Care cum îi auzea întrebarea dădea din umeri, mărturisind că de asemenea nume nici nu auzise, nici nu pomenise. Ce să facă Bob-de-Grâu ? Mergea şi el încotro îl duceau ochii şi, tot mergând, ajunse pe seară într-o pădure.

— Ia să poposesc eu în poiana asta şi să-mi fac oleacă de foc.

Începe el să caute lemne de foc, dar, cum era năzdrăvan, nu se mulţumea cu uscături mărunte. A căutat până a dat de un stejar cât toate zilele, doborât de furtună. Şi numai ce-a vrut să-l ridice şi să-l care în poiană, c-a auzit un glas :

— Fie-ţi milă, voinice, şi nu lua stejarul ! Mai bine înalţă-l cum a fost, şi-ai să vezi că prinde din nou rădăcini...

S-a mirat Bob-de-Grâu şi a înălţat stejarul, care pe dată a prins rădăcini şi-a înverzit, de parcă nici o furtună nu-l doborâse. Şi s-a despicat în lung trunchiul stejarului şi-a ieşit dinăuntru un moşneag cu faţa arămie ca frunzele de toamnă, cu cioareci şi

opinci arămii, cu o cămaşă arămie şi, pe umăr, cu o zeghe de frunze arămii.

— Cine eşti, moşule ?

— Maimarele pădurii, Bob-de-Grâu. Şi, pentru binele pe care mi l-ai făcut, am să te ajut şi eu. Ce-ţi pofteşte inima ?

— Păi, uite care-i nevoia... Ai şti să-mi spui cum să dau de Salcotea, din lumea zmeilor ?

— Ei, Bob-de-Grâu, greu lucru îmi ceri, a rostit moşneagul. Numai Pământul ar putea să-ţi dea răspuns, şi pentru asta se cuvine să ajungi la capul Pământului, cale de nouăzeci şi nouă de ani şi de încă nouăzeci şi nouă de zile... Iar ca Pământul să-ţi dea răspuns, se cere să-l ajuţi s-o ferece în lanţuri pe Muma-Pădurii. Tare-l canoneşte Muma-Pădurii, pustiindu-i codrii cu dinţii ei de fier! Cui s-ar îndemna s-o biruie, i-ar rămâne Pământul îndatorat, aşa că l-ar ajuta în lupta cu Salcotea...

Dac-a auzit aşa, i-a mulţumit Bob-de-Grâu şi nu s-a temut de nimic. Iar moşneagul i-a dat o crenguţă fermecată şi l-a sfătuit să sufle peste ea de-o fi la nevoie, după care l-a învăţat cum să ajungă la Muma-Pădurii. Şi cum a vorbit, cum a pierit, intrând în trunchiul stejarului, care s-a închis pe dată, de parcă aşa fusese de când lumea. Iar Bob-de-Grâu a purces din nou la drum, cale lungă să-i ajungă, că pe drumul de poveste înainte tot mai este.

Şi dac-a mers preţ de un an, a dat peste un pod de argint şi, cum se lăsase noaptea, s-a ascuns sub pod, gândind să-i tragă un pui de somn. Şi numai ce aţipise, că a-nceput podul să scârțâie, ca sub o povară năprasnică.

— Care eşti acolo ? a strigat Bob-de-Grâu, deșteptându-se şi sărind în picioare.

Şi nu mică i-a fost mirarea văzând că pe pod trecea o fărâmă de om, ’nalt cât palma, gros cât deştul.

— Tu faci să scârțâie podul, voinice ? a râs Bob-de-Grâu.

— Râzi tu, râzi, Bob-de-Grâu, i-a răspuns omuleţul, dar ia încearcă să mă ridici.

A încercat Bob-de-Grâu, l-a apucat cu o mână, l-a apucat cu amândouă, s-a străduit şi şi-a pus întreagă puterea lui de voinic, dar n-a fost în stare să clintească omuleţul ’nalt cât palma, gros cât deştul.

— Bre, mare drăcovenie...

— D-apoi degeaba socoti că sunt Greul-Pământului ? a vorbit potolit acela. Ia-mă mai bine cu tine, că nu ţi-o părea rău...

— Bine, se-nvoi Bob-de-Grâu. Tot mi-era lehamite să bat drumurile de unul singur !

Şi, începând să umble împreună, mult se minuna Bob-de-Grâu de mersul tovarăşului, care-şi strângea mâinile şi picioarele de se făcea ghem şi-şi da drumul de-a dura, rostogolindu-se mai repede decât putea merge Bob-de-Grâu cu pasul lui de voinic.

Şi-au cutreierat aşa câtă lume au cutreierat, până au ajuns într-o seară la un pod de aur, sub care au hotărât să facă popas. Şi numai ce aţipiseră, că a început podul să se clatine şi să salte, de-ai fi zis că vrea s-o ia din loc.

— Care eşti acolo ? a strigat Bob-de-Grâu, deșteptându-se şi sărind în picioare.

Şi nu mică i-a fost mirarea văzând că pe pod trece o namilă de om înalt cât o turlă, care mai mult sălta decât păşea şi se tot ţinea cu mâinile de marginile podului.

— Tu salţi podul, voinice ? a râs Bob-de-Grâu.

— Râzi tu, râzi, Bob-de-Grâu, i-a răspuns namila, dar ia încearcă să mă ţii locului!

L-a apucat Bob-de-Grâu cu o mână, l-a apucat cu două, s-a străduit şi şi-a pus întreagă puterea lui de voinic, dar n-a fost chip să ţină pe pământ namila înaltă cât turla. Sălta şi se ridica în văzduh cu atâta uşurinţă, că îl înălţa şi pe Bob-de-Grâu cu câțiva stânjeni.

— Bre, asta-i altă drăcovenie !

— D-apăi degeaba socoti că sunt Uşurelul-Vântului ? a grăit potolit acela. Ia-mă mai bine cu tine, că nu ţi-o părea rău...

— Bine, se-nvoi Bob-de-Grâu. Unde-s doi, trece şi al treilea...

Au început a umbla câteştrei, şi tare mulţumit era Uşurelul-Vântului că, apucându-l Greul-Pământului de picioare şi lăsându-se greu, greu de tot, putea şi el să păşească pe pământ, ca oamenii. Dar dacă Greul-Pământului uita şi se lăsa mai uşor, odată se trezea înălţat în văzduh — şi-apăi ţin-te ! Îl făcea Uşurelul-Vântului cum îi venea la gură, de nu mai ştia Greul-Pământului unde să se vâre de ciudă.

Iar bătând ei cale din zori şi până-n asfinţit şi din asfinţit până-n zori, au ajuns în pădurea uscată peste care împărăţea Muma-Pădurii. Unde-ţi întorceai privirile nu vedeai decât trunchiuri moarte şi crengi schiloade. Iar în mijlocul pădurii se ridica un munte golaş şi, în vârful muntelui, palatul de bârne al Mumei-Pădurii.

— Măi, a dracului iasmă ! s-a mirat Bob-de-Grâu.

— De mult o ştiu eu, i-a răspuns Greul-Pământului.

Şi odată s-a făcut ghem şi s-a rostogolit, izbind straşnic în poalele muntelui.

De izbitura lui s-au cutremurat lumile şi praf şi pulbere s-a ales din muntele golaş, iar palatul din creştet s-a zdrobit ca o coajă de nucă.

— D-ăştia-mi sunteți ? a strigat atunci Muma-Pădurii, ridicându-se cu mare ură dintre sfărâmăturile palatului. Ei, las' că vă vin eu de hac...

Şi unde n-a-nceput să sufle un aer fierbinte, de simţea Bob-de-Grâu că i se usucă şi ochii din cap. Uşurelul-Vântului habar n-avea, că se ridicase sus, peste câmpia norilor.

— Alelei, Bob-de-Grâu frate, acum e rândul tău, a gemut Greul-Pământului. Mă arde Muma-Pădurii, mă seacă...

Numai oleacă s-a întins Bob-de-Grâu şi, apucând de pe cer un nor dolofan, l-a stors cum ai stoarce dumneata o cârpă udă. Atâta ploaie a căzut din norul dolofan, că a stins pârjolul şi-a iscat o Dunăre lată şi adâncă, de era să se înece Greul-Pământului.

— Opreşte, frate, a strigat el rostogolindu-se din calea apelor. Opreşte, că nimeresc din lac în puţ!

Nu-ţi mai spui de Muma-Pădurii, că era leoarcă toată. Dac-a văzut că nu-i de glumă, odată a şuierat şi, ivită de unde, de neunde, o oaste de vârcolaci s-a năpustit asupra lui Bob-de-Grâu. Lupta Bob-de-Grâu, lupta Greul-Pământului, lupta Uşurelul-Vântului, dar vârcolacii veneau mereu cât nisipul mărilor şi, unde cădea unul, răsăreau de îndată alţi doi.

A priceput Bob-de-Grâu că numai cu tovarăşii lui nu le vine de hac. A scos din chimir crenguţa moşneagului din pădure, a suflat peste ea şi, ce să vezi ? Cum a suflat, cum s-au pus în mişcare codrii zdraveni de la marginea împărăţiei peste care

stăpânea Muma-Pădurii. Copaci bătrâni cu trunchiul cât butiile, stejari oţeliţi şi fagi vânjoși, brazi falnici ca suliţele de voinic, paltini, arţari şi câte alte soiuri de copaci, care nu se clintiseră din locurile lor de când erau, îşi scoteau din pământ rădăcinile şi călcau acum, de parc-ar fi avut picioare. Păşeau copacii încruntaţi şi hotărâți, iar — văzându-i — Bob-de-Grâu simţi că-i creşte inima.

Luptă ca aceea nu s-a pomenit şi n-o să se pomenească, frate, câtu-i lumea, că-i strivea pădurea pe vârcolaci şi-i făcea una cu pământul. Gata, gata să rămână Muma-Pădurii fără vârcolaci. Dar s-a repezit cotoroanţa în zbor şi i-a aruncat în faţă lui Bob-de-Grâu un pumn de nisip şi, cum i-a ajuns nisipul la gene, cum a căzut Bob-de-Grâu într-un somn adânc. Atunci s-au repezit vârcolacii şi, ce-au dres, ce-au făcut, au găsit o piatră de moară, au legat-o de gâtul lui Bob-de-Grâu şi l-au cărat pe voinic de mi l-au zvârlit, bâldâbâc, în apa cea lată şi adâncă. Vezi că, prinşi în iureşul bătăliei, Greul-Pământului şi Uşurelul-Vântului nu văzuseră şi nu auziseră nimic.

Şi a căzut Bob-de-Grâu, a tot căzut în apa neagră şi adâncă până-a ajuns pe fund, unde a dormit trei zile şi trei nopţi încheiate. Iar dacă s-a trezit, tare s-a mirat aflându-se cu gura în nisipul de pe fundul apei.

— Ce-i asta, frate ?

Un peştişor care înota de colo-colo se opri şi răspunse, privindu-l cu ochii lui rotunzi şi bulbucaţi :

— Ce, nu ştii ? Vârcolacii te-au zvârlit în apă.

Auzind una ca asta, tare s-a mai supărat Bob-de-Grâu. O dată s-a opintit şi a ieşit deasupra, trăgând după el piatra de moară. Dar pe mal lupta mai era în toi, ce crezi !

A trecut Bob-de-Grâu prin apă şi a ieşit la mal, iar vârcolacii, când l-au văzut cu piatra de moară la gât, au încremenit.

Şi-apăi a început Bob-de-Grâu să-i judece trăsnindu-i cu piatra de moară, de făcea numai roate-roate prin trupurile lor. Vezi că abia acu se supărase de-a binelea !

Mi i-a judecat el în lege şi, peste puţin, rămăsese acolo numai o mână de vârcolaci care, văzând că se îngroaşă gluma, au tulit-o de fugă dând cinstea pe ruşine, măcar că Muma-Pădurii nu ostenea să-i cheme la luptă, șuierând şi îmbărbătându-i. Ei, şi mi-

au înconjurat-o atunci copacii pe Muma-Pădurii şi au strâns-o din aproape în aproape, până au închis-o, de parcă stătea într-o cuşcă cu zăbrele. Degeaba se zvârcolea, degeaba ameninţa, degeaba se străduia să sufle aer încins. Bob-de-Grâu a legat-o de mâini şi de picioare, le-a mulţumit copacilor, iar copacii s-au întors ca la un semn şi, haida-hai, au pornit-o spre locurile de baştină în care şi-au înfipt din nou rădăcinile şi unde au încremenit, de parcă nu se clintiseră de când lumea.

— Cum om ajunge noi la capul Pământului cu scorpia asta de babă ? i-a întrebat atunci Bob-de-Grâu pe tovarăşii lui, pe cel 'nalt cât palma, gros cât deştul şi pe cel cât turla.

— Vă iau eu în spinare pe toţi, s-a bucurat Uşurelul-Vântului.

— Da, bine ar fi, numai că până la capul Pământului e cale de nouăzeci şi nouă de ani şi de încă nouăzeci şi nouă de zile...

— Asta să-ţi fie grija, a râs Greul-Pământului. Lasă-te pe mine...

Şi unde n-a început a ciocăni Pământul cu mânuțele lui grele cât nişte căsoaie din cele mari, de ziceai că acuşi-acuşi îl sfarmă şi trece dincolo.

Şi nu peste mult s-a auzit un glas :

— Cine bate ? N-ăi fi tu, cumetre ?

— Chiar aşa, a dat răspuns Greul-Pământului. Fii bun şi ieşi la vedere...

Într-o clipă, o dihanie măruntă a țâșnit dintr-o bortă.

— Iacătă-l şi pe cumătrul meu, Căţelul-Pământului, a zis tovarăşul lui Bob-de-Grâu. Măi cumetre, n-ai vrea să-mi faci un bine ? Tare aş avea nevoie de coada de mătură a Mumei-Pădurii, dar, vezi, păcatele, am năruit muntele cu palatul baborniţei cu tot, şi nu mă mai încumet s-o găsesc în atâta morman de piatră şi de lemn...

— Se poate, cumetre ? a chiţăit Căţelul-Pământului. Rabdă puţintel, c-am venit !

Şi cum a vorbit, cum a țâșnit ca săgeata şi a pierit în mormanul de dărâmături. A stat Bob-de-Grâu cât ai avea vreme să te ştergi la un ochi, şi Căţelul-Pământului s-a şi înfăţişat ținând în gură coada de mătură. I-a mulţumit cumătrul şi l-a întrebat de sănătate, dar Căţelul-Pământului nu s-a întins la vorbă, că era

zorit. S-a vârât în borta lui — şi dus a fost!

— Harnic cumătru, nimic de zis, s-a bucurat Bob-de-Grâu. Dar cu coada de mătură ce-om face ?

— Cu coada de mătură om face aşa, a răspuns Greul Pământului. Tu ai s-o iei în spinare pe Muma-Pădurii şi ai să te prinzi de un picior al lunganului ăsta de Uşurelul-Vântului, iar eu am să-l apuc de celălalt picior. Apoi ai să înşfaci coada de mătură şi-ai să zici:

Coadă de mătură,
Piedicile-nlătură,
Du-mă,
Furtună,
Cu iuţeala vântului.
La capul Pământului !

Zis şi făcut. Iar dacă a rostit ce-l învăţase Greul-Pământului, s-a pomenit Bob-de-Grâu pe meleaguri pustii, unde picior de om nu călcase, unde aripă de pasăre nu zburase. Era acolo o linişte mare, şi când ploua, cinci ningea, când cădeau stele.

Iar cum stătea Bob-de-Grâu şi privea cu mirare în jur, iacă-n depărtare doi munţi ascuţiţi mișcându-se de-ai fi zis că joacă. A priceput Bob-de-Grâu că nu-s munţi, ci urechile Pământului care se ciulesc, auzind larmă de paşi. Atunci a pus mâna pâlnie la gură şi a strigat o dată, cât a putut de tare :

— Ehei, Pământule !

S-a cutremurat Pământul atât de straşnic, că Greul-Pământului s-a tupilat, făcându-se din mic mai mic, iar Uşurelul-Vântului a țâșnit în văzduh, cât era de lung. Numai Bob-de-Grâu s-a înfipt bine pe picioare şi a aşteptat în linişte. Iar un glas adânc şi care deştepta ecou după ecou a prins a bubui :

— Cine... cheamă... Pământul?

— Eu, Bob-de-Grâu... Am prins-o pe Muma-Pădurii şi ţi-am adus-o legată de mâini şi de picioare.

— Unde-i ? a strigat cu glas de tunet Pământul.

Şi pe dată a şi căscat o gură de piatră, o peşteră fără fund.

Bob-de-Grâu a luat-o pe Muma-Pădurii şi a zvârlit-o în peştera care s-a închis cât ai bate din palme, iar Pământul

straşnic s-a bucurat dacă şi-a văzut duşmanca răpusă.

— Pentru binele pe care mi l-ai făcut, se cuvine să te răsplătesc, Bob-de-Grâu. Ce-ţi doreşte inima ?

— Să dau de urma lui Salcotea, din lumea zmeilor...

— Bine, Bob-de-Grâu... şi pe dată a căscat Pământul o altă peşteră, care se afunda ca un puţ. Coboară, Bob-de-Grâu, şi ai să dai de urma lui Salcotea, din ţara zmeilor.

Din nou s-au adunat cei trei tovarăşi, iar Bob-de-Grâu a apucat coada de mătură şi a strigat:

Coadă de mătură,
Piedicile-nlătură,
Du-mă,
Furtună,
Până-n lumea zmeilor,
Pe tărâmul răilor !

Dar, ce să vezi ? Nu s-au mişcat defel. Şi-au înţeles atunci că mătura Mumei-Pădurii n-avea puterea să-i ducă pe celălalt tărâm.

— Nu-i nimic, a zis Uşurelul-Vântului. Să se lase Greul-Pământului greu, dar ştii, nici prea-prea, nici foarte-foarte, ca să nu ne frângem gâtul...

Şi să vezi dumneata, agăţaţi de picioarele năzdrăvanului au coborât încetişor Bob-de-Grâu şi Greul-Pământului, au tot plutit în jos cale de nouă zile şi nouă nopţi, până au ajuns în lumea zmeilor.

Ciudată lume ! Toate câte se aflau acolo erau răsturnate cu capul în jos, şi copacii, şi florile, şi apele. Apele curgeau prin văzduh şi, să vezi minune, nu se vărsa din ele nici un strop.

— Măi, n-om fi noi suciţi cumva? a întrebat cu spaimă Uşurelul-Vântului.

Şi îndată a încercat să păşească pe mâini. Dar, când i-a văzut pe tovarăşii lui râzând cu gura până la urechi, s-a ruşinat şi s-a pus din nou pe picioare.

Au umblat tustrei cât au umblat, minunându-se de toate câte vedeau şi, într-un târziu, au ajuns la nişte munţi prăpăstioşi. Au mers prin trecători înguste, pe brâie de piatră şi în cele din urmă au zărit, pe un stei, un castel de aramă. Pe un tăpşan sta o fată

frumoasă, care ofta şi-şi pieptăna pletele de aur...

— De ce eşti tristă, fată frumoasă ? a întrebat Bob-de-Grâu.

— Cum să nu fiu tristă, voinice, i-a răspuns fata, dacă m-a răpit Salcotea şi mă ţine închisă în lumea zmeilor, pe tărâmul răilor?... Dar voi cum de-aţi ajuns aici ?

— Apăi tot cu Salcotea avem o treabă... E acasă ?

— Ba nu, că-i plecat de ieri la vânătoare...

Dac-a auzit aşa, a mai întrebat Bob-de-Grâu :

— Fată frumoasă, n-ai văzut cumva unde-şi ţine biciul ?

— Cum de nu ! Hai să-ţi arăt...

Şi l-a dus fata în castel şi i-a arătat biciul spânzurat de un cui, deasupra patului lui Salcotea. Bob-de-Grâu l-a luat şi, apucând fata de mână, a dat să iasă din castel. Numai ce-i trecuse pragul, că a-nceput biciul să şuiere ca o mie de balauri la un loc, şi Salcotea-l auzi pe unde vâna, înţelegând că biciul îi dă semn de primejdie. Ca un fulger s-a repezit zmeul şi, înfășurându-se în barba lui de nouăzeci şi nouă de stânjeni, a gonit spre casă.

N-a trecut mult şi Salcotea l-a ajuns din urmă pe Bob-de-Grâu, l-a pălit din zbor cu buzduganul şi i-a luat biciul şi fata, după care s-a făcut nevăzut.

Uşurelul-Vântului a vorbit atunci, galben la faţă ca lămâia :

— Ei, Bob-de-Grâu, scoală... ce-ai rămas lungit la pământ ?

Greul-Pământului s-a apropiat de voinic, l-a pipăit, l-a cercetat şi a strigat:

— Ce tot hodorogeşti? Nu vezi că l-a ucis blestematul?... Hai, scoate-mă degrabă pe Pământ.

Şi s-a agăţat Greul-Pământului de piciorul namilei de Uşurelul-Vântului care l-a scos, prin peştera îngustă, tocmai pe Pământ. Greul-Pământului i-a arătat apoi calea, şi celălalt l-a dus hăt, tocmai la munţii care se bat în capete, de unde au luat un ulcior cu apă vie. Degrabă s-au întors acolo unde zăcea Bob-de-Grâu şi numai ce l-a stropit Greul-Pământului, că voinicul s-a şi ridicat oftând :

— Of, fraţilor, greu somn mai dormii...

— Şi-ai fi dormit tu mult şi bine, dacă nu te stropeam cu apă vie, i-a răspuns Greul-Pământului, povestindu-i toată întâmplarea.

S-a bucurat Bob-de-Grâu dac-a văzut că are tovarăşi de

credinţă şi le-a mulţumit cum nu se poate mai frumos.

— Păi degeaba socoţi că te-am îndemnat să ne iei cu tine ? i-au răspuns într-un glas tovarăşii. Vorba e, ce facem acum?

— Acum ne întoarcem la castel, a hotărât Bob-de-Grâu.

Şi, pornind din nou la drum, au mers, au tot mers până au întâlnit munţii prăpăstioşi şi-au dat iarăşi, pe tăpşanul din faţa castelului, peste fata care-şi pieptăna părul de aur. Acum era şi mai tristă, iar ochii-i pluteau în lacrimi. Dar s-a luminat la faţă văzându-i şi a strigat cu mare bucurie :

— V-aţi întors ? Şi eu, care-mi luasem nădejdea...

Fata vorbea cu tustrei deodată, dar numai la Bob-de-Grâu se uita, şi tare-l mai sorbea din priviri ! Iar voinicul nu se lăsa nici el mai prejos.

— Ei, porumbeilor, le-a amintit atunci Greul-Pământului, de Salcotea aţi uitat cu totul ?

— Aşa-i, s-a posomorit Bob-de-Grâu. Întâia dată m-am luptat cu el nouă ani încheiaţi, iar a doua dată m-a ucis, pălindu-mă fără veste. Se cheamă că tot el e mai tare... Fată frumoasă, n-ai şti să-mi spui ce mănâncă zmeul, de-i atât de puternic ?

— Cum să nu, i-a răspuns fata, că doar pe mine mă sileşte să-i gătesc bucatele !

I-a destăinuit că Salcotea înghite la o masă zece cuptoare de pâine, cinci bivoli, un butoi cu rachiu şi două butoaie cu vin.

— Ia să vedem, oi putea mânca şi eu tot atât ? a întrebat Bob-de-Grâu, şi fata a alergat pe dată în castelul de aramă şi i-a pregătit o masă straşnică, ştii, ca pentru Salcotea.

S-a pus Bob-de-Grâu la masă şi-a dovedit cuptoarele de pâine, şi butoaiele cu rachiu şi cu vin. Ba, după ce a înghiţit al cincilea bivol, s-a mai rugat de fata frumoasă să-i mai frigă unul, nu de alta, dar i se făcuse o foame, ceva de speriat !

Şi iacă, nu sfârșise bine masa, că o larmă năpraznică se auzi şi castelul se zgudui până în temelie.

— Ce-i asta ?

— Vine Salcotea ! strigă fata cu spaimă. Aşa face întotdeauna... îşi aruncă buzduganul de la o mie de poşte...

Şi, să vezi şi să nu crezi, după ce izbise în porţile de aramă ale castelului, stârnind larma năpraznică, buzduganul a deschis

porţile şi a năvălit în încăperea în care se afla Bob-de-Grâu. A sărit pe masă şi, de pe masă, s-a aşezat frumuşel la locul lui, agățându-se în cuiul anume bătut în perete.

Uşurelul-Vântului schimba feţe-feţe şi Greul-Pământului îşi astupase gura cu palma, dar Bob-de-Grâu s-a ridicat îndată şi, apucând buzduganul, l-a rotit de trei ori şi i-a făcut vânt îndărăt. A zburat buzduganul șuierând, a zburat şi-a tot zburat, oprindu-se doar când s-a izbit de fruntea lui Salcotea.

De izbitura lui a căzut zmeul pe spate şi şi-a pipăit cu spaimă cucuiul, înțelegând că acolo, la castel, se petrecuse ceva necurat. A cules buzduganul şi, de unde venea liniştit spre casă, odată s-a înfăşurat în barba lui de nouăzeci şi nouă de stânjeni şi a gonit pe drumul de întoarcere. Când colo, îl află pe Bob-de-Grâu în faţa porţii.

— Tot tu, Bob-de-Grâu ?

— Tot eu, zmeule,..

O cam băgase pe mânecă Salcotea, că încă nu uitase de lupta cu Bob-de-Grâu şi ştia că ultima dată îl răpusese numai pentru că îl izbise pe neaşteptate.

— Cum să ne luptăm ? întrebă zmeul. În trântă să ne trântim, sau cu buzduganele să ne strivim ?

— Ba în trântă, că-i mai sfântă, răspunse Bob-de-Grâu şi îl şi înşfăcă de barbă.

Se luptară din zori şi până-n seară, fără să se poată dovedi. Scântei țâșneau din palmele lor şi tuna şi fulgera de-ai fi zis că toate furtunile din lume, strânse la un loc, bubuie pe tăpşanul din faţa castelului.

— Fată frumoasă, strigă atunci Salcotea, adă-mi oleacă de apă, că te-oi face stăpână peste lumea zmeilor, din tărâmul răilor !

— Fată frumoasă, a strigat şi Bob-de-Grâu, nu-i da apă. În schimb, dacă-mi dai mie, te-oi duce pe Pământ, s-auzi glas de ciocârlie !

Fata se repezi în castel, a umplut un ulcior cu apă şi l-a dat lui Bob-de-Grâu care, cum l-a băut, cum a simţit o putere de foc în vine. Când l-a apucat pe Salcotea de barbă, numai o dată a tras şi barba i-a rămas în mână. Atunci s-a făcut Salcotea mic şi

neputincios, că în barbă stătea toată puterea lui, iar Bob-de-Grâu mi l-a-nvârtit prin văzduh, şi, atât de năprasnic l-a buşit de Pământ, că s-a crăpat Pământul şi zmeul a căzut, a tot căzut, până s-a zdrobit în adâncul Pământului.

Şi s-a veselit atunci fata frumoasă, s-au veselit Greul-Pământului şi Uşurelul-Vântului, şi pe dată s-au gătit de întoarcere. Iar Bob-de-Grâu a intrat în castel de-a pus mâna pe biciul lui Salcotea, şi biciul n-a mai şuierat defel. Atunci, ce-i vine voinicului, odată plesneşte din bici ca să-i încerce puterea şi pe loc se strânge castelul de aramă, cu toate acareturile şi bogăţiile dintr-însul, se strânge şi se preface intr-un măr de aramă. A mai plesnit o dată Bob-de-Grâu din bici şi mărul s-a făcut din nou castel.

Dacă i-a priceput puterea, şi-a vârât voinicul mărul în sân şi, cu biciul în mână, s-a apropiat de tovarăşii lui. De astă dată Greul-Pământului s-a lăsat mai uşor, iar Uşurelul-Vântului i-a scos pe toţi prin peştera dreaptă ca un puţ. Şi a apucat Bob-de-Grâu coada de mătură a Mumei-Pădurii şi numai ce-a rostit :

Coadă de mătură,
Piedicile-nlătură,
Du-mă,
Furtună,
Pe nepusă masă,
La tătuca-n casă !

că s-au şi pomenit tuspatru în coliba moşneagului.

Mai îmbătrânise moşneagul între timp şi se făcuse mai puţin supărăcios. De când îl trimisese pe Bob-de-Grâu în lume, nu fusese ceas în care să nu se blesteme pentru nerozia lui care îl lipsea de un fecior — şi încă de unul atât de vrednic ca Bob-de-Grâu.

— Moşneag nebun, se certa întruna, l-ai trimis unde şi-a înţărcat dracul copiii şi, de bună seamă, feciorul s-a lipsit de asemenea părinte... N-ai să-l mai vezi, cum n-ai să-ţi vezi ceafa !

Dacă s-a pomenit moşneagul cu atâta omenire în colibă, a încremenit. Şi-a ridicat genele cu degetele şi, când a auzit strigătul lui Bob-de-Grâu : „Tătucă, iacă biciul lui Salcotea!“ a

murit şi-a înviat de bucurie.

Iar Bob-de-Grâu l-a poftit afară, a scos mărul de aramă şi a plesnit din biciul lui Salcotea. Pe dată s-a ridicat în faţa lor castelul de aramă, cu acareturile şi bogăţiile lui nemăsurate, iar văzându-l că strălucea de-l putea vedea şi el, nu mai ştia moşneagul pe ce lume se află. Vezi că nu cunoscuse puterea biciului decât acum !

Cu lacrimi în ochi şi-a strâns feciorul în braţe şi şi-a cerut iertare că avusese inima să-l trimită să înfrunte atâtea primejdii.

— Nu-i nimic, tătucă, i-a răspuns Bob-de-Grâu. Ia te uită ce mireasă şi ce tovarăşi mi-am găsit!

Dac-a văzut-o şi pe fata cu părul de aur, s-a bucurat moşneagul că are şi o fiică. Au chemat părinţii fetei şi s-a făcut o nuntă mare şi frumoasă, la care au fost poftiţi toţi oamenii din lume şi unde s-a mâncat până ce toată omenirea s-a săturat şi s-a jucat până le-a ieşit tuturor foc din călcâie. Ce crezi ? Eram şi eu pe-acolo, de căram la vatră lemne cu frigarea şi apă cu ciurul. Iată dacă m-au văzut aşa, nu ştiu ce i-a găsit pe nunii mari să mă-nghiontească şi să mă gonească, de-a trebuit să plec de la nuntă încălecând pe o lingură scurtă, s-o dai peste nasul cui n-ascultă !

Buruiana neagră

A fost odată ca nicăieri — când, nu se ştie — peste mări şi ţări, dincolo de marea Operencia[1] , a fost odată un om sărac. Atât de sărac, că n-a fost pe lume mai sărac decât el. Şi mai avea şi copii mulţi, cât găurile sitei, care erau cu toţii nişte leneşi cum iar nu s-au mai pomenit pe lume, îşi tăiase fiecare câte o seamă de nuiele şi le potrivise felurite lungimi, de putea, stând în pat, să tragă lângă el tot ce dorea. Stăteau leneşii trântiți cât erau de lungi, şi până şi să vorbească le era lene.

Numai cel mai mic dintre fraţi nu semăna cu ceilalţi. Din zori trebăluia alături de tatăl lui şi pe toate le făcea cu voie bună, dar ce puteau ei duce la capăt era înghiţit de burţile mereu flămânde ale leneşilor.

Dacă a văzut şi a văzut, a intrat într-o bună zi tatăl în casă, a adunat toate nuielele leneşilor, le-a pus pe foc şi a grăit aşa :

— Leneşilor, feciorii mei, aflaţi că de azi înainte m-am hotărât să nu mai muncesc pentru voi. Plecaţi încotro v-or duce ochii şi picioarele şi câștigați-vă singuri traiul. Măcar că mă doare în suflet, am să vi-l dau şi pe Ianoş, fratele vostru cel mic. Cu el ştiu că n-o să pieriţi. Aţi auzit ?

Dar leneşii, tot leneşi. N-a deschis unul gura şi au stat mai departe tolăniţi, care pe unde apucase.

S-a făcut ora prânzului. Au privit leneşii în dreapta, au privit în stânga — nu venea nimeni cu mâncarea. S-au gândit atunci să se scoale... tare le era lene.

— Fraţilor, a început unul dintre ei, dar rostind vorba asta s-a simţit atât de istovit, încât a adormit pe dată, iar ceilalţi, bucuroşi că nu li se cere să muncească ascultând, i-au urmat pilda.

Ei, dar pe seară au început burţile să vorbească pentru ei ! S-

[1] Marea Operencia – mare fabuloasă, caracteristică folclorului maghiar.

au trezit leneşii din somn. Au privit, s-au răsucit, nu se simţea abur de mâncare...

— Fraţilor, a izbutit să spună din nou cel care vorbise şi la prânz. Au schimbat leneşii priviri uimite. Ia te uită câte cuvinte rosteşte fratele lor ! Te pomeneşti că nu mai e leneş... Mirat, careva a vrut să-l întrebe, dar n-a izbutit să spună decât:

— Tu... nu... ? şi a căscat, sleit de puteri.

Cel întrebat a crezut că fratele vrea să ştie dacă nu-i e foame.

— Ba... da... a răspuns el, într-o mare încordare de voinţă.

Au tăcut apoi leneşii, Cei care vorbiseră erau frânți de oboseală, dar nici cei care ascultaseră fără să vorbească nu erau mai puţin istoviţi. Şi a trecut şi noaptea.

Dar a doua zi dimineaţă foamea i-a împuns rău de tot. Fără să mai ţină socoteală de lene, s-au unit cu toţi şi-au răcnit:

— Mîn-ca-re !

— Of, leneşilor, feciorii mei, le-a răspuns tatăl, nu v-am spus că nu mai am de unde şi că nici nu mai vreau să vă hrănesc de pomană ? Hai, sculaţi şi căutaţi-vă norocul în lume...

De astă dată s-au înspăimântat leneşii. Atât erau de speriaţi, că au început să se scoale, cu mare teamă : de amar de vreme nu se mişcaseră şi li se părea că de prea mult zbucium se poate rupe ceva în ei. Dar, spre mirarea tuturor, nu se întâmplă nimic. Privind cu nespusă milă unii la alţii, se ridicară şi ieşiră din casă. Ianoş îi întâmpină râzând :

— V-aţi hotărât, zmeilor ?

— Tu... începu careva dintre fraţi, dar, gândindu-se că printre ei se afla acum unul care încetase să fie leneş, îl aşteptă să-i ia vorba din gură.

Leneşul nici cu gândul nu gândea să dea glas. De-ajuns muncise când se ridicase în picioare! Au prins leneşii a sprijini pereţii casei cu spinarea, şi tatăl le-a grăit aşa :

— Leneşilor, feciorii mei, poveţe n-am să vă dau pentru că, de când vă ştiu, v-am tot povăţuit şi nimic nu s-a lipit de voi. Măcar atâta ţineţi minte si fiţi şi voi cuviincioşi. Nu lăsaţi oamenii să vă treacă înainte fără să le daţi bineţe. Înţelesu-m-aţi ?

— Înţeles, tătucă, a strigat Ianoş, în timp ce leneşii se

mulţumeau să dea abătuţi din cap.

I-a sărutat tatăl la plecare, că de, leneşi-leneşi, dar os din osul lui erau şi ei, l-a strâns pe Ianoş la piept, şi fraţii au pornit în lume.

Mergeau leneşii de-i întreceau până şi melcii, bucurându-se în inima lor că dăduseră peste mai nevolnici decât ei. Un drum de o zi era drum de o lună pentru leneşi. Dacă a văzut aşa, i-a strâns Ianoş grămadă şi le-a spus :

— Fraţilor, am născocit ceva ca să ne mişcăm mai repede.

— Re... începu unul dintre leneşi.

— ...pe... adăugă un altul.

— ...de ? întrebă cu spaimă al treilea.

A zâmbit Ianoş pe sub mustăţile care-i mijeau sub nas şi a strigat :

— Mai repede, da. Ce, nu vă place ?... S-a apucat de a tăiat o nuia groscioară şi a început să vâjâie cu ea. Vedeţi, a urmat apoi, e lesne de înţeles. Vin după voi şi izbesc cu nuiaua. Care merge repede scapă, care rămâne în urmă se alege cu un şfichi pe spinare. Înţeles ?

La mare cumpănă ajunseseră leneşii ! Să pornească mai repede era greu, dar greu era şi să înceapă să vorbească şi să-l potolească pe afurisitul de Ianoş. Au încercat ei să chibzuiască, dar cine le-a dat răgaz ? Că s-a pus Ianoş să şuiere prin aer cu nuiaua, de ziceai ce-i aia! Au început să se grăbească leneşii. Teama de nuia s-a dovedit mai tare decât lenea...

Mergeau acum mai repejor, şi Ianoş părea că mână un cârd de oi. Au mers cât au mers, până au întâlnit un moşneag. Leneşii şi-au amintit de sfatul tatălui lor, dar le-a fost lene să-şi descleşteze fălcile. Ianoş, adâncit în treaba lui — să-i grăbească pe fraţi — n-a luat seamă îndată la moşul care trecea şi numai după o vreme şi-a amintit că trecuse un unchieş pe lângă el şi că nu-i dăduse bineţe.

— Ehe, fraţilor, a strigat el, ia mai odihniţi-vă oleacă...

Leneşii n-au aşteptat să le spună de două ori. Fericiţi, s-au tolănit la marginea drumului şi s-au afundat în lenea din care nuiaua lui Ianoş îi scosese cu atâta răutate. Iar Ianoş s-a grăbit, alergând în urma moşneagului şi, când l-a ajuns din urmă, şi-a

scos cuviincios cuşma :

— Moşule, iartă-mă şi nu te supăra. Când am plecat de acasă tata ne-a sfătuit să nu trecem pe lângă nimeni fără să-i dăm bineţe, dar eu am uitat. Cum mi-am amintit, uite, am alergat într-un suflet să-ţi spun : Bună ziua, moşule...

— Bună să-ţi fie inima, voinicule, a răspuns moşul. Apoi a zâmbit : Dar ce-i cu flăcăii pe care îi mânai ca pe nişte oi ?

— Ce să fie, a oftat Ianoş, ia, nişte neisprăviţi de fraţi ai mei, leneşi ca altă aia şi cu care nu ştiu ce să mai fac.

— Păi de ce nu-i faci pastori ? a întrebat moşneagul.

S-a bucurat Ianoş şi i-a mulţumit pentru învăţătură, dar moşneagul a urmat să vorbească aşa :

— Cât despre tine, fătul meu, pentru că te văd flăcău de ispravă, uite ce povaţă-ţi mai dau. De atâția ani de când tot trăiesc am aflat şi eu câte unele... Se spune că pe moşia grofului, dincolo de pădurea asta, creşte buruiana neagră, cu ajutorul căreia îţi poţi schimba înfăţişarea după cum pofteşti. Tu, vâră-te argat la grof, găseşte buruiana şi ia-o, că bine îţi va prinde în viaţă...

I-a mulţumit Ianoş moşneagului şi s-a dus să-şi întâlnească fraţii care sforăiau la marginea drumului.

— Sculaţi, fraţilor, le-a strigat Ianoş. Haida, la drum !

Nu s-au urnit leneşii decât atunci când nuiaua a început să şuiere. Cu chiu cu vai, s-au ridicat în picioare şi, după ce i-a tuns şi le-a schimbat hainele, i-a mânat Ianoş din urmă şi a lăsat câte unul în fiecare sat. Apoi s-a îndreptat spre pădurea îndărătul căreia se afla moşia grofului, despre care îi vorbise moşneagul.

În pădure era întuneric. Ianoş zvârli nuiaua şi, tăind un copac, îşi croi o ghioagă bunicică. Mergea fluierând, când de după un trunchi gros îi ieşi înainte o arătare cumplită. Era o babă urâtă ca moartea, care privea cu un ochi la slănină şi cu altul la făină. Avea baba un nas lung şi încovoiat, aidoma unei gheare de vultur.

— Stai! răcni baba cu un glas înspăimântător. Cum îndrăzneşti să treci prin locurile mele ?

— Bună ziua, mătuşă, răspunse cuviincios Ianoş, aşa cum îl învăţase tatăl lui. Dar ce, nu-i voie să umbli prin pădure?

— Bine că mi-ai spus mătuşă, ţipă baba, altminteri pe loc te

făceam fărâme ! Dar pădurea e a mea, aşa să ştii. Se poate să nu fi auzit de mine ?

— Iaca n-am auzit...

— Eu sunt Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier, vesti baba, așteptând ca Ianoş să tremure de frică.

Flăcăul însă răspunse liniştit :

— Iar eu sunt Ianoş...

— Îndrăzneşti să nu te temi ? mai întrebă înciudată vrăjitoarea. Ia priveşte !

Şi, făcând un semn cu mâna, trânti la pământ un rând de copaci. Ianoş abia avu vreme să se ferească.

— Da, proastă treabă, spuse flăcăul. Ce ţi-au făcut copacii, de i-ai pedepsit ?

Râzând, vrăjitoarea strigă :

— Ha-ha, copacii nu mi-au făcut nimic I Dar am băgat spaima în tine, aşa-i ?

— Nu prea, răspunse Ianoş.

Atunci Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier se aşternu pe treabă. Ca să-l înspăimânte pe Ianoş, începu să zboare prin faţa lui călare pe o coadă de mătură, aprinse un cerc de foc, făcu să țâșnească un şuvoi de apă din trunchiul unui gorun, săpă o prăpastie la picioarele flăcăului, mă rog, făcu tot ce ştia. Într-un târziu, istovită, întrebă :

— Ţi-am vârât spaima în oase ?

— Nu prea, răspunse Ianoş. Dar adăugă, plin de bunăvoinţă : Mai încearcă, totuşi, nu trebuie să-ţi pierzi nădejdea...

Istovită, vrăjitoarea răsufla greu şi mai-mai să plângă de necaz.

— Dar ce ştii tu să faci atât de grozav, că nu te temi de mine ? întrebă ea.

— Eu ? Ştiu să muncesc pământul, grăi Ianoş, să cioplesc lemnul, să fac brânzeturi...

Vrăjitoarea nu apucă să-i răspundă. În pădure se auziră nişte strigăte mânioase, răsunară plesnituri de bici şi, răcnind şi suduind, un bărbat gras, cu faţa roşie şi mustăţile în furculiţă, se ivi printre copaci.

— Vai, groful ! ţipă vrăjitoarea şi, cât ai clipi, se sui pe coada

ei de mătură şi pieri în văzduh.

— Las’ că te prind eu, afurisito ! strigă groful în urma ei, amenințând-o cu biciul. Crezi că mult am să mai rabd să stai degeaba?... Şi tu ce păzeşti aici ? se întoarse el către Ianoş.

— Nu păzesc nimic, domnule grof. Veneam la tine, să mă bag argat...

Îl privi groful pe Ianoş, din cap până-n picioare. Era voinic flăcăul, iar groful îşi spuse că va putea munci cât trei.

— Argat, argat, bombăni el, toţi vreţi să-mi fiţi argaţi! Hai du-te la maimarele rândaș şi spune-i să-ţi dea şi ţie o treabă...

Aşa intră Ianoş argat la groful cel gras şi cunoscu rânduielile de la curtea lui. Groful era hain şi nu făcea decât să mănânce. Din zori se stârnea o vânzoleală cumplită, când bucătarii, chelarii, sofragiii forfoteau şi puneau la cale toate cele de trebuinţă pentru îndestularea pântecului trufaşului lor stăpân. Învăţă Ianoş să-i ştie pe maimarii fiecărei slujbe, în jurul cărora foiau zeci de ajutoare împărţite după tagmă şi pricepere. Era, de pildă, un maimare peste jiletci, sub mâna căruia se aflau nouă jiletcari, cu grija celor nouăzeci şi nouă de dulapuri pline cu jiletci ale grofului. Cu toţii nu făceau decât să le aşeze după culoare, să le calce, să le scuture de praf şi de molii şi să le scoată din când în când la soare, să nu prindă miros. Sub mâna maimarelui blănar stăteau nouă blănari mai mici, care dădăceau nenumăratele şube şi cuşme ale grofului. Ianoş căzu sub mâna maimarelui rândaș.

Erau în grajduri armăsari voinici, şi nouă rândași îi ţesălau, îi plimbau, îi hrăneau. În prima zi, Ianoş puse ochii pe un armăsar negru şi, încălecându-l, o porni pe moşia grofului. Alerga armăsarul cu iuţeala vântului şi flăcăul chiuia în şa, de parcă toată lumea ar fi fost a lui. Lângă un drum, numai ce se iveşte rădvanul grofului, iar groful însuşi, tolănit pe perne, îşi privea bogăţiile. Dacă a dat cu ochii de Ianoş, din roşu s-a făcut vânăt :

— Stai ! a răcnit el, săltându-se pe perne.

Ianoş şi-a scos cuşma şi s-a apropiat.

Groful, nici una, nici două, a ridicat biciuşca şi, jap !... a pocnit armăsarul cel negru, că Ianoş, vioi, se ferise la vreme. Armăsarul a sforăit o dată pe nări şi, când a izbit cu copita, a răsturnat rădvanul, cu grof cu tot.

Răcnetele şi blestemele grofului se auzeau până departe. Încurcat sub rădvan, roşu ca un rac fiert, se zbătea să se ridice şi nu izbutea.. Vizitiul sărise de pe capră şi, făcându-i cu ochiul lui Ianoş, se bucura că groful dăduse de bucluc.

— Şterge-o, băiete, şopti vizitiul. Când o ieşi de acolo şi te-o vedea la faţă, numai bine nu ţi-o fi...

A zbughit-o Ianoş, călare pe armăsarul negru, şi vizitiul l-a ajutat pe grof să iasă de sub rădvan.

— Unde-i ticălosul, haimanaua şi nelegiuitul ? au fost primele cuvinte ale grofului.

— Nu ştiu, i-a răspuns vizitiul. Cât m-am muncit eu să ridic rădvanul, a dat bir cu fugiţii...

A suduit groful, a tunat şi a fulgerat, apoi s-a întors la curtea lui unde a poruncit să i se dea de mâncare de trei ori mai mult ca în alte dăţi. Au început bucătarii să-i aducă la masă gâşte şi porci, şi înfuleca groful de te cuprindea spaima. Dacă s-a săturat, a poruncit să fie chemat Ianoş. Abia a intrat flăcăul în încăpere, că i-a şi zvârlit în cap o tipsie de aur.

— Cum ai îndrăznit, nemernicule, să mă înfrunţi ?

— Vorbeşte frumos, i-a răspuns Ianoş. Şi ce obicei e ăsta, să zvârli cu tipsiile ?

A rămas groful cu gura căscată şi, în prima clipă, n-a mai ştiut ce să zică. Vezi, nu i se întâmplase niciodată să-i răspundă careva. Apoi a poruncit ca Ianoş să fie vârât în beci.

S-a dus atunci groful în odaia lui şi, în faţa căminului, a strigat :

— Vino, cotoroanţă !

S-a auzit un huiet şi, călare pe coada ei de mătură, Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier a pătruns, prin horn, în încăpere. Tremura toată şi se ferea să se uite la groful cel gras.

— Ascultă, vrăjitoare, începu el. De la o vreme te ţii numai de prostii şi nu faci nici o treabă ca lumea. Aud că ţăranii fură lemne din pădure şi ţie nici prin minte nu-ţi trece să-i sperii şi să-i alungi...

— Iartă-mă, grofule, scânci vrăjitoarea. Am îmbătrânit din cale-afară şi numai copiii se mai sperie de mine...

— Să-ţi bagi minţile în cap, urmă neînduplecat groful. Dacă

nu izbuteşti să vâri spaima în ţărani, să ştii că zile bune nu mai ai!

— Fac şi eu ce pot, scânci din nou vrăjitoarea, căreia nasul de fier îi atârna tot mai jalnic.

A certat-o groful şi-a ameninţat-o, iar până la urmă i-a poruncit :

— Vezi că am vârât la beci un argat răzvrătit, unul Ianoş... Du-te şi învaţă-l cum să se poarte !

— Ianoş ? ţipă vrăjitoarea. Fac orice, numai nu mă sili să dau ochi cu Ianoş ! Nu se teme de mine şi-şi bate joc de vrăjite mele... Vai de zilele amărâte pe care am ajuns să le trăiesc !

— Hm ! spuse încruntat groful. Aşa ? Atunci să-i tăiem capul, ca să nu-i molipsească şi pe alţii de boala lui!

Dar, în vremea asta, Ianoş fusese dus în beci. Î încuiaseră într-o hrubă de piatră, umedă şi rece, în care lumina zilei pătrundea doar printr-o crăpătură îngustă. Dacă i se obişnuiră ochii cu întunericul, începu Ianoş să-şi cerceteze temniţa. Într-un colţ văzu ceva şi mai întunecat decât zidurile de piatră şi, apropiindu-se, zări o buruiană înaltă, neagră ca păcura. Cum nimeni nu se îngrijise să-i aducă ceva de mâncare, rupse o frunză şi o mestecă. Apoi, apropiindu-se de crăpătura îngustă, privi afară.

— Hei, dac-aş fi o musculiță, lesne m-aş strecura prin crăpătura asta !

Abia şoptise aşa, că simţi o furnicătură prin trup şi, cât ai bate din palme, se făcu musculiță. Uimit, se furişă din beciul de piatră şi zbură până departe, în câmp. Acolo se gândi : „Gata, am scăpat din beci. Acum m-aş face om la loc“... şi nu sfârși bine de gândit, că simţi iar o furnicătură şi, tot cât ai bate din palme, se pomeni din nou în pielea lui de om.

Atunci îşi aminti de moşneagul întâlnit pe drum şi înţelese că, fără să ştie, aflase buruiana minunată cu ajutorul căreia îşi putea schimba înfăţişarea.

— Aşa ? Păi de-aici înainte, grofule, ţine-te !

Abia aşteptă Ianoş să se însereze. Când luna se ivi pe cer, flăcăul se prefăcu din nou în muscă şi zbură până-n iatacul grofului. Aşteptă acolo cât aşteptă, până se ivi groful şi se vârî în pat. Mai zăbovi Ianoş oleacă, apoi, când sforăielile grofului

răsunară vârtos, se făcu urs.

Şi unde nu începu ursul să mi-l ia pe grof în tărbacă, să mi-l plimbe între labe, să mi-l strângă şi să mi-l sucească pe faţă şi pe dos, de te-nfiorai numai privindu-l. Trezit fără veste şi pomenindu-se cu botul ursului lângă nasul lui, groful înţepeni de spaimă. Dar când fiara mai începu să-i şi tăbăcească pielea, se porni groful pe nişte răcnete, de-ai fi zis că vrea să scoale morţii. Numai că ursului nici că-i păsa !

Se adunaseră slugile la uşa iatacului şi, neputând intra din pricină că uşa era încuiată, întrebau de afară :

— Ce-i, domnule grof ? Ce s-a-ntâmplat ?

— Ursul, răcnea groful, mă striveşte ursul! Săriţi !

Slugile se priviră, se mai priviră o dată, iar un bătrân vorbi încetişor :

— Visează ! După câte a mâncat, nu-i de mirare să viseze că-i joacă urşii pe pântece...

Au râs slugile şi s-au răspândit care încotro, în vreme ce grofului îi pierise graiul. Când l-a văzut mai mult mort decât viu, s-a preschimbat ursul în muscă, a zburat pe fereastră şi, după o vreme, frânt de oboseală, sforăia şi Ianoş sub un pom...

Dar, a doua zi dimineaţa, nu proastă a fost mirarea slugilor care au găsit tot încuiată uşa iatacului. Au stat, au tras cu urechea şi parcă-parcă auzeau gemete înfundate.

— Domnule grof, a îndrăznit careva.

— Haimanalelor!... Of! Spargeţi uşa! s-a înălţat răguşit glasul grofului.

Iar au stat şi s-au privit slugile, iar au chibzuit, dar glasul se ridică din nou, nerăbdător :

— Spargeţi uşa, n-auziţi ?... Sau vreţi să vă sparg eu bostanii care vă ţin loc de capete ?

Au împins atunci slugile uşa cu umerii şi, când au intrat în iatac, au crezut că le fuge pământul de sub picioare. Toată încăperea arăta de parcă între pereţii ei s-ar fi dezlănţuit o vijelie. Scaune şi mese răsturnate, covoare şi perdele sfâşiate, pologul de la pat zdrenţuit ca steagul după bătălie, cioburi de sticlă pe jos — o privelişte de te apuca groaza. Iar groful zăcea pe podele, numai în fâșii din cămaşa lui de noapte, şi era plin de cucuie şi de

vânătăi.

Au fost chemaţi degrabă felceri şi spiţeri care s-au apucat să-l oblojească şi să-l lege cu feşe muiate în fel de fel de alifii, de se ridicase în încăpere un miros de spiţerie care-ţi muta nasul. Iar groful gemea cât zece şi, printre gemete, răcnea:

— Ticăloşilor ! Câinilor ! Să-mi prindeţi ursul şi să-mi aduceţi blana că, de nu, vă jupoi de vii !

— I s-a zdruncinat mintea, lămurea maimarele felcerilor, dar de priceput, nu pricepea nimeni ce se petrecuse în iatacul pustiit ca de vifor.

Nenumăraţii argaţi şuşoteau prin curte. De bine, tuturor le părea bine că se găsise cine să-l mai scarmene şi pe grof, dar ce şi cum se-ntâmplase nu izbutea nimeni să dea de rost.

Acum, vizitiul grofului a stat şi el şi a tras cu urechea.

„Măi, aici nu-i lucru curat“, şi-a spus el. Şi, ce-i vine lui, îşi aminteşte de Ianoş cel închis în beci şi se gândește c-o fi, bietul, lihnit de foame, „Ia să-i duc eu un dărab de pită, şi-a spus omul, că i s-o fi lipit burta de spinare de când tot zace la gros! “

Se duce el la crăpătura îngustă, prin care beciul primea lumină.

— Ianoş ! Măi, Ianoş !

Dar Ianoş cum să răspundă, dacă încă mai dormea sub pomul lui ? „Măi, aici nu-i lucru curat! “ şi-a spus din nou vizitiul.

Şi unde nu începe el să mi-l caute pe Ianoş prin pivniţe, prin sure, prin hambare, oriunde credea el că flăcăul s-ar fi putut piti. Nu-i şi nu-i ! A umblat vizitiul toată dimineaţa şi, abia pe la chindie, l-a găsit pe Ianoş, care tocmai făcuse ochi.

— Aici erai, fârtate ?

— Aici, a zâmbit Ianoş.

— Măi, a mai întrebat vizitiul, spune drept, tu l-ai bătut pe grof ?

Şi-a amintit Ianoş că vizitiul îl scăpase când cu rădvanul şi atunci, ridicând fruntea, a spus semeţ:

— Eu. Şi ?

— Şi nimic, a râs vizitiul. Zic că-i treabă de ispravă !

Au râs amândoi şi, de la o vreme, Ianoş a grăit:

— Eşti un om cinstit. Hai să ne prindem fraţi de cruce ! Cum

îţi zice ?

— Mie ? Ion.

Au bătut palma Ianoş şi Ion, iar Ion a vorbit aşa :

— Bine, pe grof l-ai bătut tu, dar ia să vedem acum dintre noi, care-i mai tare...

A râs Ianoş şi s-au prins flăcăii la trântă. Luptă ei, luptă — nu se puteau dovedi. Au tras atunci cu săgeata. Amândouă săgeţile s-au oprit în trunchiul aceluiaşi pom. Au mai încercat o dată — la fel. Nu izbutea nici unul să-l întreacă pe celălalt. Au prins atunci să alerge, şi în goana lor au întrecut şi iepurii, dar la ţintă tot amândoi au ajuns, umăr ia umăr.

— Măi băiete, a râs Ion parcă am fi de la un tată şi de la o mamă !

A râs şi Ianoş, după care flăcăii au ţinut sfat. Şi uite care a fost sfatul lor : i-a povestit Ianoş lui Ion tărăşenia cu buruiana neagră.

— Acum eu zic aşa, a încheiat Ianoş. Să mă prefac într-o piele de urs, şi tu s-o duci grofului, zicând că ai răpus fiara. El o să-ţi dea bani buni, şi eu am să pier când oi socoti cu cale.

Zis şi făcut. Cu pielea ursului pe braţ, Ion s-a îndreptat spre curte şi a început a urca falnic scările. Dac-a auzit groful că sosise cineva cu pielea ursului, a urlat de bucurie :

— Să intre, să intre !

Ion i-a pus pielea pe pat, şi groful a început să care la pumni şi la palme în pielea ursului, de-ai fi zis că vrea s-o facă găuri-găuri. Când a obosit, s-a întors către Ion :

— Ei, cum să te răsplătesc ?

— De, domnule grof...

— Du-te la bucătărie şi spune că am poruncit să-ţi dea un păhărel cu vinars !

— Cam mică răsplata, a îndrăznit Ion.

— Ce? Te-ntinzi la vorbă ? Nu cumva vrei...

Dar n-a mai apucat să-şi sfârșească ameninţarea, că pielea ursului întinsă pe pat o dată a zvâcnit şi a înviat.

— Săriţi i a răcnit groful.

Cine să mai sară ? Că dacă a început ursul să-l ia din nou între labele lui şi să-l tăbăcească, s-a speriat până şi Ion, măcar că

ştia că nu-i decât fratele lui, Ianoş. Ţipa groful ca din gură de şarpe, şi de ţipetele lui s-au adunat în grabă slugile, întrebând care mai de care :

— Ce-i ? Ce s-a-ntâmplat ?

Numai că, intrând în iatac, au găsit pe patul grofului pielea de urs,adusă, de Ion.

— Ursul! Ursul! ţipa groful.

— Care urs, domnule grof ? a întrebat Ion. Nu vezi că-i doar o piele ?.. S-a scrântit la cap, le-a şoptit slugilor.

— Nu-i nici un urs, e doar o piele, au adeverit şi slugile.

— Ce? Mă scoateţi nebun?... Ioane, n-ai văzut ursul?

— Care urs, domnule grof ? îi fi visat...

A căzut groful pe gânduri şi, privind pielea de pe pat, învârtind-o şi sucind-o în mâini, a început şi el să creadă că i se năzărise. N-a mai zis nimic, iar Ion a plecat. Când a adormit groful, Ianoş şi-a schimbat din nou înfăţişarea şi, făcându-se muscă, a zburat din odaie.

Mai apoi, întâlnindu-se fraţii, s-au gândit să plece de la grof.

— Numai că n-o să plecăm cu mâna goală, vorbi Ion. De câți ani îi tot slugăresc, dacă ar fi fost să-mi dea dreptul meu, mă făceam om...

Îl duse Ianoş pe Ion în beci, unde mestecă şi el o frunză din buruiana neagră. Apoi Ion îşi luă înfăţişarea unui moşneag, în vreme ce Ianoş se prefăcu într-un armăsar arăbesc, căruia numai că nu-i țâșnea foc pe nări. Moşneagul luă armăsarul de căpăstru şi-l duse la grof.

— Domnule grof, am un cal de vânzare...

Când a văzut armăsarul, grofului i s-a oprit inima în piept. Asemenea armăsar nici craiul cel mare nu avea.

Cât ceri pe el ?

— O mie de galbeni.

A încercat groful să se târguiască, dar moşul ţinea la preţ. De dorul armăsarului îi săreau grofului ochii din cap. Dacă a văzut şi-a văzut că n-are încotro, a numărat groful o mie de galbeni, iar moşul a plecat. Dar, abia ieşise din casă şi se făcuse nevăzut, că armăsarul se ridică o dată în două picioare şi, nechezând, alergă şi se zvârli în fântână. Cine să mai ia seama la musculiţa care ieşi

din fântână şi-şi luă zborul ?

Se izbea groful cu pumnii în cap şi, de supărare, căzu la pat. Iarăşi spiţeri, iarăşi oblojeli... De la o vreme s-a înzdrăvenit şi a început din nou să mănânce câte două gâşte şi doi porci la un prânz.

Atunci s-a ivit la curtea lui un negustor, care avea de vânzare un diamant. Când l-a văzut groful, mai-mai să-şi iasă din minţi. Mare cât un măr, diamantul arunca focuri, de lumina mai straşnic ca o mie de făclii la un loc.

— Cât ceri pe el ?

Negustorul, vezi dumneata, nu ştia preţul. A chemat groful toţi negustorii de la oraş, şi cu toţii au strigat într-un glas că asemenea piatră nu s-a mai văzut. „Să se plătească, ziceau, acoperindu-se cu galbeni. Când, din pricina galbenilor, nu s-ar mai vedea strălucirea diamantului, se cheamă că i s-a ajuns la preţ."

A pus groful de s-a turnat peste diamant o găleată cu galbeni. Dar ce se cunoştea ? Strălucea diamantul ca un soare. S-a mai turnat o găleată, şi altă găleată, şi uite aşa, din găleată în găleată, s-a umplut încăperea cu galbeni, de la duşumele şi până la tavan. Atunci abia nu s-a mai cunoscut strălucirea pietrei, şi încă ziceau negustorii că târgul era mai bun pentru grof, decât pentru cel ce se lipsea de diamant !

Şi-a încărcat negustorul galbenii într-un alai de căruţe, şi dus a fost. Iar groful a aşezat diamantul pe măsuţă, lângă patul lui, si nu se mai sătura privindu-l.

Într-o zi, trebuia să vină craiul cel mare din oraşul lui crăiesc, numai şi numai să vadă şi el minunea grofului, despre care se dusese vestea. A pregătit groful masă mare, bucătarii, chelarii şi sofragiii alergau ca nebunii de colo-colo. Ei, şi-a venit craiul cel mare şi cum a coborât din caleaşcă a întrebat:

— Unde-i ?

— Îndată, măria ta, s-a ploconit groful.

L-a poftit groful în încăperea în care diamantul scânteia ca un foc mare şi, văzându-l, a încremenit până şi craiul.

— Nemaivăzut! a strigat el şi a întins mâna să apuce piatra.

Atunci, spre spaima celor de faţă, diamantul a prins să salte pe catifeaua vişinie pe care stătea şi, deodată, s-a prefăcut într-o

viespe.

— Vai! a ţipat craiul, ferindu-se.

— Ţine-o! Ţine-o! răcni groful, văzând că viespea zboară către fereastra deschisă.

Dar viespea a pierit în albastrul cerului şi, întorcându-se către grof, craiul a întrebat cu asprime :

— Ce fel de glume sunt astea, domnule grof ?

Groful a deschis gura încercând să răspundă, dar a rămas aşa, cu gura căscată şi, bătând aerul cu palmele, s-a prăbuşit pe duşumele, mort de necaz.

— Domnilor, a spus atunci craiul, să mergem ! şi tot alaiul s-a răsucit pe călcâie şi, ținându-și nasul pe sus, s-a urcat în caleştile, aurite.

Dacă au pierit caleştile la răscrucea drumului, s-au ivit în curtea grofului Ianoş şi cu Ion. Au adunat acolo toate slugile, toţi argaţii, toţi ţăranii de pe moşii, iar când i-au văzut strânși buluc le-au grăit aşa :

— Fraţilor, norocul nostru a vrut ca groful să plesnească de ciudă !

— Mai bine mai târziu decât niciodată, s-a învoit un bătrân.

Şi cum Ion şi cu Ianoş primiseră mai mult decât le trebuia, au început să împartă averile şi pământurile grofului. Dar, în timp ce oamenii vorbeau între ei, s-a auzit un ţipăt în văzduh :

— Staţi ! Ce faceţi acolo, argaţilor ?

Călare pe coada de mătură, Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier coborî în mijlocul oamenilor, amenințându-i cu pumnii ei ca două capete de ciolane.

— Ce pofteşti, cotoroanţe ? întrebă Ianoş, apropiindu-se de babă.

Când dădu cu ochii de flăcău, vrăjitoarea se făcu mică-mititică şi începu să scâncească.

— Ianoş dragă, fie-ţi milă de mine... Nu mă face de râs în faţa argaţilor, că n-o să se mai teamă nimeni de biata vrăjitoare...

Au început oamenii să râdă, şi nici cei pe care baba îi îngrozise cândva nu-şi mai puteau ţine hohotele. Râdeau cu gura până la urechi şi şi-o arătau unui altuia pe vrăjitoare, când, să vezi minune, din ce râdeau oamenii, dintr-atât se împuţina făptura

babei, scăzu, se topi, până ajunse cât un fir de aţă.

— Nu mai râdeți, strigă piţigăiat, cu glăscior de copil, nu mai râdeți, că vă ucid pe toţi !

Ţi-ai găsit ! Hohoteau oamenii, şi vrăjitoarea, subţire ca firul de aţă, se zvârcolea neputincioasă.

Când s-au oprit din râs, nimic nu mai rămăsese din vrăjitoare, în afara nasului ei de fier pe care-l înhăţă îndată, un copil. S-a jucat, cu el cât s-a jucat, apoi l-a zvârlit într-un şanţ, unde l-au ros ploile şi l-au ruginit.

Iar dacă au sfârşit cu împărţeala, s-au prefăcut Ianoş şi Ion în doi vulturi care s-au ridicat în văzduh.

— Ia stai, frate, şi-a amintit Ianoş. Am avut eu nişte fraţi leneşi ...Hai să vedem ce s-o fi întâmplat cu ei.

Au luat atunci vulturii satele la rând şi au văzut că în fiecare sat leneşul se făcuse pastor şi trăia foarte bine. Ba unuia dintre fraţi îi mersese şi vestea şi era vorba să fie uns episcop.

— Bre, mulţi proşti pe lumea asta a grăit cu amărăciune Ianoş.

Şi şi-au îndreptat atunci zborul către căsuţa părintească în care tatăl, scăpat de liota de leneşi, izbutii să se mai salte din sărăcie. S-au făcut vulturii oameni la loc şi, dacă i-a văzut, bătrânul a murit şi a înviat de bucurie. Cu aceeaşi dragoste l-a strâns la piept şi pe Ianoş, şi pe Ion, fratele lui bun, iar când a dat ochii cu munţii de galbeni, nu mai ştia nici ce face, nici ce zice. În cinstea întoarcerii au întins o masă straşnică, iar trei zile şi trei nopţi au mâncat şi au băut, ca nişte oameni sănătoşi şi zdraveni ce erau. Zic unii că praznicul lor nici n-a luat sfârșit. Nu ştiu, dar dacă-i aşa, vă urez să treceţi pe la ei şi, nici azi, nici mâine, dar peste trei zile în cap să ne-ntâlnim cu toţii la masa lui Ianoş. Cine-o veni să fie sănătos tot anul, care-o lipsi, un an să-i plângem de milă !

Povestea cântecului

Tocmai dincolo de zare, undeva în depărtare, chiar în mijloc de ocean şi pe insula Buian[2] , stă un moş sub pom şi-aşteaptă să îi pice-o pară coaptă.

Stai pe loc, nu te zori, şi povestea va veni. Fete mari de-or s-o asculte au să aibă panglici multe, şi mărgele, şi inele, şi betele frumuşele ; flăcăiaşi de-or asculta, chivără vor căpăta, cizme drepte şi-nţelepte, învăţate să se-ndrepte, unde fumegă friptura şi îţi lasă apă gura.

Ei şi-acu', feciori şi fraţi, ascultaţi!

Trăia odată un ţăran bătrân, cu barba cât un car cu fân. Toată viaţa muncise de dimineaţă până seara şi, dacă l-ar fi întrebat cineva de ce bucurie îşi aminteşte, n-ar fi ştiut să răspundă. De nici o bucurie nu-şi amintea.

Rău e să fi trăit o viaţă-ntreagă şi să nu fii în stare să pomeneşti un singur prilej de bucurie ! Era din pricina asta trist bătrânul şi de multe ori sta pe seară şi lăcrăma.

— De ce plângi, tată ? îl întreba feciorul lui, Vaniuşa.

— De nici o bucurie n-am avut parte, i se jeluia bătrânul, şi puţine zile mai am de trăit. Of, Vaniuşa băiete, de-aş găsi şi eu prilej de bucurie!... Dar tu stai cât e ziua de lungă şi tai frunze la câini, aşa că şi dinspre partea asta trebuie să-mi iau nădejdea.

---

[2] Insula Buian – insulă fabuloasă, caracteristică folclorului ucrainean.

Amărâtă viaţă mi-a fost hărăzită şi amărâtă bătrânețe !

Vezi tu, viaţa era tare grea pe atunci. Dăduse straşnică poruncă stăpânul ca mâhnirea să-şi întindă aripile peste lumea întreagă. Oamenii munceau încruntaţi, fără veselie, râsul era pedepsit ca o fărădelege, dar pe stăpânul cel posomorât nimeni nu-l ştia şi nimeni nu-i văzuse la faţă.

Trebuie să ştiţi că Vaniuşa era un flăcău în putere, cu pletele galbene ca secara şi luminile ochilor ca cicoarea, era zdravăn, drept şi alb ca mestecenii, iar inima îl trăgea spre voie bună. Dar dacă oamenii toţi erau posomoriţi ?

— De ce n-ăi fi lucrând tu în rând cu ceilalţi ? îl întreba tatăl, văzându-l că odată se opreşte din arat şi rămâne cu capul ridicat, ascultând fluieratul unei mierle.

Nici Vaniuşa nu pricepea ce-i cu el. Se apuca de o treabă — ieşea, să zicem, la coasă — şi un timp muncea cu toţi ceilalţi, în tăcere, aşa cum era porunca. Dar numai ce-l vedeai că se aprinde şi, nu ştiu, ai fi zis că vrea să caute ceva, că nu-i mai ajungea coasa, şi inima-i cere cine ştie ce. Se oprea, se frământa şi, până la urmă, fugea în pădure. Acolo asculta cântecele păsărilor şi încerca să cânte cu ele. Fluiera, ciripea, îşi ţuguia buzele şi nu rămânea de căruţă ; ascultându-l, ai fi zis că are pene şi-i zburătoare, nu om cu frunte şi două picioare.

Dar ce folos ? Nici viersul păsărilor nu-l putea mulţumi şi Vaniuşa acum se-ntorcea la coasă, acum alerga din nou în pădure. Cu asemenea fel de a munci, se-nţelege, mare scofală nu făcea, bătrânul se amăra, mai cu foc plângea, şi gândul unei bucurii venită prin fecior îl părăsea.

Să vă spun acum : pe vremea aceea oamenii nu învăţaseră să cânte. Uite-aşa, nimeni nu ştia nici de cobză, nici de nai, nimeni nu bănuia măcar că asemenea scule pot fi. Nici Vaniuşa nu ştia de ele, dar inima lui cerea cântece aşa cum ştiuca cere apă, şoimul, văzduh şi omul, libertate. Neavându-le, flăcăul nu-şi găsea locul.

— Cum aş putea împrăştia tristeţea de pe lume ? se întreba deseori, dar la asemenea întrebare nu-i putea nimeni răspunde.

Într-o zi alergă ca de obicei în pădure, lăsând secerătorii pe câmp. Dar abia intrase în poiana unde îi plăcea să asculte cântecele păsărilor, că o ploaie năprasnică îl udă până la piele.

Începu să fulgere. Nu-i bine să stai în pădure pe vreme de furtună, asta o ştia Vaniuşa, dar ce era să facă ? Zări o scorbură mare în trunchiul unui copac şi, fără să mai stea pe gânduri, se vârî în borta care mirosea a ciupercă şi lemn putregăit. Care nu-i fu însă mirarea când văzu scorbura pe dinăuntru !

Pereţii păreau pereţii unui palat, într-atât erau de împodobiţi cu ciopliturі măiestre în adânciturile lemnului, anume aşezaţi cu chibzuială, nenumăraţi licurici scânteiau ca nişte pietre scumpe. Din scorbură pornea în jos un şir de trepte, aşternute cu muşchi moale.

„Ce-o mai fi şi asta“ ? se întrebă Vaniuşa.

Fără să pregete, coborî treptele, afundându-se în pământ. În jurul lui locul se lărgea şi lumina era tot mai vie. Scara coti apoi fără veste şi se trezi într-o grădină.

Iarba care creştea acolo era albastră, nu verde ca cea de pe pământ, şi i se înălţa până peste genunchi. Florile erau numai de două feluri : de aur şi de argint. Dacă le atingeai, sunau uşor, ca nişte clopoţei. Dar cea mai mare minune a grădinii erau pomii, cu trunchiurile lor lustruite şi strălucitoare ca nişte stâlpi de gheaţă. Frunzele pomilor erau şi ele albastre, iar poamele care atârnau de crăci erau cireşe de rubin, pere de opal, nuci de smarald şi câte altele, numai şi numai din nestemate. Iar toate minunile se oglindeau în apa de aur a unui havuz, care cânta ca zece privighetori — ba şi mai şi.

A încremenit Vaniuşa văzând unde-l duseseră paşii şi, de frumuseţea grădinii de sub pământ, a simţit că i se taie răsuflarea. Atunci, în liniştea grădinii, a răsunat un glas :

— Apropie-te, flăcăule.

S-a întors Vaniuşa, a privit în dreapta, a privit în stânga : nimeni.

— Se poate să nu mă vezi ?

Sub un copac cu ramurile groase, pe un tron închipuit dintr-o pernă mare de catifea roşie, odihnea o broască ţestoasă. Carapacea îi era mare cât roata carului şi împodobită cu aur, iar pe cap avea o coroniţă de flori.

— Ce te-a adus la mine, Vaniuşa ?

Înţelese flăcăul că ţestoasa e stăpâna grădinii şi-şi aminti de

poveştile bătrânilor, care pomeneau despre Stăpîna-lumilor-de-sub-pământ.

Mare-i era puterea, iar pe cel ajuns în grădinile ei îl putea dărui cu tot soiul de minuni, sau ţine rob până la sfârşitul vieţii. Dar, că stăpâna era o broască ţestoasă, se vede treaba că nici bătrânii nu aflaseră.

— Slăvită stăpână, începu Vaniuşa, am venit...

— Lasă, Vaniuşa, răspunse ţestoasa, ştiu eu mai bine decât tine pentru ce ai venit. Tu nici nu ştii ce cauţi... Ascultă !

Ţestoasa făcu un semn. Şi, la semnul ei, în copacii de gheaţă se treziră sumedenie de păsări, cum Vaniuşa nu mai văzuse. Frunzele albastre ale copacilor se izbiră uşurel, se izbiră şi crengile de gheaţă şi florile de aur şi de argint, se izbiră între ele şi poamele de nestemate, iar în linişte grădinii se ridicară atunci nişte sunete nemaiauzite, însoţite de clipocitul apei de aur. Acum ciripeau şi păsările. Sunetele se legară, se împletiră şi născură un cântec atât de lin, de dulce, încât Vaniuşa simţi din nou că i se taie răsuflarea. I se părea că în cântecul grădinii fermecate se vorbea de satul lui, de bătrânul care aştepta de la el bucuria pe care o viaţă întreagă nu i-o adusese, de oamenii care ară şi seceră, de holdele legănate sub cerul albastru, de tot ce e frumos pe pământul scăldat în soare.

Tot atât de fără veste cum începuseră să dea din aripi, păsările se opriră însă şi, nemaimişcându-se, pieri şi boarea care stârnise cântecul grădinii.

— Încă, încă ! strigă Vaniuşa. Porunceşte, slăvită stăpână, să mai bată din aripi ! Vai, de-aş putea povesti şi eu atâtea prin sunete...

— Ăsta-i cântecul, Vaniuşa, răspunse ţestoasa.

— Cântecul ?

— E ceea ce cauţi, fără să ştii, de atât amar de vreme. Ai vrea să cânţi şi tu ? Ai vrea să împrăştii tristeţea de pe lume ?

Inima lui Vaniuşa bătea ca un clopot, deoarece ştia că Stăpîna-lumilor-de-sub-pământ îi putea dărui puterea cântecului. Şopti fierbinte :

— Vreau. Mai mult decât orice pe lume...

Ţestoasa îşi clătină capul.

— Ştiam eu ! Dacă-i aşa, porneşte, Vaniuşa, drept înainte. Sub un pom uriaş ai să-l găseşti pe unchiu-meu, dormind. Ia seama însă, Vaniuşa, dacă s-o uita la tine cu ochiul stâng, o să fie mânios şi gata să te-nghită. Dacă s-o uita cu ochiul drept, n-o să mai ştie ce să facă pentru tine şi-o să te ajute cât i-o sta în putere. Te-ncumeţi să pleci ?

— Dar o să mă ajute să cânt ? întrebă Vaniuşa.

— Numai el te poate ajuta, spuse ţestoasa.

— Atunci sunt gata. Rămâi cu bine, stăpână.

— Du-te cu bine, Vaniuşa.

A plecat Vaniuşa. A ieşit din grădină şi a mers pe un câmp cu iarbă albastră. În mijlocul câmpului creştea un pom uriaş, cu trunchiul gros cât zece oameni strânși la un loc, şi sub pom dormea o namilă înspăimântătoare, cu gura cât şura.

— Să-l trezesc, să nu-l trezesc ?

S-a hotărât Vaniuşa să-l trezească. Ce-o fi, să fie!

A rupt o creangă din pomul cel mare şi a început să gâdile namila în ureche. Namila s-a răsucit, s-a trezit şi a privit spre Vaniuşa cu amândoi ochii deodată : era mânios şi în acelaşi timp gata să-l ajute.

— Ce vrei, stârpitură ?

— M-a trimis nepoata ta, ţestoasa...

— Bine că te-a trimis ! V-aţi făcut un obicei : vedeţi că omul doarme şi-l treziţi pentru toate fleacurile... Mai bine te-aş înghiţi, şi gata! Cred că ai carnea dulce, mai dulce decât carnea de pui... Şi ce stai aşa ? Acum, dacă m-ai trezit, spune ce vrei !

I-a spus Vaniuşa de cântecul grădinii, i-a spus că vrea să cânte.

— Poftim ! a răcnit namila. Acum vrea să-i dau şi arcul Voinicul-Pământului şi săgeata Străpunge-Tot ! Altceva nu mai vrei ?

— Păi de ce să-mi dai arcul ? a întrebat mirat Vaniuşa.

— Vrei să mă înveţi ce să fac ? s-a stropşit namila. Fără arc şi săgeată poţi rămâne şi aici. Totuna-i !

Aşa, bruftuluindu-l şi suduind (ca să-mpace răutatea ochiului stâng), dar ajutîndu-l cu sfatul şi cu fapta (cum îi poruncea bunătatea ochiului drept), l-a lămurit unchiul ţestoasei că are de

trecut o apă. Să nu se mire de nimic şi să nu-i vorbească luntraşului care-l va duce pe un ostrov. Acolo se ridică un munte, şi-n vârful muntelui străjuieşte de mii de ani Călăreţul-de-Aramă, tartorul vinovat de întunericul din inimile oamenilor. El e stăpânul posomorât care ar fi cernit şi lumina soarelui, de-ar fi fost în stare. Vaniuşa să încordeze arcul Voinicul-Pământului şi să tragă în călăreţ cu săgeata Străpunge-Tot.

— Apoi ? întrebă Vaniuşa, văzând că namila se opreşte din vorbit.

Supărat, unchiaşul ţestoasei se porni pe strigat :

— Apoi, apoi... Ia priviţi-l pe nătăfleaţă ! Vrei să-ţi cadă totul mură-n gură ?... Piei din faţa ochilor mei — şi mai ales din faţa ochiului stâng — că nu ştiu ce fac !

Adevărul este că namila striga pentru că mai departe, nu ştia cum să-l mai povățuiască pe Vaniuşa. Numai că flăcăul înţelese cum vine treaba. Mulţumind pentru arc şi pentru săgeată, le-a luat şi-a purces voiniceşte la drum.

Merge azi, merge mâine, merge-o săptămână încheiată. La sfârșitul săptămânii ajunge la o apă mare de nu i se vedea capătul. Şi cum sta el şi privea la apa cea mare, iată că vine către el o luntre. În luntre, un vâslaș. Dar ce vâslaș ? Avea picioare de pasăre, trup cu braţe de om şi cap de cal.

— Vai ce pocitanie ! şopti Vaniuşa.

Abia sfârșise vorba, că luntraşul nechează mânios, un vultur uriaş se năpusti din înălţimi, îl apucă pe Vaniuşa şi zbură cu el.

„Nu trebuia să vorbesc !“ îşi aminti prea târziu flăcăul.

Acum prostia o făcuse ! Vulturul îl ducea peste apa cea mare şi Vaniuşa înţelese că nu se va opri decât în cuibul lui, pe cine ştie ce piscuri şi-n cine ştie ce singurătăţi. Apăi atunci, pas de te mai întoarce, Vaniuşa !

Dar nu se pierdu cu firea. Apucă săgeata Străpunge-Tot şi, folosind-o ca pe un pumnal, împunse în sus, înțepând vulturul în burtă. Pasărea uriaşă scoase un ţipăt scurt şi-şi descleştă ghearele. Din înălţimea cerului, Vaniuşa se rostogoli, se rostogoli şi căzu în apă. Iar, pentru că se prăbuşise tocmai de lângă bolta norilor, pătrunse în apă mult, mult, şi se opri cu tălpile chiar pe fund. Când colo, ce să vadă ?

Lângă el se ridica un palat de sticlă, împodobit cu toate scoicile de pe lume şi, în loc de iederă, fel de fel de ierburi de apă se căţărau pe zidurile netede. Vezi, ăsta fusese norocul lui : acolo locuia Rusalca apei, o fată înţeleaptă şi frumoasă, dar ştii, frumoasă cum degeaba ai căuta pe pământ.

Când căzu Vaniuşa lângă palatul ei, Rusalca tocmai îşi hrănea ceata de peştişori de casă.

— De unde ai mai picat şi tu, voinice ?

— Din ghearele lui Vultur-Uriaş, răspunse Vaniuşa, povestindu-i Rusalcăi tot ce păţise.

Era Vaniuşa mândru la chip, şi inima fetei odată şi-a grăbit bătăile.

— Am să te ajut, Vaniuşa, a vorbit atunci Rusalca. Dar, după ce dobori Călăreţul-de-Aramă, tot la mine vii. Ai să vrei să te ajut şi atunci, aşa-i ?

— Aşa, frumoaso !

— Numai că eu am să te ajut doar dacă mi-i împlini voia, Vaniuşa.

— Care voie, frumoaso ?

S-a rumenit Rusalca şi Vaniuşa a înţeles. Păi el, din clipa în care o văzuse, ce credeţi că aştepta ?

— Vezi tu, Vaniuşa, a mai spus Rusalca, locul meu e aici, printre vietăţile de apă. Am să te ajut, dar dorul mă va trage îndărăt şi am să te rog să ne întoarcem în palatul de sticlă... Făgăduieşti să vii cu mine ?

— Tu nu ştii cum arde soarele şi cum unduie secara, răspunse Vaniuşa. Dacă spulber tristeţea oamenilor, pe pământ toate au să fie de o mie de ori mai frumoase. Ai să vezi, nici tu n-ai să vrei să te mai întorci sub apă...

N-a fost uşor, dar până la urmă Rusalca s-a lăsat înduplecată şi şi-a părăsit gândul dintâi, după care l-a luat de mână şi l-a dus pe Vaniuşa la mal.

— Te aştept curând.

— Curând voi veni, făgădui Vaniuşa.

Rusalca se cufundă în unde. Abia se cufundase, că luntrea se ivi împinsă de acelaşi ciudat vâslaș. Numai că Vaniuşa prinsese minte. Tăcut se sui în luntre şi tăcut rămase, oricât înfăţişarea

vâslașului i-ar fi dat sământă de vorbă.

Şi l-a dus vâslașul cu picioare de pasăre, trup cu braţe de om şi cap de cal, l-a dus o lună încheiată peste apa cea mare, timp în care nu văzură decât apă şi cer. Apoi se ivi în zare ostrovul căutat, pe ostrov, un munte şi-n vârful muntelui, trufaş, Călăreţul-de-Aramă pe calul lui de aramă.

Vaniuşa sări din luntre, şi-n clipa când tălpile-i atinseră pământul ostrovului luntrea pieri, cu vâslaș cu tot.

Rămas singur, Vaniuşa dădu ocol căutând o cărăruie cât de mică, în stare să-l ducă spre vârful muntelui. Umblă multă vreme, dar în jurul muntelui crescuse un hăţiş de nestrăbătut, alcătuit din spini si scaieţi înalţi cât un stat de om. Nici o cărare nu despica peretele ghimpos.

Aşa ? Văzând că n-are ce face, dădu foc hăţişului. Flăcările se năpustiră în urma trâmbelor de fum şi pe mal fu într-o clipă atât de cald, că Vaniuşa simţi cum i se pârlesc sprâncenele. Sări în apă şi aşteptă să se stingă focul. Apoi îşi făcu drum prin cenuşa fierbinte şi începu să suie.

Mult a suit şi greu a fost urcuşul, dar sosi şi clipa în care se află în faţa Călăreţului-de-Aramă şi-l putu privi în voie. Călăreţul avea chipul încruntat şi o nemărginită răutate i se citea pe faţă.

— Aşadar ai răzbit, Vaniuşa? întrebă el, privindu-l mânios.

Apoi, înălțându-și sabia de aramă şi trăgând de frâu ca să-şi ridice în două picioare armăsarul de aramă, se năpusti asupra flăcăului.

Vaniuşa se feri în lături. Dacă l-ar fi izbit, copitele de aramă l-ar fi zdrobit ca pe o muscă.

— Lumea vrea să cânte, răspunse flăcăul. Ajungă-ţi cât ai domnit prin tristeţe !

Lupta dată în vârful muntelui din ostrovul pustiu fu grea, dar nu fu lungă. Vaniuşa găsi clipa potrivită când încordă arcul Voinicul-Pământului şi trimise spre călăreţ săgeata Străpunge-Tot. Izbit în inimă, călăreţul se prăbuşi de pe culmea muntelui tocmai în fundul apei, iar armăsarul de aramă nechează sălbatic de trei ori şi se zvârli după încruntatul lui stăpân.

O linişte adâncă învălui ostrovul. Apoi se auzi un cântec larg, parcă şi mai desăvârşit decât cel din grădina de sub pământ a

broaştei ţestoase şi, ascultându-l, Vaniuşa înţelese că aude cântecul pământului, al cerului şi al apei, cântecul florilor şi al vieţuitoarelor scăpate de sub posomorita stăpânire a Călăreţului-de-Aramă. Dar din cântecul lor lipseau glasurile oamenilor, că oamenii încă nu ştiau să cânte.

Vaniuşa coborî de pe munte şi ajunse la mal. Care nu-i fu mirarea şi bucuria când văzu că Rusalca îl aştepta acolo, jucând pe unde. Fata ţinu să afle povestea luptei, apoi îl luă de braţ şi-l duse pe fundul apei, unde Călăreţul-de-Aramă zăcea acum lângă armăsarul lui de aramă.

Rusalca îi dădu lui Vaniuşa o sapă şi-i arătă unde să sape. Peste puţin, găsi o ladă de aramă. O deschise şi află înăuntru scule cum nu mai văzuse.

— Ia-le, spuse Rusalca. Le-a ascuns aici Călăreţul-de-Aramă cu gândul că nimeni, niciodată, n-o să le găsească să le dăruiască oamenilor. Tu, Vaniuşa, du-i-le Stăpânei-lumilor-de-sub-pământ şi ea te va învăţa ce să faci cu ele.

— Hei, oftă flăcăul, când mă gândesc la lungul drum de întoarcere, mă cuprinde jalea...

— Asta să-ţi fie grija ! râse Rusalca.

Şi îl duse în palatul ei şi scoase dintr-un sipet un peşte de aur.

— Suie în spinarea lui, lângă mine... Aşa. Unde vrei să mergi ?

— Întîi la unchiul ţestoasei, să-i dau înapoi arcul şi săgeata, răspunse Vaniuşa.

Bine nu isprăvi vorba, că peştele de aur se ridică uşurel, zbură cu ei pe fereastră, străbătu apa cea mare şi, înălțându-se în văzduh, se năpusti cu iuţeala vântului spre pomul uriaş din câmpul cu iarbă albastră. Ajuns acolo, se lăsă la pământ, şi Vaniuşa văzu namila dormind, cum îi era obiceiul. Dar, fiindcă nu ştia dacă va deschide mai întâi ochiul cel bun sau ochiul cel rău şi cum nu voia să-şi căşuneze buclucuri cu tot dinadinsul, se mulţumi să aşeze lângă uriaş arcul Voinicul-Pământului şi săgeata Străpunge-Tot, după care se urcă din nou în spinarea peştelui fermecat. Într-o clipă ajunseră în grădina Stăpânei-lumilor-de-sub-pământ.

— Te-ai înapoiat cu izbândă, Vaniuşa ? întrebă ţestoasa.

Îi povesti flăcăul prin câte trecuse, îi povesti despre ajutorul şi dragostea Rusalcăi şi-i arătă şi sculele nemaivăzute găsite în lada Călăreţului-de-Aramă.

— Vaniuşa, grăi ţestoasa, asta-i o cobză, aici un nai, uite un fluier şi-i desluşi şi numele altor scule minunate. Cu ele ai să dăruieşti oamenilor cântece şi ai să le mângâi sufletul...

Bucuros, Vaniuşa apucă fluierul şi suflă de câteva ori. Dar în locul cântecelor îndelung dorite se auziră nişte ţipete ascuţite, care o făcură pe Rusalca să-şi ducă mâinile la urechi.

— Ce are ? se miră Vaniuşa. Te pomeneşti că-i stricat.

— Nu, zâmbi ţestoasa. Trebuie să-i înveţi meşteşugul...

Aşa a intrat Vaniuşa ucenic la şcoala de cântece, şi dascăli i-au fost frunzele albastre, florile de aur şi de argint, păsările nemaivăzute şi apa de aur din grădina de sub pământ. Un an încheiat a muncit, şi ucenicia i s-a isprăvit. Şi-a mai trecut un an întreg, îmi pare, şi iată-l pe Vaniuşa meşter mare. Când începea să cânte acum, tăceau ruşinaţi dascălii lui, iar Rusalca nu numai că nu-şi mai ducea palmele la urechi, dar râdea şi plângea după toanele cântecului. Dacă văzu aşa, ţestoasa spuse într-o bună zi :

— Vaniuşa, ai învăţat tot ce puteai învăţa la noi. E timpul să duci oamenilor comoara de cântece. Să nu spui nimănui de unde vii, nici ce ţi s-a întâmplat de când ai plecat din sat. Iar, din când în când, mai dă pe la mine şi mai povesteşte-mi...

Cu lacrimi în ochi s-a despărţit Vaniuşa de Stăpâna-lumilor-de-sub-pământ, de dascălii lui şi de grădina minunată. A luat sculele de preţ ale Călăreţului-de-Aramă şi, împreună cu Rusalca, a pornit să suie scara pe care coborâse cu atâta vreme în urmă. Au ieşit în scorbura licuricilor şi, din pădure, s-au îndreptat spre sat.

Bătrânul lui Vaniuşa stătea pe prispă şi, când flăcăul s-a apropiat, întâi nu l-a cunoscut. Vezi că-i scăzuse de tot vederea în anii câți se scurseseră ! Apoi a şoptit :

— Vaniuşa ! iar lacrimile au început să-i curgă domol.

Dar când a văzut şi mândrețea de noră pe care i-o aducea feciorul, cu un ochi a rămas să plângă şi cu celălalt s-a pornit pe râs.

Cum tot satul crezuse că Vaniuşa se prăpădise în vremea furtunii, nu-i de mirare că oamenii s-au adunat în ograda moşului, doritori să-l vadă şi să-l audă. Şi numai ce i-a văzut pe toţi strânși grămadă, că a început Vaniuşa să cânte.

Întâiul lui cântec a fost despre viaţa bătrânului care nu cunoscuse, în anii lui, nici o bucurie. Oamenii tăceau. Şi când s-a sfârșit cântecul, au început cu toţii să plângă, iar bătrânul lui Vaniuşa plângea cu lacrimi cât bobul de strugure, că limpede era înţelesul cântecului şi toată viaţa i se perindase pe dinaintea ochilor.

Dac-a văzut aşa, a-ntors Vaniuşa foaia. Şi-n seara aceea pentru întâia oară a răsunat în sat gopacul ucrainean. Băteau oamenii din palme,băteau din picioare şi, până la urmă, tinerii nu s-au mai putut stăpâni. Săltând ca pe arcuri, au prins să joace după cum le poruncea cântecul, şi-au jucat, au tot jucat, până abia au mai răsuflat. Ba încă şi bătrânul tată al lui Vaniuşa a dat pustiilor tristeţea, şi unde n-a-nceput să salte şi să-şi izbească cizmele cu palma, de ziceai că-i flăcău în floare, numai bun de-nsurătoare !

— Mare... mare bucurie mi-ai făcut, Vaniuşa, a strigat gâfâind şi așezându-se, frânt de oboseală. Prima bucurie, Vaniuşa.

Din ziua aceea cântecele au început să zboare prin lume. Şi le-a născocit Vaniuşa şi cuvinte potrivite, care mergeau la inima tinerilor şi bătrânilor, a fetelor şi băieţilor. La secerat Vaniuşa era acum în frunte. Şi snopii se ridicau mai lesne când apa cântecului pornea să curgă din zare până-n zare. Vezi că, dacă s-au răspândit cântecele prin lume, s-a făcut şi viaţa mai frumoasă, şi munca mai uşoară. Iar în timp de primejdie, când duşmanii se-ncercau să năvălească, au prins de-au ieşit alte cântece, de luptă şi de vitejie.

Dar nunta Rusalcăi cu Vaniuşa ! Păi ce-au cântat şi ce-au jucat, până azi nu s-a uitat. Când m-am dus şi eu la masă, oamenii plecau spre casă... Masă-a fost, cu băutură, da-mi trecu pe lângă gură şi mustaţa asta ninsă n-a fost, dragii mei, atinsă, nici de vin şi nici de bere, nici de stropii grei de miere. Dar, încălecând pe-o roată, v-am adus povestea toată !

Hans şi cele patru castele

A fost odată o femeie săracă, o femeie căreia îi murise bărbatul în război. Trăia, biata, într-un bordei la marginea pădurii şi singura ei avere era o capră, albă, pe care i-o cumpărase bărbatul înainte de a fi trimis să moară în bătălie. Fără capra albă greu s-ar fi descurcat şi poate că nici n-ar fi avut cum să-şi crească băiatul, pentru că — uitai să vă spun — avea un băiat.

Şi când s-a mai înălţat oleacă, a dus băiatul capra la păscut. De dimineaţa pleca de acasă şi se întorcea tocmai pe seară. Mama mulgea capra — şi uite-aşa, cu laptele ei, îşi duceau amândoi zilele, trăind în cumpătare şi voie bună, până ce Hans s-a ridicat flăcău voinic. Îi creştea bătrânei inima de bucurie când îşi privea feciorul, că nu era de jur împrejur nici unul care să-i poată sta alături, iar Hans o iubea cum nu se mai poate şi se străduia să-i facă viaţa mai bună şi mai uşoară.

Dar, pe neaşteptate, traiul le-a fost tulburat de-o întâmplare cumplită. într-o seară, întorcându-se acasă, Hans nu-şi mai găsi mama în bordei. Pământul din jur era răscolit de parcă-l arsese

cineva şi din loc în loc se vedeau urme de paşi mari, cum nici o făptură pământească n-ar fi putut lăsa.

„Zmeul", îşi spuse Hans.

Dar nu se înspăimântă. Coborî până-n sat şi dădu capra în păstrare unui om de treabă, vestindu-i că pleacă la drum lung.

— Şi unde te duci, Hans ? întrebă omul.

— Mă duc să caut zmeul care mi-a furat mama.

— Vai de tinereţele tale, Hans! strigă celălalt, bătându-și palmele a mirare. Mama ta era bătrână, şi-aşa n-ar mai fi dus-o cine ştie cât... Dar nu te gândești că ai să pieri şi tu şi că nu ţi-ai trăit încă viaţa ?

— Fii bun şi vezi de capră, răspunse Hans, că atâta avere avem şi noi. Cât despre cele ce ai spus, mă mir că nu ţi-e ruşine !

A tăcut atunci omul şi Hans a pornit la drum. De mers, a mers cale lungă, dar atunci cum să dea de zmeu ? Nu era nimeni în stare să-i arate drumul până la bârlogul zmeului şi numai dacă îi întreba, fugeau oamenii înspăimântaţi, care încotro. Ce era să facă Hans ? A umblat şi el tot înainte.

Într-un rând, mergând printr-o pădure, îl prinse seara. Tocmai când să-şi caute culcuş sub coroana unui copac mai răsărit, văzu că în depărtare se aprinde o luminiţă. A mers după luminiţa pe care o văzuse şi, după o vreme, a ajuns la o colibă. Uşa colibei era deschisă şi, înăuntru, un bătrân sta la masă în faţa unei oale cu supă de găină.

— Bună seara, bunicule, spuse Hans din prag.

Bună seara. Dar tu cine eşti ?

Abia atunci băgă de seamă flăcăul că bătrânul era orb.

— Eu sunt Hans, bunicule, şi am plecat să-l caut pe zmeul care mi-a furat mama. Îmi îngădui să înnoptez la tine ?

Dacă i-a auzit cuvintele, a sărit bătrânul de la masă, l-a apucat de mână şi l-a poftit cu mare grabă înăuntru.

— Ei, Hans, dragă Hans, de când te aştept eu să vii ! Şezi şi mănâncă...

Au stat ei şi au mâncat cum se cuvine, iar, după ce au sfârșit masa, bătrânul s-a îndreptat spre un perete al colibei, de care spânzura o spadă.

— Uite, Hans. a grăit el, cu spada asta ai să-l dobori pe

zmeu.

A încercat Hans să ridice spada, dar nici s-o clintească n-a fost în stare. Ruşinat, a mai încercat o dată cu amândouă mâinile, dar spada era grea cât un munte şi-n van se strădui flăcăul s-o urnească.

— Ei, n-ai izbutit ? zâmbi atunci bătrânul. Măcar că nu văd, mi-am închipuit că aşa o să fie. Trage tu o înghiţitură din băutura asta, care-i laptele voinicilor...

I-a dat bătrânul sticluţa, şi Hans a sorbit o dată. Dacă a încercat să ridice spada, a izbutit s-o clintească...

— De ce te grăbeşti ? a zâmbit iarăşi bătrânul. Mai bea o înghiţitură.

Acum dovedi Hans să ia spada, dar mâna-i căzu îndată, învinsă de atâta greutate. Bătrânul auzi zgomotul spadei izbită de duşumea şi, fără să se mire, grăi din nou :

— Mai bea o înghiţitură.

Abia o băuse, că flăcăul ridică spada de parcă ar fi ridicat o pană.

— Aşa, spuse bătrânul. Acum te poţi încumeta pe urmele zmeului.

— Dar încotro s-o iau? întrebă Hans. Nimeni nu ştie unde se ascunde blestematul.

Bătrânul zâmbi din nou şi zise :

— Eu ştiu unde se ascunde zmeul şi am să te ajut să-i dai de urmă, dar în schimbul a tot ce fac pentru tine ajută-mă, rogu-te, şi tu. Mama zmeului e o zgripţuroaică rea şi urâcioasă, care ştie multe. Întreab-o cum să-mi recapăt vederea !

Îi făgădui Hans s-o întrebe pe mama zmeului de leacul cerut, şi orbul îi spuse atunci că în pădure se află o poiană, în mijlocul căreia se ridică un copac gros cât un turn şi înalt de nu i se vede creştetul. În copacul acela să se suie Hans, dacă vrea să dea de urma zmeului.

Hans n-aşteptă să i se spună de două ori. Mulţumind pentru spadă şi pentru învăţătură, o porni degrabă şi, după ce merse cât merse, ajunse în poiana despre care-i vorbise bătrânul. Copacul cel straşnic era atât de mândru, încât flăcăul rămase uimit. Vârful nu i se vedea, dar sus de tot, printre stelele de pe cer, parcă-

parcă licărea ceva.

Hans nu stătu mult pe gânduri. Îşi scoase încălţările trecând şireturile pe după gât, îşi legă spada la şold şi prinse să urce. S-a căţărat o zi, două, trei, şapte zile s-a tot căţărat, fără să obosească. Într-a şaptea zi, uimit, a văzut că se află pe o câmpie cu iarbă de aramă. Lângă el se înălţa un castel de aramă, îndărătul căruia creştea o pădure cu copaci de aramă şi frunze de aramă, iar pe dinaintea castelului curgea un râu de aramă topită.

Numai ce apucă Hans să vadă minunile de aramă că un zgomot năpraznic se auzi şi din castelul de aramă năvăli un zmeu cu şase capete.

— Stai, puiule de om ! strigă zmeul. Dac-ai ajuns până aici, trebuie să te măsori cu mine.

— Bine, spuse Hans şi, fără să-i lase vreme să răsufle, îi zbură toate şase capetele dintr-o lovitură.

Trupul zmeului începu să se umfle, se umflă, se umflă şi, detunând, plesni.

Scăpat de zmeu, intră Hans în castel şi, fără să se oprească la comorile pe care le vedea, trecu din încăpere în încăpere. Căută prin castel, căută din pod până-n pivniţă şi din pivniţă până-n pod, dar nu-şi găsi mama. Atunci ieşi afară şi, iată, trunchiul copacului pe care se căţărase se înălţa încă şi mai sus, iar vârful tot nu i se zărea.

„Să vedem ce-o fi mai încolo”, îşi spuse Hans.

Şi din nou începu să suie.

Sui o zi, două, trei, şapte zile tot sui, fără să obosească, iar într-a şaptea zi ajunse pe o câmpie cu iarbă de argint. Lângă el se înălţa un castel de argint, îndărătul căruia creştea o pădure cu copaci de argint şi frunze de argint, iar pe dinaintea castelului curgea un râu de argint topit. Numai ce izbuti să privească toate minunile acelea, că un tunet înfricoşător se auzi şi din castelul de argint năvăli un zmeu cu nouă capete:

— Stai, puiule de om ! răcni zmeul. Dac-ai ajuns până aici, trebuie să te măsori cu mine.

— Bine, spuse din nou Hans şi, nici una, nici două, îi reteză toate nouă capetele dintr-o lovitură.

Atunci trupul zmeului începu să se umfle, se umflă, se umflă

şi, nemaiavând cum să se umfle mai mult, plesni.

Cercetă Hans şi răscoli toate încăperile din castelul zmeului, dar şi aici îi fu truda în zadar. Dacă văzu şi văzu că nu-şi găseşte mama, ieşi din castel şi băgă de seamă că trunchiul copacului năstruşnic încă mai suie.

„Să vedem ce-o fi mai departe”, îşi spuse atunci şi, liniştit, urcă din nou.

Urcă o zi, două, trei, urcă fără să obosească şapte zile încheiate şi, într-a şaptea zi, se pomeni pe o câmpie cu iarbă de aur. Lângă el se înălţa un castel de aur, îndărătul căruia creştea o pădure cu copaci de aur şi frunze de aur, iar pe dinaintea castelului curgea un râu de aur topit.

Numai ce căsca ochii la câte minuni se aflau acolo, că o bubuitură înspăimântătoare se auzi şi din castelul de aur năvăli un zmeu cu douăsprezece capete.

— Stai, puiule de om ! urlă zmeul. Dac-ai ajuns pân-aici, trebuie să te măsori cu mine !

— Bine, răspunse iarăşi Hans şi, ridicând spada, îi tăie zmeului unsprezece capete.

Dar pe al doisprezecelea nu i-l putu reteza şi, cât ai clipi, celelalte unsprezece capete crescură la loc.

— Ha, ha ! râse zmeul scuipând foc şi fum prin toate cele douăsprezece guri ale lui. Pân-aici ţi-a fost !

Dar Hans nu se-nfricoşă. Cu spada ridicată, se repezi, izbi, şi unsprezece capete ale zmeului se rostogoliră din nou pe iarba de aur. Al doisprezecelea însă rămase şi de astă dată pe grumaz, aşa că toate celelalte crescură iar la loc. Zmeul se zvârcolea, se înălţa şi se zvârlea asupra flăcăului, dar nu izbutea să-l apuce. Oricum se răsucea, spada lui Hans îi reteza întotdeauna unsprezece capete, care îndată creşteau din nou pe grumaji. Se zguduia copacul de parcă o armată de tăietori de lemne l-ar fi izbit cu securile, vuia văzduhul ca-n miez de vijelie. Iar lupta cumplită şi istovitoare ţinu toată noaptea. Dar, când soarele se ivi pe cer, puterile zmeului începură să scadă. Hans se opinti şi, în sfârșit, îi tăie toate cele douăsprezece căpățâni. Leşul se umflă ca şi cele ala fraţilor săi, se umflă şi, până la urmă, plesni cu o larmă de-ai fi zis că se prăbuşeşte pământul.

Dacă se văzu scăpat şi de-al treilea zmeu, rămase Hans o clipă să răsufle. Apoi alergă în palatul de aur, care era mai mândru decât toate, şi căută prin fiece încăpere, prin fiece cotlon, fără să-şi poată găsi mama. Când ieşi afară, ce să vadă ? Trunchiul copacului tot mai suia spre cer. „Acum, dac-am ajuns până aici, îşi spuse el, hai şi mai departe !˝

Sui din nou, cale tot de şapte zile, şi iată că ajunse în vârful copacului. Acolo se întindea o câmpie plină de flori cioplite numai şi numai din nestemate. La o aruncătură de băţ, castelul era tăiat într-un singur diamant uriaş, pădurea era de smarald, iar apele râului care curgeau pe dinaintea castelului rostogoleau un nesfârșit şuvoi de pietre scumpe.

În locul unui zmeu însă, o vrăjitoare bătrână țâșni de astă dată pe poarta castelului.

— Vino, puiule de om, vino, strigă vrăjitoarea, intrând în castel.

Hans păşi după ea, cu mâna pe spadă. Şi vrăjitoarea îl duse întâi şi întâi într-o încăpere în care zăcea leşul zmeului cu şase capete.

— Acesta era fiul meu cel mic, spuse vrăjitoarea.

Într-a doua încăpere zăcea zmeul cu nouă capete.

— Aici e fiul meu mijlociu, spuse vrăjitoarea.

În cea de a treia încăpere zăcea zmeul cu douăsprezece capete.

— Iată-l şi pe fiul meu cel mare, mai spuse vrăjitoarea. Apoi deschise încă o uşă şi, întorcându-se către Hans, strigă : Iar aici ai să zaci tu, blestematule !

Vorbind aşa, se aruncă asupra flăcăului şi încercă să-i scoată ochii cu unghiile ei lungi şi ascuţite, ca nişte cuţite. Dar Hans o împinse şi, cât ai clipi, spada îi fulgeră în pumn.

— Am glumit, strigă atunci vrăjitoarea care începu să tremure, am glumit, puiule de om! Lasă spada, şi-ţi arăt beciul în care am închis-o pe maică-ta...

— Nu-i nevoie să mi-l arăţi, spuse Hans mânios. Îl găsesc şi singur. Spune mai bine cum se poate vindeca orbul care locuieşte în coliba din pădure...

— Îţi spun, cum să nu, strigă vrăjitoarea înspăimântată de

spada necruţătoare. La rădăcina copacului pe care te-ai urcat ca să ajungi până la mine se află o piatră mare şi, sub piatră, un pumn de humă roşie. Să-şi dea cu humă pe la ochi şi o să vadă mai bine ca înainte.

Abia isprăvise de vorbit, că Hans făcu o mişcare şi, hârșt ! îi zbură capul de pe umeri. Şi cum era el să lase în viaţă o vrăjitoare atât de rea, în stare să zămislească zmei nelegiuiţi ? Dac-a sfârșit şi cu bătrâna zgripţuroaică, a coborât Hans în beci. Acolo şi-a găsit mama, în lanţuri. Cu spada i-a sfărâmat cătuşele, şi pe braţe a scos-o la lumină.

— Hans, dragul meu, a şoptit bătrâna. Lângă beciul din care m-ai scos e încă unul, în care se ofileşte cea mai frumoasă fată de pe pământ...

Şi-a aşezat Hans mama într-unul din paturile castelului de diamant şi a alergat din nou în beci, de unde s-a întors cu o fată atât de frumoasă, încât soarele i s-a părut în urmă pătat şi lipsit de strălucire.

— Cine eşti ? a întrebat flăcăul, cu inima înfiorată.

— Sunt Ilse, fata ciobanului, răspunse ea. Apoi tăcu.

Hans tăcea şi el. Tinerii se priviră lung şi se îndrăgiră.

Când intrară în castelul de diamant, mama se mai odihnea în pat, şi de la ea află Hans că vrăjitoarea bătrână cunoscuse, mulţumită vrăjilor ei, că Ilse e cea mai frumoasă fată de pe pământ.

— Atunci a răpit-o, cu gândul s-o dea de nevastă zmeului cel mare. Dar ceilalţi fraţi au dorit-o şi ei, aşa că au început cu toţii să se certe ca nişte bezmetici. Până să se hotărască, vrăjitoarea a pus-o în lanţuri, să fie siguri că fata nu le scapă... Ei, bine că s-a sfârșit! Acum, zâmbi mama, eu cred că Ilse va fi o noră bună...

— Şi eu cred, strigă cu încredinţare Hans.

— Dar tu, copila mea ? întrebă mama.

— Şi... şi eu cred la fel, şopti Ilse.

Mult se bucurară toţi trei, şi acolo, în castelul de diamant, nu se mai săturară vorbind. Dar Hans îşi aminti de bătrânul orb care-l aştepta, aşa că spuse :

— Ar trebui să ne întoarcem pe pământ. Am să vă leg pe amândouă în spinare, şi aşa o să coborâm...

— Nu, zâmbi mama, nu-i nevoie să te istoveşti. De când tot stau aici am învăţat şi eu câte ceva...

Ridicându-se din pat, îi duse pe Hans şi Ilse în grajdul castelului, unde le arătă un cal. Dar ce cal ! Era alb tot, strălucitor ca un diamant şi avea opt picioare.

— Iacă cine ne-o duce acasă...

Încălecară tustrei, şi Hans porunci :

— Pe pământ!

Calul necheză şi începu să sară de pe câmpul de diamant pe cel de aur, de pe cel de aur pe cel de argint, de pe cel de argint pe cel de aramă şi de pe cel de aramă în poiana din pădure. Curând ajunseră cu toţii în coliba bătrânului.

— Bunicule ! strigă Hans.

— Hans ! Te-ai întors ?

Mare i-a fost bucuria când Hans îi povesti tot ce i se întâmplase şi cum se întorcea cu mama pe care o căutase, ba şi cu o mireasă.

— Ce păcat că nu vă pot vedea ! oftă bătrânul.

— Ai să vezi, îi spuse Hans împărtăşindu-i taina aflată de la vrăjitoare.

— Dacă-i aşa, se bucură bătrânul, întoarce-te, dragă Hans, la castelele zmeilor şi adă de acolo scuturile de aramă, de argint, de aur şi de nestemate. Numai după aceea vom putea săpa la rădăcina copacului...

Încălecă Hans pe calul cu opt picioare şi, cât ai bate din palme, se află în castelul de aramă. Văzu în încăperea cea mare scutul de aramă agăţat de un perete şi-l luă, după cum luă din celelalte castele şi scuturile de argint, de aur şi de diamant. Şi se întoarse cu ele pe pământ.

Atunci bătrânul spuse :

— Scutură cele patru scuturi !

Hans le scutură, şi pe dată se iviră lângă el o sută de oameni de aramă, o sută de oameni de argint, o sută de oameni de aur şi o sută de oameni de diamant. Cu toţii se închinară şi strigară :

— Porunceşte, stăpâne !

Hans rămase fără grai, dar bătrânul vorbi liniştit :

— Spune-le să croiască în pădure patru poiene şi în fiecare să mute câte un castel.

Hans îi dădu ascultare, oamenii pieiră cum se arătaseră şi, peste o clipă, un om de aramă, unul de argint, unul de aur şi unul de diamant se iviră rostind intr-un glas :

— Îndeplinit !

— Puteţi pleca, răspunse bătrânul.

Tare se bucură Hans, înţelegând puterea celor patru scuturi.

Apucându-l pe cel de aramă, îl scutură, şi cei o sută de oameni de aramă se iviră strigând :

— Porunceşte, stăpâne !

— Săpaţi la rădăcina copacului cel mare, până daţi de un bolovan, porunci el. Sub bolovan o să găsiţi un pumn de humă roşie. Luaţi-l şi aduceţi-l pe dată.

Trecu cât ai avea timp să te ştergi pe faţă, şi un om de aramă veni cu pumnul de humă.

— Poţi pleca, spuse Hans, după care luă huma roşie şi-l unse pe bătrân la ochi.

Bătrânul ridică pleoapele şi, strîngîndu-l pe Hans în braţe, strigă :

— Văd ! Mai bine decât la douăzeci de ani...

— Atunci putem face şi nunta, spuse mama lui Hans.

Şi într-adevăr, în castelul de diamant, cel mai frumos dintre toate, făcură nuntă mare, la care poftiră toţi oamenii din satele învecinate, fără să-l uite nici pe omul de treabă care le îngrijise capra în tot acest răstimp. Omul veni cu capra şi se-ntoarse cu atâtea pietre scumpe, culese din râul ce curgea prin faţa castelului, încât avu cu ce trăi în voie şi el, şi copiii lui, şi copiii copiilor lui. Dealtminteri, fiecare nuntaş primi în dar o crenguţă de aramă şi de argint, una de aur şi trei nestemate, astfel că bucuria tuturor era lesne de priceput.

Şapte zile şi şapte nopţi au jucat la nunta lui Hans, au jucat şi s-au veselit, iar într-a opta s-au întors cu toţii la casele lor. Dar, înainte de a pleca, i-a rugat Hans să vestească prin sate că trei din cele patru castele îşi aşteaptă locuitorii.

— Care locuitori ? s-au mirat oamenii.

— Săracii, care n-au unde locui, le-a răspuns Hans.

Aşa s-a făcut că din toate satele, ba chiar şi din târguri au început să vină mulţimi de săraci, pe care Hans îi primea cu braţele deschise şi-i adăpostea în castelele zmeilor. Şi trăiau bine cu toţii şi se bucurau că scăpaseră de nevoi.

Acum, regele i-a poftit într-un rând pe alţi trei regi prieteni la o vânătoare. Şi, vânând ei, au ajuns şi în pădurea în care locuia Hans.

Când s-au pomenit în faţa palatelor nemaivăzute, când au văzut copacii de aramă, de argint, de aur şi de nestemate, au rămas regii cu gurile căscate.

— Aici trebuie să locuiască un rege peste regi, şi-a dat unul cu părerea.

— Cum aşa ? În regatul meu ? a întrebat regele ţării aceleia.

— Dragă rege, a grăit din nou cel care vorbise întâi, în locul tău m-aş da jos de pe scaunul meu regesc şi m-aş tocmi aici rândaș la grajd.

Ascultând batjocurile prietenilor săi, regele fierbea.

— Om vedea îndată cu cine avem de-a face, grăi el poruncind unui slujbaş să intre în primul castel şi să-i vestească stăpânului că regele pofteşte să-i fie oaspete.

— Mă rog, răspunse Hans, îl primim cu dragă inimă.

Şi dacă se întoarse slujbaşul la cei patru regi ca să le ducă vorba lui Hans, ieşi flăcăul în prag şi-şi aşteptă oaspeţii care nu întârziară să se ivească.

— Tu eşti stăpânul castelelor ? întrebă regele.

— Eu, măria ta.

— Hm, mormăi regele, să-ţi vedem castelele...

Uimiţi rămăseseră regii văzându-le pe dinafară, dar îngălbeniră de necaz când văzură şi comorile dinăuntru. Nu făcea regatul fiecăruia cât unul din castelele lui Hans !

Iar Hans îi ospătă pe regi cu bucate alese, le ţinu tovărăşie, iar seara le arătă unde puteau să doarmă. Dar care rege izbuti să închidă ochii ? Îi rodea că tot ce văzuseră era în stăpânirea unui băietan prost, care nu se putea fuduli cu un singur strămoş mai acătării.

— Ştiţi ceva ? spuse în cele din urmă regele ţării aceleia. Tare îmi place castelul de diamant... Dacă mă ajutaţi să-l

cuceresc, vă dăruiesc celelalte trei castele...

— Şi de ce, mă rog, să iei castelul de diamant ? strigă un altul. Un rege atât de neînsemnat se poate mulţumi şi cu cel de aramă... Castelul de diamant mi s-ar potrivi de minune.

Începură regii să se ciorovăiască, să se tragă de bărbi şi, când văzu că se îngroaşe gluma, regele ţării aceleia spuse :

— De ce să ne certăm ? Să cucerim întâi castelele şi apoi vedem noi ce avem de făcut...

Sfatul plăcu celorlalţi trei regi. Nemairăbdând să aştepte zorii, fiecare dădu poruncile trebuincioase şi în puterea nopţii o porni spre ţara sa, legându-se faţă de ceilalţi ca, la anume zi, să vină cu ostile în pădurea lui Hans. Cât despre Hans, care se culcase liniştit, se miră a doua zi, văzând că regii pieriseră, cu alai cu tot.

— Ar fi putut să-ţi mulţumească pentru găzduire, spuse mama lui.

— Regii nu obişnuiesc să mulţumească, răspunse bătrânul, în locul lui Hans. Bine ar fi să nu ne căim că i-am omenit...

Nici nu ştia ce drept vorbeşte ! Că nu trecu mai mult de o lună şi pădurea se umplu de oşteni, care făceau o larmă cumplită. În fruntea lor, zorindu-şi oamenii, călăreau cei patru regi.

Din toate cele trei castele veniră atunci în goană săracii pe care Hans îi găzduise, vestindu-l de primejdia care se apropia.

„Ce-i drept, dac-ar sosi cu gânduri bune n-ar avea nevoie de atâta oştire !“ îşi spuse Hans. Mulţimea săracilor jură să stea toată ca unul în jurul flăcăului. Dar, prevăzător, Hans scutură şi cele patru scuturi. Dacă se adunară în preajmă cei o sută de oameni de aramă, o sută de oameni de argint, o sută de oameni de aur şi o sută de oameni de diamant, le dădu în seamă cele patru castele, iar el încălecă pe calul cu opt picioare şi, cu spada în mână, aşteptă în fruntea mulţimii săracilor.

N-avu prea mult de aşteptat. Din pădure se auziră trâmbițe şi ostile regeşti dădură năvală. Săracii le stătură împotrivă şi lupta se încinse. N-a văzut soarele, de când luminează el pe boltă, luptă ca aceea ! Că lunecau săgeţile, şi suliţele, şi paloşele pe trupurile de aramă, de argint, de aur şi diamant, dar paloşele de aramă, de argint, de aur şi diamant tăiau în carne vie. Vuia pădurea de

strigăte, de armele izbite între ele şi, înţelegând că nimeriseră prost, cei patru regi îşi struniră, caii, îi întoarseră şi vrură s-o ia la goană. Numai că Hans îi ajunse din urmă şi, rotind deasupra capului spada cu care doborâse zmeii, le strigă cu aprigă mânie :

— Unde fugiţi, regilor ? Nu vreţi să-mi mulţumiţi pentru găzduire ?

— Îţi mulţumim, îţi mulţumim, ţipară, dând care mai de care pinteni cailor.

— Staţi să ne privim în ochi, mai strigă Hans şi, întrecându-i, se aşeză în faţa lor.

Unul dintre regi slobozi atunci o săgeată ce şuieră pe lângă urechea flăcăului.

— Aşa ?

Îşi îndemnă Hans calul şi, când izbi o dată cu spada, îl despică pe primul rege în două, cu armăsar cu tot. Ceilalţi alergau acum ca potârnichile, dar Hans îi ajunse din urmă şi, din trei regi călare, spada lui făcu şase jumătăţi de rege, pe şase jumătăţi de cal. Din oştile venite să cucerească mândrele castele, nu scăpă nimeni cu viaţă.

Cât despre Hans, de aici înainte a avut parte numai de bucurii şi i-a fost dat să-şi joace pe genunchi feciorii şi feciorii feciorilor, zeci de ani la rând. Dacă n-a murit, să ştiţi că mai trăiește şi azi, iar dacă nu s-au dărâmat, e limpede că cele patru castele ale lui se mai înalţă şi azi în poiana din pădure. Drept e că eu, unul, nu m-am dus să le văd. Dar voi de ce nu v-aţi duce ?

Mladen, fiul ursului

A fost odată un urs tare de treabă. Departe de mine gândul că n-ar mai fi şi astăzi urşi de treabă, dar să-mi daţi dreptate când zic că, de la o vreme, s-au cam împuţinat... Şi-apoi, ce-i drept, nici ca ursul despre care vă vorbesc nu cred să mai fie vreunul. Uite, judecaţi şi voi !

A plecat într-o bună zi ursul să caute miere, a căutat, a tot căutat şi, cum umbla aşa prin pădure, aude deodată nişte orăcăieli. Un broscoi ? Dar straşnic mai striga broscoiul.

— Măi al dracului! Ce l-a găsit, frate ?

Se apropie ursul pâşa-pâşa, când colo, nu era nici un broscoi : era un pui de om. A mormăit de câteva ori ursul cel de treabă, neştiind ce să facă. Dacă-l lăsa în pădure, lupul colţat nu l-

ar fi cruţat. Dacă-l lua cu el, cine ştie cum l-ar fi primit ursoaica, şi aşa destul de necăjită cu trei pui neastâmpăraţi, care o înnebuneau de cap.

— Ia te uită, frate, ce-ntâmplare! a mormăit ursul. Şi tocmai eu să-l găsesc, care am inima atât de bună...

Ce era să facă ? A luat frumuşel în braţe puiul de om, şi tare s-a mirat când l-a văzut încetând din plâns. Se simţea bine omuleţul în braţele ursului!

L-a dus la bârlogul lui.

— Ce-ai acolo, bărbate ? l-a întrebat ursoaica. Mi se pare mie, sau e un miel ?

— Un miel! Un miel! strigară cei trei ursuleţi neastâmpăraţi, făcând tumbe şi agăţându-se de blana groasă a ursului.

Dar, când au văzut puiul de om, şi-au vârât câte o unghie în boturile umede şi n-au mai putut de mirare.

— Nu mănânc eu de-alde-astea, a spus supărată ursoaica.

— Nici nu l-am adus ca să-l mănânci, i-a răspuns ursul cel de treabă. Uite ce frumos doarme...

S-a uitat ursoaica : de frumos, dormea frumos.

— Ia dă-l la mine !

A zâmbit pe sub mustăţi ursul cel bun şi i l-a dat. Şi numai ce l-a simţit ursoaica în braţe, că a şi cuprins-o o dragoste mare pentru puiul de om, care, trezindu-se, îi apucase nasul şi, strângându-l cu degeţelele lui, râdea... A rămas puiul de om în bârlogul urşilor.

Şi i-au dat tata-ursul şi mama-ursoaica o creştere îngrijită şi l-au învăţat tot ce trebuie să ştie o făptură care trăieşte în pădure. L-au învăţat să cerceteze şi să cunoască urmele de paşi, să vâneze, să lupte şi chiar nescrisul citap[3] al pădurii l-au învăţat. Şi a crescut fiul ursului printre urşi, iar pentru că era mai tânăr decât toţi, i-au zis Mladen[4].

— Tată, a întrebat într-o zi Mladen, de ce sunt eu atât de alb, de parcă aş fi un urs dintre cei care trăiesc printre gheţurile de la miazănoapte ?

A mormăit ursul cei de treabă, s-a sucit şi s-a scărpinat, ca şi

[3] Citap – cod (în limba sârbă).
[4] Mladen – tânăr (în limba sârbă).

cum l-ar fi pişcat nouă viespi, dar până la urmă n-a avut ce face şi a mărturisit :

— Tu, fiule Mladen, nu eşti din neamul nostru. Eşti un pui de om.

Tare s-a amărât Mladen auzind una ca asta. Vezi că se obişnuise să creadă că ursul e cel mai chipeş, mai înţelept şi mai viteaz locuitor al pădurii. Iar acum afla aşa, dintr-o dată, că nu era urs.

— Atunci, a spus îmbufnat, mă duc la oameni.

— Nu se poate !

— Mă duc.

A văzut ursul că nu-i chip să-l oprească.

— Vezi fagul care creşte în faţa bârlogului nostru ? Dacă-l smulgi din pământ, îţi dau voie să pleci, a mormăit ursul.

Fagul era înalt şi gros. S-a apropiat Mladen, a încercat să-l cuprindă în braţe, s-a opintit şi s-a smucit. Fagul nici nu se clintise.

— Mai stai să prinzi putere, a hotărât ursul.

Şi a rămas Mladen mai departe în bârlog şi s-a jucat mai departe cu cei trei fraţi, care tot neastâmpăraţi rămăseseră, şi a ieşit la vânătoare cu ei. Dar ursuleţii i-au spus :

— Frate Mladen, dac-o fi să părăseşti bârlogul nostru, să ştii că tata o să te-ntrebe ce dorinţă ai, că n-o să te lase să pleci fără un dar. Ascultă-ne pe noi, cere să-ţi dea *limba mută*. Ei n-o să vrea, o să te roage să primeşti altceva, dar tu să nu te înduplеci.

A mai trecut un an. La capătul anului, din nou s-a rugat Mladen :

— Lasă-mă, tată, să plec la oameni.

— Smulge fagul.

S-a dus Mladen la fagul cel gros şi, când l-a apucat în braţe, odată l-a smuls din pământ, cu rădăcină cu tot. S-a bucurat ursul cel de treabă dacă a văzut ce voinic crescuse Mladen şi l-a învăţat să cureţe trunchiul de ramuri şi să-şi facă din el o măciucă. A săltat Mladen trunchiul pe umeri şi a vrut să-şi ia rămas bun.

— Acuma pleci în lume, fiule Mladen, şi cine ştie dacă ne-om mai vedea vreodată, a grăit ursul cel de treabă. Eu vreau să-ţi dăruiesc ceva. Spune-ţi dorinţa şi, pe citapul pădurii, jur s-o

împlinesc.

— Vreau limba mută, a răspuns Mladen.

A rămas încurcat ursul :

— Asta nu-i de tine, fiule ! Cere-mi altceva.

— Nu, eu numai limba mută o vreau.

N-a mai avut ce face ursul, că doar făgăduise.

— Scoate limba, fiule Mladen.

A scos Mladen limba, şi la fel a făcut şi ursul de treabă. Ursul şi-a smuls apoi un fir de păr din blană şi l-a pus pe limba flăcăului, i-a smuls un fir din cap şi l-a pus pe limba lui.

— Aşa, fiule Mladen. Acum ai căpătat limba mută.

A mulţumit Mladen, şi-a luat rămas bun de la neamul urşilor şi, cu măciuca de fag pe umeri, a pornit-o spre capătul pădurii.

Şi iată că pe dram a întâlnit doi iepuri.

— Ei, spunea primul iepure, dacă voinicul ăsta ar şti ce-l aşteaptă, ar lua cu el o ghindă.

— Adevărat, răspunse celălalt iepure, fără ghindă n-o să facă nimic.

S-a mirat Mladen şi a cules o ghindă. Şi a înţeles că limba mută îi îngăduia să înţeleagă limbile tuturor vieţuitoarelor. Limba urşilor o ştia el, nu-i vorbă, dar limbile celelalte, de unde ?

A ieşit Mladen, fiul ursului, din pădure. Şi cum a ieşit, cum a dat peste o ceată de boieri care fuseseră la vânătoare. Nimic nu vânaseră boierii, dar erau veseli pentru că băuseră două damigene pline-ochi.

— Bună ziua, cinstiţi boieri.

— Unde ţi-i drumul, voinice ?

— Unde-am să găsesc mâncare şi-un butoi din cel mai mare.

Au început boierii să râdă de cuvintele şi de măciuca lui Mladen.

— Stai că ne vine acuşi un convoi cu mâncare, spuse unul dintre ei, şi-om venea ce poţi. Dacă te lauzi şi nu mănânci tot ce-ţi punem în faţă, să ştii că-ţi luăm măciuca.

— Şi dacă nu mă laud? a întrebat Mladen. Atunci vă iau tot fierul.

— Fierul ? Ia-l, băiete.

Şi iar au râs boierii. Ce fier să le ia ? Bre, prost flăcău !

Abia au contenit din râs, că s-a arătat o căruţă, şi încă o căruţă, şi alta după ea, un convoi întreg de căruţe pline cu mâncare si băutură pentru boieri.

— Să te vedem la treabă !

S-a dus Mladen la prima căruţă şi a mâncat doi viţei fripţi, după care a început să strige :

— Asta-i tot ?

S-a dus la a doua şi a mâncat cincizeci de gâşte.

— Mai aveţi ceva, boieri dumneavoastră ?

Într-a treia căruţă a găsit o sută de pui şi i-a înghiţit cât ai clipi.

Au început boierii să-şi dea coate şi să se neliniştească :

— Destul ! Să nu ţi se aplece... Nu ni-i de noi, de tine ni-e !

Ţi-ai găsit ! A mai înfulecat Mladen la repezeală nişte raţe, câţiva porci şi două sute de pâini. Apoi s-a pus şi a golit toate poloboacele cu rachiu. Şi încă-i mai era foame ! De sete nici nu mai vorbesc...

Au rămas boierii cu buzele umflate, şi Mladen a cules toate bucăţile de fier aflătoare la armele şi carele lor. A strâns o grămadă cât toate zilele, şi drept la un fierar a nimerit.

— Topeşte grămada, fierăriile, şi făureşte-mi o ghioagă, s-o prind de fagul ăsta !

Fierarul i-a spus să vină a doua zi, şi s-a pus pe treabă. Dar ce şi-a zis ? Păcat de tot mormanul de fier. Câte n-ar putea el să facă — pluguri, şi sape, şi belciuge, şi câte altele — să lucreze o lună întreagă şl să câștige bani buni.

A făcut ghioaga numai din jumătatea grămezii.

— Gata, fierarule ? a întrebat Mladen a doua zi.

— Gata, voinice.

A luat Mladen ghioaga şi a azvârlit-o pân’ la soare. Apoi s-a întins pe burtă şi-a aşteptat să primească ghioaga în spinare. S-a spart ghioaga, s-a făcut fărâme. A înţeles Mladen că fierarul îl furase. Dă necaz, a adunat sfărâmăturile ghioagei, a răscolit până a găsit şi fierul dosit, apoi a dat un bobârnac în ziduri şi a prăbuşit întreaga clădire.

— Aşa să păţească toţi hoţii, a zis Mladen şi a plecat fluierând, în timp ce fierarul îşi smulgea părul din cap.

Şi a nimerit voinicul la un alt fierar, care auzise de cele păţite de fierarul necinstit. Fără să crâcnească, a muncit, a suflat în foaie şi a izbit în nicovală ca mânat de o mie de draci, de-a scos până la urmă o ghioagă de toată frumuseţea. A încercat-o Mladen zvârlind-o până dincolo de soare şi, când a primit ghioaga în spinare, nu s-a mai spart, ci a săltat numai de câteva ori, de parc-ar fi căzut pe arcuri, şi nu pe spinare de om.

— Aşa, fierarule !

A plecat Mladen mulţumit şi, cum a plecat, cum s-a întâlnit cu un popă.

— Încotro, voinice ?

— În lumea largă, bre.

S-a uitat faţa bisericească : voinic flăcău. Şi-a făcut popa îndată socoteala că un argat ca ăsta îl scuteşte de cei cinci pe care îi are şi face mai multă treabă decât toţi la un loc.

— Nu vii la mine, voinice? Cu ce-ai să te alegi umblând teleleu pe drumuri ? Pe când eu te hrănesc şi te îmbrac şi, pentru că sunt om de omenie, îţi dau şi cinci dinari pe an. Ia, ai să faci şi tu puţină treabă acolo, de ochii lumii: spargi lemnişoare, mături şi cureţi, iei aer ducând văcuţele la păscut, ari, semeni, seceri, treieri, ce să mai vorbim ? Faci şi tu câte ceva, să nu zică lumea că te învăţ leneş...

A primit Mladen. S-a dus cu popa şi, cum se întunecase; s-a culcat în grajd. În zori sforăia sfinţia sa cum nu mai sforăise de mult. Visa că Mladen munceşte, munceşte... Numai văzîndu-l, obosise popa atât de tare, că nu-i mai venea să se scoale.

Până la urmă, spre prânz, s-a sculat. A ieşit somnoros în curte.

— Unde-i sluga cea nouă ?

— Ce slugă ? a întrebat preoteasa. N-am văzut nici o slugă.

Aleargă popa la grajd. Mladen dormea cu poftă, cu şi mai multă poftă decât dormise popa. Asta l-a necăjit pe popă cel mai tare.

— Ce faci, netrebnicule ?

Mladen a căscat un ochi.

— Cum îndrăzneşti să dormi la ora asta ? a răcnit popa, cu mare mânie.

A căscat Mladen şi ochiul al doilea.

— Ce strigi, bre ? Ai spus că ai să mă hrăneşti şi ai să mă îmbraci. Păi de când tot aştept să vii să mă hrăneşti şi să mă îmbraci, am adormit de o sută de ori !

S-a lipsit popa de aşa argat, şi Mladen a pornit iar la drum, cu fagul pe umeri. Merge ce merge, numai ce vede pe câmp o fată frumoasă, care plângea.

— De ce plângi, fată frumoasă ?

— Cum să nu plâng, că acuşi vine Mustăciosul...

— Şi ce-i dacă vine ?

— Of, voinice, a gemut fata, tare de departe vii, dacă n-ai auzit că Mustăciosul pe toţi ai noştri-i canoneşte şi tuturor le ia bir. Pe mine m-a ales să-i caut în cap, şi n-o să mă ucidă decât când s-o plictisi de bine... Fugi, fugi degrabă, a mai strigat fata, mântuiește-ți zilişoarele şi mulţumeşte că ai scăpat la vreme.

S-a mirat Mladen de vorbele fetei şi s-a aşezat lângă ea. Ce-o fi cu Mustăciosul ăsta ?

— Dar vine ? Să n-aştept degeaba...

N-a sfârșit de vorbit, că fata a ţipat o dată :

— Uite-l! Fugi, că vine...

De după un deal s-a văzut întâi o jumătate de mustaţă. Dar ce mustaţă ? Trei sute şaizeci şi cinci de cuiburi duraseră păsările în jumătatea aceea de mustaţă şi încă mai rămăsese loc pentru altele. Mladen s-a pitit după un tufiş, şi de acolo a văzut răsărind şi cealaltă jumătate de mustaţă, cu alte trei sute şaizeci şi cinci de cuiburi, de toata mâna. Iar Mustăciosul, care ducea atât de falnică podoabă, călca apăsat de se cutremura cerul şi groapă rămânea unde punea piciorul.

Cum a venit, namila şi-a pus capul pe un muşuroi uriaş, lângă genunchii fetei, şi a adormit. Atunci Mladen s-a repezit şi l-a izbit cu ghioaga.

— Vezi că mă înţeapă țânțarii, a bombănit Mustăciosul, iar fata s-a speriat că se trezeşte.

A izbit Mladen cât a putut de tare, Mustăciosul a deschis ochii şi i-a văzut.

— Tu erai țânțarul ?

Când l-a văzut Mladen că se ridică de jos, n-a mai aşteptat şi

a fugit ca din puşcă. Ce era să facă, dacă dihaniei nici ghioaga nu-i venea de hac?

Mustăciosul, după el. A fugit Mladen până a ajuns la un râu mare de unde începea ţara unor uriaşi cu inimă bună. Un uriaş tocmai îşi săpa grădina, lângă mal.

— Cum trec dincolo, frate-meu ?

— Suie pe sapă.

S-a suit Mladen pe sapă şi omul l-a zvârlit pe celălalt mal. Dar Mustăciosul numai un pas a făcut şi a trecut apa. Alerga Mladen, de ziceai că-i cerb. Şi a văzut acum un semănător din neamul uriaşilor. Din sacul atârnat de gât scotea cu mâna seminţele, mai zdrobea câteva între dinţi, dar pe cele mai multe le zvârlea în brazdă.

— Vine Mustăciosul, a strigat Mladen. Unde să m-ascund ?

— Intră în sac.

A intrat Mladen în sac şi s-a pitit printre seminţe. Abia s-a pitit că Mustăciosul a răsărit lângă semănător.

— Pe unde a trecut un om cu ghioaga pe umăr ?

— Uite, încolo, a răspuns semănătorul, şi Mustăciosul a luat-o la goană.

A scăpat Mladen de primejdie. Dar altă primejdie îl pândea. Semănătorul a pornit să semene şi, când şi-a vârât mâna în sac, l-a scos şi pe Mladen odată cu un pumn de seminţe. După obicei, a aruncat câteva seminţe în gură şi Mladen s-a nimerit tocmai printre seminţele cu pricina.

În gura semănătorului era cam întuneric. S-a apucat Mladen să-şi caute adăpost între două măsele, şi de-acolo a văzut cum toate seminţele trec în goană prin gâtlejul semănătorului. Dacă apuca să-l înghită şi pe el, dus ar fi fost, că semănătorul era un înghiţitor straşnic.

— Opreşte! Opreşte! striga Mladen, cât îl ţineau puterile.

„Ia te uită, frate ! şi-a spus semănătorul. Abia am început semănatul şi să mă opresc ?“

I se părea că el singur se gândise să se oprească. Dar Mladen strigă din nou în gura mare :

— Stai ! Stai !

Uimit, semănătorul se opri şi căzu pe gânduri :

„M-am prostit de-a binelea. Cum să stau ? Păi ce, am ieşit în câmp să stau ?“

N-a fost chip să-l aducă Mladen să înţeleagă. Ce era de făcut ?

Atunci şi-a amintit voinicul de sfatul iepurilor, cărora le înţelesese cuvintele mulţumită limbii mute. A scos ghinda din buzunar şi a vârât-o între alte două măsele ale semănătorului. Şi ghinda s-a dovedit harnică, şi o tulpiniţă a început să crească dintr-însa. Pe seară, un smoc de frunze ieşi printre buzele semănătorului.

„Ce-o mai fi şi asta ?“

Supărat, semănătorul smulse frunzele, cu tulpiniţă cu tot, şi aşa scăpă din închisoare şi Mladen, care se agăţase de stejărelul crescut din ghindă.

— Tu erai ? strigă semănătorul. Uitasem de tine, uita-te-ar relele să te uite !

I-a mulţumit Mladen şi a pornit-o repejor, că nu mai voia să întârzie în preajma uriaşului. A trecut nouă munţi, nouă văi şi nouăzeci şi opt de vâlcele, iar într-a nouăzeci şi noua a dat peste un cal.

—Călătorule, nu ştii când o să vină pe aici Mladen, fiul ursului ? l-a întrebat calul.

-— Eu sunt Mladen. Dar ce-i ? s-a mirat flăcăul.

Calul s-a bucurat şi a răspuns :

— De o sută de ani te aştept, voinice. Eu, aşa cum mă vezi, am fost un om rău. Am avut un pobratin[5] şi intr-un rând, certându-ne, l-am ucis. Pe loc am fost schimbat în cal, şi cal mi-e dat să rămân până ce Mladen, fiul ursului, îşi va face curele din pielea mea. Acum, că ai venit, croieşte rogu-te din pielea mea câte curele vrei şi izbăveşte-mă !

S-a mirat Mladen din nou şi a răspuns :

—Cum să fac curele ? înseamnă să te ucid...

— Ucide-mă, ucide-mă, l-a rugat calul. De ce pregeţi să faci o faptă bună ?

— Ia lasă-mă în pace! a strigat Mladen şi a vrut să-şi vadă de drum.

[5] Pobratin – frate de cruce (în limba sârbă).

Dar calul a început să plângă şi, văzând că nu-l înduplecă să-i facă voia, l-a rugat să-l ia măcar cu el. Mladen s-a învoit. A încălecat şi-a pornit mai departe. Şi numai puţin a mers, că, ridicând ochii, a văzut, în nori, un castel. Era un castel minunat, cu ziduri tari şi drepte, dar nici o scară nu ducea de la pământ la Castelul-din-Nori. A simţit Mladen o dorinţă nestăvilită de a intra în Castelul-din-Nori.

— Ei, Mladen voinice, a grăit calul, vezi că uneori şi răul e spre bine ? Fă curele din pielea mea, leagă-le cap la cap, prinde curelele de coada unei săgeţi şi zvârle săgeata în castel. Cățărându-te pe curele, ai să ajungi unde te cere inima, şi eu am să fiu izbăvit...

A şovăit Mladen să asculte sfatul calului, dar acesta îl ruga atât de fierbinte, şi dorul lui creştea atât de nestăvilit, încât, până la urmă, s-a învoit. A tăiat două crăci de şi-a cioplit un arc şi o săgeată ; apoi a făcut curele din pielea calului, le-a legat unele de altele, le-a prins de săgeată şi a trimis săgeata drept în zid, lângă o fereastră. Dar, când să se caţere pe frânghia de curele, un tânăr s-a apropiat de el.

— Cine eşti ?

— Mă numesc Lubomir şi am fost calul din pielea căruia ai tăiat curelele, i-a vorbit bucuros tânărul. Acum sunt iarăşi om şi, pentru binele pe care mi l-ai făcut, am să te slujesc cu credinţă.

S-au suit pe frânghia de curele şi-au intrat în Castelul-din-Nori. Dar cine să povestească minunile pe care le-au văzut acolo ? Erau paturi aurite şi covoare groase, în care piciorul se afunda, încăperi înalte, cu tipsii şi vase de preţ, şi o sală mare, mare, în care masa era pusă şi, pe masă, înşirate tot soiul de mâncări şi băuturi. Dacă au văzut că nu dau peste nimeni în tot castelul, s-au pus Mladen şi Lubomir la masă şi au început lupta cu bunătăţile din faţa lor. Goleau tăvile de aur şi sticlele de cristal, de-ai fi zis că nu mai mâncaseră de când sunt!

Dar zgomotul cuţitelor lovite de tăvi şi clinchetul paharelor au deşteptat un glas în liniştea castelului.

— Om bun, fie-ţi milă şi dă-mi un pahar cu apă !

S-a uitat Mladen la Lubomir, s-a uitat Lubomir la Mladen. Cine vorbise ? S-au sculat amândoi şi au găsit în încăperea vecină

un butoi mare cu trei doage de fier.

— Om bun, toarnă peste butoi un pahar cu apă ! Mă usuc de sete...

A turnat Mladen un pahar şi, cum l-a turnat, cum a sărit prima doagă de fier.

— Mai toarnă un pahar, om bun ! Tare mi-e sete...

A turnat Mladen al doilea pahar şi a sărit şi a doua doagă.

— Încă un pahar, om bun. Straşnică sete...

A sărit şi doaga a treia, butoiul a plesnit, iar din butoiul cel mare a țâșnit, în mijlocul unui nor de fum, un balaur cumplit.

— Nu vă speriaţi, oamenilor, a strigat cu glas tunător balaurul. Şi în lumea noastră, a balaurilor, sunt balauri buni şi răi, măcar că voi nu-i prea deosebiţi şi v-a căşunat că trebuie să ne tăiaţi neapărat capetele, cum daţi cu ochii de noi.

— Şi tu... eşti un balaur cumsecade ? a întrebat Lubomir.

— Cumsecade, cumsecade, a răcnit balaurul. Dacă vă întâlnea frate-meu, Mustăciosul, pe loc vă înghiţea pe amândoi. Dar eu sunt bun, am inima milostivă şi de dragul vostru mă mulţumesc acum cu unul singur şi vă las plăcerea de a hotărî chiar voi pe care să-l înghit astăzi şi pe care mâine.

— Asta ţi-i inima bună ? a strigat mânios Mladen.

Şi unde nu l-a pocnit odată cu ghioaga, de i-a şi fărâmat unul din capete (că, uitai să vă spun, balaurul cel milostiv avea trei căpățâni).

A început în Castelul-din-Nori o luptă cumplită. Balaurul se zvârcolea, spărgea cu coada paturile aurite şi vasele de preţ, dar Mladen şi Lubomir nu-i dădeau răgaz să răsufle. Din încăpere-n încăpere-l urmăreau. Răcnea balaurul şi blestema cu cele două guri care-i rămăseseră, că, închis de ani de zile în butoiul cel mare, îi scăzuseră puterile şi-şi dădea seama că le cam încurcase...

Dacă i-a sfărâmat Mladen şi capul al doilea, a început balaurul să strige :

— Iertaţi-mă, fraţilor, fie-vă milă de un biet balaur cu un singur cap. Iertaţi-mă şi am să mă călugăresc, petrecându-mi zilele în post şi rugăciune...

— Ba nu, i-a răspuns Mladen, n-o să te iertăm, ca să nu mai

poţi înşela în vecii vecilor !

Şi cum a zis, cum i-a zdrobit şi ultima căpățână.

S-au opintit, voinicii de-au zvârlit trupul balaurului de la una dintre ferestrele Castelului-din-Nori. A căzut timp de o zi întreagă şi, când a ajuns pe pământ, praf s-a făcut. Numai oasele mai mari i s-au păstrat, şi ele se mai văd şi azi acolo, ca o grămadă de stânci acoperite cu muşchi.

— Acum ce facem ? a întrebat Lubomir.

— N-ai auzit că spurcăciunea asta era fratele Mustăciosului ? i-a răspuns Mladen. Multe blestemăţii mai fac şi balaurii ăştia... N-am să mă las până nu-l răpun şi pe Mustăcios.

Au mai rămas trei zile şi trei nopţi în Castelul-din-Nori, să prindă puteri iar a patra zi au coborât pe pământ şi au ascuns bine frânghia din curele, ca s-o poată găsi dacă or mai voi să pătrundă în castel. Apoi s-au dus şi s-au tot dus, până au ajuns la câmpul pe care plângea fata pe care Mustăciosul o punea să-i caute în cap.

Mai plângea şi acum. De atâtea lacrimi, crescuse acolo un râu care-şi avea izvorul în ochii fetei, şi râul avea apa sărată ca apa mării.

— Nu mai plânge, fată frumoasă, spuse Mladen. Mai bine ajută-mă să-l răpunem pe Mustăcios.

Fata îşi ridică privirile şi-l recunoscu :

—Iar ai venit pe la noi, voinice ? Ai văzut că te-a biruit afurisitul!

— E tare al dracului, rosti înciudat Mladen, dar omul trebuie să fie mai isteţ decât o spurcăciune de balaur. Dacă nu-l putem doborî cu puterea, să-l doborâm cu viclenia. Mă ajuţi ?

— Voinice, voinice, oftă fata, mare bine ţi-ai face cu lumea întreagă dacă l-ai birui. Am să te ajut cât oi fi în stare.

S-a bucurat Mladen, şi deodată parcă i-a fost dragă fata.

— Întreabă-l unde-şi ţine puterea. Dacă-mi spui asta, ştiu eu ce-mi rămâne de făcut...

S-a învoit fata, şi voinicii s-au ascuns în scorbura unei sălcii bătrâne. Abia s-au ascuns, că pământul a început să tremure şi de după el s-a ivit o jumătate de mustaţă, apoi cealaltă jumătate, şi după ea şi Mustăciosul, care adulmeca văzduhul şi răcnea cât îl

ţinea gura :

— Simt miros de om străin ! Unde-i, să-l pun pe-o măsea ?

— Ce miros, Mustăciosule ? i-a răspuns fata. Cale de nouă poşte n-a mai rămas picior de om pe aici, că pe toţi i-ai înghiţit. Ţi se năzare...

S-a frământat dihania o vreme, în cele din urmă s-a potolit şi şi-a lăsat capul pe muşuroiul uriaş, lângă genunchii fetei. Când l-a văzut ea toropit, a prins a grăi :

— Vai, Mustăciosule, de atâta amar de vreme te caut în cap şi până azi nici o vorbă bună n-am auzit de la tine...

— Ce vorbă ? a mârâit zmeul. Ce s-auzi ?

— Ia, să-mi arăţi şi mie puţină încredere, să-mi spui, de pildă, cum de eşti atât de puternic...

— Ce ? a răcnit zmeul. Cum de sunt puternic ? şi unde-a început să râdă în hohote, de săltau norii pe cer ca nişte perne azvârlite de colo-colo. L-a lăsat fata să râdă în voie şi, când s-a liniştit, a prins a-i vorbi din nou :

— Ce bine că poţi râde cu atâta poftă ! cum să nu râzi, dacă te ştii atât de tare... Ce-am mai râde noi amândoi, dacă aş pricepe şi eu de unde ţi se trage puterea ! Ne-am bate joc de toţi prostănacii care-ar râvni să-ţi vină de hac...

Mustăciosul mai râse o dată, stârnind un vânt aprig de era să doboare salcia în scorbura căreia se pitiseră Mladen şi Lubomir.

— Ei, află că puterea mea e bine ascunsă, strigă el. Am un castel în nori, unde nimeni nu poate sui. Acolo, în castel, e un butoi mare cu trei doage de fier, şi-n butoi îmi stă puterea, sub chipul unui frate al meu, balaur. L-am închis, că poftea să mă doboare... Cine l-o ucide, mă are în mâna lui. Dar asta, fetico, n-o să se întâmple, n-ai grijă !

I-a mulţumit fata pentru încredere, şi Mustăciosul a adormit. Atunci a ieşit Mladen din scorbură şi s-a apropiat.

— Am auzit ce ţi-a spus. Minte, şopti el. Balaurul din butoi e mort, şi pe el îl văd puternic ca mai-nainte.

— Acu' nu-l mai pot întreba, răspunse tot în şoaptă fata. Am să-l mai iscodesc mâine...

A intrat din nou în scorbură Mladen. Mustăciosul a dormit cât a dormit, apoi a plecat la treburile lui şi nu s-a întors decât a doua

zi.

— M-ai minţit, i-a spus fata când namila şi-a lăsat capul pe muşuroi. Balaurul din butoi e mort, şi tu eşti la fel de tare ca mai-nainte.

Mustăciosul nu ştia că frate-său fusese ucis. Anume îi spusese fetei că puterea lui e ascunsă în butoi, pentru că era prevăzător şi nădăjduia că balaurul l-ar înghiţi pe cel care ar fi fost în stare să ajungă în Castelul-din-Nori. Auzind însă vorbele fetei, sări în picioare, atât de tulburat, încât uită şi s-o întrebe de unde aflase că fratele lui murise. Se repezi până la castel şi văzu că totul era adevărat. Acum, de balaur nu-i părea lui rău, că doar singur îl pusese la-nchisoare după o ceartă, dar se întreba cum şi cine izbutise să urce până la castel. Era mânios foc.

Numai că, întorcându-se la fata de pe câmp, atât de bine se pricepu ea să-l liniştească, să-i abată gândurile şi să-l încânte, încât Mustăciosul îi spuse :

— Ei bine, puterea mea — dacă vrei să ştii — e ascunsă într-o fântână. Fântâna se află în mijlocul pământului, de aia i se şi spune Fântâna Buricul-Pământului.

De unde să ştie fata că Mustăciosul anume îi răspunse aşa, pentru că în fântâna aceea locuia fratele lui mezin, şi pentru că nădăjduia că balaurul se va pricepe să ia viaţa oricui ar coborî în fântână ?

Dar Mladen şi cu Lubomir nu ştiau nici ei ce-i aşteaptă. Au pornit la drum de îndată şi, după cale lungă, au găsit Fântâna Buricul-Pământului, ascunsă într-o pădurice de brazi.

— Eu am să cobor întâi, a spus Lubomir.

— Să tragem la sorţi, a răspuns Mladen.

Sorţii l-au arătat pe Lubomir. Flăcăul şi-a vârât picioarele în găleată şi a coborât încetişor încetişor până-n fund. Acolo, drept în gura balaurului a nimerit.

Afară, Mladen aştepta să-i dea tovarăşul semn. A aşteptat, a aşteptat, degeaba.

— Să ştii că Lubomir a păţit ceva !

Dacă a văzut că tovarăşul nu se mai arată, şi-a făcut o făclie dintr-un brad şi a coborât şi el. Făclia lumina pereţii de piatră ai fântânii şi, la strălucirea ei, se vedeau șopârlele țâșnind speriate

şi mistuindu-se printre pietrele jilave. Era adâncă fântâna, răspundea tocmai pe celălalt tărâm, de sub pământ. Mirat, Mladen a înălţat făclia şi a privit în jos. Când colo, balaurul stătea cu botul căscat, bucuros de noua pradă.

— Tu l-ai înghiţit pe Lubomir ?

— Şi ce ? a rânjit dihania. Acum te înghit pe tine...

A început Mladen lupta cu balaurul, acolo, pe tărâmul de sub pământ. Întâi a zvârlit făclia în singurul lui ochi şi l-a orbit. Apoi, fără să-i lase timp să se dezmeticească, l-a pălit în creştet. A pierit balaurul, şi Mladen i-a spintecat burta din care Lubomir a țâșnit, viu şi nevătămat. În clipa aceea s-a auzit un tunet năpraznic, iar voinicii s-au trezit afară, în păduricea de brazi. De fântână, nici urmă. Pierise de parcă n-ar fi fost.

S-au întors ei atunci la fata de pe câmp şi i-au povestit totul, apoi s-au ascuns în scorbură, așteptându-l pe Mustăcios. Şi dihania a venit şi şi-a lăsat capul pe muşuroi, dar era tot atât de în putere ca mai-nainte.

— N-ai încredere în mine, a prins să se tânguie fata. M-ai minţit şi de astă dată...

Atâta l-a dondănit ea, cum că ar vrea să-i dovedească dragostea pe care i-o poartă, atâta l-a ciocănit, că n-a mai răbdat Mustăciosul şi şi-a deschis inima :

— Puterea mea hapsână stă în păsările oploşite în straşnicele mele mustăţi. Aşa-i că n-ai crede ?... Dar dacă m-ar părăsi păsările, n-aş mai fi bun de nimic.

Atâta i-a trebuit lui Mladen. Cum a auzit, cum a început să strige în limba păsărească, pe care o ştia mulţumită limbii mute :

— Păsări surioare, veniţi la mine şi lăsaţi-l pe Mustăcios! Am să vă găsesc loc bun pentru cuiburi şi am să vă dau o sută de saci cu mei. Mustăciosul e un tâlhar, ajutaţi-mă să mântui lumea de fărădelegile lui.

Paserile l-au ascultat, pentru că Mustăciosul nu fusese niciodată în stare să le vorbească pe limba lor şi, sfrr! ca un nor s-au desprins de sub nasul lui şi s-au lăsat pe crengile sălciei. Iar straşnicele mustăţi ale Mustăciosului odată s-au pleoştit, şi dihania a sărit în picioare, speriată.

— Valeu, ce s-a-ntâmplat ?

Mladen ieşise din scorbură şi alerga spre el. Şi atunci s-a petrecut un fapt de mirare : Mustăciosul, namila nesăţioasă care chinuise oamenii ucigându-i şi zdrobindu-le casele, care înspăimântase şi jefuise o ţară, Mustăciosul se sperie şi o luă la fugă, ţipând ca din gură de şarpe :

— Ajutor ! Săriţi i Ajutor !

De bună seamă, nimeni nu răspunse la chemarea nelegiuitului şi, apucând o piatră, Mladen o zvârli în urma Mustăciosului. Piatra îl lovi în spinare şi-i ieşi prin piept lăsând în urmă o gaură — atât de tare slăbise zmeul.

Aşa a murit Mustăciosul. Şi, cum a murit, cum s-au ivit ca din pământ, în jurul lui, oamenii pe care-i ucisese. Cântau, se bucurau şi-i mulţumeau lui Mladen, fiul ursului, că-i întorsese la viaţă.

Mladen s-a însurat cu fata de pe câmp şi, însoţiţi de credinciosul Lubomir, s-au mutat cu toţii în Castelul-din-Nori. Dar, cum nu voia să trăiască despărţit de oameni, a zidit Mladen o scară de piatră de la pământ şi până la poarta castelului, iar cum neîncetat se găseau oameni care voiau să-l vadă, era pe scara aceea un du-te-vino, ceva de speriat.

Odată cu oamenii am urcat şi eu, am privit şi-am ascultat. Dacă scara de piatră nu mai e azi la locul ei, or fi tocit-o tălpile atâtor oaspeţi câți au suit la Mladen, că aşa-i cu scările astea: de lemn sau de piatră, te lasă când ţi-e lumea mai dragă !

Puterea dragostei

A fost cineva, ba n-a fost nimeni, ba a fost — zice-se — un băiat.. Şi nu un băiat oarecare, ci cel mai frumos băiat pe care soarele l-a văzut vreodată. Atât era de frumos, că până şi pereţii începeau să strălucească dacă intra într-un bordei, cât de sărăcăcios. Dar băiatul era orfan şi trăia undeva, în munţi, împreună cu o vacă ce-i rămăsese de la părinţi. Vaca era năzdrăvană. Îl hrănea cu unt şi cu miere. Dacă-i sugea cornul drept, căpăta unt, iar dacă-i sugea cornul stâng, curgea din el

miere.

Aşa a dus-o băiatul, până a crescut flăcău în putere. Atunci s-a rătăcit prin ţinutul acela un lup şi, după ce-a sfâșiat zeci de oi şi de căprioare, a sfâșiat şi vaca năzdrăvană. Bine-a zis cine a zis că lupul nu ştie să numere !

A umblat flăcăul mult, până a găsit, într-un luminiş, oasele vacii. Le-a adunat cu grijă şi le-a îngropat lângă căsuţa lui, iar peste noapte a crescut acolo o floare, care a început să grăiască :

Dragul meu, susura floarea, a sosit vremea să-ţi cauţi si tu o soţie, că omul nu-i făcut să trăiască singur, ca huhurezii...

Flăcăul asculta cu capul plecat şi era tare amărât de pierderea vacii. Atâta făptură apropiată avusese şi el, iar acum se trezea singur, aidoma copacului bătrân care se înălţa stingher în vârful muntelui.

— Du-te, dragul meu, du-te la copacul cel bătrân şi roagă-l din partea mea să-ţi dea o soţie, mai spuse floarea. Prin multe ai să treci şi multe ai să-ntâmpini, dar până la urmă vei izbândi. Şi să nu uiţi niciodată că dragostea adevărată nu cunoaşte piedici.

A sfârșit floarea de cuvântat şi, cum a sfârșit, cum s-a plecat pe tulpină, s-a uscat şi a pierit, de parcă n-ar fi fost. Flăcăul a plâns, a oftat, dar până la urmă a suit până la copacul bătrân. Ajuns acolo, s-a descoperit şi a grăit cuviincios :

— Viaţă lungă, cinstite copac ! Binevoieşte şi apleacă-ţi urechea la rugămintea mea...

A foşnit atunci frunzişul bogat şi ramurile groase cât trunchiul unui om s-au clătinat deșteptând un vuiet ca vuietul mării: Iar în vuietul acela s-a auzit un glas năprasnic :

— Cine îndrăzneşte să tulbure veacurile pe care le port în spinare ?

— Eu, Arrá, răspunse flăcăul, fără să se sperie. Iar rugămintea mea e şi ruga vacii năzdrăvane, de care-ţi aminteşti, poate...

Copacul se burzului şi strigă mânios :

— Dacă mi-o amintesc ? Dar ce, socoţi că mi-am pierdut minţile ?... Spune mai bine dacă prietena mea năzdrăvana e sănătoasă, mai întrebă copacul, după ce i se mai domoli mânia.

Cu lacrimi în ochi îi povesti Arrá despre sfârşitul vacii, iar,

ascultându-i povestea, copacul lăcrăma şi el câteva frunze.

— Şi prietena credincioasă m-a învăţat să te rog să-mi dai o soţie, sfârși Arrá. Vei voi oare să-i îndeplineşti ultima dorinţă?

— Fiule, fiule, spuse copacul, soţia pe care ţi-o voi da va deschide pentru tine poarta primejdiilor, şi cine ştie dacă dragostea îţi va fi de ajuns de puternică...

— Prietena credincioasă m-a învăţat că dragostea adevărată nu cunoaşte piedici, strigă Arrá. O, copacule, îndeplineşte-mi rugămintea!

— Bine, grăi copacul, Dar să ştii că, dacă-ţi vei pierde soţia, nu ţi-o voi înapoia decât cu preţul unor grele încercări. Te-nvoieşti ?

— Mă-nvoiesc.

— Caută atunci în scorbura pe care anii mi-au săpat-o în trunchi.

A căutat Arrá în scorbură, şi iată că din scorbură a ieşit o fată cu pletele negre ca sămânța de mac, cu sprâncenele asemeni arcului unui voinic, cu o faţă pe care luna părea că răsare în fiece clipă.

— Fiule, a grăit copacul, îţi place aleasa ?

Mut de încântare, Arrá apucă de mână fata şi amândoi îşi îndoiră genunchii în faţa bătrânului, care, plecând două crengi groase, îi binecuvântă. Arrá îşi duse apoi soţia în căsuţa părintească. Ea nu-şi mai desprindea privirile de privirile lui, el nu îndrăznea să răsufle de fericire. Şi aşa, într-o bucurie neîntreruptă, trecu ziua.

Noaptea, lumina lunei pătrunzând prin fereastră îl deşteptă pe Arrá. Fata dormea liniştit. În somn era parcă şi mai frumoasă decât o ştia. Dar iată că, privind-o, flăcăul văzu că are la gât un lănţişor de aur, de care atârna un lăcăţel de aur, lângă care se afla o cheiţă de aur. Mirat, apucă încetişor lacătul micuţ, vârî cheia într-însul şi-l deschise. O, ce-i văzură ochii!

În lacătul de aur era o lume întreagă : se vedea un lac cu trestii, câmpii însorite, sălcii pletoase... Iar în mijlocul lacului, într-o luntre, un vânător adormise cu arcul pe genunchi, în timp ce şiruri de raţe sălbatice îi zburau pe dinaintea nasului. Vânătorul era lung cât un braţ de om, barba albă i se târa pe fundul luntrei,

iar trupul îi era cocoşat.

— Ei, vânătorule ! strigă Arrá. Trezeşte-te...

În clipa aceea, lacătul de aur căzu de la gâtul fetei şi, trezindu-se din somn, mireasa lui Arrá scoase un ţipăt :

— Vai, ce-ai făcut! Acum cine ştie dacă ne-om mai vedea...

Şi, rostind cuvintele cu mare durere, pieri cum piere fumul în văzduh.

Buimăcit, Arrá alergă la fereastră. Afară, noaptea era liniştită şi nimic nu se mişca, nimic nu era altfel decât de obicei.

Luă tânărul lacătul şi cheiţa, le băgă în buzunar şi, fără să piardă vremea, urcă până-n vârful muntelui, unde creştea copacul bătrân.

— Viaţă lungă, cinstite copac ! strigă Arrá.

Frunzişul foşni, crengile se clătinară şi-n vuietul cel mare se auzi glasul adânc al bătrânului :

— Fiule, fiule, iată că încercările au început mai devreme decât credeai...

— Cere-mi ce vrei, încearcă-mă cum vrei, răspunse Arrá, dar dă-mi înapoi soţia !

— Bine. Adă-mi fluierul care cântă cele mai frumoase cântece, vorbi copacul. Apoi, om vedea... Dar, pentru că mi-e milă de tine, mai spuse bătrânul, iată, drumul trece prin lacătul de aur pe care-l porţi în buzunar.

Se potoli vuietul cel mare, se liniştiră crengile, tăcură frunzele. Arrá deschise din nou lacătul şi din nou se ivi în faţa lui lacul cu trestii, câmpiile însorite şi sălciile pletoase. Numai vânătorul se făcuse nevăzut. Dar, înainte de a se mira, flăcăul văzu că uşiţa cutiuţei, nu mai mare decât unghia degetului mic, începe să crească. Crescu, crescu.. până ajunse cât o poartă de cetate. Arrá păşi peste prag şi intră în lumea necunoscută a cutiuţei de aur.

Rătăci multă vreme pe malul lacului, fără să întâlnească ţipenie de om şi, într-un târziu, istovit, ajunse la o casă făcută din pietre mari. În prag stătea o bătrână, cumplită la înfăţişare, cu o buză înălţată la cer şi alta răsfrântă la pământ.

— Seara bună, mătuşă, grăi cuviincios Arrá.

— Bună să-ţi fie inima, voinice, răspunse baba. Dar nu te

miră nimic la chipul meu ?

— Nu mă miră, vorbi Arrá.

Faţa babei se lumină, şi ea îl rugă pe flăcău să-i caute în cap. Deşi era trudit, Arrá se aşeză pe prag şi primi pe genunchi capul babei.

— O să aţipesc, îl vesti ea. Tu, voinice, ia seama, şi să mă trezeşti când or trece Marea Albă, Marea Verde şi Marea Roşie...

În ţara aceea, la anume ceas, cele trei mări treceau pe drum, de pare-ar fi fost trei călători. Mările, acolo, erau ca nişte ceţuri.

Baba adormi. Şi nu peste mult timp totul fu scăldat într-o culoare albă, lăptoasă, şi Arrá înţelese că trecea Marea Albă.

— Scoală, mătuşă !

Baba se trezi şi, intrând în casă, veni cu un năvod. Arrá o ajută să-l întindă de-a curmezişul drumului şi, când îl strânseră, îl găsiră plin cu mărgăritare cât nucile.

— Nu te miri ? întrebă baba.

Şi iar răspunse Arrá:

— Nu mă mir.

Adormi baba din nou. Curând totul fu scăldat într-o culoare verde, de parcă o frunză uriaşă ar fi căzut peste lume.

— Scoală, mătuşă, spuse Arrá, că trece Marea Verde.

Din nou pescuiră cu năvodul pe uscat şi se umplu de astă dată năvodul cu smaralde cât pumnul.

— Tot nu te miri ? întrebă baba.

— Tot nu mă mir, răspunse Arrá.

Şi la fel răspunse şi când, trecând Marea Roşie, pescuiră rubine cât şamamii[6].

— Eşti un flăcău de ispravă, spuse atunci baba, nu te vâri unde nu-ţi fierbe oala. Cere-mi ceva, să te răsplătesc pentru osteneala pe care ţi-ai dat-o.

— Vreau fluierul care cântă cele mai frumoase cântece.

A stat baba şi s-a gândit, s-a tot gândit — dar dacă nu ştia de asemenea fluier ?

— Nu ştiu, a mărturisit, întristându-se. Poate feciorii mei să ştie ceva...

S-a rugat atunci Arrá să-i îngăduie să mâie peste noapte la

[6] Şamam — pepene (în limba armeană).

ea şi să aştepte venirea feciorilor.

— Ce spui, voinice ? s-a speriat baba. Tu nu ştii că feciorii mei sunt deveri[7] ?

Dar s-a rugat Arrá, atât s-a rugat, încât baba s-a-nduplecat. I-a dat o palmă, l-a prefăcut într-o mătură şi l-a pitit după uşă. N-a trecut mult, că cei trei deveri, feciorii babei, s-au întors acasă.

— A ce miroase ? întrebă devul cel mare, adulmecând cu un nas lung şi subţire ca un şarpe.

— A om . Om ! răspunseră ceilalţi doi deveri, fraţii lui.

— De unde om, păcatele mele ? se minună baba. Ia, apucaţi mai bine şi gustaţi din berbecii pe care vi i-am fript cum ştiu eu !

Dar parcă poţi înşela nasul unui dev ? Atâta larmă au făcut deverii, că baba s-a văzut nevoită să mărturisească :

— Ei da, afurisiţilor, a fost aici un om. A fost. Ei şi ?

— Cum, ei şi ? răcni devul cel mare. Şi nu l-ai făcut friptură ?... Atunci l-ai gătit poate cu smântână sau cu usturoi ?

Numai auzindu-l vorbind, se pomeniră ceilalţi doi deveri că le sticlesc privirile. Dar baba le arătă trei lăzi pline cu mărgăritare, smaralde şi rubine.

— Iată ce mi-a adus omul pe care voi vreţi să-l înghiţiţi, le spuse ea. Nu vă e ruşine? Sau vreţi să se spună că deverii au uitat cu totul de buna-cuviinţă şi calcă-n picioare orice datorie de recunoştinţă ?

Încurcaţi, deverii se priviră între ei.

— Of, şi bun ar fi fost omul ăsta ! se vaită mezinul. Măcar la frigare, gândiți-vă...

Oftară din băieri şi fraţii lui, dar până la urmă devul cel mare grăi:

— Ei, ce să-i faci? Norocul lui şi pace... Hai, mamă, arată-ne omul, că nu-i facem nimic. Ba o să ne călcăm pe inimă şi o să-i îndeplinim şi o dorinţă, fire-ar el să fie !

Dac-a auzit aşa, s-a dus degrabă baba după uşă, a dat o palmă măturii, şi Arrá s-a ivit în faţa deverilor.

Şi tare bine-i făcut! şopti cu părere de rău devul cel mic, înghiţind în sec.

— Ei, tăcere, porunci încruntat devul cel mare. Omule, ne-ai

[7] Dev – plural deveri – căpcăun (în limba armeană[)

adus atâta bogăţie, că se cuvine să te răsplătim. Cere-ne ce-ţi pofteşte inima.

— Vă mulţumesc, răspunse Arrá. Tot ce-mi trebuie e fluierul care cântă cele mai frumoase cântece.

Au căzut deverii pe gânduri, s-au sfătuit între ei, iar devul cel mare a zis :

— Omule, ce vrei tu se găseşte numai la Ohannés-cel-strâmb, unde încă n-a călcat picior de om !

S-a rugat Arrá de cei trei deveri să-l ajute şi, cum apucaseră să-i tăgăduiască împlinirea unei dorinţe, n-au avut ce face : i-au împrumutat un măgar şchiop.

— Încalecă pe măgar şi lasă-te-n grija lui, îl povăţuiră, dar ia bine seama : când îi ajunge la Ohannés-cel-strâmb, să nu descaleci nici în ruptul capului, că va fi rău de tine...

Le-a mulţumit Arrá şi a plecat călare pe măgarul şchiop, iar dobitocul l-a dus șontâc-șontâc prin locuri râpoase, ba l-a trecut şi peste mări adânci şi învolburate, că avea puterea să calce peste valurile mării aşa cum am călca noi pe dealuri şi câmpii. Într-un târziu, au ajuns la un palat strălucitor.

Un rând de scări largi, de piatră, ducea la intrare şi, amintindu-şi de sfatul deverilor, Arrá îndemnă măgarul şchiop pe treptele albe. Ajuns în faţa porţii bătu cu putere, şi poarta se deschise singură. Tot călare, pătrunse într-o încăpere mare, ai cărei pereţi erau acoperiţi de sus şi până jos cu oglinzi limpezi. Ai fi zis că intraseră în încăpere sute de Arrá, călare pe sute de măgari şchiopi.

— Ei, Ohannés !

Ca şi cum abia i-ar fi aşteptat strigătul, un omuleţ se ivi fără veste. Era lung cât un braţ de om, barba albă i se târa pe jos, iar trupul îi era cocoşat. Arrá recunoscu, plin de mirare, că era vânătorul pe care-l zărise când deschisese pentru prima dată lăcăţelul de aur.

— Bun venit, Arrá, spuse mieros Ohannés. Descalecă şi te odihneşte.

— Iartă-mă, dar nu pot descăleca...

— Vai de mine, cum aşa? Îi fi trudit... Ţi-am pregătit un pat moale, în care-ai să dormi cum n-ai dormit de când eşti.

— Îţi foarte mulţumesc, răspunse Arrá, dar nu pot zăbovi nici o clipă. Am venit numai să te rog să-mi dai fluierul care cântă cele mai frumoase cântece.

— Ţi-l dau, cum de nu, ţi-l dau cu plăcere, strigă Ohannés. Doar să descaleci...

Ohannés se frământa, sărea pe loc şi Arrá văzu că omuleţul se fereşte să privească în faţă măgarul şchiop. Ca să-l încerce, îşi împinse măgarul spre Ohannés, dar acesta se dădu înapoi înspăimântat şi începu să strige :

— Stai, stai, ţine-ţi dihania ; Apoi, făcând un semn prin aer, întinse spre flăcău mâna dreaptă, în care se ivise un fluier verde, dăltuit dintr-o singură nestemată. Ia-l, mai strigă Ohannés, ia-l şi scoate-ţi dihania din casa mea !

Apucă Arrá fluierul, mulţumi bucuros şi-şi întoarse măgarul spre poartă. Când să iasă însă, îi ajunseră la urechi vorbele lui Ohannés :

— Bagă de seamă, a doua oară să nu mai vii la mine !

— Bine, n-am să mai vin, îi spuse Arrá. Dacă am fluierul, ce să mai caut la tine ?

Dorind să-l încerce, duse fluierul la buze. Dar, înainte de a sufla în el, fluierul minunat începu să cânte singur. Cele mai frumoase cântece țâșneau din fluier, şi cântecele se urmau fără întrerupere, unul după altul, unul după altul. Bucuros, Arrá luă fluierul de la buze şi cântecele se opriră.

Şi iată că măgarul şchiop îl purtă înapoi la casa deverilor. Aceştia duseră măgarul în grajd, după care flăcăul le mulţumi şi porni mai departe, cale lungă, până ajunse la malul lacului. Mai merse şi de-a lungul lacului o vreme, apoi ajunse în faţa porţii celei mari. Scoase cheia din buzunar, desfăcu lacătul şi, deschizând poarta, se pomeni în vârful muntelui, la picioarele copacului bătrân. Privind în urmă, văzu că poarta cea mare se micşorase, ajungând din nou cât unghia degetului mic, astfel că putu lua cutiuţa de aur şi-o vârî în buzunar.

— Ei, fiule, te-ai întors cu izbândă ? întrebă copacul făcând să-i vuiască frunzişul şi clătinându-și ramurile.

— Cu izbândă, cinstite copac, strigă triumfător Arrá întinzându-i fluierul care cânta cele mai frumoase cântece.

— Bine-a zis cine a zis că leul nu aleargă după muşte, grăi atunci copacul. Văd că se poate avea încredere în tine, fiule, şi că nu-ţi va fi greu să-mi aduci oglinda în care se văd toate oraşele din lume...

— Cum, strigă Arrá, nu-mi dai înapoi soţia ?

— De ce te grăbeşti ? mai spuse copacul. Bine-a zis cine-a zis şi că nu toate ouăle au două gălbenuşuri... Trebuie să mă încredinţez că nu din întâmplare ai putut aduce fluierul. Dovedeşte-ţi încă o dată vrednicia !

Şi-a lăsat Arrá capul în piept şi, încet, s-a răsucit pe călcâie. A scos din buzunar cutiuţa de aur şi a pus-o binişor pe pământ. Iar uşiţa îndată a început să crească şi, când a ajuns cât poarta unei cetăţi, din nou a deschis-o Arrá şi a păşit în lumea cutiuţei de aur.

Paşii l-au purtat degrabă la locuinţa deverilor, care s-au înduplecat să-i mai împrumute o dată măgarul şchiop. Aşa a ajuns din nou la Ohannés-cel-strâmb, care se frământa, sărea pe loc şi se ferea să privească măgarul în faţă. De teamă, Ohannés i-a dăruit oglinda în care se pot vedea toate oraşele din lume, dar i-a strigat iarăşi să nu cumva să mai vină la el.

Şi oglinda era într-adevăr minunată ! Numai ce te gândeai la Erzerum, la Bagdad sau la Bizanţ, că cetăţile se şi oglindeau în luciul ei, cu case şi uliţi, cu oameni şi grădini, ca şi cum te-ai fi plimbat între zidurile lor, aievea.

Ai fi zis că Arrá are aripi la picioare, atât de repede străbătu calea la înapoiere. Copacul bătrân îl întâmpină cu bucurie, dar când, peste vuietul frunzelor, i se auzi glasul, cuvintele lui îl izbiră pe flăcău ca tot atâtea măciuci :

— De, orice grăunte nu-i mărgăritar — şi asta a zis-o bine cine-a zis-o... Dar dacă n-o mai nimereşti a treia oară? Fiule, adu-mi-l pe Ohannés-cel-strâmb, şi atunci îţi înapoiez şi eu soţia...

Ce putea face Arrá? Drag ca praful în ochi îi era drumul cel lung, dar îşi spunea şi el ca să mai prindă inimă : „Lasă, unde trece acul, trece şi aţa ! Am să-l aduc şi pe Ohannés, aşa strâmb cum e...“

Ajungând însă la casa deverilor, află că măgarul cel şchiop murise de bătrâneţe.

— L-ai istovit cu cele două drumuri, îl mustră baba. Şi nici

măcar bun la gust n-a fost... aşa mi-au spus feciorii.

S-a hotărât Arrá să meargă pe jos până la Ohannés, dar baba şi deverii au sărit care mai de care să-l împiedice.

— Să nu faci una ca asta, spuse devul cel mare, că nu te mai întorci !

— Dacă vrei să mori, rămâi încalte la noi, îl sfătui devul cel mic. De ce să se bucure Ohannés, când am putea şi noi să prânzim ca lumea ?

Dar Arrá nu se lăsă înduplecat. I-a dat atunci baba două bucăţi din pielea măgarului şchiop, de şi-a croit Arrá o pereche de tălpi. Apoi a pornit-o fără zăbavă.

Şi tălpile croite din pielea măgarului l-au purtat peste ţinuturile râpoase şi peste valurile mării, în care nu se scufunda. Treceau pe sub picioarele lui Arrá peştii şi-i zburau pescăruşii pe lângă urechi, şi nici peştii, nici pescăruşii n-au înţeles până-n ziua de azi cum a putut străbate flăcăul atâta întindere de apă, fără să se ude cât de cât!

A ajuns Arrá la palatul lui Ohannés şi, urcând scările de piatră, a pătruns în încăperea cu oglinzi.

— Iar ai venit ? a strigat omuleţul cu mare mânie, dar, văzând că flăcăul nu mai era călare pe măgarul năzdrăvan, şi-a frecat mânuțele subţiri.

— Am venit să te iau şi să te duc la copacul cel bătrân, spuse Arrá.

— Aşa ? Numai că eu te-am vestit de două ori să nu mai dai pe la mine. Află, băiete, că doar dac-ai să mori şi-ai să învii o să plec de bună voie de aici...

Şi, nici una, nici două, îi trase o palmă şi-l schimbă într-o stană de piatră, pe care o aşeză la el, în grădină. A rămas bietul Arrá în grădina, şi Ohannés s-a dus la ale lui. Şi plângea sărmanul flăcău întruna, că, deşi era stană de piatră, gândurile şi simţurile nu le pierduse. Şi din lacrimile lui s-a alcătuit un izvor în care veneau să se scalde toate păsările din grădină. Şi păsările zburau şi ciripeau fără încetare :

— Ce păcat, ce păcat că oamenii nu pricep ! Dacă cineva ar pune o frunză peste stana asta, ar învia şi s-ar face om ca mai înainte.

Luni de zile au tot ciripit păsările aşa, până a trecut pe acolo un cioban care cunoştea limba zburătoarelor. A luat o frunză, a pus-o peste stană, şi Arrá a înviat şi a început să-şi mişte mădularele amorţite.

Dacă l-a văzut Ohannés, n-a mai avut ce zice : Arrá murise şi înviase. Şi-a încărcat Ohannés palatul într-un car aşternut cu catifea roşie împodobit cu aur şi mărgăritare şi, împreună cu Arrá, a pornit la drum.

— Nădăjduiesc că n-ai de gând să mă pui să trec mările cu carul spuse Ohannés de la o vreme.

Arrá se opri locului, nedumerit. Da, omuleţul avea dreptate. El îşi pusese tălpile croite din pielea măgarului şchiop, dar cum să treacă Ohannés mările, mai ales că ducea şi carul cu el ?

— Ce-i de făcut ? întrebă Arrá.

— E de făcut aşa, răspunse Ohannés. Om lua-o pe drumul scurt, pe care-l ştiu eu.

Bucuros, Arrá nu se împotrivi, iar omuleţul îl duse, pe o cale netedă, până la marginea unei alte grădini. Drumul trecea prin mijlocul grădinii.

— Înainte, înainte, strigă Ohannés, şi Arrá pătrunse în grădină.

Îndată îl năpădi o boare înmiresmată şi picioarele începură să i se împleticească. Grădina gemea de flori cât roata carului, şi toate erau verzi. Suia din ele o mireasmă ameţitoare. Cine o trăgea în piept uita de toate, uita şi cine era.

Buimac, Arrá se împleticea pe drumul şerpuind prin grădină şi, când se obişnui cu mireasma puternică, uitase şi de soţie, şi de bătrânul copac. Uimit, străbătea grădina în lung şi-n lat, privind la multele ei ciudăţenii.

Creşteau acolo pomi stufoşi, dar Arrá băgă de seamă că rodiseră capete omeneşti. Şi toate erau dimineaţa capete de copii, la amiază ajungeau capete de flăcăi, iar seara îmbătrâneau şi o barbă albă le acoperea bărbile.

— Aşa-i că-i frumos ? întreba întruna Ohannés, şi sclipiri viclene i se aprindeau în priviri.

— Frumos, tare frumos, răspundea flăcăul.

Într-un rând, cum se plimba prin grădină, vârî mâna în

buzunar şi scoase cheiţa de aur. Dar, uitând cu desăvârșire ce fel de cheie era, o scăpă în iarbă. Atrasă de strălucirea aurului, o coţofană se repezi, luă cheiţa în cioc şi zbură cu ea.

— Aşa-i că-i frumos aici ? întrebă cu răutate Ohannés.

— Frumos, tare frumos! spuse Arrá.

În grădina uitării flăcăul tânjea, se vestejea în mijlocul ciudatelor flori şi printre pomii nemaivăzuţi. Puterile îi scădeau şi se topea pe picioare.

— Culcă-te, şoptea Ohannés, culcă-te şi ai să dormi lin, mult...

Arrá însă se ferea să se culce, de parcă cineva i-ar fi şoptit că, odată adormit, n-avea să se mai trezească. Păşind încet, ajunse într-un rând la marginea grădinii. Afară, dincolo de gard, un pui de căprioară îl privea cu ochi catifelaţi, blânzi. Fără să-şi dea seama ce face, Arrá ieşi din grădină şi încercă să prindă puiul. Dar în clipa în care aerul proaspăt îl izbi în faţă, amăgitoarea mireasmă se risipi şi flăcăul se trezi ca dintr-un vis. Pe loc îşi aminti de soţia cu plete-de culoarea seminţei de mac, îşi aminti de copacul bătrân care-i ceruse să i-l aducă pe Ohannés.

— Ei, Ohannés ! strigă atunci mânios.

— Ce-i, flăcăule ? răspunse vocea subţirică a lui Ohannés. Ai ieşit din grădină ? Ia vino să-ţi arăt o floare care s-a deschis tocmai acum...

— Ieşi afară, strigă Arrá, tot mai înfuriat. Din pricina grădinii tale blestemate am prăpădit atâta vreme !

A înţeles Ohannés că Arrá se trezise. Înciudat, a izbit cu picioruşele în pământ şi, apucându-se de barba lui lungă, a strigat batjocoritor :

— Vino să mă iei, dacă-ţi dă mâna...

Dar, odată intrat Arrá în grădină, miresmele amăgitoare l-ar fi înşelat din nou. Ce era de făcut ?

— Ascultă, Ohannés, a vorbit atunci flăcăul. Ieşi de bună voie, altminteri dau foc grădinii şi ai să arzi acolo ca un şoarece !

Dacă a auzit aşa, s-a înspăimântat Ohannés. Într-o clipită s-a ivit cu carul în care-şi încărcase palatul şi, bombănind, a pornit în urma lui Arrá. Şi iar au mers ei cât au mers, străbătând câmpii line, până au ajuns în dreptul unei mlaştini.

— Înainte, înainte, strigă Ohannés, dar Arrá, care văzuse aburi grei plutind deasupra mlaștinii, nu voi să păţească din nou ce păţise în grădina uitării.

Făcând un ocol, se depărtă în grabă de aburii veninoşi, în timp ce Ohannés mormăia înciudat şi se trăgea de barbă.

Şi multe piedici a încercat omuleţul să-i mai ridice în cale, dar pe toate le-a ocolit Arrá şi, iată, sosi ceasul când se treziră amândoi în faţa porţii celei mari. Flăcăul îşi vârî mâna în buzunar căutând cheia, dar ia-o de unde nu-i ! Şi cum era s-o găsească, dacă i-o furase hoaţa de coţofană ?

Numai că Arrá uitase de pierderea cheii, aşa cum în grădina blestemată uitase de toate.

Şi, cum stătea amărât, frământându-și mintea să afle vreo ieşire, odată auzi ţipete în văzduh. Un erete alerga după o coţofană, care încerca să scape zburând cotit. Eretele o ajunse, îşi încleştă ghearele în trupul coțofenei şi aceasta, speriată, scăpă din cioc ceva ce străluci căzând la pământ, chiar în faţa lui Arrá. Ohannés se repezi, dar flăcăul i-o luă înainte şi, fericit, ridică din iarbă cheia de aur. De bucurie, începu să chiuie, iar eretele se sperie. Lăsând coţofana în pace, pieri în inima unui nor.

Dar Arrá nu stătu să piardă vremea. Deschise poarta şi, împreună cu Ohannés, se pomeni în faţa bătrânului copac. Carul omuleţului abia izbuti să se strecoare pe poartă.

— Gânditu-te-ai, Ohannés, că vei fi nevoit să mă priveşti odată în faţă ? întrebă cu vuiet mare copacul.

Ohannés îşi ridică barba, ascunzându-și chipul în perii lungi şi albi. De acolo, înăbuşit, abia i se auzi răspunsul :

— Mai ştiu eu acum ce gândeam...?

— Să-ţi spun eu ce gândeai, vorbi din nou copacul. După ce mi-ai furat fluierul şi oglinda, gândeai să-mi furi şi fata, asta gândeai !

Ohannés îşi tot ascundea faţa în barbă, şi strigătul i se auzi anevoie :

— Iartă-mă !

— Fiule, grăi atunci copacul întorcându-și ramurile către Arrá, nu s-a înşelat prietena noastră, vaca năzdrăvană, când m-a rugat să ţi-o dau pe fiica mea de soţie ! Pentru că pot acum să-ţi

mărturisesc că e fiica mea... Cu bine ai dus la capăt toate încercările şi drept e, de aceea, să te rog să vezi ce găseşti în scorbura pe care anii mi-au săpat-o în trunchi...

Bucuros, Arrá scoase din scorbură o fată cu pletele negre ca sămânța de mac, cu sprâncenele asemeni arcului unui voinic, cu o faţă pe care luna părea că răsare în fiece clipă.

— Arrá! strigă fata, întinzându-și braţele spre flăcău.

Tinerii se îmbrăţişară, dar ochii fetei se opriră asupra lui Ohannés.

— Tu ? şopti ea, cu spaimă.

— Iartă-mă, gemu Ohannés, am vrut să te fur, m-am ţinut de blestemăţii, dar mă căiesc...

— Târzie căinţă, grăi cu asprime copacul şi, plecând o ramură, îl ridică pe Ohannés cât ai clipi.

Barba omuleţului se încurcă printre crengi, şi el rămase spânzurat în copac. Eretele ascuns în nor mai pândea, pesemne, că odată se năpusti din albastrul cerului şi, înșfăcându-l, pieri cu Ohannés în văzduh.

— De mult pusese ochii pe mine, spuse fata către Arrá, şi tot ce a putut face tata a fost să-l închidă în cutiuţa de aur. Acum înţelegi de ce m-am speriat şi am fugit când ai deschis cutiuţa ? Ştiam că Ohannés mă pândește cu vrăjile lui şi că, nimerind în ghearele piticului, nimeni nu m-ar mai fi putut scăpa...

Fata îi dădu apoi lui Arrá fluierul care cântă cele mai frumoase cântece şi oglinda în care poţi vedea toate oraşele de pe pământ, iar copacul le spuse bucuros :

— Intraţi în palatul lui Ohannés, copiii mei, de astăzi asta vi-i casa!

Şi au intrat tinerii în palatul lui Ohannés şi s-au minunat de toate câte adunase hoţomanul în încăperile lui, şi anii pe care i-au trăit împreună nu se pot socoti. Fluierul le cânta cele mai frumoase cântece şi în oglinda minunată se plimbau pe uliţele tuturor oraşelor din lume. Iar când au închis poarta după ei, au căzut din văzduh trei mere : unul pentru mine, altul pentru cine ascultă şi al treilea pentru cine povestește. Şi aşa se sfârșește povestea !

Slava, fiica pământului

A fost ce-a fost. Dacă n-ar fi fost, nu s-ar fi apucat oamenii să vorbească. A fost odată un moş şi o babă, atât de bătrâni, că nu-şi mai puteau aminti de câți ani se află pe lume şi atât de săraci, că n-aveau în bordeiul lor nici o ulcică din care să bea apă. Tot ce aveau şi ei era un dor, şi dorul ăsta nu li se-mplinise.

— Of, moşnege, moşnege, pustiu e bordeiul nostru, săracul...

— Of, babă, babă, nu mă mai amărî şi tu de pomană...

N-aveau bieţii bătrâni nici un copil, n-aveau măcar un câine sau o pisică, măcar o găină, măcar o broască de care să vadă şi care să le umple inimile de bucurie, nimic n-aveau. Nimic.

Ce-i veni moşului într-o bună dimineaţă, că se sculă şi-i spuse babei:

— Ascultă, babo, de-amu s-a isprăvit. Da’ cât o să mai răbdăm noi să stăm tot singuri ca două cucuvăi şi să ne plângem de milă ? Află că eu voiesc să aud glăscior de copil în bordei şi poftesc ca glăsciorul să-mi strige: „Tătucă, fă aşa! Tătucă, fă altminteri!“ Dacă stai să te gândești, ce, mare lucru cer şi eu, la urma urmei ?

— Dar ce, moşnege, te-ai scrântit de cap ? i-a răspuns baba. De unde copil ? De unde glăscior ?

— De unde, de neunde, am hotărât.

Şi cu vorba asta mare a plecat moşneagul şi s-a pus să strângă — cum s-a priceput — te miri ce. Apoi s-a apucat să meşterească şi a făcut o fetiţă de lut. I-a pus două foiţe de trandafir în chip de obrăjori, i-a făcut din lână şi pene de corb nişte plete de toată frumuseţea, din două albăstrele i-a croit o pereche de ochişori şi, uite-aşa, încet, încet, a isprăvit un chip.

Dacă l-a văzut baba, întâi a dat să râdă, apoi şi-a luat seama. De ce adică să n-aibă ei o fetiţă, chiar aşa, mică şi tăcută ? A luat-o şi a legănat-o, i-a făcut un culcuş şi a pus-o să se culce.

— Bine, tătucă, dar noi nu mâncăm ? a întrebat fetiţa de lut.

Bătrânii au înlemnit. Cel mai speriat era moşneagul, că de ! el plămădise cu mâinile lui făptura mititică, şi glas n-avusese de unde

să-i dea.

— Nu, fetiţa tatii, a răspuns el în cele din urmă. Nu mâncăm chiar în toate zilele, că n-aveam de nici unele...

Dar baba nu-şi mai venea în fire. Se apropiase de culcuşul fetiţei şi o privea cu mina la gură, necutezând s-o atingă.

— De ce nu mă iubeşti şi tu, mămucă ? Nu vrei să mă iei în braţe ?

Dac-a auzit aşa, a simţit baba că s-a sfârșit, se topeşte, şi mai multe nu ! A luat-o în braţe, a strâns-o, a sărutat-o, şi avea în ochi lacrimi cât cireşele. Apoi a luat-o moşul, apoi iară baba, apoi moşul din nou...

— Uite, aşa-mi place, a grăit atunci fetiţa. Dar nu-i bine să ne culcăm flămânzi...

Se da baba de ceasul morţii şi-i venea să intre în pământ de ruşine.

Dar dacă nu-i, nu-i, ce să facă ?

— De ce nu luaţi să fierbeţi legumele mari şi albe care cresc în apă ?

Că trecea o gârlă pe lângă bordeiul moşneagului. Dar ce folos, dacă n-avea peşte !

— Păi cum să le fierbem, fetiţa tatii, s-a amestecat moşul în vorbă, alea-s pietre de râu... Nu le pot mânca oamenii cu dinţi zdraveni, darmite nişte hârburi ca noi, care mai mult morfolim cu gingiile decât muşcăm ?

— Eu zic să încercăm.

Şi atâta s-a ţinut fetiţa de capul lor, că ce şi-au zis bătrânii ? Vezi bine, copila n-are de unde şti de rosturile noastre. O să-i fierbem pietrele, să vadă şi ea cum stau lucrurile.

A aprins baba focul, a pus o oală la fiert, şi s-a dus moşul după pietre. Când a dat apa în clocot, a turnat pietrele şi, după o vreme, le-a scos. Da' moi, moi cum e cartoful şi aburind cum nu bănuiseră bătrânii că poate aburi o fiertură, fie ea şi de orice-o fi, nu numai de pietre netrebnice !

Bătrânii, ce să zică ? N-au mai zis nimic. Au mâncat, a mâncat şi fetiţa, şi s-au culcat. Dar de-aici înainte nu-şi mai frământau mintea. Fierbeau pietrele, şi pietrele aveau de fiece dată alt gust, după cum le poruncea fetiţa cu ochi de albăstrele, cu obraji de trandafiri, cu plete de lână şi pene de corb.

— Da' mie nu-mi daţi un nume ? i-a întrebat într-un rând.

— Să-ţi dăm, cum să nu...

I-au zis Slava. Şi era vrednică, şi înţeleaptă, şi cuminte, cum nu se mai poate. Numai că nu creştea. Rămăsese de-o palmă. Dacă a văzut aşa, i-a spus moşul într-o bună zi :

— Fetiţa tatii, fă-mă să înţeleg. Tu, care le ştii pe toate, se

poate să nu cunoşti un leac să te facă să mai salţi oleacă ?

— Vrei matale să mă vezi mai mare ? a întrebat Slava. Uite, nu mă gândisem... Dar, dacă vrei, aşa să fie. Când o ploua, să mă stropeşti cu apă de ploaie.

A plouat curând. Moşul a stropit-o, şi Slava a prins să crească. A crescut într-o zi cât alţii-n zece ani.

— Să mai cresc ?

— Încă puţin, fata tatii. Uite, până la cuiul din tocul uşii.

— Bine.

A crescut Slava cât dorise. Era acum o codană subţirică, frumoasă foc.

— Destul aşa ?

— Destul, fetiţa tatii.

De bucurie, nu mai ştiau bătrânii unde pun piciorul. Ca Slava lor nu mai era nici una în toată ţara. Te miri că i s-a dus vestea ? S-a dus, s-a tot dus şi-a ajuns până la palatul ţarului. Acum, ţarul taman rămăsese văduv.

„Uite-aşa ţarină-mi trebuie mie !“ şi-a zis el.

Zis şi făcut. S-a suit în caleaşcă, vizitiul a dat bice cailor şi în trei zile a ajuns ţarul la bordeiul bătrânilor. Slava atârna nişte rufe pe frânghie. Dacă a văzut-o, i s-a tăiat ţarului răsuflarea.

— Slava, i-a zis el, a dat norocul peste tine. Nu mă uit că eşti de neam prost. Bucură-te, ai să fii ţarină....

Numai că Slava, nu s-a bucurat defel. De ce să se bucure ? Ţarul era bătrân, şchiop şi gângav.

— Ţarule, i-a răspuns ea, caută-ţi ţarină printre ţarine. Lasă-mă pe mine cu bătrânii mei...

Vai de mine ! Foc s-a făcut hodorogul de ţar. Din ce se arăta Slava mai îndărătnică, din ce se înflăcăra el şi-ncerca s-o înduplece.

— Ai să ai tot ce-ţi pofteşte inima, ai să te plimbi în rădvane aurite, mii de slugi au să-ţi împlinească poruncile...

Dar dacă Slava nu voia să-l asculte? A stat ţarul cât a stat şi, când a văzut că începe să se strângă lumea şi să-şi râdă de el, s-a suit în caleaşcă şi a plecat. Dar nu departe. Nu, că nu-l răbda inima. A mers doar o bucată de drum, şi-apoi a dat poruncă să i se ridice un palat acolo, în apropierea bordeiului în care locuia Slava.

Au venit săpători, au venit dulgheri şi zidari şi, cum s-au străduit cu toţii pe întrecute, palatul s-a înălţat văzând cu ochii. Şi în tot timpul trimitea ţarul boieri cu daruri, pentru Slava, şi fata pe toţi îi întorcea din drum, fără să primească nimic. Dac-a văzut aşa, a poruncit ţarul ca moşul să-i fie adus la palat.

— Ascultă, moşule, de ce nu mă vrea Slava ?

— Ştiu şi eu, măria ta... nu i-oi fi pe plac.

Tare s-a mai supărat ţarul. Striga, bătea din mâini şi, cum era bătrân, l-a încercat o pârdalnică de tuse, din pricina căreia i-au dat şi lacrimile. Când s-a potolit, a vorbit cu mânie :

— Moşule, ţine treizeci de ouă fierte. Să i le duci Slavei şi să-i spui că porunca mea împărătească e să le pună sub cloşcă şi să scoată din ele treizeci de pui. Dacă nu-i scoate, să ştii că vă tai capul la amândoi.

A dat bătrânul să plece, dar l-a chemat ţarul din urmă şi i-a strigat :

— Auzi ? Mi se pare că ai pe-acasă şi o babă... Dacă Slava nu-mplineşte porunca să ştii că-i tai şi babei capul! Cum a plecat moşul de la palat, numai el ştie. Vai de inima lui !

Dacă a ajuns la bordei, l-a întâmpinat Slava :

— Ce-a vrut procletul de ţar, tătucă ?

— Of şi of, fetiţa mea, uite-aşa şi-aşa... Gata, s-a isprăvit cu noi !

Amarnică bătrânețe ne-a fost dată, dar nu de ea îmi pare rău. Mă gândesc la tine, porumbiţa mea, şi nu ştiu ce să-ncep...

A zâmbit Slava şi l-a învăţat :

— Nu te teme, tătucă ! Du-te la ţar şi spune-i că n-avem cu ce hrăni cloşca. Du-i doi ştiuleţi de porumb fiert şi roagă-l să semene boabele. Cum or creşte din ele ştiuleţi tineri, cum om scoate şi noi pui din ouăle fierte...

Bucuria moşului! Ca un prâsnel s-a răsucit şi într-o fugă a dus-o până la palat. Acolo, cum a ajuns la ţar, i-a spus ce-l învăţase Slava.

— Bine te-a învăţat cine te-a învăţat, a scrâșnit ţarul. Dar lasă, am eu ac de cojocul vostru !

I-a dat atunci moşului un fuior de in, cu porunca să-i facă Slava din el frânghii şi pânze pentru o corabie mare. Dacă nu le

face, să ştie că la toţi trei le taie capetele !

Bietul moşneag, de unde venise bucuros, s-a-ntors acasă mai deznădăjduit decât deunăzi.

— L-ai văzut pe ţar, tătucă ? l-a întâmpinat Slava.

— Nu l-aş mai fi văzut, a oftat moşul. Arde-l-ar focul să-l ardă ! Ia te uită ce-a mai scornit, blestematul...

Îi spune moşul tot, şi Slava din nou zâmbește :

— Nu te teme, tătucă ! Du-te la ţar şi spune-i că n-avem nici fus, nici furcă, nici război de ţesut. Du-i o bucăţică de lemn şl roagă-l să ne facă din ea fusul furca şi războiul. Dacă le face, îi întocmim şi noi frânghiile şi pânza...

S-a-nseninat iarăşi moşneagul. Într-un suflet a alergat la ţar :

— Mărite ţar, uite-aşa şi-aşa...

S-a încruntat ţarul. Şi-a chemat sfetnicul şi, ce-au vorbit, ce-au uneltit, destul că-i dă moşului o ulcică şi porunca să sece cu ea marea, ca să rămână şes.

Da’ moşul, să-i dea lacrimile, nu alta ! A priceput că vrea ţarul cu tot dinadinsul să-i scurteze de capete pe câteştrei, pe Slava, pe babă şi pe el.

„O mai născoci ceva fetiţa tatii ?“ se-ntreba el cu spaimă, întorcându-se la bordei.

Cum dădu cu ochii de el, Slava îl cercetă :

— L-ai potolit pe ţar, tătucă ?

— Tii, mare ticălos şi ţarul ăsta ! Ascultă numai ce-a născocit... şi-i spune tot.

Dar Slava din nou zâmbește şi-l învaţă aşa :

— Nu te teme, tătucă ! Du-te la ţar şi spune-i că suntem gata să-i împlinim porunca. Numai să oprească toate, râurile. Să nu se mai verse în mare, ca să avem şi noi o socoteală...

Dac-a auzit-o şi pe asta, a turbat ţarul de mânie şi, de prima dată, i-a tăiat capul sfetnicului care-l povăţuise fără folos. Apoi a chemat alt sfetnic şi au mormăit ei amândoi, cât or fi mormăit. Destul că l-au trimis pe moş acasă, fără a-i mai da nici o poruncă.

— Ei, tătucă, de astă dată, măcar, l-ai potolit pe ţar ? a întrebat Slava.

Moşul strălucea tot de bucurie :

— Gata, fetiţa tatii, l-am dat gata! N-a mai îndrăznit procletul

să scornească nimic.

Şi-a încruntat Slava sprâncenele, şi albăstrelele ochilor i s-au întunecat :

— Asta nu-i a bună, tătucă. Nu se lasă ţarul cu una, cu două...

Dar moşul nu mai voia să audă de nici o primejdie şi, de hatârul bucuriei lui, a fiert baba un tain îndoit de pietre, din care s-au ospătat mai bine decât toţi ţarii de pe lume — arză-i-ar focul să-i ardă !

Acum, dacă s-a lăsat noaptea, s-au culcat bătrânii. Slava însă nu putea dormi. Vezi, ea ştia că nu se poate să nu pună ţarul la cale vreo nouă uneltire, şi gândul ăsta o ţinea trează. A ieşit atunci din bordei, şi-n calea ei licuricii şi-au aprins lumânărelele.

— Nu, licurici, a şoptit Slava, stingeţi-vă lumânărelele, rogu-vă, că te pomeneşti că ne vede ţarul...

Pe dată au ascultat-o licuricii, şi fata s-a afundat în beznă. Iar acolo a pândit ea o, vreme, până a zărit în depărtare făclii şi a auzit zăngănit de arme.

— Ţarule, ţarule, a spus atunci Slava, clătinând din cap, se vede treaba că eşti tare păcătos !

Şi, cum a rostit vorbele astea, cum s-a furişat în bordei şi s-a îmbrăcat în nişte ţoale vechi de-ale moşului. Apoi a ieşit afară şi a chemat un cărăbuş. A suflat peste el, şi cărăbuşul s-a prefăcut într-un armăsar focos, negru ca noaptea. Iar dacă l-a încălecat Slava, s-au schimbat şi ţoalele zdrenţăroase de pe ea în straie de voinic. A rupt o nuia dintr-o răchită, şi nuiaua odată s-a făcut spadă.

Şi unde nu s-a repezit Slava spre trimişii ţarului. Dac-au văzut ei voinic străin năpustindu-se asupră-le fără veste, nici nu s-au mai încumetat să scoată săbiile. Ţarul, pricepi, le poruncise s-o fure pe fată, dar nu le spusese că au să fie nevoiţi să lupte, şi nu se aşteptau la una ca asta...

I-a risipit Slava cum ai risipi o turmă de oi, apoi, mânioasă, a gonit spre palatul ţarului. Ţarul se plimba de colo, colo, rozându-și degetele de nerăbdare şi tot trăgea cu urechea să-i audă pe slujitori întorcându-se. Dac-a văzut un voinic străin sărind călare pe fereastră şi drept în încăperea lui nimerind, s-a speriat

straşnic.

— Ce... ci... cine eşti ? a bâiguit.

— Pân-aici ţi-a fost, ţarule ! i-a strigat Slava. Am tot răbdat şi-am răbdat, socotind că ţi-or veni minţile la cap, dar tu, nu şi nu, te ţii de strâmbătăți înainte... Priveşte afară, ţarule, că lumea n-o vei mai vedea ! şi, grăind aşa, a sărit Slava din nou pe fereastră, cu cal cu tot, mistuindu-se în noapte.

Şi unde n-a-nceput să-mi călărească în jurul palatului, întâi la pas, apoi repede, tot mai repede, până a prins palatul să se-nvârtească de-ai fi zis că-i sfârlează. Se auzeau dinăuntru ţipetele ţarului, dar palatul se rotea, se rotea, şi deodată, de parc-ar fi avut la temelie un sfredel, începu să se afunde în pământ. Cobora tot învârtindu-se, şi tot învârtindu-se a coborât până la cea mai mare adâncime. Dacă priveai de sus, vedeai un puţ fără fund, şi atâta tot.

— Aşa, a zis Slava şi, întorcându-și calul, a dat fuga până la bordeiul bătrânilor.

Dormeau bătrânii în pace, habar n-aveau de câte se petrecuseră. A zâmbit Slava şi i-a lăsat să doarmă în pace. Dar în zori, când s-au deşteptat, le-a vorbit aşa :

— Mămucă şi tătucă, ascultaţi ce vă spun. De azi înainte împărăţia asta e a voastră şi voi o să împărţiţi dreptatea, că ţarul cel rău a pierit.

Nu i-a lăsat Slava să se dezmeticească, nu le-a dat răgazul să scoată un cuvinţel. A luat o coajă de nucă, nişte fire de păianjen şi patru cărăbuşi, a suflat peste toate, şi în faţa bordeiului răsări o caleaşcă trasă de patru cai. A mai luat o piatră albă, din cele pe care le tot fierbea baba, a suflat şi peste piatră, şi pe capra caleştii se ivi un vizitiu grăsan, în straie albe.

I-a suit Slava pe bătrâni în caleaşcă şi i-a dus la palatul cel mare al ţarului, în cetatea lui de scaun, unde i-a uns ţar şi ţarină.

— Fetiţa tatii, a şoptit moşul, când i-a mai venit inima la loc, cum o să ne pricepem noi la treaba asta?

— Tătucă, i-a răspuns Slava, de veacuri au fost ţari tot trântorii şi leneşii, iar oamenii li s-au închinat lor. Lasă să fie o dată ţar şi un om de treabă !

A rămas moşul ţar şi baba ţarină. Şi tare bine a fost, zău

aşa ! Dar dacă erau bătrâni ? După moartea lor s-a ridicat în locul moşului trântorul cel mai afurisit, şi ţarii iar au fost ţari, lacomi şi hrăpăreţi ca mai înainte.

Numai că asta a fost mult mai târziu. Acum toţi erau deocamdată mulţumiţi, iar Slava-năzdrăvana, călare pe calul ei negru, o porni prin lume să facă alte isprăvi cum nu s-au mai văzut. Zi-i, poveste, că-nainte mult mai este !

Şi a străbătut Slava ţări şi mări şi a bătut câmpii şi munţi, iar când şi când, amintindu-şi pasămite că fusese cărăbuş, calul cel negru desfăcea aripi straşnice cu care se ridica deasupra norilor. Dar nu întotdeauna zbura peste nori. Uneori o ducea pe Slava drept în inima norului, şi fata chiuia atunci, iar şuviţele de ceaţă fluturau pe lângă amândoi ca nişte flamuri.

Şi iată că-ntr-un rând, când armăsarul cel negru se ridicase în văzduh, văzură în faţa lor un nor mare şi negru ca o halcă de noapte.

— Pe el! strigă Slava, apoi, dând pinteni armăsarului, pătrunse în norul negru.

Dar peste o clipă privi în jur cu uimire. Văzut dinăuntru, norul nu mai era nor. Era o cetate cu ziduri groase, cu case de piatră, cu uliţe drepte. De o parte şi de alta a uliţelor se vedeau tot soiul de dughene, dar hainele din dughene erau de o croială ciudată şi învechită, mâncărurile din dughene se stricaseră de mult, şi nici un om nu se vedea în cetatea cufundată în tăcere. Întorcând capul, Slava înţelese că întâmplarea făcuse să intre chiar pe poarta cea mare a cetăţii.

Armăsarul nu mai zbura, ci, uimit şi el, izbea cu copitele în lespezile de piatră, deşteptând sunete înfundate, de clopot.

— Unde-or fi pierit locuitorii ? se întrebă Slava.

Şi tocmai atunci, ca şi când ar fi vrut să-i răspundă, un om se ivi în faţa ei, venind de după colţul unei case.

Era un bărbat înalt, tânăr şi puternic, iar hainele lui aveau croiala ciudată a celor părăsite prin dughene.

— Opreşte ! Opreşte ! strigă el de departe, alergând în întâmpinarea Slavei. Apoi, când ajunse lângă ea, întrebă tulburat : Cum de-ai nimerit aici ? Sunt veacuri de când nimeni n-a mai alungat liniştea de pe uliţele noastre !

— Unde sunt oamenii ? întrebă Slava. Ce fel de cetate-i asta ?

Dar, ca şi cum vorbele ei i-ar fi amintit de o datorie uitată, tânărul se posomori.

— Descalecă, porunci el încruntat. O să ne luptăm pe viaţă şi pe moarte !

Slava pricepu că, din pricina veşmintelor, voinicul o ia drept bărbat. Dar se feri să-l lămurească.

— De ce m-aş bate cu tine ? răspunse. Doar nu mi-ai făcut nimic...

O mare durere se zugrăvi pe faţa tânărului, care strigă deznădăjduit:

— Descalecă ! Doar n-ai să-mi spui că nu vrei să te lupţi cu mine ?

— Chiar aşa, râse Slava. Mă lupt numai cu cine mă supără.

Tânărul tăcu o vreme, chibzuind. Apoi, fără veste, începu să vorbească batjocoritor :

— Se vede treaba că-n ţara ta, străine, voinicii îngrijesc de prunci şi ţes scutece. Încaltea spune deschis că te temi de-o luptă dreaptă !

Dacă l-a auzit, s-au întunecat ca la poruncă albăstrelele din ochii Slavei. Mânioasă, a descălecat şi a spus scurt:

— Cum să ne luptăm ?

— Cum pofteşti! a strigat bucuros voinicul. Ce-ai zice de o trântă pe cinste ?

S-au încleştat ei atunci, strângându-se cu putere. În strânsoarea fiecăruia şi-ar fi putut da sufletul un urs dintre cei mari, dar Slava şi voinicul străin se strângeau, se-ncleştau, şi nici unul nu-l dovedea pe celălalt, nu izbutea să-l îndoaie. A trecut aşa o zi, şi a trecut şi-o noapte.

A doua zi, în zori, voinicul a spus :

— Nu-i bine-aşa! La trântă suntem tari deopotrivă. Hai să ne încercăm în săbii.

— Bine, a răspuns Slava.

A intrat voinicul în prima casă, de unde s-a întors cu o spadă grea cât greutatea lui. Şi-a scos şi Slava spada din teacă şi-au început să lupte. Se ciocneau săbiile tunând şi fulgere țâșneau din

ele, de se speriară oamenii de pe pământ, jurând că asemenea furtună nu mai pomeniseră.

Nici una dintre săbii nu se rupea, şi de fiecare dată când unul dintre luptători gândea să-i dea celuilalt lovitura din urmă, îi întâlnea spada în cale. A mai trecut aşa o zi, şi-a mai trecut şi-o noapte.

— Vai, nici aşa nu-i bine, a gemut voinicul străin. La săbii suntem tari deopotrivă. Hai să ne-ntrecem la fugă!

— Bine, a răspuns Slava şi s-au înţeles să fugă din piaţa cea mare a cetăţii până-n locul unde aştepta armăsarul.

Alergau amândoi atât de repede că vântul le fluiera pe la urechi şi rămânea în urmă. La câțiva paşi de sosire, voinicul o întrecu pe Slava cu o palmă, dar fata-şi luă vânt şi-n dreptul armăsarului ajunseră în acelaşi timp.

— Ce să facem ? întrebă deznădăjduit tânărul. Eşti primul om care vine după veacuri, şi suntem deopotrivă de tari.

— Nu-i nimic, zâmbi Slava. Să ne mai încercăm o dată puterile...

A chibzuit voinicul şi-a zis :

— Bine. Să ne-ntrecem în agerimea minţii... Ce se aude cel mai departe ?

— Tunetul şi minciuna, a răspuns Slava, fără să stea pe gânduri. Dar cine sunt eu ?

— Voinicul voinicilor, a răspuns celălalt, fără a se gândi nici el prea mult.

A început Slava să râdă şi şi-a scos coiful. Şuviţele negre ale pletelor i s-au revărsat pe umeri.

— O fată ? a şoptit uluit voinicul. Apoi, înțelegând cine-l învinsese şi că se înşelase, a strigat fericit: Ai biruit! Ai biruit!

În clipa aceea s-au umplut de oameni uliţele cetăţii, s-au umplut de oameni casele şi dughenele, iar oamenii alergau cu flori şi cu flamuri, cântau, o înconjurau pe Slava şi i se aruncau la picioare.

— Ce-i asta ?... De unde s-au ivit cu toţii ? întreba ea, şi voinicul cu care luptase îi povesti că cetatea lui fusese blestemată de un maghiosnic[8].

[8] Maghiosnic — vrăjitor (în limba bulgară)

— Cu vrăjile lui a prefăcut cetatea într-un nor şi a ridicat-o la cer, iar pe locuitori i-a blestemat să trăiască printre pietrele zidurilor, schimbându-i în șopârle. Doar eu, cel mai puternic din cetate, am rămas să aştept un voinic străin cu oare trebuia să mă lupt. Dacă-l biruiam, toate rămâneau aşa cum erau. Dacă mă biruia, blestemul era spulberat. Tu, Slava, ne-ai mântuit, şi niciodată nu-ţi vom putea mulţumi îndeajuns...

Pe când vorbeau, cetatea începu să coboare lin, plutind prin văzduh, şi tot lin se lăsă pe pământ, în locul unde fusese întemeiată. Oamenii deschiseră porţile zidurilor şi mulţimea se revărsă pe câmp.

— Iarbă... copaci... şopti voinicul. De când n-am mai văzut verdeaţa câmpului !

Nici n-apucase bine să sfârșească vorba, că un tunet înspăimântător zgudui pereţii cetăţii şi maghiosnicul, călare pe un balaur, se ivi în văzduh.

— Ai scăpat cetatea, blestematule, răcni el mânios, aruncându-se asupra voinicului, dar n-ai să scapi nepedepsit!

Şi, cât ai clipi, balaurul suflă pe nări un fum gros, iar voinicul fu preschimbat într-o broască. Apoi tunetul se auzi din nou, şi maghiosnicul pieri de parcă n-ar fi fost.

Slava însă nu pierdu vremea. Apucând broasca, o vârî în buzunar şi, încălecând, îşi întrebă armăsarul :

— Putea-vom să-l ajungem pe maghiosnic ?

— Nu ştiu, zău, răspunse armăsarul, desfăcându-și aripile şi avântându-se în văzduh.

Zbura atât de repede, încât peste puţin Slava zări în faţa ei, departe, ceva ca o musculiţă.

— Îl ajungem ! strigă ea.

Armăsarul îşi strânse toate puterile şi mai zbură o vreme, până ce trupul balaurului începu să se zărească în zare cât un viermişor.

— Încă puţin, îşi îndemnă Slava armăsarul, dar acesta se lăsă plutind până la pământ.

— Nu te supăra, stăpână, dar dacă mai zburam oleacă îmi plesnea inima...

Ce să facă Slava ? A descălecat şi, cu palma streaşină la

ochi, s-a străduit să-şi urmărească duşmanul în nemărginirea văzduhului. Dar nu vedea decât un vultur, care se rotea încetişor.

— Nu te supăra, i-a mai vorbit armăsarul. Pe mine m-ai făcut dintr-un biet cărăbuş, şi socot că te-am slujit destul de bine. Dar, dacă ţi-ai face armăsar din vulturul de pe cer, să ştii că nu va fi duşman să-ţi stea împotrivă...

S-a întristat Slava ascultându-i cuvintele, că multă cale bătuseră împreună şi buni tovarăşi fuseseră.

— Nu te întrista, stăpână, a mai zis armăsarul. Ascultă şi această povaţă a mea...

— Vultur, vulturaş, a strigat atunci Slava de voie, de nevoie, nu te mai roti degeaba!

Vulturul a coborât, Slava numai ce-a suflat peste el şi l-a prefăcut într-un armăsar cum n-a mai fost pe lume. Şi ce era cărăbuşul pe lângă vultur ? Nu era nimic.

S-a întors atunci fata spre armăsarul care o purtase cu credinţă, cu lacrimi în ochi l-a mângâiat pe grumaz şi armăsarul s-a făcut din nou cărăbuş şi, luându-și rămas bun, a pierit în văzduh.

— Vultur, vulturaş, n-ai văzut încotro s-a îndreptat maghiosnicul călare pe balaur ? a întrebat atunci Slava, încălecând.

Armăsarul a dat din cap, a izbit cu copita şi-a răspuns jignit :

— Poate fi pe lumea asta ceva care să scape unui ochi de vultur ?

Maghiosnicul a coborât în peştera lui de sub pământ... Adică, nu chiar de sub pământ, ci de sub Marea-de-Sânge...

— La Marea-de-Sânge ! a strigat atunci Slava şi armăsarul a pornit ca gândul, mai repede ca vântul, ocolind pământul.

Iar, dacă au mers cât au mers, au ajuns la Marea-de-Sânge. Cât vedeai cu ochii se zbuciumau valurile roşii, şi nici o pasăre nu zbura peste ele, nici un peşte nu sărea din apele blestemate.

Armăsarul se opri la ţărm şi, întorcând capul spre Slava, spuse :

-— Pân-aici am mers cum am mers, dar cum o să străbatem Marea-de-Sânge, asta — drept să-ţi spun — nu ştiu nici eu...

Şi de, nu era uşor lucru să ajungă pe fundul mării, să

găsească intrarea şi să pătrundă în peştera de sub pământ a maghiosnicului !

— Nici corăbiile nu pot pluti peste Marea-de-Sânge, mai spuse armăsarul, că în apa asta lemnul se duce la fund ca fierul... Eu zic, stăpână, să-mi chem fraţii. Poate or fi ştiind să ne dea vreun sfat!

Şi cum Slava nu se-mpotrivi, armăsarul necheză de trei ori, atât de puternic, că valurile Mării-de-Sânge săltară până la cer. Într-o clipă se arătară în văzduh nouă vulturi, care strigară mânioși :

— Cine ne cheamă pe nepusă masă ?

— Eu, fraţii mei, spuse armăsarul.

Dar vulturii se supărară şi mai abitir şi, rotindu-se ca turbaţi, strigară :

— Şi de când sunt vulturii înălţimilor fraţii cailor de pe pământ ?

Armăsarul le destăinui că e fratele lor bun, schimbat de Slava în armăsar, ca s-o ajute să-l biruie pe maghiosnic.

— Tu erai ? râseră vulturii. Ne miram şi noi cum de ne poate chema un cal... Ei, atunci se schimbă treaba, fireşte. Ce vrei de la noi ?

Le povesti armăsarul nevoia în care se aflau el şi stăpâna lui.

Vulturii se priviră, din nou pufniră râzând, şi de atâta râs li se înfoiară penele :

— Te-ai cam prostit, frățioare, de când eşti armăsar, îi spuseră, dacă se mai potoliră.

Apoi, fără să mai adauge vreun cuvânt, toţi nouă dădură roate peste Marea-de-Sânge. Au colindat cât era marea de largă şi după o vreme s-au întors la ţărm.

— Nimic nu scapă unui ochi de vultur ! Intrarea peşterii de sub pământ a maghiosnicului se vede limpede... De zburat, măcar, mai ştii să zbori ?

Armăsarul îşi desfăcu aripile şi vulturii îi arătară locul unde trebuia să se cufunde, pentru a ajunge chiar la intrarea peşterii. De văzut, acum n-o mai putea vedea, că dacă ochii îi erau pătrunzători, nu mai avea totuşi ochi de vultur.

— Aici ?

—Aici.

— Cu bine, fraţilor. Şi nu-mi purtaţi pică.

Vorbind aşa, armăsarul îşi strânse aripile şi, cu Slava în spinare, se lăsă să cadă ca un bolovan.

Când pătrunseră în valuri stropii roşii se ridicară până la cer, iar câțiva pătară şi penele vulturilor. În apa de sânge, armăsarul şi Slava se prăbuşiră până dădură de fund. Copitele armăsarului izbiră lespedea de fier care închidea peştera maghiosnicului şi, descălecând, Slava găsi un belciug. Armăsarul o ajută să tragă. Peste o clipă pătrundeau amândoi în peşteră.

Tare era întuneric şi frig! Căutându-și drumul, armăsarul se împiedica de pietre ascuţite, iar Slava se izbea cu coiful de boltă.

— Cuvântul de trecere ! şuieră un glas. Care-i cuvântul de trecere ?

În bezna prin care nu puteau vedea la doi paşi, Slava puse mâna pe sabie. De unde era să ştie cuvântul de trecere ?

— Caută-n urechea mea dreaptă, şopti armăsarul.

Slava îl ascultă şi scoase din urechea lui o faclă, care se aprinse de îndată ce o ridică în pumn. Atunci văzură că cel care le cerea cuvântul de trecere era un liliac, uriaş cât un om.

Orbit de lumină, liliacul scoase un ţipăt, apoi — închizând ochii — se repezi spre Slava, încercând s-o prindă cu cârligele ghearelor. Aripile de piele îl purtau fără zgomot şi-şi căsca botul cu dinţi ascuţiţi.

Slava îl străpunse cu spada. Țipând, liliacul se făcu nevăzut.

Au mai mers cât au mers prin peştera lungă şi îngustă şi au auzit un alt glas :

— Cuvântul de trecere ! Care-i cuvântul de trecere ?

Două ferestre rotunde se aprinseră în întuneric şi, ridicând facla, Slava văzu o bufniţă, mare cât un om, care se repezi cu ciocul ei încovoiat si-i izbi coiful.

Rău ar fi fost de Slava dacă nu l-ar fi avut, că bufniţa găuri coiful ca pe-o coajă de ou. Dar spada fetei străpunse şi bufniţa, care pieri aidoma liliacului.

— Nu-i prea plăcut aici, zise armăsarul, înaintând în adâncurile peşterii. Nici nu ştia ce bine zice ! Cum tăcu, cum se desfăcură pietrele deasupra capetelor lor, şi abia avură vreme să

se ferească. Bolovani mari se prăbuşeau de pe boltă şi, odată cu ei, țâșni un şuvoi de apă clocotită care ridică nori de aburi în întunecimea peşterii. Şuvoiul se scurse înaintea lor, şi totul se linişti ca prin farmec. Ținându-și armăsarul de căpăstru, Slava se afundă în peşteră.

Şi iată, n-au mai mers mult, că pereţii de piatră începură să se îndepărteze şi locul se făcu mai larg. Ridicând facla, Slava nu izbuti să mai vadă bolta de stâncă nici când încălecă, deşi întunericul nu mai era de nepătruns. Din ce în ce se lumina mai tare.

Slava trase de hăţuri şi armăsarul se opri. În faţa lor se ridica un palat straşnic, şi fata recunoscu, plină de mirare, palatul ţarului pe care ea îl cufundase în pământ. Ferestrele palatului erau luminate. Se apropie şi, ocrotită de umbrele care mai dăinuiau, privi înăuntru.

Ţarul şi maghiosnicul stăteau la o masă încărcată cu mâncăruri şi băuturi. Râdeau amândoi ciocnind pahare, şi Slava pricepu ce se-ntâmplase. Tot umblând pe sub pământ, maghiosnicul dăduse peste palatul cufundat. Şi, cum ţarul era tot un nelegiuit, se împrieteniseră de minune.

Mânioasă, izbi cu spada şi făcu geamul ţăndări. Apoi, fără să lase celor doi vreme să se dezmeticească, se avântă călare şi pătrunse pe fereastră-n încăpere.

— Tu ? răcni înspăimântat ţarul, recunoscând în Slava pe voinicul care-i vârâse palatul în inima pământului.

Dar maghiosnicul, măcar că înverzise, şuieră o dată cu putere. Tunând cumplit, balaurul se ivi în încăpere.

— Pe el ! porunci maghiosnicul, arătându-i-o pe Slava.

Balaurul se năpusti, dar Slava îl primi cu spada ridicată.

N-avu vreme dihania să caşte botul, că-i şi zbură căpățâna pe masă, printre farfuriile de aur ale ţarului!

Maghiosnicul pocni atunci din degete şi un cerc de foc îl împrejmui.

Slava suflă şi stinse focul.

— Caută în urechea mea dreaptă, şopti armăsarul, iar Slava scoase din urechea lui un arcan, cu care-l prinse pe maghiosnic.

Dar el atinse arcanul cu degetul şi-l prefăcu într-un şarpe

care se răsuci şi se aruncă asupra Slavei. Abia avu vreme fata să-l despice cu sabia.

Numai că ţarul se dezmeticise şi, furișându-se pe la spatele ei, încercă s-o doboare de pe armăsar. Rău i-a prins, că armăsarul izbi cu copita, strivindu-l de perete.

Atunci se năpusti Slava asupra maghiosnicului care, văzându-se la ananghie, încercă ultima apărare. Dându-se peste cap, se prefăcu într-o cucuvea şi zbură pe fereastră. Armăsarul îşi desfăcu aripile şi se luă după el.

Zbura cucuveaua de colo-colo în jurul palatului, se ridica şi se zvârlea într-o latură, dar armăsarul o urmărea întruna, şi Slava înstrună o săgeată. Zbârnâi coarda arcului şi chiui săgeata când se repezi şi străpunse cucuveaua. O pată de sânge căzu pe jos, şi din pată se iscă un soi rău de muscă roşie, care porni ca zănatecă, bâzâind. Armăsarul — după ea. Se ferea musca, se ascundea când prin crăpăturile stâncilor, când intra în palat şi se pitea pe după vreun scaun, dar Slava o urmărea fără cruţare şi, înghesuind-o într-un colţ, o prinse în căuşul palmei.

— Şi, mă rog, ce pofteşti la urma urmelor ? bâzâi musca în palma fetei, şi glasul i se auzi înfundat.

— Întâi, să te faci om la loc, răspunse Slava, care apucase musca de o aripă.

Se dădu musca de trei ori peste cap şi maghiosnicul se ivi în încăpere.

Numai că, ținând Slava musca de aripă, se pomeni şi maghiosnicul strâns de mână, ca într-o cătuşă.

— Poftim, bombăni maghiosnicul. Acum ce mai pofteşti ?

Slava scoase broasca din buzunar :

— Să-i dai şi broaştei chipul de om pe care l-a avut.

Maghiosnicul înghiţea noduri-noduri, dar ce să facă ? Şi-a vârât în sân mâna slobodă şi a scos de acolo un şip verdeca iarba, din care a picurat o licoare peste capul broaştei. A tresărit broasca, s-a cutremurat, şi voinicul din cetatea blestemată s-a ridicat în faţa Slavei, privind rătăcit în jur şi frecându-se la ochi.

— Tii, ciudat vis am avut, a zis el încet. Se făcea că eram o broască verde şi nu puteam vorbi...

— Şi broască ai fi fost mult şi bine, şuieră maghiosnicul. Dar

s-a nimerit să te ajute flăcăul ăsta afurisit, de care nici vrăjile nu se prind...

Auzindu-i vorbele, se dezmetici voinicul de-a binelea. Când îl cuprinse o dată pe maghiosnic în braţe, îl strânse de-i pocniră oasele. Iar când îşi desfăcu braţele, căzu nelegiuitul ca un sac cu făină.

În clipa aceea detună de şapte ori, pământul fu răscolit şi se frământă, iar Slava, voinicul şi armăsarul se treziră sub albastrul cerului, pe un câmp fără sfârșit, plin cu trandafiri roşii. Marea-de-Sânge pierise.

— Cum să-ţi mulţumesc pentru toate ? strigă voinicul, îngenunchind în faţa Slavei.

Armăsarul necheză bucuros şi-i şopti :

— Ia-o în braţe şi-ncălecaţi amândoi.

Flăcăul îl ascultă, iar armăsarul îşi desfăcu aripile avântându-se spre bolta albastră. Au zburat un an, au zburat trei, au zburat nouă, au zburat nouăzeci şi nouă. Zic unii că armăsarul năzdrăvan mai zboară şi azi purtând-o în spinare pe Slava şi pe voinicul din cetatea blestemată. Şi mai zic că, unde se petrec strâmbătăți, armăsarul se iveşte ca o nălucă, iar Slava-i izbeşte pe tâlhari dintr-o parte, în timp ce voinicul îi strânge din cealaltă.

Dacă stai să te gândești, o fi şi-aşa. Nu degeaba se zice c-a fost ce-a fost. Dacă n-ar fi fost, nu s-ar fi apucat oamenii să vorbească.

Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte

A fost odată un bei bogat, dar ştii, putred de bogat. Nu era lucru pe care să nu-l aibă şi mâncare căreia să nu-i ştie gustul. Pământurile lui se-ntindeau cât două ţări, puse cap la cap. În grajduri îi băteau din copite herghelii de cai arăbeşti, cu picioare subţiri şi părul mătăsos, iar cirezile, turmele şi orătăniile lui, dacă le-ai fi scos pe câmp laolaltă, ţi-ar fi părut multe ca nisipul mării. Atât de bogat era beiul Muslim ! Şi avea un palat cum nu se mai văzuse, şi în palat un odor fără preţ ; pe feciorul lui, Agim.

Pentru Agim nimic nu i se părea beiului prea scump. Îl îmbrăca în catifele ţesute cu fir şi tivite cu blănuri scumpe, îl plimba pe un cal negru ca pana corbului, cu podoabe de argint la şa şi la frâie. Cei mai mari dascăli au fost chemaţi să-şi treacă înţelepciunea în mintea crudă a lui Agim, cele mai frumoase roabe îi cântau şi-l slujeau la masă. Nimic nu făcea Agim toată ziua. Dacă se trezea din somn, bătea din palme, şi roabele veneau de-l spălau, îl îmbrăcau şi-l puneau la masă ; dacă voia să se plimbe, bătea din palme şi-i sosea gata înşăuat calul negru, cu podoabe de argint; dacă voia să vâneze, bătea din palme si gonacii îi aduceau vânatul în bătaia arcului, aproape în curtea palatului. Atât făcea Agim : bătea din palme !

Şi anii treceau şi în palatul beiului Muslim nu se schimba nimic. Doar Agim se făcuse bărbat în putere, iar beiul se gârbovise de tot. Dacă a văzut aşa, l-a chemat într-o bună zi bătrânul şi i-a vorbit astfel:

-— Feciorul meu, Agim, câte bunuri sunt pe lumea asta toate ţi le-am adunat, ca să nu te mai oboseşti cu nimic şi zilele vieţii tale să curgă liniştite ca apele râului Drin... Dar un lucru nu m-am priceput să-ţi agonisesc, fiule, şi fără bunul ăsta tot ce ai să stăpânești după moartea mea nu face nici o para. Fără bunul ăsta ai să te desparţi de toate celelalte, aşa cum şi eu o să mă despart

de ele curând. Fiule, îţi lipseşte tinereţea fără bătrâneţe şi viaţa fără de moarte...

Cum auzi Agim cuvintele tătâne-su beiul, un dor aprins îi cuprinse inima.

— Şi unde se găseşte tinereţea fără bătrâneţe şi viaţa fără de moarte, tată ? strigă el. La capătul lumii mă duc după ea!

— Feciorule, feciorule, oftă beiul Muslim, dacă ştiam unde se găseşte, ţi-o aduceam de mult...

N-a mai vrut Agim să asculte nimic. Tulburat, a bătut din palme şi a cerut să i se pregătească armele şi calul. Dar, înainte de a porni la lungul drum care-l aştepta, a pus să se cioplească un sicriu de piatră, şi în sicriul de piatră a ascuns galbeni strălucitori şi pietre scumpe, să le găsească la înapoiere. Apoi, robii au cărat sicriul intr-un loc anume ales de Agim, unde l-au îngropat. Şi, ca semn de cunoaştere a locului, au înălţat un stâlp de piatră, înalt cât palatul beiului. Şi, ca nimeni să nu afle taina, a pus Agim de i-a tăiat pe robii care i-au muncit şi sângele lor a curs la poalele stâlpului. Iar astea toate odată împlinite, a încălecat Agim, şi-a luat rămas bun de la bătrânul bei şi a plecat.

Din om în om, din ţară în ţară a întrebat de locul unde se află tinereţea fără bătrâneţe şi viaţa fără de moarte, şi nici un om din nici o ţară n-a fost în stare să-i dea răspuns. Şi mergea Agim mai departe...

A ajuns odată la marginea lumii, acolo unde nu se află decât nesfârşite întinderi de nisip. Să înainteze ? Să se întoarcă din drum ? I se păru că desluşeşte ceva în zare şi atunci, îmbărbătat, porni înainte.

Era greu drumul peste nisipul fierbinte şi, când trăgea aer în piept, i se părea că înghite flăcări, dar se apropia tot mai mult de ceea ce zărise nedesluşit, iar când ajunse la ţintă, văzu că se află în faţa unui stâlp de piatră şi că pe stâlp erau săpate nişte cuvinte : „*Dacă o iei la stânga, ai să mori de sete; dacă o iei la dreapta, ai să mori de teamă; dacă te-ntorci, ai să-ţi blestemi zilele; dacă mergi înainte, ai să te alegi cu o învăţătură*”. Agim chibzui o clipă şi-şi îndemna calul înainte. Îl mai duse calul câțiva paşi, apoi, istovit, căzu pe nisip. Încercă Agim să-l facă să se ridice, dar truda îi fu în zadar. Sfârşit de puteri, calul se stinse în pustiu.

Şi porni atunci Agim mai departe afundându-se în deşertul fără viaţă şi, când se întoarse să-şi vadă pentru ultima oară tovarăşul de drum, un vultur cobora în cercuri tot mai strânse peste leşul părăsit. Cu capul în piept, Agim se depărtă.

Şi merse aşa vreme îndelungată şi, într-un târziu, ajunse la un munte golaş. Sui muntele târându-se în patru labe pe brâie înguste de piatră, sui fără să-şi îngăduie nici răgaz, nici somn, şi în zorii unei zile de aur ajunse în vârf. Un strigăt de uimire îi scăpă printre buzele arse de sete.

De cealaltă parte, în vale, un rai i se deschidea în faţa ochilor. Vedea o mare de verdeaţă, arbori bătrâni cu coroanele îmbinate se oglindeau în ape albastre şi în mijlocul codrilor se înălţau zidurile albe ale unui palat.

Înviorat, se năpusti în vale, căzu, se ridică, alergă şi ajunse în colţul de rai. Dar care nu-i fu mirarea când văzu că zidurile albe erau crăpate, tufe verzi crescuseră printre pietre şi nenumărate ierburi agăţătoare ţesuseră o perdea deasă în faţa porţii mari a palatului.

Cu sabia tăie hăţişul verde, iar după ce înlătură ierburile, văzu, prins în poarta cea grea, un belciug. Îl ridică şi izbi rar, de trei ori. Cât de ciudat au răsunat izbiturile în poarta întunecată de vreme !

La zgomotul înfundat răspunseră numai cârcâiri speriate şi stoluri de păsări se ridicară, învârtindu-se neliniştite pe deasupra zidurilor. Mirat, Agim apăsă ivărul mare ; poarta se deschise încet, scârţâind.

Curtea palatului era pustie. Printre lespezile de piatră crescuseră nu numai ierburi, ci şi copaci cu trunchiuri groase, ale căror rădăcini sfărâmaseră nenumărate lespezi albe. Păsările se liniştiseră acum, şi peste tot palatul domnea o linişte apăsătoare.

— Nu-i nimeni aici ? strigă Agim.

— ...Aici... aici... aici, îi răspunse din toate laturile ecoul.

Tânărul se îndreptă atunci spre intrarea năpădită de trandafiri roşii. Nu crescuseră în cele două laturi, aşa cum cresc trandafirii pe la oasele oamenilor, ci astupaseră cu desăvârşire uşa, ca un covor sângeriu. Oricât i-ar fi fost milă de florile cu mireasmă dulce, Agim scoase iarăşi sabia şi tăie tulpinele înţesate

de ghimpi. Când trandafirii căzură risipindu-şi petalele, văzu nişte cuvinte săpate pe uşă : „*Străinule, am avut palate şi bogăţii şi am crezut că numele meu va înfrunta veacurile. Dacă n-ai auzit de mine, e pentru că faptele mele n-au fost bune şi amintirea oamenilor nu m-a păstrat*"

Gânditor, Agim împinse uşa şi intră. Colbul era gros de trei palme şi în încăperile cu oglinzi întunecate de vreme paşii lui deşteptau nori de praf. În mijlocul unei săli înalte se aflau nenumărate lăzi de piatră, încercă să ridice capacul uneia şi, mişcîndu-l, înlătură praful. În piatră citi: „*Nemurirea am căutat-o în aur, dar pentru fraţii mei oameni ce-am făcut ? La nepăsarea mea au răspuns cu nepăsare, şi aurul acum la ce mi-ar folosi ?*" Aceleaşi cuvinte se aflau pe capul fiecărei lăzi şi în fiecare dormeau mormane de aur.

Rătăci mult timp Agim prin încăperile palatului şi citi încă multe însemnări din care se desprindea aceeaşi învăţătură.

„Dar dacă ar fi avut tinereţea fără bătrâneţe şi viaţa fără moarte ? se întrebă el. I-ar mai fi păsat de oameni ?" Şi, împietrindu-şi inima, hotărî să caute mai departe taina pe care i-o descoperise tatăl lui, beiul Muslim.

Se culcă în patul părăsit, iar în zori o porni la drum. Pe măsură ce întâlnea noi privelişti, în cugetul lui amintirea cuvintelor săpate în piatră pălea.

Şi, tot mergând, ajunse într-un codru care părea să nu aibă capăt. Din loc în loc dădea peste poieni cu iarbă fragedă şi atunci se întindea pe covorul verde, bucurându-se de liniştea străbătută de cântecele păsărilor.

Într-un rând adormi aşa, într-o poiană. Când se deşteptă, rămase încremenit. În faţa lui stătea o femeie nespus de frumoasă, într-o haină din pene şi frunze.

— Cine eşti ? întrebă Agim, sărind în picioare.

— Împărăteasa Codrului, răspunse femeia.

Îl întrebă ce caută în ţara ei, unde picior de om nu mai călcase, şi îi povesti Agim că a plecat în căutarea tinereţii fără bătrâneţe şi a vieţii fără moarte.

— Asta-i tot ce cauţi ? zâmbi împărăteasa Codrului. Atunci bucură-te, Agim, că ai găsit ce cauţi.

— Aici ?

— Vezi codrul ăsta ? mai spuse împărăteasa. Luni în şir poţi umbla prin el fără să-i dai de capăt. Şi numai când ultima crenguţă de pe ultimul pom se va usca va veni moartea şi pe meleagurile mele... Opreşte-te aici, Agim. Vrăbiuţele au să-ţi coasă o haină de pene şi frunze şi ai să domneşti cu mine în codru până la sfârșitul veacurilor, împărţind dreptatea !

Agim rămase pe gânduri şi ceru trei zile de răgaz, până să dea răspunsul. În primele două învăţă graiul vrăbiilor şi le ascultă poveştile, iar în cea de a treia umblă prin codru, încercând să-şi cunoască viitoarea împărăţie. Dar, pe când se plimba aflând mereu noi frumuseţi, întâlni un stejar bătrân.

Crengile stejarului erau înnegrite şi lipsite de frunze, iar în trunchiul gros se adâncea o scorbură. Agim îngălbeni.

— Rămâi cu bine, îi spuse Împărătesei Codrului. Moartea se apropie de ţinutul tău şi nu pot zăbovi nici o clipă...

În ciuda rugăminţilor ei, Agim se depărtă grăbit şi apucă pe prima potecă. După o jumătate de an ieşi din codru.

„Uf, îşi spuse ștergându-și sudoarea de pe frunte, bine c-am scăpat la vreme ! “

Acum mergea mai liniştit. Paşii îl duseră curând într-o vale largă, împrejmuită de munţi înalţi. În vale află un lac, iar, pe jumătate cufundate în unde, nişte curţi de aramă. Ca aurul strălucea în soare arama şi de mândreţea curţilor pe care le vedea rămase Agim cu gura căscată. Ce erau bogăţiile beiului Muslim pe lângă curţile de aramă!

În mijlocul lor se înălţa un turn de aramă, iar la o fereastră a turnului şedea o fată şi mai frumoasă parcă decât împărăteasa Codrului. Era Lubia[9], jumătate femeie şi jumătate peşte.

— Ce cauţi pe aici, flăcăule ? întrebă Lubia.

— Tinereţea fără bătrânețe şi viaţa fără de moarte,

— Asta-i tot ? zâmbi Lubia. Atunci bucură-te, călătorule, că ai găsit ce cauţi.

Privi Agim în jur. Îi plăceau curţile de aramă, şi nici Lubia nu era urâtă. Ce bine ar fi să rămână pe loc ! Călătorea de atât amar de vreme...

---

[9] Lubia — personaj fantastic din basmele albaneze.

— Vezi munţii de colo ? mai întrebă Lubia. Când s-or roade şi s-or teşi ajungând cât nişte muşuroaie, atunci va veni pe meleagurile astea bătrâneţea, cu moartea... Opreşte-te, călătorule, şi curţile de aramă au să capete, în sfârşit, un stăpân.

Rămase pe gânduri Agim şi ceru trei zile răgaz până să dea răspuns. În primele două cercetă curţile de aramă şi se minună de strălucirea şi trăinicia lor fără pereche, iar în a treia se îndreptă spre munţii cei înalţi. Rătăci pe potecile lor prăpăstioase, privi în fundul râpelor şi trase în piept aerul tare cu iz de cetină. Dar ajungând în vârful unui munte se aşeză să se odihnească şi, cum se aşeză, un bolovan se desprinse şi lunecă în vale. Agim cercetă locul şi băgă de seamă că piatra se fărâmiţează. Atunci îngălbeni.

Coborî îndărăt la curţile de aramă şi se depărtă fără multă vorbă de stăpâna lor.

— Rămâi cu bine, îi spuse el Lubiei. Moartea se apropie de munţii cei mari, şi nu pot zăbovi nici o clipă...

Îl rugă fata să mai chibzuiască, îl rugă să-şi schimbe gândul, dar Agim se depărta în grabă şi, după un an de drum, întorcând capul nu mai văzu nici munţii, nici curţile de aramă.

„Aici chiar că era s-o păţesc, îşi spuse. Noroc c-am înţeles la vreme !“

Istovit, se opri. Mult avea să mai rătăcească din ţară în ţară, mult avea să se mai chinuie pe drumurile fără capăt ale pământului ? Amărât, mergea unde-l duceau ochii, şi într-o bună dimineaţă se pomeni pe un câmp presărat cu fel de fel de flori. Fluturii se fugăreau în soare şi în depărtare se ridica un crâng de migdali. În mijlocul câmpului văzu un bordei. Se apropie, şi un băieţaş ieşi din bordei.

— Cine eşti ? întrebă Agim.

— Eu ? Vântul.

— Tu ? se miră Agim. Atât de tânăr ?

— De mii şi mii de ani sunt tânăr, răspunse Vântul, şi tânăr am să rămân până la sfârșitul lumii...

Agim răsuflă adânc, şi o mare fericire îl năpădi.

— Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără moarte, şopti el. În sfârșit ! Am găsit-o !

Vântul râse, scuturându-și pletele negre.

— Intră în bordei şi rămâi cât îţi pofteşte inima. Din clipa asta, timpul s-a oprit pentru tine ! Aici n-ai nimic de făcut...

Aşa rămase Agim în bordeiul Vintului, care lipsea uneori mai mult, alte ori mai puţin, alerga prin lume scuturându-și pletele, dar până la urmă se-ntorcea acasă. Şi, fără ca nici unul să le ţină socoteala, anii treceau cu grămada. De palatul beiului Muslim uitase Agim cu desăvârşire, aşa cum uitase de toate. Nici o cută nu-i brăzda fruntea albă, nici un fir alb nu-i împestriţa părul negru.

— Ia seama, Agim, îi spusese Vântul, chiar în ziua în care-l primise la el în bordei. Plimbă-te cât vrei şi umblă unde vrei, dar pe Dealul-cu-Dor şi în Valea-cu-Jale să nu te duci, că rău îţi va fi.

Şi Agim îl ascultase şi-i fusese bine. Senin, îşi urma viaţa cu care fusese obişnuit de mic, adică nu făcea nimic. Nici măcar din palme nu mai bătea, neavând de ce bate: slugi nu se găseau în bordeiul Vântului, în schimb, nu se aflau acolo nici nevoi. De când sosise, Agim nu mai pusese hrană în gură, şi nu-i era foame. Nu-şi schimbase hainele, şi hainele-i păreau nou-nouţe. Nimic nu îmbătrânea în ţara Vântului, nimic nu se schimba. Agim trăia fără griji.

Într-o zi, Vântul plecă pentru mai multă vreme. Avea de gând să sufle aer cald peste ţările îngheţate de la miazănoapte, şi treaba asta cerea răbdare şi iscusinţă. Agim îl petrecu o bucată de loc, apoi urmă să se plimbe.

Florile erau la fel de frumoase ca de mult, când le văzuse pentru prima oară, în razele soarelui fluturii se fugăreau la fel.

„Dar de ce să nu mă duc pe Dealul-cu-Dor ? îşi spuse deodată Agim. Cine îndrăzneşte să mă împiedice ?“ şi se îndreptă spre Valea-cu-Jale.

Deodată, cum mergea aşa, îşi aminti de beiul Muslim. Ca fulgerat, se opri locului şi o ceaţă îi căzu de pe priviri.

— Tată, strigă el, unde eşti ?

Lacrimi mari îi picurau din ochi, când se trânti în iarbă. Ca un cuţit în inimă îl sfâșia dorul după bătrânul bei, după palatul părintesc şi locurile în care copilărise, şi plânse multă vreme, cu lacrimi fierbinţi. Agim, Agim, crezi că plânsul te mai poate ajuta ? Plângând, se întoarse împleticit la bordei să-şi aştepte tovarăşul.

Şi iată că Vântul fusese mai harnic de astă dată şi-şi

isprăvise treaba mai degrabă. Râzând, se întoarse acasă şi deschise uşa.

Agim îl privea fără o vorbă şi lacrimi grele îi picurau din ochi.

— Nenorocitule, strigă Vântul, ai fost pe Dealul-cu-Dor, în Valea-cu-Jale !

— Nu ştiu, răspunse Agim, din nebăgare de seamă...

Vântul îşi clătină pletele şl rămase tăcut.

— Vreau să mă-ntorc acasă, şopti Agim.

— Acasă ? Vântul dădea din cap. Ce mai poţi face acum ? Du-te...

Şi astfel părăsi Agim bordeiul Vântului şi, cu inima sfâșiată de dor, se îndreptă spre palatul beiului Muslim.

Multă vreme a umblat, mult pământ a colindat, până la urmă a ajuns la ţintă.

Dar ce durere-l aştepta acasă ! Din palatul beiului nu rămăsese nici urmă şi pe locurile unde se înălţaseră cândva ziduri tari, hambare şi grajduri, se întindea acum o bostănărie. Iar un ţăran bătrân, bătrân, păzea bostănăria.

— Moşule, unde-i palatul beiului ? răcni Agim.

— Al cui ?

— Al beiului Muslim.

Moşneagul se gândi, se gândi, până la urmă spuse :

— Beiul Muslim ? Cât sunt eu de bătrân, de numele ăsta n-am auzit. Şi-o fi având curţile prin alte locuri...

— Dar de Agim, vestitul, ai auzit ?

— Agim ?... Care, tăietorul de lemne ?

Simţind că-i tremură genunchii, Agim se lăsă pe laviţa bătrânului. Pierise tot, tot, tot...

Deodată sări în picioare :

— Minţi ! Şi ca să-ţi dovedesc că minţi, uite !

Îl luă Agim pe moşneag de mână şi îl duse până la un ciot acoperit de muşchi. Era tot ce mai rămăsese din stâlpul de piatră pe care-l ridicase înaintea plecării..

— Vezi ?

Apucă o sapă şi se puse pe treabă. Săpă o zi şi o noapte, şi iar o zi, şi iar o noapte şi, în sfârșit, ajunse la sicriul de piatră. Îl deschise.

Ghemuită, în stânga, şedea Bătrâneţea, iar în dreapta, chircită, aştepta Moartea. Între ele — grămada de aur pe care Agim o îngropase odinioară.

— O-of! gemu Bătrâneţea. Ai venit, până la urmă ? Ia-l tu, Moarte, că eu am obosit de când îl tot aştept !

— Ia-l tu, strigă Moartea, ridicându-se în picioare.

Îl luă întâi Bătrâneţea şi-i albi părul, şi-i frânse spinarea, şi-i boţi faţa. Apoi, când îl văzu aşa, îl luă şi Moartea.

Ţăranul cel bătrân deşertă aurul şi-l aşeză pe Agim în sicriul de piatră. Cu aurul de demult au trăit liniştiţi până la sfârşitul zilelor lor, şi moşneagul, şi copiii, şi copiii copiilor lui. Iar Agim, care n-a ţinut seama de oameni şi s-a iubit pe sine peste măsură, n-a avut parte de ceea ce râvnise.

Singura tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte e a vitejilor, ale căror fapte nu se uită nicicând.

Corabia sălbăticiunilor

Trăia odată în Deltă, într-un ostrov înverzit, o femeie bătrână. Nici o fiară nu-şi putea aminti s-o fi văzut când neîncovoiată şi cu părul de aur ; nici un pui nu făcea ochi şi nici un boboc nu ieşea din ou fără să primească de îndată de la părinţi întâia învăţătură :

— La trei paşi de buturuga trăsnită, fiule, e o mlaştină, dar la doi paşi de scaunul babuşcăi e apă dulce...

Din zori şi până-n asfinţit veneau sălbăticiunile să bea din apa dulce, şi bătrâna le urmărea cu ochii ei înceţoşaţi, spunându-le vorbe blajine.

Da, era tare bătrână. Vai, vai, cât era de bătrână ! Dacă vidra nu i-ar fi adus din timp în timp vreun peştişor, dacă iepurele nu i-ar fi cules ierburi fragede, dacă veveriţa nu i-ar fi lăsat în poală castane de baltă, cu ce şi-ar fi dus ea zilele ? Moş Breb, neobositul dulgher din ostrov, se înspăimânta la gândul ăsta. De aceea, când şi când se apuca să bată toaca, şi toate sălbăticiunile se adunau la sfat, cu puii lor, pe neamuri şi seminţii.

— Are de toate babuşca ? întreba moş Breb, maimarele sfatului.

— Babuşca are, are tot ce-i pofteşte inima, scâncea atunci vulpea. Sunt alte biete bătrâne care se chinuie cum numai ele ştiu, şi nimeni nu le duce câte un boboc mai gras...

Abia izbutea moş Breb să curme larma zburătoarelor, care cârâiau pe întrecute :

— Ruşine !

— Boboc, hai ? Boboc gras, da ?

— Pofta-n cui !

Când sfada se potolea şi vulpea ofta, jeluindu-se că a fost rău înţeleasă ca de-obicei, moş Breb se ducea la coliba babuşcăi

de mai proptea ici un stâlp, mai întărea colo o împletitură. Dar le făcea pe toate cu atâta mânie, că bătrâna îl întreba întotdeauna :

— Ce ai, meştere Breb ? Ce supărare a dat peste tine ?

Moşul mai izbea o dată cu coada într-un lemn, apoi, netezindu-şi mustăţile, mormăia înfundat:

— Nu se mai poate. Aşa nu se mai poate ! Matale, babuşca, să nu te superi, dar în ultima vreme mi s-a părut că bag de seamă... da, da, cred că... Of, ai îmbătrânit oleacă, asta-i!

— Crezi, moş Breb ? zâmbea bătrâna.

— Nu te supăra, babuşca, rostea încurcat meşterul. Aşa mi se pare mie... Oleacă ! Ce-i drept, nu mult, dar de îmbătrânit toţi se întâmplă să îmbătrânim. Şi noi avem nevoie de un conducător în putere, care să pună bună rânduială în viaţa de pe ostrov.

— De unde să-l luăm, moş Brebule ?

— Hei, dac-ai fi avut matale un fecior...

La vorba asta se amăra bătrâna şi prindea să ofteze.

— Ce-i, babuşca ? se auzea îndată glasul unei broscuţe speriate.

Şi într-o clipă stârcul alb îşi scutura moţul de pene scumpe şi zbura neliniştit de colo-colo, dând de veste :

— Oftează babuşca ! Sălbăticiuni, babuşca oftează !

Ca din pământ se strângeau lângă scaunul bătrânei

Iepuri şi arici,
Şerpi şi pitulici,
Lebede şi şobolani,
Broaşte, vidre, vulpi, bâtlani,
Raţe, lupi şi cerbi semeţi,
Şi şoimi vineţi şi sticleţi,

Întrebând cu teamă mare:

— Ce te doare ? Ce te doare ?

Plângea bătrâna văzând dragostea tuturor, plângea moş Breb şi, din una-alta, se luau cu vorba. Dar azi aşa, mâine tot aşa, a înţeles bătrâna că trebuie să născocească ceva.

L-a chemat atunci pe meşterul Breb şi i-a dat poruncă să înjghebe o corabie straşnică, o corabie în stare să înfrunte mările şi furtunile. Moşul s-a scărpinat la ceafă, s-a sucit, a chibzuit, apoi

s-a dus cu mare grabă la cetatea brebilor, unde a lămurit porunca babuşcăi.

Şi s-au pus brebii pe treabă şi cu dinţii au ros de la rădăcină copacii trebuincioşi, au socotit, au meşterit, iar într-o lună se ridicase în cetatea brebilor o mândrețe de corabie cum nici ţarul n-avea printre corăbiile lui.

Bun! A pornit moşul de i-a dus babuşcăi vestea. Atunci a adunat ea toate păsările meştere la întărit cuiburi şi le-a poruncit să împletească frânghii pentru corabie, iar păianjenilor cu multe braţe le-a cerut să-i ţeasă pânzele. Şi dacă babuşca a dat poruncă, nu s-a dat în lături nimeni de la muncă. A mai trecut o lună, şi corabia era gata, cu pânze şi frânghii, ba şi cu-o flamură care fâlfâia la catargul cel mare.

— Dragii mei, a cuvântat bătrâna la soborul din ostrov, unde toaca lui moş Breb adunase toate jivinele cu două, cu patru, cu opt picioare, ba şi pe târâtoare, care — se ştie — nu prea au picioare, dragii mei, ascultați vorba mea : cei mai iscusiţi dintre voi să urce pe corabie şi să pornească în lume. Vă dau o oglindă minunată. Dacă ajungeţi în faţa celui pe care-l socotiţi vrednic să împartă dreptatea aici, în ostrov, priviţi în oglindă. Neagră ca noaptea se va face dacă alegerea voastră nu va fi bună şi în întunecimea oglinzii veţi vedea meteahna ascunsă a alesului. Iar dacă se va face albastră ca cerul senin, veţi avea semn că aţi chibzuit bine. Faceţi cum v-am spus, şi n-o să vă căiţi !

Îndemnul bătrânei a fost primit cu bucurie. Şi pe dată i s-a încredinţat Vidrei conducerea corăbiei, ca una ce era pricepută la călătoriile pe apă, în timp ce moş Breb a primit sarcina de cârmaci, la care-l îndreptăţea coada lată şi groasă.

Şi corabia sălbăticiunilor a prins să lunece pe unde. Ce să lunece, că zbura, şi mai multe nu ! Ca să vezi dumneata ce meşteri erau brebii de demult, fără a mai vorbi de păianjeni ! Dimineaţa, când soarele privea în bobiţele de rouă prinse de urzeala lor minunată scânteiau pânzele corăbiei ca nişte pânze de sticlă...

Aşa trecea ca gândul corabia pe ape şi curând la curtea ţarului se adunară căpitani vestiţi, clătinându-și bărbile.

— Ce-i, căpitani vestiţi, de ce vă clătinaţi bărbile ? a întrebat

ţarul..

— Cum să nu le clătinam, măria ta, a răspuns cel mai bătrân dintre ei, când pe mare s-a ivit o corabie fermecată, condusă de o vidră, iar pe scările de frânghie suie şi coboară marinari cum nu s-au mai văzut ?

— Cum ?

— Da, măria ta, l-a încredinţat bătrânul căpitan pe ţar. Sunt veveriţe, şobolani şi câte altele, iar corabia are pânze strălucitoare şi goneşte mai ceva ca vântul...

Parcă nu ştii dumneata ce inimă au ţarii ? Pe dată lăcomia s-a trezit în inima ţarului şi a poruncit să i se aducă lui corabia fermecată, iar căpitanul cel bătrân, ca mai iscusit, a primit porunca. S-au făcut pregătiri mari, ce crezi ? Glumă e să lupţi cu cine ştie câte jigănii ? Iar pregătirile odată isprăvite, corabia ţarului a purces la drum.

În vremea asta, Vidra cerceta zările. Vezi că de săptămâni de zile tot rătăceau pe mare, aşa că li se făcuse lehamite sălbăticiunilor de pustietatea apelor negre şi tare ar fi poftit să mai zburde printre ierburi şi sa tragă pe nări mirosul reavăn de pământ. Pricepi acum de ce-a fost mare bucuria Vidrei zărind în depărtare ceva, ca o musculiţă.

— Pământ ! Pământ! chiţăiră şobolanii, începând să se dea peste cap de plăcere.

— Nu-i pământ, îi potoli însă Vidra, pricepând cea dintâi că se-nşelaseră.

Într-adevăr, nu trecu mult şi putură să-şi dea seama cu toţii că musculiţa se prefăcuse într-o corabie mare, care se apropia de ei.

— Cine sunteți ? strigă Vidra către cei de pe corabie.

— Oamenii ţarului, răspunse căpitanul bărbos. Daţi-vă robi !

Când au auzit sălbăticiunile una ca asta, au văzut negru înaintea ochilor, că dragă le era libertatea. Apoi s-au mirat.

— Dar cine-i şi ţarul ăsta ? a mai întrebat Vidra.

— E maimarele nostru, i-a dat răspuns căpitanul. La glasul lui tremură munţii!

Vidra s-a gândit ce s-a gândit, şi-a privit tovarăşii, apoi a strigat cu mirare :

— Ce tot spuneţi voi, cei de pe corabie ? Nu pricep nimic... Maimarea noastră e babuşca, dar noi o iubim şi nimeni nu tremură când îi aude glasul...

A urmat o clipă de tăcere, şi în clipa asta căpitanul bărbos a stat şi a cugetat.

— Prindeţi cu căngile corabia jivinelor ! a poruncit apoi, vădind cam de ce soi îi era cugetarea, iar luptătorii ţarului s-au apropiat şi şi-au înfipt căngile în corabie şi-au năvălit pe punte, cu săbiile trase.

Când i-au văzut atât de înspăimântători, veveriţele. — ce-i drept — s-au repezit taman în vârful catargelor, dar Vidra a dat porunci şi nouă mistreţi tineri au sărit asupra oştenilor. Năpraznic le luceau colţii albi şi crunt le străluceau privirile. Până să înţeleagă oştenii ce li se întâmplă, s-au trezit cu toţii zvârliţi în mare, iar cei nouă mistreţi au năvălit pe corabia ţarului unde au început să facă prăpăd. Zburau oameni şi scuturi care încotro, se auzeau strigăte de spaimă şi durere, iar căpitanul bărbos zadarnic îşi smulgea barba, cu mare mânie.

— Izbiţi cu suliţele ! răcnea când şi când. Străpungeţi! Zdrobiţi !

Ce să facă suliţele, zvârlite cu braţe tremurătoare, în faţa celor nouă mistreţi cât nişte viţei ? Până la urmă şi-a dat seama şi căpitanul că degeaba strigă. Cât ai bate din palme, se făcuse gol în jurul lui. Corabia ţarului fusese cucerită.

— Duceţi-mă la căpitanul vostru, ceru atunci căpitanul ţarului, şi pe dată îl împresurară cei nouă mistreţi şi-l petrecură, mișcându-și pe-ntrecute codiţele.

Iar odată ajunşi în faţa Vidrei, bărbosul se închină şi, scoțându-și sabia, i-o înmână.

— Şi-acum, întrebă el, ce-aveţi de gând ?

— Ce-aveam de gând şi până a vă întâlni, răspunse Vidra, povestindu-i pricina pentru oare plecaseră din ostrovul înverzit şi pentru care cutreierau mările.

Numai despre oglinda fermecată nu-i spuse nimic.

— Aşa ? strigă bucuros căpitanul bărbos. Păi bine, cinstită Vidră, ce conducător mai vrednic puteţi găsi în lumea asta decât pe luminatul meu stăpân, preaputernicul ţar ?

— Cel la glasul căruia tremură munţii ? se-ncruntă moş Breb, care era de faţă.

— Ei, tremură... Asta a fost aşa, o vorbă... Cum să tremure ? prinse să vorbească repezit căpitanul.

Mă rog, ce s-o mai lungim ! Atâta a stăruit căpitanul ţarului, atâta s-a bătut cu pumnii în piept şi s-a jurat că stăpân mai bun nu cunoaşte, încât sălbăticiunile au început să-l asculte. Auzindu-l, ai fi zis că ţarul e blajin ca o clătită rumenă şi că se sfârșește de dor să-i fie babuşcăi sprijin la bătrânețe. Bietele sălbăticiuni, care nu-şi scoseseră vreodată nasul din ostrov, se înduplecară să-l cerceteze şi pe ţar, măcar că moş Breb îşi clătina mustăţile cu mare îndoială.

Aşa s-a făcut că Vidra a dat poruncă să se înalţe pânzele şi, trăgând după ea corabia bărbosului, corabia durată în cetatea brebilor s-a îndreptat spre oraşul ţarului. Şi tot aşa s-a făcut că orăşenii au putut vedea curând pe uliţele lor un preaciudat alai. În frunte păşea ţanţoşă Vidra, urmată de căpitanul bărbos împresurat de cei nouă mistreţi, iar după ei veneau la rând moş Breb

Iepuri şi arici.
Şerpi şi pitulici,
Lebede şi şobolani,
Broaşte, vidre, vulpi, bâtlani,
Raţe, lupi şi cerbi semeţi,
Şi şoimi vineţi şi sticleţi,

fără a mai vorbi de câte alte lighioane ale ostrovului înverzit.

Când au văzut străjerii palatului alaiul care se apropia, s-au uitat unii la alţii schimbând feţe-feţe. Dar ţarul, care privea pe fereastră, a început să strige :

— Deschideţi porţile ! Deschideţi porţile !

S-au deschis porţile în faţa sălbăticiunilor, de parc-ar fi fost niscai trimişi ai altor ţari cu straşnică putere. Într-o clipă s-a umplut palatul de scheunături, de grohăituri, de cârâieli şi clămpăneli, de-ai fi zis că e sfârșitul lumii.

— Ai biruit ? l-a întrebat ţarul pe căpitanul lui bărbos, atunci când alaiul a pătruns în încăperea cea mare, în mijlocul căreia se

ridica scaunul lui de abanos.

— Să vezi, luminate... a dat să bâiguie căpitanul şi i se mişca barba mai abitir ca o flamură pe catarg.

— Ai biruit ?

— Nu, măria ta. Preacinstita Vidră, aici de faţă, m-a biruit ea pe mine...

Şi-a răsfrânt ţarul buzele de necaz şi nasul i s-a înroşit :

— Aşa ?

— De, măria ta...

Ţarul se întoarse către un boier care gemea de căldură din pricina mulţimii blănurilor pe oare le purta şi porunci scurt :

— Căpitanul... în ţeapă !

— În ţeapă, măria ta, gemu boierul. Am priceput.

Dar, când să îndeplinească porunca ţarului şi să se apropie de căpitanul bărbos, pentru a-l aduce la locul de pedeapsă, boierul se dădu cu un pas îndărăt: cei nouă mistreţi îl împresuraseră din nou pe căpitan, şi colţii le luceau ameninţător. Vezi că mistreţii, cât erau de mistreţi, tot aveau mai multă inimă decât ţarul şi nu puteau suferi să-l vadă pe bărbos în ţeapă.

— Măria ta... începu boierul.

Ţarul plesnea de necaz.

— Ce-i, purceluşilor ? Ce-i, drăgălaşilor ? întrebă el cu glasul piţigăiat de mânie. V-a supărat careva, porumbeilor ?

Cel mai mare mistreţ răspunse cu vocea lui groasă, care-i băgă în răcori până şi pe străjeri :

— Ce purcei?... Ce porumbei?... Lasă-l în pace pe căpitan!

Ţarul îşi muşcă buzele, îşi apucă bărbuţa rară, o muşcă şi pe ea, se făcu vânăt la faţa, apoi verde şi, când grăi, parcă scârțâiră nişte uşi neunse :

— Căpitanul ?... l-auzi, boierule, cinstiţii oaspeţi te întreabă ce ai cu căpitanul... Dar ce, ţi-a făcut ceva, de-ţi veni să-l ameninţi cu ţeapa ?

— Măria ta, gemu deznădăjduit boierul, eu...

— Las-o pe măria mea deoparte ! strigă ţarul, regăsindu-şi măreţia. Şi aşa, lung şi slab cum era, se ridică de pe scaun şi, despuindu-l pe boier de blănuri, le aşeză pe toate în spinarea căpitanului, care le primi buimăcit şi îndată începu să geamă de

căldură. Să-nsemne grămăticii cum ştie ţarul să împartă dreptatea ! mai spuse stăpânul. Apoi, întorcându-se către mistreţul cel mare, şopti mieros : Ei, porumbe... asta, falnice mistreţ, e bună judecata ţarului ?

Mistreţul grohăi înveselit şi-l întrebă pe căpitanul bărbos, care năduşea sub povara blănurilor :

— E bună judecata ?

— Trăiască ţarul! gemu căpitanul. Cum ar fi, judecata lui tot bună-i, până la urmă...

Atunci păşi înainte Vidra.

— Ascultă, ţarule, începu ea. Noi avem nevoie de un conducător în ostrovul înverzit. Ai pe cineva care ar face treaba ?

— Am, am, cum să nu, răspunse de îndată ţarul. Vi-l dau pe Ţarevici... Ei, căpitane, aleargă la Ţarevici şi pofteşte-l degrabă !

Veni Ţareviciul. Era un prostălău mic şi gras, care de cum păşi în încăpere se împiedică şi căzu drept în ghimpii ariciului, bucătar pe corabia sălbăticiunilor. Ariciul nu păţi nimic, fireşte, dar prostălăul începu să schiaune ca din gură de şarpe.

— Da’ mai taci odată ! spuse plictisit ariciul.

Cu chiu, cu vai, se potoli Prostovan-Ţarevici.

— Iată-vă conducătorul, grăi atunci ţarul. Mai bun n-o să găsiţi în lumea-ntreagă...

Vidra schimbă o privire cu moş Breb, şi amândoi se înţeleseră de minune: cu prostălăul ţarului nici nu făcea să mai încerce oglinda ! Când colo, ariciul prinse să vorbească :

— Eşti viteaz ? îl întrebă pe Ţarevici.

— Tare viteaz, răspunse ţarul în locul prostălăului, care-şi holba ochii şi se trăgea înapoi din faţa ariciului.

— Şi deştept ?'

— Mai ales deştept, se grăbi tot ţarul să încredinţeze.

Ariciul se apropie de Prostovan-Ţarevici, care începu să fugă de-a-ndaratelea. Calcă un bâtlan pe picior, se agăţă de colţii unui mistreţ, nimeri între labele lui moş Breb şi căzu printre șopârlele uimite. Râdeau sălbăticiunile cum nu mai râseseră de mult, iar ţarul tremura de mânie, şi mai multe nu!

— Dă-l afară pe Ţarevici, strigă în cele din urmă văzând că, şi fără să vorbească, prostul tot se dăduse pe faţă ; iar căpitanul

bărbos se grăbi să-l scoată din încăpere pe Prostovan-Ţarevici.

Acu, nici vorbă să-l mai ia Vidra pe Ţarevici în ostrov. Dac-a văzut aşa, s-a gândit ţarul să le facă de petrecanie dihăniilor. Le-a poftit să mâie peste noapte într-o clădire mare, şi pe dată a împărţit straşnice porunci. Au pregătit slujbaşii munţi de vreascuri şi lemne uscate, apoi, așezându-le în jurul clădirii, le-au dat foc. A privit ţarul limbile roşii ale flăcărilor, a privit cât a privit şi s-a dus la culcare.

Dar bietele jivine ce-mi făceau ? Cum au simţit căldura şi mirosul fumului, au schimbat între ele priviri nedumerite. Numai cârtița şi-a păstrat firea şi degrabă s-a apucat să sape sub duşumele. Sapă, scobeşte — a săpat pân-a făcut drum de trecere sub pământ. Jivinele, după ea, că le goneau flăcările din urmă. Şi uite cum s-au potrivit lucrurile, că drumul de sub pământ al cârtiței taman în iatacul lui Prostovan-Ţarevici a nimerit.

Sforăia prostul, în patul lui, de se zgâlțâiau pereţii auriţi. Una câte una, sălbăticiunile s-au adunat în încăpere. Au stat acolo liniştite o vreme, apoi Vidra a făcut semn, doi mistreţi l-au apucat pe Prostovan-Ţarevici, l-au purtat cu băgare de seamă şi, luând drumul de sub pământ pe care veniseră, l-au aşezat peste cenuşa răcită de pe locul unde se înălţase casa aprinsă din porunca ţarului. Prostălăul dormea ca duşii de pe lume, iar sălbăticiunile s-au ghemuit cum au putut pe patul Ţareviciului, pe mese şi pe scaune, ba şi pe jos s-au ghemuit, şi au mai şi tras un pui de somn până la ziuă.

Acu, de dimineaţă, prima grijă a ţarului a fost să dea o fugă acolo unde nădăjduia să găsească oasele arse ale sălbăticiunilor. De ars, clădirea arsese. Dar pe aşternutul de cenuşă sforăia Prostovan-Ţarevici, mai dihai decât dacă s-ar fi aflat în iatacul lui.

A stat ţarul şi a privit, scărmănându-şi cu degetele bărbuţa rară, a stat, a văzut şi nimic n-a priceput. A dat atunci o fugă până la iatacul lui Prostovan-Ţarevici, şi acolo, cum a intrat, cum l-au întâmpinat sălbăticiunile :

— Bună dimineaţa, ţarule !

— Cum ai dormit ?

— Aşa grijă pentru oaspeţi mai zic şi eu ! Să ne dai chiar iatacul lui Ţarevici...

Le-a răbdat ţarul batjocurile şi a tăcut mâlc, ce era să spună ? Ţar, ţar, dar de înţeles a înţeles şi el că nu-i a bine să stârnească jivinele.

Ba dimpotrivă !

Mânios, a ieşit din iatacul lui Prostovan-Ţarevici şi a adunat îndată sfatul boierilor, care au venit gâfâind de pe la casele lor, că straşnic îi zoriseră vătăşeii ţarului. Iar dacă i-a văzut strânși în jurul scaunului său de abanos, a izbucnit luminăţia sa :

— Slugi ticăloase, aşa mă slujiţi, hai ? Mă lăsaţi să ajung de râsul fiarelor ?

Oftau boierii şi gemeau, simţind că-i ia cu frig în ciuda blănurilor groase de pe ei.

— Iartă-ne, mărite Ţar !... îndură-te de noi, păcătoşii...

— Ascultaţi porunca mea, grăi atunci ţarul, cumva îmbunat. Nu se va întâmpla să-şi râdă vecinii de mine ! Pregătiţi în noaptea asta toate ostile ţării şi aşezaţi-le pe câmpul de la marginea oraşului. Eu am să îndrept într-acolo blestematele dihănii, şi toată oastea să se năpustească şi să le măcelărească... Dacă duceţi treaba cu bine la capăt, vă împart moşii la toţi!

O larmă bucuroasă se ridică din mijlocul boierilor, care începură să pupe mâinile ţarului, ba câțiva, mai zeloşi, îi pupară şi picioarele.

Rău ar fi fost de sălbăticiunile din ostrov, dacă un cariu nu şi-ar fi sfredelit de ani de zile căsuţa în lemnul scaunului pe care şedea ţarul.

Era un gândăcel înţelept şi bun la inimă. Auzind cuvintele ţarului, ieşi în grabă din borta lui şi, lăsându-i pe boieri să-şi pupe ţarul şi să se pupe între ei, alergă într-un suflet până în iatacul lui Prostovan-Ţarevici.

— Prăpăd ! Primejdie! strigă gândăcelul cu glas subţire, regăsindu-şi cu greu răsuflarea.

Apoi, întrebat de Vidră, povesti ce auzise.

— Eşti un gândac de treabă, îi spuse Vidra, mulţumindu-i în numele tuturor. Ştii ceva ? O vietate cumsecade n-are ce căuta în palatul ţarului. Vino cu noi în ostrov şi o să-ţi dăm un trunchi uscat în care să-ţi faci casa...

Se ţinu apoi sfat şi sălbăticiunile luară hotărâri de luptă. A

doua zi dimineaţa, ţarul veni devreme, şi era tot numai lapte şi miere.

— Scumpii mei oaspeţi, dragii mei, astăzi vom face o plimbare minunată...

Dar cel mai mare mistreţ nu-şi putu stăpâni dispreţul faţă de viclenia ţarului.

— O să-ţi arătăm noi plimbare, mormăi supărat.

— Poftim ? Ai spus ceva, drăguţule ?

— Spune că abia aşteptăm să mergem la plimbare, strigă repede Vidra, iar ţarul îşi frecă mâinile.

Încet, încet, ajunseră la marginea oraşului. Se întindea acolo un câmp mare, pe care se înălţa acum o pădure de corturi : tabăra oastei ţarului.

— Porniţi, vitejilor! răcni ţarul fluturând o năframă, şi în clipa aceea se auziră trâmbițe, şi ostaşii se buluciră din corturi.

O parte se aruncă pe cai. Dar cum încălecau, cum se prăvăleau din şei, iar caii speriaţi începeau să-i izbească şi să-i frământe sub copite.

Pedestraşii alergară şi ei la locurile unde-şi aveau îngrămădite armele şi se întrecură să le apuce mai degrabă. Când colo, coardele arcurilor erau retezate şi lemnul suliţelor frânt.

— Încotro vor s-o pornească vitejii ? întrebă cu nevinovăţie Vidra.

După hotărârea luată în sfatul sălbăticiunilor, în timp ce ostile dormeau, iepurii, şobolanii şi brebii se strecuraseră în tabără şi roseseră chingile şi frâiele cailor, coardele arcurilor şi lemnul suliţelor.

Înspăimântat, ţarul îşi smulgea bărbuţa rară, neîndrăznind să-şi dea pe faţă mânia. Toată oastea lui se făcuse de râs !

A priceput atunci că nu-i de glumit cu sălbăticiunile şi că mai cuminte ar fi să le dea drumul, să plece cât mai curând. Pe dată a întors foaia şi s-a grăbit să le ia cu binele.

Aşa s-a făcut că s-a întins masă mare în palatul ţarului şi, pentru întâia dată de când simt ţari pe lume, la masă au fost poftiţi :

Iepuri şi arici,
Şerpi şi pitulici,

Lebede şi şobolani,
Broaşte, vidre, vulpi, bâtlani,
Raţe, brebi şi porci mistreţi,
Şi șopârle şi sticleţi,

care cum s-au strâns laolaltă, cum s-au pus să mănânce din farfuriile de aur ale ţarului. Şedea ţarul în capul mesei, cu Vidra în dreapta şi moş Breb în stânga, iar Prostovan-Ţarevici făcea feţe-feţe, că avea în stânga un arici şi în dreapta doi raci mici. Ţarul înghiţea noduri văzând cum șopârlele, broaştele şi celelalte dihănii mărunte se plimbau pe masă ca la ele-acasă, în timp ce păsările zburau în voie şi ciuguleau de ici o firmitură şi de colo o-mbucătură. Dar mai putea spune ceva ? Tăcea, răbda şi se ruga la toţi sfinţii să-l scape de belea !

Ei, şi-atunci s-a sculat Vidra şi a prins să grăiască :

— Ascultă, ţarule !

A tresărit tarul si si-a ridicat nasul din farfurie.

— Ascultă, ţarule, a spus Vidra din nou. Până acum, ce-i drept, nu ne-am putut plânge de nimic. Tare bine ne-ai primit şi nădăjduiesc că la buna ta primire am răspuns cum se cuvenea. (Aici a început ţarul să tuşească fără pricină şi l-a ţinut tusea o bucată bună de vreme...) Numai că noi am venit cu o treabă, a urmat Vidra când tusea ţarului s-a potolit. E vorba de conducătorul nostru...

O lucire rea trecu prin ochii ţarului, care răspunse cu mare grabă :

— Scumpi oaspeţi, nici să nu vă doară capul. O să vă puteţi alege în toată voia conducătorul şi numai mulţumiri îmi veţi aduce. Bizuiţi-vă pe mine.

De bizuit, ştiau acum sălbăticiunile cum se puteau bizui pe cuvântul ţarului. Dar cum voiau să vadă ce era în stare să mai născocească, l-au lăsat să facă ce-o şti.

Şi cum ş-a sfârșit masa, cum şi-a trimis din nou ţarul vătăşeii, de i-a strâns din nou pe boieri la sfat:

— Ascultaţi, boieri, şi destupaţi-vă urechile. Jivinele vor să-şi aleagă un conducător, şi eu m-am gândit la voi...

Uite, rău îmi pare că n-ai putut vedea şi dumneata, cu ochii

dumitale, spaima boierimii când a auzit cuvintele ţarului.

— Vai şi vai, măria ta ! De ce tocmai noi ?

— Nu ne da pradă fiarelor, măria ta, îndură-te.

— Avem case, moşii, acareturi... Fie-ţi milă !

I-a ascultat ţarul şi, pe măsură ce-i asculta, straşnic se posomora.

— Tăceţi, proştilor! a răcnit cu glas năprasnic, nemaiputându-le răbda vaietele. Ştiţi voi că ostrovul înverzit, în care locuiesc jivinele, e cea mai frumoasă parte a lumii ? N-aş da ostrovul ăsta nici pe zece moşii de-ale voastre !

Dac-au auzit aşa, au tăcut boierii, ca la un semn. S-au privit cu coada ochilor unii pe alţii, şi-odată s-au pus pe strigat:

— Măria ta, mie mi se cuvine... Nu uita că ţi-am dăruit un lanţ de aur !

— Ce ? Ţie ? s-a amestecat în vorbă un altul. Mie, mărite ţar, mie mi se cuvine ostrovul! Feciorul meu l-a învăţat pe Ţarevici să prindă sticleţi...

Mă rog dumitale, a fost în încăperea de sfat o gălăgie atât de cumplită, încât slujitorii palatului, care auziseră şi văzuseră destule, au căzut pe gânduri, întrebându-se dacă nu cumva boierii îl ucid pe ţar.

— Ei şi ? a zis un slujitor. Mare brânză... Mâine răsare altul, nu te teme !

În vremea asta, văzând zelul boierilor, ţarul se înseninase de-a binelea. Se trăgeau boierii de păr, îşi sfâșiau hainele, se băteau ca orbii, numai şi numai să poată pune mâna pe ostrovul minunat.

— Gata, boieri ! strigă de la o vreme ţarul. Degeaba vă certaţi, că de ales au să aleagă chiar jivinele !

La vorba asta, boierii tresăriră.

— Aoleu, măria ta, jivinele... Că bine zici! Ostrovul ca ostrovul, dar ce facem cu jivinele ? Păi astea, mărite ţar, ce ştiu ele ? Sunt în stare să sfâșie ditamai boierul, întocmai ca pe un mujic de rând...

A râs ţarul în bărbuţa lui rară şi a catadicsit să-i lămurească :

— Mi se pare mie, cinstiţi boieri, că aţi uitat de răzbunarea mea. Păi de ce vreau să-l pun pe unul dintre voi mai mare peste

ostrov ?... Împânzim ostrovul cu capcane, ucidem sălbăticiunile pe nesimţite, azi una, mâine alta, şi în scurtă vreme curăţim ostrovul. Nu vedeţi, sunt tari numai când se află laolaltă...

S-au bucurat boierii, au chibzuit ce au chibzuit şi s-au împrăştiat pe la casele lor, să se pregătească pentru alegerea vidrei. Că vestise ţarul prin trâmbițași şi oamenii de credinţă că sălbăticiunile aveau să-şi aleagă a doua zi un conducător, şi poftise tot ce era viţă de boier să se adune în faţa palatului. Ca să vezi dumneata ce putere căpătaseră dihăniile în vremea aceea, şi cum făcea acum ţarul pentru ele tot ce făcuse şi cu ani în urmă, când îşi măritase fata după un alt ţar. Da, zău !

A doua zi toate sălbăticiunile luară loc în cerdacul cel mare al palatului. Se cam înghesuiau ele, că oricât de încăpător părea cerdacul, tot mic era pentru mulţimea lor. Pe sub colţii mistreţilor îşi scoseseră capetele iepurii, pe ciocurile bâtlanilor se aşezaseră, sticleţii şi licuricii — era acolo o învălmăşeală de trupuri şi gâturi, de cozi şi de ciocuri, de blăni şi de boturi, cum nu-ţi poţi închipui. Uite, de-asta şi zic că-mi pare rău : tare păcat că n-ai fost şi dumneata acolo, să vezi şi să nu crezi !

Că stătea în mijlocul dihăniilor Vidra cea făloasă şi-n laba dreaptă ţinea o pietricică, pe care trebuia s-o zvârle în cel pe care l-ar fi ales. Mă rog, întocmai ca o fată de ţar, ochindu-şi mirele în mulţimea peţitorilor.

Apoi şi când au început să treacă pe sub cerdac boierii îmblăniţi şi încotoşmănaţi, încinşi cu lanţuri şi lănţujele de aur, sau feciorii de boieri strânși în zale lucitoare şi cu pene roşii deasupra coifurilor, n-ai mai fi ştiut ce să crezi. Că aruncau cu toţii priviri galeşe spre vidra din cerdac şi se fuduleau şi mi se strâmbau, de-ai fi zis că-i acolo frumoasa pământului, nu o sălbăticiune cu blană, şi încă una dintre cele pe care mulţi o purtau în chip de guler sau de căciuliţă.

Şi au trecut aşa toţi boierii din oraş, cu fii, cu nepoţi şi strănepoţi, au trecut moşnegi sprijiniţi subsuori, de nu mai ieşiseră cu anii din casă, şi tineri, de încă nu le dăduseră tuleiele şi, care cum trecea, trecea fără să ştie şi prin faţa oglinzii babuşcăi, pe oare Vidra o aşezase cu meşteşug pe cerdac, la loc ferit. Şi neagră ca bezna cea mai neagră s-a făcut oglinda în tot

timpul perindării boierilor şi s-au răsfrânt în ea toate păcatele lor ascunse. Câţi se buluciseră prin faţa oglinzii erau lacomi, cruzi, desfrânați, zgârciți, hoţi, leneşi, cum numai boierii pot fi. Că, vezi dumneata, lacomi, zgârciți sau leneşi se întâmplă să găseşti şi printre oameni, dar să te ferească sfântul de păcatele boierilor ! Nici leac n-au şi nici cu ale noastre nu seamănă.

Acum, trecuse prin piaţa din faţa palatului şi ultimul picior de boier.

— Măi, a zis Vidra, afurisit neam de oameni!... Şi, cum vorbea aşa, numai ce vede că oglinda se face albastră, aidoma cerului în nopţile de vâră din ostrovul înverzit.

A rămas Vidra fără grai şi, dacă şi-a aruncat privirile în piaţă, ce să vadă ? Un biet fecior de pescar nimerise şi el acolo, când locul se golise de boieri. El, vezi tu, habar n-ave a de cele ce se petreceau, pentru că, om nevoiaş, nu-l vestise nimeni de nimic. Prinsese şi el nişte peşti dis-de-dimineaţă şi se grăbea să-i dea la bucătăria ţarului, nădăjduind să capete niscai copeici cu care să-şi mai împlinească din nevoi. Şi uite că, păşind în dreptul cerdacului, se pomeneşte izbit de-o pietricică.

— Ian ascultă ! strigă pescarul supărat, întorcându-se să vadă cine-şi bate joc de el.

Ţi-ai găsit să vadă ceva! Piaţa era goală. A ridicat atunci fruntea şi a dat de soborul dihăniilor bulucite-n cerdac, care-i făceau semne şi-l chemau care mai de care :

— Suie, pescarule, suie degrabă !

Un bâtlan îşi desfăcu aripile şi se lăsă uşurel lângă pescarul buimăcit. Se închină cuviincios arcuindu-şi gâtul lung şi subţire, apoi îl îndemnă să-l urmeze.

Scatiii, sticleţii, pitulicile şi toate celelalte zburătoare îşi dădură şi ele drumul de sus şi începură să zboare în jurul pescarului, bucurându-se şi ciripind.

„Ia te uită, frate, îşi spunea bietul om, mi-am găsit beleaua cu păsările astea ! Dar şi ţarul, dacă stai să te gândeşti, ce le-o fi adunat acolo, ca la pomană ? Acu, numai să nu se supere şi să se răzbune pe scrumbiile mele...”

Dac-ar fi fost vorba numai de scrumbii! Nu ştia bietul ce-l paşte. Că numai ce înţelese ţarul că nici unul dintre boierii lui n-a

fost pe placul Vidrei şi că dihăniile se opriseră la un om de rând, că şi-a şi văzut planurile risipite ca fumu-n vânt. Şi asta l-a făcut să dea din mâini şi să strige :

— Cu ce-i pescarul ăsta zdrenţăros mai bun decât boierii mei cu blănuri ?

— Asta, ţarule, ne priveşte pe noi, au răspuns într-un glas cei nouă mistreţi, şi pe dată ţarul şi-a înghiţit potopul de vorbe rele care se băteau să-i țâşnească din gură.

În vremea asta, petrecut cu alai de păsările care se ţineau de el scai, pescarul ajunse în încăperea unde sălbăticiunile se ciorovăiau cu ţarul. Cum îl văzură

Iepuri şi arici,
Şerpi şi pitulici,
Lebede şi şobolani,
Broaşte, vidre, vulpi, bâtlani,
Raţe, brebi şi porci mistreţi,
Şi șopârle şi sticleţi

preasmerit i se-nchinară, la mulţi ani toţi îi urară şi-l poftirănsufleţit în ostrovul înverzit.

Dacă înţelese pescarul ce vor de la el sălbăticiunile, nu şovăi nici o clipă. Dragi îi erau feluritele vietăţi ale apei, ale cerului şi ale pământului.

— Dar repede te mai hotărăşti! rânji cu răutate ţarul. Al cui eşti tu ?

— Al căpitanului măriei tale, tresări pescarul, privind cu durere în ochii Vidrei.

— Şi pe boier l-ai întrebat dacă te slobozeşte şi-ţi îngăduie să pleci aşa, teleleu prin lume ? mai întrebă ţarul.

— Pe boier o să-l întrebăm chiar noi, răspunse mânioasă Vidra. Să fie chemat pe dată la palat!

Plecă într-un suflet un sticlete să-l aducă pe căpitanul bărbos, care se încuiase în casă şi, de supărare că nu fusese ales să stăpânească ostrovul înverzit, se pusese pe băut de unul singur. Când îl vesti sticletele că e chemat de Vidră, deşertase tocmai al zecelea stacan.

— Vin îndată, strigă căpitanul bărbos, crezând că

sălbăticiunile se răzgândiseră şi că până la urmă se opriseră la el. Vezi bine, vorbi împleticit către sticlete, şi-au dat seama că om ca mine nu mai află !

Apoi, clătinându-se, se urni din loc şi, tot clătinându-se, îşi făcu intrarea în încăperea în care toţi îl aşteptau.

— Ascultă, căpitane, spuse Vidra, noi te-am scăpat de la grea primejdie. Iată, îţi cerem în schimb să-l slobozeşti pe pescarul ăsta, cu care avem noi o treabă.

— Tu... eşti al meu ? întrebă fălos căpitanul, abia ținându-se pe picioare.

— Da, boierule...

— Ei, dracu să te ia. Te slobozesc, na !

Mult s-au bucurat atunci sălbăticiunile şi, împresurându-l pe pescar, au început să joace şi să ţopăie. Dar ţarul s-a apropiat de căpitanul bărbos şi i-a şoptit cu mânie :

— Prostule, ai stricat tot! Acum au să-l ia pe pescar în ostrov.

— Ce ? Pe pescar ?... Cum aşa ? a bâiguit căpitanul. Eu credeam că m-au ales pe mine...

Şi atâta supărare l-a cuprins, că pe dată i s-au risipit aburii vinului şi a început să strige cât îl ţineau puterile :

— Staţi, staţi! N-am ştiut... îmi iau cuvântul înapoi... Pescarule, nu te mai slobozesc ! Nu, cum să fac una ca asta ? Mai degrabă te pun în lanţuri...

Cât ai clipi, s-a oprit jocul sălbăticiunilor.

— Boierule, a strigat pescarul, cine a fost slobod măcar o clipă nu se mai întoarce în robie... câtu-i lumea !

Şi, cum a strigat, cum s-a apropiat de căpitan, cu pumnul ridicat.

Iar, în urma lui, cei nouă mistreţi au prins a-şi zbârli perii. Atunci ţarul şi căpitanul au început să tremure de le sunau măselele în gură, în timp ce Vidra şi moş Breb schimbau priviri pline de mândrie. Iacă, alesul lor se dovedea a fi aşa cum trebuie, nu se lăsa călcat pe coadă.

— Să mergem, a poruncit cu glas tunător pescarul şi sălbăticiunile îl urmară îndată, lăsându-i încremeniţi pe ţar şi pe boieri.

Au străbătut încăperile palatului în care nimeni n-a îndrăznit

să-i oprească şi au ieşit în piaţă.

— Opriţi ! Opriţi-i! a strigat într-un târziu ţarul, scoțându-și bărbuţa pe fereastră.

S-au frământat străjile şi, la porunca maimarelui lor, au dat năvală.

Dar s-a întors pescarul şi, repezindu-se asupra maimarelui, i-a smuls sabia. Şi când a început s-o rotească, au prins străjerii a răcni între ei, ca besmetici :

— Da' ce-avem noi cu el ? Ia lăsaţi-l să plece...

Aşa au ajuns sălbăticiunile la ţărmul mării, unde corabia li se legăna pe valuri. Şi vânturile au umflat pânzele păianjenilor şi corabia a început să gonească pe mare, şi a gonit, a tot gonit, până ce în dreptul ostrovului s-a oprit.

L-au dus sălbăticiunile pe pescar la coliba babuşcăi, şi-n faţa bătrânei pescarul s-a sfiit şi şi-a înclinat fruntea.

— Da, a grăit cu blândeţe babuşca, bine aţi ales...

Şi au trecut zile după zile şi ani după ani, iar când babuşca s-a culcat ca să nu se mai scoale, pescarul i-a luat locul şi a cârmuit cu vrednicie peste sălbăticiuni. Şi dacă ai s-ajungi dumneata în ostrovul înverzit, să ştii c-ai să-l găseşti tot acolo, oleacă îmbătrânit, dar în putere. Şi du-i un butoiaş cu miere. Iar dacă ţi-i teamă că nu-l vei găsi, dă-mi mie butoiul — şi gata !

Acul şi foarfeca

Am să-ţi spun că a fost odată un croitor şi că era bătrân, tare bătrân. De bătrân ce era nici aţa în ac nu mai vedea s-o vâre, şi rar dacă avea ce să mănânce în fiecare zi. Avea bătrânul trei băieţi. Dar, dacă avea trei băieţi, crezi că asta îl ajuta la ceva ?

Băiatul mai mare lucra la un bogătaş, şi nu degeaba se zice că, *decât slugă la bogat, mai bine mort şi-ngropat*. Al doilea era dascăl la heider[10] şi, dacă ai văzut vreodată un dascăl sătul, să mi-l arăţi şi mie ! Al treilea îl ajuta pe bătrân, dar dacă nu era de lucru, te rog să-mi spui cum putea să-l ajute ? Vrednicia lui se prăpădea de pomană.

A înţeles bătrânul că destul a făcut umbră pământului. Într-o seară s-a culcat şi şi-a strâns feciorii lângă pat.

— Eu, băieţii mei, a rostit cu amărăciune, am trăit nouăzeci de ani şi-mi ajunge. Am hotărât să mă culc şi să nu mă mai scol. Dar, înainte de a închide ochii pentru totdeauna, vreau să vă las câte ceva, să mă pomeniţi cu drag când n-oi mai fi.

Degeaba au strigat feciorii, degeaba au plâns. Bătrânul i-a ascultat liniştit, apoi a spus :

— Ţie, fiul meu cel mare, îţi las toate lucrurile din casă. Multe nu sunt, bune nu sunt, dar, decât nimic, tot mai bine cu ele ! Dacă te însori, ai să te ajuţi şi tu cu ce-ai să poţi.

I-a sărutat mâna fiul cel mare, i-a mulţumit şi s-a dat cu un pas îndărăt.

---

[10] Heider — şcoală (în limba idiş).

— Ţie, fiul meu mijlociu, îţi las ce brumă de ţoale mi-au rămas. Multe nu sunt, întregi nu sunt, dar poate tot alegi ceva din ele...

I-a sărutat mâna şi mijlociul, i-a mulţumit şi s-a dat cu un pas îndărăt.

—Ţie, fiul meu cel mic, a început pentru a treia oară bătrânul... dar s-a oprit îndată. Ce putea să-i mai lase băiatului, când tot ce avusese împărţise celor mai mari ?

— Nu-i nimic, tată, a rostit plângând mezinul, dacă i-a înţeles încurcătura, să fi fost matale sănătos...

S-a gândit bătrânul, s-a tot gândit... Nu-i venea să-şi lase băiatul fără partea lui de avere, mult-puţină, câtă va fi fost, mai cu seamă că era feciorul cel mai vrednic şi cel mai drag. Deodată s-a luminat la faţă.

— Am găsit! Ţie, fiul meu cel mic, îţi las acul şi foarfeca. Să le păzeşti cum şi eu le-am păzit şi să ştii că, în mâna unui om harnic, darul ăsta e mai de preţ decât tot ce-au primit fraţii tăi.

I-a sărutat mezinul mâna şi i-a mulţumit plângând, dar n-a mai apucat să se dea îndărăt. Bătrânul a închis ochii şi şi-a dat sufletul.

L-au plâns ce-au plâns feciorii, l-au îngropat cu cinste, şi-a luat fiecare partea lui de moştenire, iar fratele cel mare a vorbit astfel:

— Fraţii mei, la un loc o să ne vină tare greu să ne descurcăm. Uite, eu am să mă mut la bogătaşul meu, tu să te duci la heider, iar tu, cel mai mic dintre noi...

— Nu vă îngrijiţi de mine, mă descurc eu...

— Ei, dacă te descurci, cu atât mai bine !

Au plecat fraţii cu câte o bocceluţă în spinare, şi mezinul a rămas singur în casă. S-a uitat la pereţii goi, s-a uitat pe-afară... Ce să facă în cocioaba pustie ? Şi-a înfipt acul în cămaşă, a vârât foarfecă în buzunar si, haida-hai, a pornit la drum. Merge o zi, merge două, merge nouăzeci şi nouă. Într-a suta zi ajunge la un palat împărătesc. A început să se plimbe pe sub fereşti, răcnind cât îl ţinea gura :

— Meşter croitor ! Meşter croitor !

În ziua aceea împăratul se sculase tare supărat. O bruftuluise

pe împărăteasă, ţipase la sfetnici şi-acuma şedea încruntat pe scaunul lui de aur, întrebându-se pe cine să-şi verse mânia ca să se răcorească de-a binelea. Şi, cum se întreba el aşa, numai bine aude strigătele croitorului.

— Strigă ? Cine cutează să strige sub ferestrele mele ?

— Un croitor, măria-ta.

Din verde cum era de obicei, într-o clipă s-a făcut roşu împăratul şi, când a ţipat o dată, au zăngănit decoraţiile pe piepturile sfetnicilor.

— Ce ? Un croitor ? Şi de ce strigă ? Cu ce-i el mai breaz decât cei două sute de croitori ai mei care lucrează în tăcere ?

— Nu ştim, măria ta...

— Cine l-a pus să strige ? Vai de zilele noastre ! se jeluiau curtenii.

Dar împăratul nu şi-a plecat înalta lui ureche la şoaptele speriate ale sfetnicilor şi a poruncit cu glas tunător :

— Aduceţi-l aici, viu sau mort! Am să-l învăţ eu minte...

Strigăte, înghesuială, zăngănit de fiare... Ai fi crezut că se pregăteşte o oaste pentru cine ştie ce bătălie împotriva vreunui Gog-Magog[11]. Dar toate erau numai pentru bietul croitor care, nebănuind ce-l paşte, striga mai departe pe sub ferestre :

— Meşter croitor ! Cine are ceva de cusut, de cârpit, de prefăcut sau de întors pe dos ?

S-au deschis porţile palatului şi slujitori turnaţi în oţel s-au repezit buluc, îndemnându-se între ei cu mare mulţime de strigăte :

— Prinde-l !

— Pune mâna pe croitor !

— Să nu ne scape !

„Pe cine-or fi căutând ?“ se întrebă croitorul privind mirat în jur.

Într-o clipă fu împresurat, legat burduf, dus pe sus cu falnic-alai şi zvârlit pe lespezile de piatră din încăperea de Scaun a împăratului. Totul sa petrecuse atât de repede, că n-avusese vreme să înţeleagă nimic.

— De ce strigi, ticălosule ? îl întrebă împăratul. Te lauzi că

[11] Gog — regele ţării Magog (în Vechiul Testament).

eşti meşter mare ? Ei bine, te voi pune la-ncercare ! Până mâine dimineaţă să-mi faci un veșmânt de oţel, prin care săgeata să nu treacă şi pe care suliţa să nu-l străpungă. Şi să nu te pună dracul să-l faci din zale sau din mai ştiu eu ce... Vreau un veșmânt de oţel tot, croit aidoma acestui veșmânt pe care-l port. Dacă-l faci, îţi dau voie să te numeşti croitor al luminăţiei mele. Dacă nu, îi dau voie călăului să te scurteze cu un cap. Am zis !

Încă buimăcit, croitorul se simţi apucat, ridicat şi purtat către ieşire.

— Şi să nu uiţi buzunarele, mai strigă împăratul în urma lui. Am nevoie de cât mai multe buzunare !

Îmbrâncit, înghesuit, croitorul s-a trezit într-o încăpere plină cu foi mari din tablă de oţel. Slujbaşii l-au încuiat înăuntru şi au plecat, iar croitorul a rămas să se perpelească, încercând zadarnic să caute o ieşire din buclucul în care nimerise.

„Ce mi-a venit să strig tocmai pe sub ferestrele nebunului ? se întreba el. Parcă dacă strigam în piaţă nu era bine ?... Aşa, cu ce m-am ales ?“

Uite-aşa se certa şi se perpelea, în timp ce orele treceau ca să nu se mai întoarcă. În încăperea cu table de oţel se tot întuneca şi, obosit, flămând, croitorul adormi.

Atunci foarfecă sări din buzunarul lui şi începu să taie foile de tablă cum ai tăia dumneata dintr-un postav. Şi bag seamă că nu le tăia oricum, ci în aşa fel încât să alcătuiască mâneci, un spate şi o faţă de surtuc, pantaloni, tot ce se cerea pentru întregirea veşmântului cerut de împărat.

A muncit foarfecă în tăcere cât a muncit şi, isprăvind treaba, s-a întors cuminte în buzunarul croitorului, care dormea dus. Atunci a sărit acul de la locul lui şi a început să coasă bucăţile de tablă. Alerga prin aer; de nu-l puteai urmări cu privirea şi, cât te-ai şterge la ochi, veşmântul, împăratului era încheiat. Şi nu ţeapăn, cum ai putea crede, ci moale ca o haină de postav, măcar că era de oţel şi, fiind lucrat cu chibzuială, avea tot soiul de buzunare : şi mari, şi potrivite, şi mici de tot.

În zori s-au auzit bocăneli înaintea uşii şi, însoţiţi de călău, slujbaşii au venit să-l ducă pe croitor la împărat. Dar în faţa veşmântului de oţel au rămas fără grai, că asemenea haină nici

nu se văzuse, nici nu se pomenise. Iar croitorul dormea într-un colţ, fără habar.

— Meştere, scoală, spuse într-un târziu un slujitor.

Croitorul deschise întâi un ochi, apoi al doilea, apoi pe amândoi dintr-o dată, şi primul chip pe care-l zări fu al călăului care-l privea mânios la gândul că nu-i va mai tăia capul. Dar croitorul n-avea cum să ştie asta. Supărat, îi strigă în faţă :

— Păcătoasă slujbă, ţi-ai ales, călăule !

— Aşa ? îţi baţi joc de mine ? strigă călăul. A doua oară nu-mi mai scapi, nu te teme...

Mirat, croitorul se uită la ceilalţi şi, cum îşi rotea privirile prin încăpere, văzu haina de oţel. Era întocmai cum o ceruse împăratul. Copleşit de o nouă mirare, deschise gura, voi să întrebe ceva, dar nu izbuti să găsească nici un cuvânt şi rămase cu gura căscată.

— Pofteşte la împărat, cinstite meşter, grăi un slujbaş.

Fără să înţeleagă nimic, croitorul se ridică şi, îndreptat de ceilalţi, o porni spre încăperea de sfat a împăratului. În frunte, păşea un slujbaş care purta haina de oţel, iar în urmă venea călăul rumegând planuri de răzbunare.

Când dădu cu ochii de veşmântul cerut, împăratul îl pipăi, apoi îl încercă. Hainele de oţel i se potriveau, ca turnate.

— Mda, mârâi împăratul, ai făcut treaba. Îţi dau voie să te numeşti croitorul luminăţiei mele.

„Mulţumesc şi pentru atât, îşi spuse croitorul. Mai bine al luminăţiei lui, decât al călăului...”

De atunci dregătorii începură să vină la el să-şi coasă haine, şi veniră cu nevestele, ba şi cu copiii. Avea de lucru croitorul până peste cap, dar cine se plânge de lucru ?

Călăul, însă, zi şi noapte se gândea cum să-l piardă. De aceea se aruncă într-o zi la picioarele împăratului, strigând din adâncul rărunchilor :

— Măria ta, îngăduie-mi să vorbesc. Într-adevăr, din dragoste pentru tine nu mai pot să tac !

— Vorbeşte, dar pe scurt, îi îngădui împăratul.

— Măria ta, croitorului i s-a suit cinstea la cap. Dacă a făcut haina de oţel, acu se laudă peste tot că ar şti să facă o haină şi

mai şi, o haină de aur,

— O haină de aur? strigă împăratul şi ochii prinseră să-i lucească.

— Cu totul şi cu totul de aur, măria ta. Iar nasturii i-ar face din pietre scumpe...

— Să vină croitorul, răcni împăratul. Ce, îşi bate joc de bunătatea mea ?

Într-un suflet a alergat călăul şi l-a înfăţişat pe croitor.

— Te-ai lăudat că ai şti să faci o haină de aur? întrebă împăratul.

— Nu m-am lăudat în nici un fel, răspunse croitorul, speriat.

— Taci. Îţi baţi joc de bunătatea mea ? Până mâine dimineaţă haina să fie gata. Şi nasturii să fie de nestemate ! Altminteri, călăul te învaţă minte... Am zis !

A plecat amărât croitorul şi s-a închis în casă, blestemând clipa în care sosise în oraşul împăratului. Dar ce folos că o blestema ? Călăul abia aştepta să-i zboare capul...

Cum sta el aşa, cu durerea în suflet, odată aude un glas subţire, mai subţire ca firul de aţă :

— Ce-i, croitoraşule ? De ce eşti trist ?

Se uită croitorul în dreapta, în stânga, se uită în sus şi în jos. Cine vorbise ?

— Nu căuta atât de departe, râse glăsciorul, Croitoraşule, caută mai aproape.

Ai ghicit! Vorbea acul. Şi foarfecă a râs şi ea şi a vorbit cu glas gros :

— Mai aproape, croitoraşule, caută mai aproape !

— Spune-ne ce te doare, l-a îndemnat acul, şi croitorul le povesti toată întâmplarea.

— Asta-i tot ? Păi dacă am cusut noi o haină de oţel, o s-o coasem si pe a de aur, nu te teme. De ce crezi că ne-a lăsat tatăl tău să-ţi purtăm de grijă ? Du-te la împărat şi cere-i aurul, că de ce urmează ne îngrijim noi singuri.

Vai, cât s-a bucurat croitorul! Şi cum le-a mulţumit prietenilor buni, moşteniţi de la bătrânul lui tată ! Îndată a alergat la palat, de unde a adus tot ce era de trebuinţă.

— Aşa. Acum culcă-te, şi lasă-ne pe noi să facem treaba.

Fericit, croitorul n-a stat să lungească vorba şi, ca omul fără griji, cum, a pus capul jos, cum a adormit. Dar vezi că afurisitul de călău nu putea să doarmă, de teamă să nu-i scape din nou capul croitorului. A venit tiptil, tiptil, s-a apropiat de fereastra casei în care trăia meşterul luminăţiei sale şi s-a uitat pe geam. Acolo,, minune mare !

Lucrau acul şi foarfecă aşa cum nu s-ar fi priceput să lucreze douăzeci de meşteri la un loc, iar croitorul dormea dus, cu mâinile după ceafă.

— Ăsta mi-ai fost ? s-a bucurat călăul. Meştere, te am în buzunar.

A doua zi dimineaţă şi-a îmbrăcat împăratul haina de aur cu nasturi de pietre scumpe şi, de mulţumit ce era, a binevoit să-l plătească pe croitor cu un zâmbet. Dar abia plecase croitorul, că în încăperea de sfat s-a şi înfăţişat călăul. S-a aruncat la picioarele împăratului şi a răcnit ca scos din minţi :

— Măria ta, îngăduie-mi să vorbesc. Într-adevăr, din dragoste pentru tine nu mai pot să tac !

— Vorbeşte, i-a răspuns împăratul netezind cu palma haina de aur care sclipea de parcă soarele însuşi coborâse de pe cer şi intrase în încăperea împărătească.

— Măria ta, am aflat taina croitorului. Hoţomanul are un ac şi o foarfecă, amândouă descântate în aşa fel, încât lucrează singure...

— Singure ? s-a mirat împăratul.

— Singure, măria ta. Dacă le-ai avea în stăpânire, ai putea să le pui să-ţi coasă sute de haine de aur şi de argint şi ai fi cel mai bogat împărat de pe faţa pământului.

— Să vină croitorul! a răcnit împăratul. Nu cumva îşi bate joc de mine ? Îndrăzneşte să ascundă asemenea scule nemaivăzute ?

A alergat călăul repede de i s-a tăiat răsuflarea şi într-o clipă l-a adus pe croitor la palat.

— Unde-i acul ? Unde-i foarfecele ? a strigat împăratul.

Croitorul s-a îngălbenit de supărare. Cum să-i dea împăratului acul şi foarfecă moştenite de la tatăl lui ?

— Măria ta, îţi fac câte haine pofteşti, îi fac şi împărătesei, şi cui porunceşti, dar acul şi foarfecă nu le dau !

— Nu le dai ?

— Nu le dau !

S-a învineţit de furie împăratul. Ca un cocoş sărea în scaun, şi un timp nici n-a putut vorbi de supărare. Apoi a poruncit cu straşnică mânie :

— Călăule, ia-i capul!

— Îndată, măria ta ! a strigat ticălosul şi, ridicând spada, s-a năpustit asupra croitorului.

Cum să se mai împotrivească bietul om ? Dragi îi erau sculele moştenite, dar şi mai dragă viaţa...

— Bine, împărate, a spus croitorul. Dacă aşa ţi-i vorba, poftim...

A scos acul şi foarfecă şi le-a pus înaintea măriei sale, în timp ce călăul fierbea şi spumega : capul croitorului îi scăpase din nou.

A poruncit împăratul să se aducă mătăsuri şi catifele, purpură, atlaz şi blănuri de hermină, iar dacă toate au fost adunate înaintea lui a strigat cu glas de tunet :

— Tu, ac, şi tu, foarfecă, puneţi-vă pe treabă !

Nici acul, nici foarfecă nu s-au speriat de tunetele lui. Ca şi cum n-ar fi auzit nimic, stăteau la locul lor, de-ai fi zis că-s nişte scule proaste şi lipsite de preţ.

— N-auziţi ? Vreau să-mi faceţi cele mai frumoase haine din lume ! a mai strigat împăratul.

Dar acul şi foarfecă nu voiau să muncească pentru el, aşa că nu se clinteau. S-a înciudat atunci împăratul şi, cât era el de împărat, a pus mâna pe ac, pasămite să-l îndemne la treabă. Numai că acul odată s-a smucit şi, cât ai zice peşte, a cusut buzele împăratului, de n-a mai putut deschide gura şi scoate o vorbă. Iar foarfecă s-a năpustit asupra călăului şi hârști ! i-a tăiat capul. Acul şi foarfecă s-au întors apoi în buzunarul croitorului, care a ajuns liniştit în piaţă, fără ca nimeni să cuteze a-l opri. Repede, repede, s-a depărtat de palat, a ieşit din oraşul împărătesc şi a pornit pe câmp, înainte, cale lungă să-i ajungă.

Pe seară zăreşte nişte focuri şi, în jurul lor, un pâlc de oameni fugari. Stăteau amărâți lângă bocceluţele lor şi tăceau.

— Ce-i cu voi, oameni buni ?

— Vai şi vai, răspunse o femeie. Pacoste şi blestem au căzut

pe capetele noastre, silindu-ne să fugim din ţara în care trăim din moşi-strămoşi...

S-a dat croitorul mai aproape, şi femeia i-a povestit:

— În ţara noastră a năvălit Omul-de-Fier. Izbeşte cu pumnul, şi pereţii se năruie de parcă ar fi de cocă. Striveşte pruncii în picioare. Ucide, pradă şi sfarmă. A intrat în cel mai depărtat sat de la hotare şi l-a pustiit. Apoi a trecut la al doilea, de acolo la o cetate, la alta... Au plecat oştile să lupte cu el, dar Omul-de-Fier îşi râde de paloş şi de săgeată. Necruţător, păşeşte înainte şi lasă în urmă moarte şi paragină. Noi am fugit cum am putut din calea lui, dar cine ştie dacă nu ne-a şi zobit casele, făcându-le una cu pământul...

Plângea femeia, ascultându-i povestea începură să plângă şi ceilalţi fugari, iar cu ei plângea şi croitorul. I-a îmbărbătat cât a putut, dar ce să le spună ? Amărât, şi-a luat rămas bun şi a pornit mai departe.

A mers până a dat de o pădure. Dar credeţi că era o pădure ca toate pădurile ? În pădurea asta copacii creşteau atât de apropiaţi, că nici o pasăre n-avea loc să zboare printre ei. S-a oprit croitorul şi a stat la sfat cu tovarăşii lui.

— De, spuse acul, aici nu prea ştiu cum te-aş putea ajuta...

— Dar eu unde sunt ? a strigat foarfecă. Pe mine nu mă puneţi la socoteală ?

Şi într-o clipă s-a repezit şi, ţac ! ţac ! a început să taie copacii uriaşi, de parcă ar fi avut în faţă snopi de paie.

A muncit bine foarfeca şi a deschis potecă prin pădure, de a putut înainta croitorul până în inima codrului, unde a găsit o colibă. Acolo locuia un ţadic[12] .

— Croitorule, ştiam că ai să ajungi la mine, în ciuda copacilor, a grăit ţadicul. Dar tu, foarfecă, n-ai obosit ?

— Aş mai tăia încă două păduri ca astea!

Ţadicul şi-a mângâiat barba albă, a zâmbit şi şi-a clătinat fruntea :

— Buni tovarăşi ţi-a lăsat tatăl tău, croitorule ! Cu ei ai să ajungi acolo unde picior de om n-a ajuns şi-ai să-i poţi ajuta pe fugarii cu care te-ai întâlnit.

---

[12] Ţadic – înţelept (în limba idiş).

S-a mirat croitorul auzind vorbele ţadicului. De unde ştia el că un biet croitor avea să nimerească în codrul lui, şi de unde ştia cu cine se întâlnise pe drum ? Dar ţadicul vorbea mai departe, aşa că-şi ciuli urechile.

Află, croitorule, spuse ţadicul, că deasupra capului nostru, acolo sus, e poarta cea mare a cerului. Ai să te sui la cer, iar Soarele te va ajuta să-i vii de hac Omului-de-Fier !

S-a cam speriat croitorul nostru auzindu-i vorbele ! Toate ca toate, dar să se caţere până-n cer şi să mai stea şi cu Soarele de vorbă, asta i s-a părut prea din cale-afară ! S-a uitat cu mirare la foarfecă, şi foarfecă a grăit, şovăind :

— De, croitoraşule, aici nu prea ştiu cum te-aş putea ajuta...

— Dar eu unde sunt ? a strigat acul. Pe mine nu mă puneţi la socoteală ?

Şi într-o clipă, țâști ! a început să sară prin aer. Şi a băgat atunci de seamă croitorul că acul lucrează o scară minunată, o scară cum nu s-a mai văzut, o scară de mătasă. Şi scara suia drept, drept sus.

— Ihi-hii, stingă acul cu glăsciorul lui subţire. După mine, croitoraşule ! Ihi-hii!

— Du-te, fiule, şi nu te teme, a vorbit ţadicul. Tu nu ceri nimic pentru tine...

A răsuflat adânc croitorul şi s-a apucat de scara de mătasă, a mai răsuflat o dată şi a început să suie. Acul striga mereu deasupra capului lui, şi scara sporea crescând în înălţime. A urcat croitorul niţel şi, când a privit în jos, se şi afla deasupra coroanelor verzi ale copacilor.

— Mai sus, croitorule, mai sus ! i-a strigat un şoim avântându-se în văzduhul fără hotar.

Şi croitorul urca, urca mereu. Când obosea, se oprea şi privea în jos. Pământul rămăsese departe şi se făcea mic, tot mai mic. Nici şoimul nu mai cuteza să zboare în jurul croitorului, ci se mulţumea să descrie cercuri largi, plutind în hăul albastru.

Se înfiora croitorul de singurătatea prin care trecea, agăţat de scara de mătasă. Îl cuprinse un dor fierbinte de oameni, de râsul copiilor.

„Şi dacă se rupe scara ?“ îi trecu prin minte, şi sângele îi

îngheţă în vine.

Dar în clipa aceea auzi glasul subţirel al acului :.

— Ihi-hii ! Mai sus, croitoraşule, mai sus !

Îmbărbătat, sui mai departe. Cine ştie cât a suit ? Unii spun un an, alţii şapte. Până la urmă, ridicând fruntea, a văzut zidul alb al norilor şi, în mijlocul zidului, o poartă mare, deschisă. S-a apucat cu amândouă mâinile de toartele cerului şi, hop ! a sărit înăuntru.

Mai întâi a închis ochii, orbit de strălucirea din cer. Luceau stelele mai ceva ca nasturii de diamant ai împăratului şi o horă de stele tinere juca şi cânta. Când s-a mai obişnuit cu lumina fără seamăn, a început să calce pe podeaua de nori. Parcă mergea pe arcuri! Apoi a dat peste un loc unde încetau norii şi începea o întindere nesfârșită, aşternută cu praf de stele. Atâta a mers prin praful scăpărător, că tălpile lui l-au butucit şi au croit un drum oare se mai vede şi azi. A trecut pe lângă butoaie cu ploaie şi grindină, a văzut mormane de zăpadă pregătite pentru iarnă şi, într-un hambar mare, a dat de fulgerele care-şi ascuţeau dinţii. A văzut lăzile cu tunete şi peştera furtunilor, peste intrarea căreia era prăvălită o lespede grea, a văzut visteria curcubeielor şi magazia cu purpură pentru vopsit amurguri. Peste tot stăteau de pază stele care-l priveau cu mirare, dar care nu scoteau o vorbă: ca şi cele de pe pământ, străjile din cer n-au voie să se întindă la taifas !

Tot mergând aşa, ajunse la un palat cu pereţii de aur. În jurul palatului, mare forfotă de stele. Toate se înghesuiau, iar nişte stele-poliţai le împingeau pe cele care ieşeau prea în faţă.

— Ce s-a întâmplat ? întrebă croitorul.

— Iese Soarele ! Iese Soarele ! răspunseră în acelaşi timp vreo patru stele, înghesuindu-se să vadă mai bine.

Porţile se deschiseră într-adevăr, şi Soarele ieşi din palat. Era un tânăr de aur, frumos cum croitorul nici în vis nu visase. Pletele de aur îi fluturau pe umeri, ochii-i aruncau sclipiri de peruzea. De îndată ce ieşi din palat, se făcu şi mai multă lumină, iar câteva stele prinseră să vopsească norii cu purpură de la magazie. Croitorul înţelese că, pe pământ, toate astea se numeau răsărit.

Soarele trecea încet printre şirurile de stele.

Îl iubesc, îl iubesc, şopti o steluţă cu cârlionți la urechea altei stele, prietena ei. Ieri s-a uitat la mine şi am fost atât de fericită...

— Taci, prostuţo, o certă prietena. Parcă n-ai şti că n-are ochi decât pentru Luna, cu care nu se poate întâlni...

Iar Soarele trecu încet, fără să bage de seamă privirile steluţei care se înroşise de parcă s-ar fi atins de purpura norilor. Vezi că şi acolo, în cer, sunt dureri, ca şi pe pământ...

Privirile Soarelui căzură însă asupra croitorului, încremenit de toate câte vedea.

— Un om ? Şi de când se plimbă oamenii prin cer ? întrebă Soarele.

Croitorului i se încleştaseră fălcile şi nu putea rosti o vorbă.

— Vorbeşte, şopti din buzunar foarfecă. Doar n-ai venit să taci !

— Mărite... Mărite... bâigui croitorul, pierit.

— Apropie-te, omule, grăi Soarele. Dacă ai ajuns până-aici, nu te mai poate tulbura nimic. Vrei să te ajut cu ceva ?

— Nu pe mine, slăvite Soare, îngăimă, în sfârşit, croitorul. Nu pentru mine te rog, ci pentru oamenii năpăstuiţi de Omul-de-Fier...

— Care Om-de-Fier ? Vorbeşte lămurit...

Îi povesti croitorul fărădelegile Omului-de-Fier şi ochii Soarelui zvârliră tăişe albastre. Apoi se îndreptă spre o fereastră şi privi lung spre Pământ.

— Îl văd, rosti Soarele. Trece pe strada mare a unei cetăţi pustii.

— El a pustiit-o ! strigă croitorul.

Se apropie la rândul lui de o fereastră, încercând să vadă cetatea. Dar cum să vezi ? Pământul se zărea de acolo cât o mărgică şi trebuia să ai ochii Soarelui ca să poţi desluşi câte ceva.

— Ei, strigă Soarele, dar ce are de gând... ? A găsit, printre, dărâmături, doi copii. Acum l-a ridicat pe unul. Poate că vrea să-l sărute ?... Vai! L-a dat de pământ, l-a zdrobit ! Şi vrea să-l apuce şi pe al doilea... Ei bine, asta n-o să se întâmple !

Două spade de foc albastru ţâşniră din ochii Soarelui, se năpustiră spre pământ şi, străbătând cât ai bate din palme văzduhul, îl izbiră, pe Omul-de-Fier. Năprasnică trebuie să le fi fost

căldura ! Omul-de-Fier n-apucă să crâcnească : se topi într-o clipă.

— Aşa, spuse Soarele. Răii să nu mai apuce să-mi vadă lumina !

Tii, mare bucurie a fost atunci în cer ! Croitorul plângea de fericire, gândindu-se la fugarii care se puteau întoarce acasă, stelele cântau, iar steluţa cu cârlionți se zvârli de gâtul Soarelui să-l sărute, strigând cât o ţinea gura :

— Uite, de-asta te iubesc ! Că eşti bun, bun, bun...

Apoi alergă să se ascundă tocmai în visteria curcubeielor, care-i dăruiră o diademă ţesută în şapte culori, rugând-o să se arate cu ea pe cer, ca să se ştie că era zi de sărbătoare.

Dar Soarele fu primul care-şi dădu seama că răsăritul întârziase din pricina Omului-de-Fier. Grăbind să urce în carul lui de foc, îşi îndemnă armăsarii la drum şi porni să cutreiere nesfârşitele câmpii albastra ale cerului. Numai că sunt lucruri pe care nici Soarele, cât e el de Soare, nu le poate face. În ziua aceea s-a întârziat cu răsăritul, şi nimeni până astăzi n-a aflat de ce. Iaca, vă dau dezlegare să lămuriţi pe cine v-o-ntreba !

Cât despre croitor, s-a întors frumuşel pe calea bătucită de tălpile lui prin câmpul cu praf de stele şi a ajuns la poarta cerului. Acul se înfipsese în pervazul porţii, şi aştepta acolo cuminte, cu scara după el.

— Ai izbutit ?

— Izbutit, acule, izbutit, strigă croitorul, începând să coboare scara de mătasă.

Şi a tot coborât, preţ de un an sau de trei, sigur nu ştiu. Ce ştiu e că n-a avut nevoie de mai mult, pentru că la coborâre i-a trebuit mai puţină vreme decât la suit. Şi pe măsură ce cobora, strica şi acul scara de mătasă, aşa că atunci când croitorul s-a pomenit în faţa colibei ţadicului din pădure, acul i s-a înfipt în cămaşă, la locul lui.

N-a rămas multă vreme croitorul în coliba din pădure, ci s-a grăbit să-i ajungă din urmă pe fugari. Când au auzit vestea cea bună, n-au mai ştiut cum să se bucure şi cum să-i mulţumească. Până la urmă, l-au poftit în ţara lor.

Şi s-a dus croitorul cu ei, şi acul şi foarfeca au început să facă haine de toate culorile şi de toate mărimile, aşa că oamenii

din ţara aceea purtau întotdeauna veşminte nou-nouţe, ca scoase din cutie. Numai că de la o vreme l-a răzbit dorul de casă, şi nici o rugăminte de a mai zăbovi nu l-a putut îndupleca.

— Rămâneţi cu bine, a spus, mă duc la ai mei.

Iar acul şi foarfecă au strigat şi ele într-un glas :

— Acasă ! Ne ducem acasă !

Aşa a plecat croitorul şi a început să lucreze pentru cei din oraşul în care se născuse. Se spune că cele mai frumoase haine din lume se fac şi azi acolo, dar eu n-am văzut cu ochii mei, aşa că nu vă pot lămuri. Cine vrea, să se ducă să vadă ! Şi, dacă se duce, să-mi aducă şi mie o haină, chiar mai puţin frumoasă, ca răsplată pentru povestea pe care v-am spus-o.

Povestea fericirii

A fost, n-a fost, unii zic c-a fost. Într-o colibă, la malul mării, trăia bătrânul Cadâr. Era un bătrân de treabă, dar veşnic amărât. Şi cum să nu fie, dacă baba îi murise şi nu-i lăsase urmaşi? Cadâr era tot mai gârbov şi, pe seară, când se aşeza cu picioarele încrucişate sub el, nu avea pe nimeni să-l ajute să se scoale, sprijinindu-l de subsuori. Greu îi venea lui Cadâr să se ridice de jos, şi trist îşi fuma luleaua, privind jocul valurilor.

„Vai, vai, bătrâneţea e ca un scaiete! Îşi spunea adese. Oriunde ai apuca-o, te-nţeapă şi doare...”

Într-o noapte se dezlănţui o furtună. Marea mugea ca o cireadă de bivoli şi vântul şuiera fără încetare. Fulgerele se repezeau bezmetice. În coliba lui, Cadâr asculta vuietul furtunii şi se gândea: ” Dacă ies în zori, am să găsesc pe ţărm lemne şi peşti zvârliţi pe nisip. O să fie bine! ”

Dar nu găsi pe ţărm decât un stâlp de piatră. Înfăşurat în ierburi de mare, stâlpul părea împodobit cu haine de mătase.

„Mare noroc, spuse Cadâr. Lemnele le arzi, peştii îi mănânci, dar cu piatra asta ce faci? Pentru o casă n-ajunge, pentru greutăţi de năvod e prea mare...”

Dar Cadâr era un bătrân cu nărav, şi năravul lui era dorinţa

de-a afla toate cele. Scărmănându-şi cu degetele bărbuţa ascuţită, se apropie de stâlpul de piatră şi începu să înlăture ierburile care-l acopereau.

— Allah!

Stâlpul nu era stâlp, era un om de piatră. Şi frumos ca o lună nouă, şi drept ca o trestie, şi tânăr ca feciorul pe care-l dorise Cadâr. La gândul feciorului, lacrimi începură să picure din ochii bătrânului, şi o lacrimă căzu peste fruntea albă a omului de piatră. Iar unde căzu lacrima piatra se făcu trandafirie. Dar Cadâr nu vedea nimic, pentru că plângea şi mormăia:

— Vai, vai, bătrâneţea e ca un scaiete! Unde să mai găsesc un fecior? Uite că marea îmi trimite unul, şi-i mort, şi-i de piatră...

Lacrimile lui Cadâr curgeau pe fruntea de piatră şi, unde cădeau, piatra se muia şi se făcea trandafirie, ca pielea de om.

A stat Cadâr din plâns şi a văzut: omul de piatră era alb şi numai fruntea i se făcuse trandafirie. A pus atunci Cadâr mâna şi a simţit: omul de piatră era rece şi numai fruntea i se încălzise. De bucurie a prins Cadâr să sară şi să ţopăie, până a început să sufle greu şi a căzut pe nisip. Liniştindu-se, a vrut să ducă la capăt schimbarea omului de piatră, dar s-a trezit că nu mai are lacrimi. De unde lacrimi, dacă-i fericit cum n-a fost demult?

A stat de-a chibzuit, apoi a alergat şontâc, şontâc la bordeiul lui, a luat o ceapă şi a început să se frece la ochi. Se freca fără şovăială, aşa că lacrimile au început să-i curgă din nou, dar de astă dată avea grijă să picure toate pe omul de piatră, că de prima dată căzuseră pe nisip şi se irosiseră degeaba!

Când pleoapele i s-au umezit de lacrimile lui Cadâr, a deschis omul de piatră doi ochi negri şi strălucitori, iar când lacrimile i-au picurat pe buze, a deschis gura şi a spus:

— Plângi, bătrân de treabă, plângi, că nu ţi-o fi plânsul în zadar!

Cadâr cu gura râdea de fericire şi cu ochii plângea, din pricina cepii. Şi cu mirare se uita la omul de piatră care avea acum un cap viu, frumos cum nu se mai văzuse. S-a oprit atunci Cadâr şi a întrebat bănuitor:

— Dar ai să vrei să-mi fii fecior? Ca să ştiu, să nu mă

ostenesc de pomană.

A zâmbit omul de piatră şi a răspuns:

— Vreau. Plângi înainte...

L-a scăldat Cadâr în lacrimi, până s-a ridicat din nisip omul de piatră, şi s-a întins de i se auziră oasele trosnind.

— Tare-am înţepenit!...

A tras aer în piept şi a sărutat mâna zbârcită a lui Cadâr, şoptind:

— Tată...

Din nou l-a cuprins pe Cadâr o fericire nebunească, din nou a prins să sară pe nisip, ca un ţap. Când s-a mai liniştit, a întrebat:

— Cum te cheamă, feciorul tatii?

— Tasin, a răspuns omul de piatră. Mama mea e Aişé, fiica mării, şi neamul nostru nemuritor. Dar un vraci duşman m-a prefăcut în stană de piatră, şi stană trebuie să rămân până ce un om s-ar fi milostivit de mine şi, cu lacrimile lui, m-ar fi dezlegat. Vraciul dinadins mi-a legat soarta de lacrimile unui om, pentru că pe fundul mării, unde trăim noi, nu se află oameni, mai lămuri tânărul. Dar mama mea, Aişé, s-a folosit de furtuna de azi noapte şi m-a trimis pe pământ, unde tu, tată, m-ai mântuit.

Tasin se întoarse apoi cu faţa spre mare şi strigă de trei ori:

— Ibadulá, deschide poarta!

La al treilea strigăt apele se mişcară, se desfăcură ca două canaturi, iar Cadâr văzu fundul mării. Pe o pernă de catifea şedea o femeie înaltă şi albastră ca marea. Femeia zâmbi şi-şi întinse braţele spre Tasin.

— Vino, spuse omul de piatră şi, luându-l pe Cadâr de mână, păşiră pe fundul apei, acolo unde nisipul auriu strălucea ca soarele. Iată, mamă, cine m-a dezlegat de blestem, adăugă tânărul, împingându-l înainte pe Cadâr.

Femeia albastră se ridică în picioare şi, sărutând mâna bătrânului, rosti câteva vorbe care semănau cu foşnetul valurilor liniştite:

— Nu suntem bogaţi, Cadâr, dar cere-ne ce vrei. Pentru binele pe care ni l-ai făcut, aproape că nu poţi căpăta răsplată...

— Ce să cer? răspunse Cadâr. Doar să găsim un cadiu[13] şi să

[13] Cadiu – judeător (în limba tătară).

scriem un contract de căsătorie...

— De căsătorie? Cu cine?

— Cu cine, dacă nu cu tine, femeie albastră? râse Cadâr. Tasin e fiul tău, şi-acum e şi al meu...

Au râs de gândul năstruşnic al bătrânului, şi Cadâr a râs cel mai tare.

— N-am nevoie de altă răsplată, vorbi el apoi. Feciorul meu Tasin îmi ajunge.

Femeia albastră îl rugă pe Cadâr să-i îngăduie lui Tasin să vină din când în când s-o vadă şi bătrânul nu se împotrivi. Aişé, fiica mării, îi dărui atunci lui Cadâr o cevré[14], cusută cu fir scump, după care-i lăsă să plece.

— Arată-mi casa noastră, spuse Tasin când ajunseră la ţărm, iar porţile mării se închiseră în urma lor.

Cadâr îl duse la bordeiul lui, în care intrară după ce îşi scoaseră încălţările. Bordeiul lui Cadâr era sărac, şi pe jos se afla o singură rogojină. Încolo, nimic...

— Ei, tătucă, spuse Tasin, văd că trebuie să mă apuc de treabă... Dar mai întâi dă-mi de mâncare, să prind puteri.

Îi aduse Cadâr o ceapă, soră cu ceapa cu care se frecase la ochi, îi aduse un bostan.

— Asta-i mâncare? întrebă Tasin. Nu văd pilaf, nu văd salmá[15]... şi luând frumoasă năframă pe care fiica mării i-o dăduse lui Cadâr o scutură peste rogojină.

Care nu fu mirarea bătrânului, văzând şi pilaf şi salmá! Fără multă vorbă, se apucă să mănânce. Tatăl şi fiul aveau în faţă două străchini cu mâncare, dar cu cât luau din pilaf, cu atât creştea muntele de orez din strachină. Au mâncat o zi şi o noapte, fără să sfârşească nici pilaful, nici salmáua...

— Te-ai săturat? întrebă Tasin.

Cadâr apucă un ultim bob de orez, îl înghiţi şi spuse mulţumit:

— Acum, cu bobul ăsta, m-am săturat.

Tasin acoperi atunci străchinuţele cu frumoasa năframă dăruită de fiica mării, şi străchinuţele pieriră de parcă n-ar fi fost.

---

[14] Cevré – năframă (în limba tătară).
[15] Salmá - un fel de mâncare tătărască.

Cadâr începu să caşte, dar Tasin îi vorbi aşa:

— Tătucă, văd că ţi-e somn. Culcă-te. Eu sunt pus pe fapte mari, aşa că nu pot dormi.. Ce-ţi doreşte inima?

— Feciorul meu Tasin, bucuria mea, răspunse Cadâr, inima-mi doreşte un singur lucru, dar se spune că nu-i uşor de găsit. Inima-mi doreşte fericirea.

Tasin rămase pe gânduri. Pe vremea aceea nu se auzise de fericire, că viaţa oamenilor era tare ticăloasă. Cererea bătrânului îl umplu de mirare.

— Ce este fericirea? întrebă el.

— Se spune, cuvântă Cadâr, că fericirea e tot ce-şi poate dori omul mai de preţ. Dacă are fericirea asta, nu mai doreşte nimic...

— Şi unde se află fericirea? mai întrebă Tasin.

— Vezi, oftă Cadâr, asta n-aş putea spune. Poate că ştie padişahul...

— Şi unde stă padişahul? întrebă pentru a treia oară Tasin.

— În Cetatea Veche, dincolo de Marea Albastră, pe Insula Galbenă. Dar, feciorul meu Tasin, padişahul e hain, nu primeşte pe oricine, iar dacă-l primeşte nu-i spune decât ce vrea el...

Îşi luă rămas bun Tasin şi Cadâr se culcă pe rogojină, iar, cum se culcă, pe dată adormi. Dar Tasin nu dormea.

Se duse la malul Mării Albastre şi strigă de trei ori, aşa cum mai strigase:

— Ibadulá, deschide poarta!

Porţile mării se deschiseră şi Tasin începu să păşească pe nisipul moale de pe fund. Mama lui, Aişé cea albastră, dormea, aşa că n-o deranjă. Merse o noapte, o zi, şi încă o noapte, şi încă o zi. Dar cine-ar putea povesti câte-a văzut în drumul lui? A văzut peşti mari şi peşti mici, a văzut delfinii negri, arapii mărilor, a văzut meduze moi şi colorate, a văzut stele de mare. Şi câte, câte altele n-a văzut! Pe seară a ajuns la Insula Galbenă.

Era o insulă de piatră, o insulă care semăna cu o lămâie uriaşă. Iar în vârful insulei se vedea Cetatea Verde, iar în Cetatea Verde, zidit din piatră verde, se înălţa palatul padişahului.

Se învârti Tasin în jurul insulei, pereţii de piatră erau netezi ca nişte oglinzi şi nu putea urca pe ei. Ce era de făcut?

Ocolind pentru a doua oară insula, zări o crăpătură chiar

acolo unde se izbeau valurile, spărgându-se într-o fremătare înspumată. Îşi vârî degetele în crăpătura de piatră şi îndată se simţi apucat. O putere uriaşă îl trăgea în crăpătura îngustă. Se miră când îşi dădu seama că trupul lui trecea prin pereţii care i se părură atât de apropiaţi, iar mult timp să se mire nu avu. Se trezi curând într-o încăpere cât o moschee.

Era toată de piatră galbenă şi piatra strălucea şi arunca focuri galbene, luminând ca zece sori la un loc. De teamă să nu orbească, Tasin închise ochii şi-i deschise iar, puţin câte puţin.

Încăperea era goală. Dar în mijlocul ei, pe pardoseala de piatră, se afla un câine mare, cu blana albă.

— Tu m-ai adus aici? strigă Tasin, şi câinele îşi mişcă bucuros coada, dând din cap.

Voinicului i se păru că dulăul e gata să-i spună ceva, dar se auzi un sunet de gong. Câinele tresări şi pieri.

Rămas singur, Tasin cercetă încăperea de piatră şi, găsind o uşă, o deschise. Merse printr-un coridor, urcă şi coborî nenumărate scări, până la urmă se opri în dreptul unei uşi. Auzea cântece însoțite de daùlă[16]. Deschise uşa.

Se afla într-una din încăperile padişahului. Sultanul şedea pe o pernă de catifea verde, alături de vizirul lui, iar în faţa lor jucau patru roabe aduse din ţări îndepărtate, o roabă albă, o roabă galbenă, una neagră şi o alta roşie.

La zgomotul uşii deschise de Tasin, sultanul se întoarse.

— Cine eşti? strigă padişahul scoţând hangerul.

— Am de spus o taină padişahului, pentru care am să capăt de la el o lămurire, grăi cu îndrăzneală Tasin.

— Nu-l crede, lumină a luminilor, strigă vizirul, care era un om rău. Porunceşte mai degrabă să vină gâdea.

Padișahul era spanchiu. Îl privi pe vizir, dar ochiul lui era aţintit asupra lui Tasin.

— Bine, spuse el. Taie-i capul!

Într-o clipă se repezi Tasin şi, cu paloşul reteză căpăţâna vizirului. De spaimă, sultanul se făcu verde la faţă ca perna pe care şedea, în timp ce roabele ţipau ascuţit.

— Ce... ce-ai făcut, ticălosule?

---

[16] Daùlă – tobă (în limba tătară).

— Am îndeplinit porunca padişahului, răspunse liniştit Tasin.

— Ţie trebuia să-ţi taie capul! strigă mânios sultanul. Unde mai găsesc acum un vizir?

Tasin râse şi în încăpere se făcu deodată multă lumină.

— Viziri se găsesc pe toate drumurile! Dar, dacă vrei, taie-mi capul.

Voinicul veni lângă sultan şi-şi plecă fruntea. Sultanul scoase hangerul şi izbi o dată, de două ori, de trei ori. Apoi aruncă hangerul, care se strâmbase şi se turtise la vârf.

— Ce-i asta? bâlbâi padişahul. De ce nu mori?

Tasin râdea.

— Ai carnea tare, băiete, se uimi sultanul. Piatră, nu alta.

Dacă ar fi ştiut că Tasin e chiar un om de piatră, nemuritor, s-ar fi mirat mai puţin.

Să lăsăm asta, grăi voinicul. Taina pe care voiam să ţi-o dezvălui e că vizirul uneltea să te ucidă, chiar adineauri. De asta l-am şi pedepsit.

— De unde ştii? strigă sultanul.

Tasin se plecă, scoase un sul din buzunarul hainei scumpe a vizirului şi i-l întinse.

— Într-adevăr, spuse sultanul, după ce citi rândurile scrise. Blestematul pregătise firmanul care-l numea padişah... Ce vrei ca răsplată?

— Atât: să-mi spui unde se află fericirea.

Sultanul se foi pe perna lui verde şi se uită ciudos:

— Cere-mi ce vrei. Îţi dau aur şi pietre scumpe, îţi dau o raia întreagă, îţi dau roabele astea şi tot ce cuprinde palatul meu, dar unde se află fericirea nu-ţi spun.

— Nu-mi trebuie nimic, răspunse Tasin. Unde se află fericirea?

— Nu-ţi spun, n-auzi?

Tasin se apropie de sultan şi-i atinse braţul drept. Braţul i se împietri.

— Unde este fericirea?

— Nu-ţi spun!

Tasin făcu de piatră şi braţul stâng al sultanului, dar padişahul nu se dădu bătut. Sfârşi prin a ajunge om de piatră.

Tasin îl lăsă în sala frumos împodobită şi se întoarse în încăperea de piatră galbenă, unde găsi din nou câinele cu blană albă. Câinele dădu din coadă şi-l apucă de mână, încercând să-l tragă după el.

— Unde mă duci?

Câinele lătră vesel şi-l trase mai departe. Luându-se după el, trecu prin săli unde nu se afla picior de om, dar care erau pline de fel de fel de minunăţii, şi ajunse în grădina palatului. Trecu printre pomi de toate soiurile şi se opriră sub un măr uriaş. Câinele începu să scurme cu labele şi scoase la lumină un belciug mare, de fier. Tasin apucă belciugul, trase cu putere, şi un chepeng se deschise. După ce coborâră nişte trepte de lemn, aproape putrezite, intrară într-un gârlici întunecat. Strecurându-se prin chepeng, o rază luci undeva în beznă. Câinele lătră şi se repezi înainte, apoi se auzi un clipocit:

— Aşteaptă afară!

Supunându-se poruncii rostite în şoaptă, voinicul ieşi din gârlici, măcar că nu înţelesese cine vorbea. Nu aşteptă prea mult. O fată nespus de frumoasă se arătă în gura chepengului şi urcă treptele.

— Cine eşti! întrebă uimit Tasin.

— Mă cheamă Umié, răspunse fata. Şi-i povesti cum padişahul o furase voind s-o vâre în haremul lui, cum se împotrivise şi vizirul cel rău o preschimbase în câine. În gârliciul ăsta e Lacul-de-sub-pământ-care-nu-minte, mai spuse fata. În apa lui toate arată aşa cum sunt, şi eu m-am prefăcut în Umié.

Tasin o ascultă şi-i fremătă inima. Frumoasă era Umié!

Se plimbară tăcuţi prin grădina palatului, depărtându-se de sultanul împietrit pe perna lui verde. Ajunseră la un lac umbrit de sălcii şi găsiră lângă ţărm o barcă cu vâsle de aur. Se urcară în barcă şi trecură pe celălalt mal. Acolo se sfârşea grădina.

— Umié, vorbi Tasin, va trebui oare să ne despărţim? Abia te-am întâlnit...

Fata râse şi frumoasa ei salbă de la gât sună uşurel.

— Ai uitat pentru ce ai venit în Cetatea Verde?

— N-am uitat, răspunse Tasin. Dar afurisitul de sultan nu mi-a destăinuit unde pot găsi fericirea...

— Şi, dacă ştiu eu?

Voinicul o strânse în braţe.

— Umié...

— Da, cred că ştiu unde se află fericirea. Numai în ţara Van, spuse fata, desprinzându-se din braţele lui Tasin. Acolo e patria mea... E departe ţara Van, Tasin, dar cu papucii de fier putem ajunge într-un ceas.

— Dar de unde luăm papucii?

— Papucii, răspunse Umié, îi putem lua numai de la bătrânul Ali-ochi-zgârcit, care are singura pereche aflătoare în lumea întreagă. Să vedem ce ne-o cere în schimb...

Aşa au plecat să-l caute pe Ali-ochi-zgârcit. Era acesta un moşneag care se purta calic, cu o cămaşă ruptă, şalvari peticiţi şi un turban bun mai degrabă de cuib de ciori decât de turban. Şi se purta calic, deşi avea saci cu aur şi pivniţe cu bogăţii adunate din lumea întreagă. Papucii de fier se numărau printre ele.

Când l-au găsit, zgârcitul tocmai sfârşise masa alcătuită din două coji de pâine uscată şi două pahare cu apă.

— Saleam[17]! spuseră cuviincios tinerii.

— Saleam! mormăi Ali, aruncându-le o privire rea.

Altminteri nu se osteni să-i întrebe ce doresc, şi nici nu-i pofti la masă, cum ar fi făcut un om de treabă.

Tasin însă nu mai părea stânjenit.

— Cinstite Ali, spuse el, am venit la tine pentru o treabă însemnată. Avem nevoie de papucii de fier.

— Papucii? strigă zgârcitul. Care papuci? Şi de ce îmi vorbeşti mie de papuci?

— Pentru că numai tu ai singura pereche de papuci de fier care ne trebuie.

Supărat, Ali dădu din mâini:

— Am... n-am nimic! Sunt sărac, sărac lipit... Toată lumea spune: ”Ali are! Du-te şi cere-i lui Ali”. De unde să aibă Ali? Îi dă cineva de pomană?... Măcar de s-ar milostivi careva şi-ar veni cu vorbe plăcute: „Poftim, cistite Ali, am venit să-ţi dau...” Dar nu! Toţi cer, cer, ca şi cum aş fi Allah sau cel puţin Profetul lui, bine-cuvântată-i fie amintirea... N-am! N-am papuci, n-am nimic, vai de

[17] Saleam – pace (în limba tătară).

bătrâneţile mele...

Umié zâmbi. Tasin râse din toată inima.

— Cinstite Ali, vorbi el, eu am venit să-ţi dau... ce-ai să-mi ceri pe papuci!

— Nu s-ar putea să-mi dai, fără să ceri nimic? întrebă plin de nădejde Ali. Fie-ţi milă de un biet bătrân...

— Asta nu, răspunse Tasin. Dar am să-ţi dau mai mult decât aştepţi.

— O, dacă mi-ai da tot ce se poate da, strigă însufleţit bătrânul, dacă mi-ai da marea cu sarea! Eu să am tot şi ceilalţi nimic. Să moară de foame... Ce frumos ar fi!

— Bine, spuse încruntat Tasin. Şi, bătând din palme, strigă de trei ori: Ibadulá, pofteşte-ncoa!

Se auzi un muget înspăimântător. La chemarea fiului albastrei Aişé, marea ieşea din matca ei năpustindu-se spre locuinţa lui Ali-ochi-zgârcit. Se rostogolea val după val şi fiecare-l încăleca pe cel dinainte, grăbind să-l întreacă. Şi ajunseră la ţintă. Îl luară pe Ali pe sus, atât de repede, încât îi căzu turbanul, dar nu destul de repede ca o cioară să nu aibă vreme să-l apuce, cu gândul să-şi fa-că din el cuib pentru pui.

— Destul, Ibadulá! strigă iarăşi de trei ori Tasin, iar vuietul se potoli fără veste şi marea se întoarse în adâncurile ei, târându-l cu ea pe Ali, care se putu în sfârşit sătura.

Întovărăşit de Umié, Tasin sparse lacătul atârnat la poarta pivniţei bătrânului zgârcit, şi tinerii intrară. Ce nu le văzură ochii! Saci cu aur, saci cu pietre scumpe aşezate cu socoteală – un sac cu safire, altul cu rubine, altul cu smaralde, şi tot aşa, câte un sac pentru fiecare nestemată – apoi lăzi cu haine, cu blănuri, cu mătăsuri. Găsiră saci cu grâu mucegăit, pentru că Ali n-avea ce face cu grâul pe care-l avea, dar nu se îndura să-l dea nimănui, găsiră tot ce mintea poate închipui şi, pe o coloană de piatră, găsiră şi papucii de fier.

Tasin îi puse îndată în picioare, apoi chemă lumea şi începu să împartă bogăţiile din pivniţă. Împărţi cu atâta dreptate, că nimeni n-avu pricini să plângă afară de o babă care căpătase printre altele, nişte şalvari negri, în timp ce i-ar fi dorit roşii. Se găsi cu cine să facă schimb, aşa că plecă şi baba mulţumită!

— Acum, spuse Umié, la drum.

Tasin o luă în braţe şi şopti:

— În ţara Van.

Abia rostise cele trei cuvinte, că se pomeni ridicat în văzduh împreună cu Umié. Zburau amândoi, întrecând în iuţeală rândunicile, zburau peste oraşe, peste ape, zburau peste păduri şi peste câmpii, şi priveliştea pe care o vedeau era nespus de frumoasă. Numai că Umié ameţi când privi de sus o turmă de elefanţi, care de acolo nu păreau mai mari decât nişte purici. Îşi lăsă fruntea pe pieptul lui Tasin şi – ce să spun? – nici ea şi nici voinicul nu s-au plâns de întâmplarea cu elefanţii.

Au zburat deci, când deasupra şi când dedesubtul norilor, preţ de un ceas. Iar când s-a împlinit ceasul, au început să coboare uşurel, uşurel, şi s-au oprit drept în mijlocul unui câmp cu maci. Încotro te uitai, vedeai numai flori roşii fremătând ca o haină de mătasă pe trupul pământului.

— Unde suntem? întrebă Tasin.

— În ţara mea, răspunse Umié.

— Şi unde-i fericirea, Umié?

Fata îl privi zâmbind şi tăcu.

— Spune, o rugă din nou Tasin.

— Unde anume, n-aş putea să-ţi spun. Dar fericirea, Tasin, e lângă tine, aproape s-o atingi cu mâna...

O lumină neaşteptată se făcu în mintea voinicului. Repezindu-se, o cuprinse în braţe pe Umié.

— Tu, strigă el, tu! Cum de nu mi-am dat seama? Tu eşti fericirea, Umié?

Fata tăcea, zâmbindu-i tot atât de neînţeles.

— Am ghicit?

— Trebui să ştii, Tasin, că fericirea nu se capătă pe ghicite...

Tasin era însă sigur de ceea ce descoperise. Şi când fata îi spuse că nu avea părinţi, şi că deci nu avea unde se duce, se apucă de lucru. Alergă în pădure şi, cu un topor împrumutat de la un tăietor de lemne, începu să doboare copacii, apoi se apucă să-i cureţe şi să-i cioplească. Din bârne ridică pe dată o căsuţă, alcătui un gard şi începu să lucreze un pat, o masă, scaune. Curând, casa fu gata.

— O, Umié, niciodată n-am fost atât de bucuros, strigă Tasin. Asta e, desigur, fericirea...

Iscăliră apoi în faţa cadiului şi a martorilor contractul de căsătorie şi se mutară în locuinţă. Totul mergea cum nu se poate mai bine. Tasin se trezea în zori şi o privea pe Umié. Apoi se duceau la hamam[18], de unde ieşeau proaspeţi şi plini de voie bună. Dădeau o raită prin suk[19] şi se întorceau la căsuţa lor. Umié pregătea prânzul şi Tasin o privea. Ca două turturele se aşezau apoi şi mâncau, arătându-şi unul altuia bucăţile mai gustoase. Se culcau. Se plimbau. Iar seara Umié lua în braţe un luth şi cânta:

Decât mesteacănul alb, mai drept e trupul dragului meu,
Decât şoimul, mai viteaz e cugetul dragului meu,
Decât luna rotundă, mai rotundă e faţa dragului meu,
Decât pâinea cea caldă, mai caldă e inima dragului meu.

Tasin asculta şi privea. Ciudat! Într-a treia seară începu să se frământe. Umié îl văzu căscând şi acoperindu-şi gura cu palma.

— Ţi-e somn, Tasin?

— Nu, deloc, bâigui voinicul. Eu...

— N-ai găsit fericirea, Tasin? mai întrebă Umié, cu un zâmbet.

Tasin o privi, tuşi, dar, cum minciuna nu-şi putea face loc între ei, spuse:

— Umié, sufletul meu e plin, dar... parcă-mi lipseşte ceva, Umié!

— Caută, Tasin. Poate că fericirea nu stă numai în iubire.

Nerăbdător, voinicul ieşi din casă. Pe cerul plin de stele strălucea o lună mare cât un lighean de aramă.

— Fericirea, mormăi Tasin, unde să caut fericirea?

Se duse către câmpul cu maci. Umblă încet printre florile roşii, intră apoi în pădure. În pădure era întuneric şi numai ici colo străluceau făcliile micuţilor licurici, de parcă un roi de stele s-ar fi desprins de pe boltă şi ar fi căzut pe pământ. Deodată ajunse într-un luminiş, şi luna lumina cu razele ei ceva ce i se păru un mac uriaş. Se apropie. Şi, care nu-i fu mirarea găsind o piatră roşie. Nu

[18] Hamam - baie (în limba arabă).
[19] Suk – piaţă (în limba arabă).

era o piatră de rând, ci una de preţ.

— Un rubin!

Încercă să-l ridice, dar nu izbuti. Rubinul era pe jumătate îngropat în pământ, iar partea care se putea vedea era de mărimea unui viţel.

Tasin alergă spre casă, luă o sapă, împrumută o căruţă şi se întoarse cu rubinul uriaş, care lumina ca un foc mare, cu toate că îl acoperise cu crengi, să nu fie văzut. Ai fi zis că toţi macii de pe câmp se strânseseră la un loc şi împrăştiaseră, sclipind. Într-adevăr, câmpul era acum gol şi trist.

Tasin duse cu greu rubinul în odaie:

— Umié, bogăţia e singura fericire. De astă dată am ghicit!

— Aminteşte-ţi, Tasin, răspunse cu blândeţe Umié, că fericirea nu se capătă pe ghicite...

Dar Tasin n-o auzea. Cu priviri înflăcărate se uita la minunata piatră scumpă, şi piatra părea că-i răspunde aruncând focuri sângerii prin încăpere.

— Înţelegi, vorbi după o vreme Tasin, acum suntem bogaţi. Putem face tot ce vrem. Am să sparg o bucată de rubin, care pentru mine nu va însemna mai nimic şi care va fi totuşi mai de preţ decât toate averile padişahilor de pe pământ. Umié, s-ar părea că sunt fericit!

Într-adevăr, Tasin apucă în zori un ciocan şi desprinse din rubinul uriaş o bucată cât un cap de om. Potrivind stânca preţioasă adusă din pădure, văzu cu bucurie că lipsa nici nu se cunoştea.

Înfăşură bucata într-o pânză, o puse în coş şi se duse la suk, îndreptându-se către dugheana celui mai de seamă giuvaergiu. Negustorul îl pofti înăuntru, îl aşeză pe o pernă, îi dădu dulceaţă şi-l întrebă ce pofteşte.

— Am de vânzare un rubin, spuse Tasin.

Ochii negustorului scânteiară. Dar când Tasin deschise coşul şi scoase piatra din pânza în care era înfăşurată, giuvergiului îi scăpă un strigăt şi căzu pe spate, fără suflare. Tasin îl stropi cu apă rece, şi omul deschise ochii.

— Frumosule tânăr, oftă negustorul, de cincizeci de an sunt giuvaergiu aici, în suk, mii de nestemate mi-au trecut prin mână,

dar un rubin cât un cap de om n-am mai văzut, nici n-am auzit să fi fost vreodată! Îngăduie să-i chem pe ceilalţi giuvaergii din suk...

Peste o clipă negustorul şi alţi nouă giuvaergii intrară în dugheană. Văzând rubinul, unii se pierdură cu firea, alţii cântară, alţii plânseră, alţii se mulţumiră să-şi frece mâinile. Hotărâră să-şi pună laolaltă averile şi să cumpere nestemata în tovărăşie. Chiar puse la un loc, averile lor nu plăteau decât o parte din rubin, dar Tasin încheie târgul şi se întoarse acasă cu o căruţă care gemea de povara sacilor cu aur.

O îmbrăcă pe Umié în cămăşi cu fir şi şalvari de mătase, mâncară de câte zece ori pe zi, aveau cirezi şi turme de nu le mai puteau socoti, iar sacii de aur erau parcă neatinşi, şi neatinsă părea şi nestemata cea mare. Tasin se îngrăşă şi se plictisea.

— Nu, Umié, spuse el într-o seară. Nici bogăţia nu înseamnă fericire...

— Caută, Tasin, caută...

Luă Tasin un ciocan şi sparse în nenumărate cioburi rubinul cel mare. Împărţi aurul pe care-l mai avea şi, adunând cioburile în saci, le zvârli pe câmp. Unde sărea un ciob înflorea un mac, şi câmpul se acoperea din nou de covorul florilor.

— E mai frumos aşa, spuse Tasin. Dar fericirea unde s-o caut?

Şi porni din nou la drum. Păşea gânditor, nu lua seama nici la zborul păsărilor, nici la jocul copiilor.

„Într-adevăr, îşi spuse Tasin, bine a zis tata Cadâr: greu e de aflat ce-ţi doreşte. Uite că fericirea e ca o şopârlă. Alergi după ea şi, când o prinzi, rămâi în mână doar cu o bucată de coadă. Şi cu coada asta n-ai ce face şi fericirea rămâne tot departe...”

Gândind astfel, umbla Tasin pe câmpie, depărtându-se tot mai mult de casă. Ajunse la un râu care-şi rostogolea apele între maluri umbrite de sălcii. Acolo, lângă apă, văzu o colibă. În pragul ei şedea un bătrân cu fruntea înaltă, umbrită de un turban mare, şi bătrânul ţinea pe genunchi un sul desfăcut, din care citea. Tasin fu mirat de liniştea şi pacea care plutea în jurul bătrânului. Mişcat, îl întâmpină cu multă cuviinţă.

— Ce te aduce, fiule, prin aceste locuri unde numai liniştea se întâlneşte?

— Caut fericirea, cinstitule înţelept, răspunse Tasin. Dar acum am ghicit. Fericirea se află, desigur, în învăţătură. Dacă ştii cât mai multe lucruri, nu se poate să nu fii fericit.

Bătrânul zâmbi şi Tasin alergă spre casă, unde începu să strângă tot soiul de însemnări ale înţelepţilor din ţările lumii. A adunat însemnări ale unor oameni de mult pieriţi de pe faţa pământului, a adunat scrieri ale celor mai de seamă gânditori ai timpului. Umié nu mai făcea decât să şteargă praful şi să rânduiască sulurile preţioase, peste care Tasin sta aplecat zi şi noapte. Un an de zile încheiat a sta şi a tot învăţat şi, pe măsură ce învăţa i se părea că ştie tot mai puţin. Fericirea, de care se credea aproape, îi fugea iară printre degete.

— Umié, strigă el într-o zi, eşti sigură că fericirea se află aici, în ţara Van? Am încercat s-o aflu în toate felurile şi, iată, sunt tot atât de departe de ea ca la început...

— Viteazul meu Tasin, răspunse Umié, fericirea e hărăzită omului şi el o poate găsi oriunde. Dacă te-am chemat în ţara Van, era doar pentru că o cunoşteam mai bine şi ştiam că aici vei găsi mai uşor ceea ce cauţi.

— Dar unde? întrebă Tasin? Unde?

Îşi luă toiagul şi plecă din nou pe drumurile fără capăt ale ţării Van. Merse vreme îndelungată, aşa că toiagul i se toci, ajungând la jumătate. Îşi căută alt toiag, şi-l toci şi pe al doilea.

Ajunse în creierii unor munţi stâncoşi. Unde îşi întorcea privirea întâlnea numai colţi de piatră, goi şi crăpaţi de vreme. Şi tocmai când se întreba cum să facă rost de un al treilea toiag, văzu că se află lângă un sat. Se întunecase. Ceru găzduire la prima colibă.

Omul care-i deschise era slab şi pielea de cerb pe care o purta se rosese de mult. Privi cu teamă spre Tasin.

— De o viaţă de om trăiesc aici, printre Munţii Albi, şi om dintr-alt sat decât al nostru n-am mai văzut, spuse el cu mirare. Numai în poveştile bătrânilor noştri se spune că ar mai fi pe lume şi alţi oameni, dar niciodată nu i-am crezut...

Se minună voinicul şi întrebă:

— Dar în vale nu coborâţi niciodată?

— Ce să căutăm în vale? răspunse bărbatul slab. Aici e loc

destul... Dar intră, călătorule. De odihnit ai să te odihneşti, doar de mâncat n-ai să mănânci, că nimeni din satul nostru nu mai are de-ale gurii.

Îi mulţumi Tasin şi, cum era istovit, se culcă de-a dreptul pe pământ. Dar o mare mirare îl aştepta în zori. Oamenii din satul în care poposise nu cunoşteau focul. Aveau topoare de piatră şi râşniţe de piatră, pluguri de lemn şi ace de os. Află Tasin că în satul lor nu nimerise niciun străin de la începutul începuturilor şi că oamenii trăiau acolo cum se trăise cu mii şi mii de ani în urmă.

Atunci apucă un băţ, îl ascuţi şi-i înfipse capătul ascuţit în gaura unui lemn uscat. Luă apoi băţul între palmele pe care începu să le frece, băţul se roti şi, după o vreme, o şuviţă de fum se ridică din scobitură. Spre marea mirare a oamenilor adunaţi, Tasin suflă asupra primelor scântei şi le acoperi cu frunze uscate. Peste puţin se ivi o flacără, frunzele se aprinseră, şi Tasin le acoperi cu vrescuri. Curând în satul pierdut flăcările unui foc adevărat se ridicară pentru prima oară spre cerul albastru.

Atras de strălucirea focului, un copil îşi întinse mâna spre limbile roşii, dar scoase un ţipăt şi începu să plângă. De unde să ştie că focul arde, dacă niciunul dintre părinţii, bunicii şi străbunicii lui nu cunoscuseră focul?

Îi învăţă Tasin pe oamenii din satul pierdut să fiarbă legumele, îi învăţă să frigă carnea, dar mai ales îi învăţă meşteşugul topirii fierului. Învăţătura pe care o adunase în anul cât se chinuise cu scrierile înţelepţilor se dovedea aici de trebuinţă.

Cunoscând fierul, oamenii izbutiră să-şi facă scule bune şi vârfuri de săgeată cu care doborau mai mult vânat. Nici plugul de fier nu semăna cu crăcana pe care o folosiseră înainte şi care abia zgâria pământul. Acum nu se mai întâmpla ca satul să rămână fără făină. Femeile cântau şi scoteau din cuptoare pâini rumene, copiii se jucau fără griji, bărbaţii munceau cu spor şi voie bună.

— Binefăcătorul nostru Tasin, rosti într-o seară omul care-l găzduise pe voinic, de când ai venit la noi, totul e altfel decât a fost. Cum să-ţi mulţumim?

Tasin se gândi o clipă, întrebându-se ce şi-ar putea dori. Apoi, tresărind, îşi aminti de pricina venirii lui în satul din creierul

munţilor şi spuse cu un soi de mirare:

— Prietenii mei, dacă vreţi să mă răsplătiţi, spuneţi-mi unde se poate găsi fericirea?

Dar, în timp ce oamenii se sfătuiau între ei, îşi dădu seama că de la o vreme uitase ce căuta şi înţelese că acolo, printre oamenii aceia, se simţea fericit. „Atunci, îşi spuse el, nu cumva...?”

— O, Tasin, binefăcătorul nostru, vorbi gazda, noi nu pricepem întrebarea ta. Fericirea noastră eşti tu, că tu ne-ai adus fericirea! De când ai venit printre noi, femeile care plângeau au învăţat să cânte, copiii care se stingeau de foame zburdă, bătrânii care-şi blestemau soarta se strâng în pace, iar bărbaţii muncesc mai spornic şi mai uşor...

Pricepu atunci Tasin că, dând oamenilor fericirea, găsise fericirea şi pentru el. Bucuros, îşi luă rămas bun şi se îndreptă spre casă. Toci un toiag pe drum, îl toci şi pe al doilea, iar când să-şi caute un al treilea se trezi în faţa casei sale. În prag îl aştepta Umié:

— Ai găsit fericirea, Tasin?

Voinicul o strânse în braţe. Apoi îşi încălţă papucii de fier ai lui Ali-ochi-zgârcit şi amândoi se ridică în văzduh, plutind în zbor către bordeiul bătrânului Cadâr.

Îl găsiră mai gârbov şi mai bătrân. Ochii lui slăbiţi îl recunoscură cu greu pe Tasin, dar când o văzu pe Umié, strălucitoare ca luna plină, începu să vadă binişor.

— Unde se află fericirea, Tasin? întrebă Cadâr.

— Lângă tine, tată.

— Aşa ţi-a spus padişahul?

Tasin zâmbi.

— Ştia padişahul de ce nu vrea să-mi destăinuie taina. Când îşi făuresc fericirea, oamenii nu mai au nevoie de niciun padişah. Fericirea omului, tată, stă în fericirea tuturor oamenilor!

Şi Tasin îl întrebă care era cea mai mare durere a oamenilor din partea locului.

— Padişahul din Cetatea Verde şi Gârla Neagră, spuse fără şovăială Cadâr. De când mă ştiu, în toată vremea slugile padişahului fură de sting, iar în primăvară şi în toamnă apele se

umflă şi se revarsă peste maluri, acoperind câmpuri, târând oameni şi înecând bordeie...

Tasin luă o daùlă şi, bătând în ea, adună sfatul obştii. Povesti cum îl schimbase pe padişah în stană de piatră şi îi învăţă pe oameni să facă un zăgaz înalt, ca să împiedice mânia Gârlei Negre. Iar oamenii se apucară de treabă şi, muncind fiecare pentru toţi, aflară fericirea. Atunci s-au născut cele mai frumoase cântece.

Când după ani şi ani Cadâr muri împăcat, Tasin se întoarse cu Umié în adâncurile mării, la Aişé cea albastră, şi acolo au rămas până în ziua de azi. Dacă te uiţi bine în nopţile cu lună, şi dacă apa mării este limpede, se întâmplă să-l vezi pe Tasin, care-şi împărtăşeşte înţelepciunea fiinţelor care trăiesc în mare. Dar fericirea a poposit pe pământ, şi pentru asta oamenii nu-l vor uita pe voinicul de piatră însufleţit de bătrânul Cadâr. Nu, niciodată!

Iani palicarul

A fost odată — scoală-n picioare şi ascultă cuminte — a fost odată un palicar[20] — stai jos şi destupă-ți urechile !

Povestea are fir bogat,
Cu aţă roşie-i legat Şi pe un fus înfăşurat.
Repede-te şi-un brânci îi scapă,
C-atunci povestea o să-nceapă !

Seară bună vă poftesc tuturor câți vreţi să petreceţi o oră plăcută ! Şi-acu, puneţi-vă pe ascultat, că-i dau drumul:

A fost odată pe lumea asta un vestit palicar, ale cărui isprăvi au umplut popoarele de mirare. Cu cine nu s-a luptat palicarul ? Cu toţi răii pământului s-a luptat! Şi numai după nenumărate fapte fără seamăn s-a hotărât şi el să pună capul jos şi să adoarmă pentru totdeauna şi a fost îngropat la picioarele unui

[20] Palicar — voinic (în limba greacă).

stejar, pe o înălţime.

Acu, palicarul avea doi feciori şi nu-i semănau feciorii între ei, cum nu seamănă un sâmbure de măslină cu măslina întreagă, de soi bun. Sâmburele era Iorgu, feciorul cel mare, un cărpănos posac şi rău la suflet. Măslina de soi era Iani, feciorul cel mic.

Şi dacă a murit palicarul bătrân, l-a plâns Iani cu lacrimi amare, în vreme ce Iorgu nu dovedi nici un fel de părere de rău. Ba dimpotrivă !

— Ei, frate, a grăit intr-o seară Iani, la puţină vreme de la moartea bătrânului, greu ne e fără tata... Cum zici dumneata să facem ? Ne împărţim averea părintească, ori rămânem să gospodărim laolaltă ?

— Laolaltă ? a strigat Iorgu. Şi de ce, mă rog, laolaltă ? Să-şi ia fiecare ce are-n seamă şi să nu-l stânjenească pe celălalt cu nimic...

— Bine, frate, a răspuns împăciuitor Iani, cum ţi-o fi voia...

A rămas Iorgu pe gânduri şi s-a tot tras de mustaţă, apoi a vorbit:

— Mie, ca frate mai mare, mi se cuvine casa.

— Aşa să fie, cum zici dumneata, a încuviinţat Iani.

— Apoi, pe bună dreptate, mi se cuvin pământurile cele bune de lângă gârlă...

— Pământurile ? Bine...

— Ca să le pot munci, vezi bine, mi se cuvin boii şi plugul...

— Văd...

— Şi aş mai avea nevoie şi de oi, că fără ele...

— Da.

— Atunci, ce mai vrei ? a spus Iorgu. Iaca, s-a făcut împărţeala !

Iani şi-a ridicat fruntea şi l-a privit drept în faţă. Sub privirea lui limpede s-a tulburat până şi Iorgu.

— Hm!... Da, da, înţeleg, a mormăit el. Vrei să-ntrebi de partea ta... Dar ce să-ţi mai dau, când singur ai văzut că toate mi se cuvin, pe bună dreptate ?

— Într-adevăr, pe bună dreptate, a rostit cu amărăciune Iani.

Atunci Iorgu s-a plesnit peste frunte şi a vorbit înseninat:

— Cum de-am putut uita?... Ştii ce! Am uitat de sfoara de

pământ de lângă Râpa-Harapului. Acu, dacă stai şi socoti pe bună dreptate, îndată vezi că mi s-ar cuveni mie, dar de hatârul tău, uite, ţi-o dăruiesc. Ei, te poţi plânge de fratele tău ?

A mai încercat Iani să schimbe împărţeala, dar cât s-a străduit, cât s-a târguit, n-a fost chip să moaie inima lui Iorgu. Atunci, amărât, a adunat şi el ce a putut — un topor, o sapă, un cuţit, vechi şi ruginite ca vai de ele, şi-a pornit într-o bună dimineaţă să-şi ia în stăpânire sfoara de pământ.

Şi era în dimineaţa aceea tare cald şi tare lung era drumul. A mers Iani, a mers şi, din ce mergea, dintr-atât se întrista. Când a ajuns la sfoara lui de pământ era mai trist decât se poate spune. Şi cum să nu fi fost ?

Că nu era numai mic pământul, dar era şi plin de pietre şi mărăcini, şi sălbatic, întocmai ca Râpa-Harapului, în care se oprea. Iar râpa era adâncă şi neagră, tăcută şi înfricoşătoare.

—— Vai şi amar ! a oftat Iani, văzând pustietatea aceea. Of, of, săracul de mine!

Dar bine n-a apucat să sfârşească vorba, că odată s-a pomenit cu un harap bătrân, care s-a închinat în faţa lui, spunând :

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă !

Înspăimântat, Iani s-a tras înapoi şi şi-a rotit privirile în jur, căutând scăpare. Dar ce scăpare putea aştepta în singurătăţile în care se afla ?

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă, a spus din nou harapul.

Atunci, mai mult mort decât viu, Iani a şoptit :

— Scoate pietrele şi mărăcinii...

— Doar atâta-mi ceri ? Priveşte, că porunca se-mplineşte !

Şi Iani a văzut cu uimire ceva ca un nor coborând peste sfoara de pământ. Într-o clipă s-a întunecat straşnic, şi peste altă clipă norul se făcu nevăzut. Dar —şi Iani se frecă la ochi şi se ciupi de mină ea să se încredinţeze că nu visează — dar cu el pierise şi harapul, şi pieriseră şi bolovanii, şi spinii, iar locul era acum neted ca-n palmă, numai bun de arat.

— Bre, îşi spuse Iani, asta-i încă una !

Începu să măsoare pământul în lung şi-n lat, cercetă cu

luare-aminte, dar, cât se strădui, nu izbuti să găsească un singur bolovan. Cât despre ciulini, parcă nici n-ar fi fost!

A căpătat atunci flăcăul oleacă de inimă şi a cutezat să şoptească, mai mult ca pentru el, decât cu glas tare :

— Harapule !...

Ţi-ai găsit ! Nu s-a ivit nici un fel de harap, nici picior, de harap, nimic care să semene măcar cu umbra unui picior de harap.

Şi-a întărit Iani cugetul şi unde n-a răcnit o dată, ea un leu flămând :

— Harapule !

Aş ! Harapul pierise şi pace bună.

Ce era să facă Iani ?

A apucat sapa ruginită, că plug n-avea, şi a început să-şi sape bucata de pământ.

De cald, cald. Curgeau apele pe bietul Iani şi, cât se muncea, vezi bine că spor n-avea. A, să fi avut un plug şi doi boi buni... Chiar proşti să-i fi avut, şi tot isprăvea curând. Dar cu sapa...

— Tare mi-e dat să mă mai chinuiesc, a oftat Iani. Of, of, săracul de mine !

Dar n-a isprăvit de oftat, că îndată s-a şi pomenit lingă el harapul!

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă !

— De ce nu ziseşi de la-nceput, frate ? se bucură Iani. Ia ară matale ce-i de arat...

— Doar atâta-mi ceri ? Priveşte, că porunca se-mplineşte ! strigă harapul şi, cât ai zice peşte, norul cel întunecat coborî din nou asupra ogorului.

Iar când se destrămă, nu se mai văzu nici mama harapului, în schimb pământul era arat, cum nu se poate mai bine.

— Bre, taina asta trebuie s-o pătrund, că altminteri nu ştiu ce fac, îşi spuse Iani. Şi atunci, hotărându-se, oftă din rărunchi : Of, of, săracul de mine !

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă! ceru îndată harapul, ivit lângă el fără veste şi, de unde, numai el ştia.

Iani îşi luă inima în dinţi.

— Ascultă, harapule, vorbi el, de mulţumit îţi mulţumesc, dar tare aş vrea să ştiu de ce vii tocmai când oftez şi de ce mă ajuţi tocmai pe mine...

Harapul zâmbi cu mare mirare : ’

— Se poate să nu ştii ? Mult bine mi-a făcut mie tatăl tău, palicarul. Şi i-am făgăduit atunci că, ori de câte ori el sau urmaşii lui vor veni întristaţi şi vor ofta aici, lângă râpa care-mi poartă numele, chiar şi la capătul celălalt al lumii de-aş fi, tot am să vin să dau o mână de-ajutor. Cere-mi deci ce-ţi pofteşte inima, nu te sfii !

— Bunule harap, răspunse Iani, o casă mi-ai putea înălţa pe locul ăsta ? Nu prea mare, dar trainică şi frumoasă, şi pe dinăuntru orânduită cum ştii mai bine...

— Doar atâta-mi ceri ! Priveşte, că porunca se-mplineşte! zâmbi harapul.

Norul se grăbi să coboare şi, când se risipi, Iani se trezi în faţa unei case cum nici Iorgu n-avea.

Se pricepea harapul să facă treaba ! În jurul casei ciuguleau orătănii, iar înăuntru...

Când văzu Iani masa întinsă care-l aştepta, când văzu mâncărurile din care suiau aburi înmiresmaţi, îl cuprinse o bucurie şi o recunoştinţă atât de puternică, încât începu să sară şi să joace ca un copil, strigând cât îl ţinea gura :

— Dragul meu harap, dragul meu harap, fericirea mi-a suit la cap !

Şi a ţopăit Iani cât a ţopăit, iar când a obosit s-a aşezat la masă. Apoi s-a întins pe pat şi a tras un pui de somn. Apoi a ieşit să trebăluiască pe lângă casă. Apoi s-a dus pe câmp. Apoi... au trecut zile după zile şi Iani le-a uitat şirul. Nici o clipă nu i-a dat prin minte să-i ceară harapului bogăţii, averi sau alte asemenea. Era mulţumit cu cât avea, muncea slobod cât voia şi, când nu voia, cânta.

Dar de la o vreme singurătatea începu să-l apese. La Iorgu nu se ducea, că pricepuse ce fel de om era, iar Iorgu nu venea la el, de teamă să nu-i ceară fratele ceva. Ce era de făcut ?

Se duse Iani pe câmp şi oftă, cum ştia că se cuvine.

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă !

spuse îndată harapul, ivit lingă el cât ai clipi.

— Dragă harapule, i se plânse Iani, ce ai făcut tu pentru mine nici nu se poate spune în cuvinte. Dar dacă te mai rog ceva, te superi ?

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă ! se repezi harapul.

Dacă-l văzu atât de nerăbdător, prinse Iani să-şi spună păsul. Cum să pună capăt singurătăţii ? Oare nu crede harapul că ar trebui să se însoare ? Ei, şi nu ştie el vreo fată potrivită ?

— Doar atâta-mi ceri ? Priveşte că porunca se-mplineşte !

Şi pe dată norul negru îl cuprinse pe Iani în îmbrăţişarea lui, apoi îl ridică de la pământ. Cu nor cu tot zbură cu iuţeala vântului, apoi norul coborî binişor, binişor, lăsându-l pe Iani într-o încăpere scăldată în beznă. Trecând prin fereastră, lumina lunii scotea din întuneric chipul unei fete care dormea şi, văzând-o, Iani înţelese că harapul nu se înşelase. Într-adevăr, altă soţie nu şi-ar fi dorit.

— E Marica, cea mai bună şi mai frumoasă fată din ţară, îi şopti harapul.

— Şi ce facem acum ? întrebă Iani, tot în şoaptă.

— Dacă-ţi place, mergem s-o peţim. Dacă nu, plecăm să vedem altă fată.

— Nu, aproape că strigă Iani, nu-i nevoie ! Mă duc s-o peţesc.

Cu greu îl hotărî harapul să amâne peţitul până la ziuă. De grăbit ce era, Iani l-ar fi deşteptat pe tatăl fetei chiar atunci, în, puterea nopţii. Până la urmă se-nvoi să aştepte, şi harapul îl scoase din încăpere.

Abia se lumină însă de-a binelea, că Iani bătu la uşa casei şi ceru să-i vorbească stăpânului. Îl primi cu bunăvoinţă un bărbat gros, care întâi îşi bătu palmele cu straşnică mirare aflând de pricina venirii lui, apoi începu să-l cerceteze. Îl descusu cât îl descusu — Iani, se vede treaba, îi fu pe plac. Iar dacă află că flăcăul era fiul vestitului palicar, nici prin minte nu-i dădu să se împotrivească.

— Numai că, dragul meu, spuse el într-un târziu, eu pe fiica mea n-o silesc la nimic. Câștigă-i dragostea şi vă dau şi eu binecuvântarea...

Cine era mai fericit decât Iani ? Cu ajutorul harapului luă

înfăţişarea unui negustor de nimicuri femeieşti, gândind că aşa va pătrunde mai lesne la Marica, şi începu să se plimbe pe uliţă, lăudându-și marfa.

În încăperea ei, fata ţesea. Auzind strigătele negustorului, scoase capul pe fereastră şi, văzând-o, Iani nu mai fu în stare să strige felul acelor şi-al panglicelor pe oare le avea de vânzare.

— Hei, negustorule, îl chemă Marica.

Apoi, făcându-i semn să aştepte, ieşi în poartă şi începu să aleagă nimicurile de care avea nevoie. Iani o sorbea din ochi.

Mirată că nu-l aude turuind întruna, după obiceiul negustorilor, fata îl privi şi ea, iar dragostea pentru flăcăul sprâncenat îi năvăli dintr-o dată în inimă. Aşa, tăcând, stăteau unul în faţa celuilalt şi gătelile fură date uitării.

— De unde vii, străine ? întrebă Marica.

— De tare departe... Mă cheamă Iani...

Pe nesimţite trecură să-şi spună vorbe de dragoste. Dar Marica era înţeleaptă şi nu voia să-şi dea inima decât unui om vrednic.

— Ce păcat că eşti negustor ! oftă de la o vreme, şi Iani blestemă în minte gândul prost care-l făcuse să i se înfăţişeze în chip de vânzător de panglici şi nasturi.

— De ce, Marica ?... Poate că nici nu sunt negustor...

— Vezi tu, vorbi mai departe fata, negustorii nu se prea îndeamnă la fapte mari, li-e gândul tot la bani: şi tot la marfă... Alesul meu ar trebui să dovedească vitejie, să pot fi mândră de el, să-l preţuiesc...

Inima lui Iani bătea ca un clopot.

— Marica, draga mea, cere-mi ce vrei, porunceşte... sunt gata să plec si în împărăţia gheţurilor veşnice... Pune-mă la încercare !

Dac-aţi şti cum a zâmbit atunci Marica ! Nici soarele nu zâmbeşte, aşa, nu, nimeni. Cu glas de strună dulce a grăit, privind la Iani lung, lung :

— Mama boleşte de ani de zile şi nici un vraci n-a fost în stare să-i afle boala. Acum, ascultă !... La capătul lumii, aşa mi-a spus o bătrână care ştie multe, la capătul lumii se înalţă un turn falnic. Şi turnul are, în vârf o terasă, şi pe terasa din vârful

turnului creşte un măr care face numai un singur măr pe an. Dar mărul e de aur. Cine-l miroase nu se mai îmbolnăveşte, câtu-i lumea...

— Mă duc ! a strigat Iani simţind că se trezeşte în el sângele fierbinte al părintelui său, palicarul.

— Ia năframa asta, a mai şoptit Marica. Leagă-te cu ea şi, când ţi-o fi greu, aminteşte-ţi că te aştept...

Şi-a întocmit Iani nişte încălţări de fier, a luat o desagă cu merinde, a luat un cuţit mare şi a pornit la drum. Şi a tot mers bine de tot, cale de vreo nouă luni de zile, până a ajuns intr-un codru întunecat. Abia făcuse câțiva paşi, când zări o biată vrabie care sărea anevoie printre frunzele căzute la pământ.

Iani o prinse, o cercetă şi văzu că are un picioruş frânt. Îşi rupse o fâşie din cămaşă, legă picioruşul vrabiei şi o puse în desagă, să se vindece. Apoi o porni din nou la drum, şi mergi, mergi — de la o vreme a simţit că nu mai poate de picioare. Vezi că încălţările de fier or fi fost ele trainice, dar uşor nu era să le porţi!

„Bre, tare-i negru codrul ăsta“, îşi spuse flăcăul, că se lăsase un întuneric ca-n miez de noapte.

Dac-a văzut aşa, s-a oprit sub un copac mare şi s-a culcat. Şi numai ce-a adormit că s-au adunat în jurul copacului patruzeci de balauri, toţi fraţi de la un tată şi de la o mamă.

— Cine-i acolo, sub copac? a întrebat cel mai în vârstă, că de bezna din codru, nu desluşea mare lucru nici la doi paşi.

— Ştiu şi eu ? a răspuns un altul. Stai să văd...

Şi, aplecându-se, a prins să pipăie, cu laba, căutând să-şi dea seama. Acu, norocul lui Iani, balaurul a dat peste încălţările de fier.

— E o bucată de fier, a spus balaurul. O fi pierdut-o careva...

Balaurul zicea că pipăise numai, dar Iani se trezise înspăimântat, că pentru un om atingerea balaurului face cât o izbitură zdravănă.

— Care eşti acolo? a strigat prin beznă, cu inima strânsă.

Dacă i-au auzit glasul, au început balaurii să tremure şi să se strângă unii într-alţii ca oile speriate de lup.

— Ce bucată de fier ? a şoptit balaurul mai în vârstă. E un om

de fier, fraţilor ! Să vedem pe unde scoatem cămaşa...

— Bre, n-auzi ? a mai strigat Iani. Care eşti acolo ?

— Nu te supăra, omule de fier, noi suntem... patruzeci de fraţi balauri, care ne rugăm de iertare, dacă te-am stânjenit...

Când a auzit aşa, a cam sfeclit-o Iani. Patruzeci de balauri ! Cum să iasă el cu faţa curată din asemenea întâlnire ?

— Şi-ncotro mergeţi voi, patruzeci de balauri ? a întrebat.

— Dacă n-ai nimic împotrivă, i-a răspuns sfios balaurul cel vârstnic, noi toţi patruzeci ne ducem să furăm mărul de aur de pe tumul de la capătul pământului...

„Hait ! şi-a spus Iani. Uite ce-mi lipsea !“ Dar văzând că balaurii aşteaptă un cuvânt de la el, s-a prefăcut supărat şi a strigat:

— Tot acolo mă duc şi eu. Dacă sunteți vrednici, vin să vă ajut, că singuri tot nu faceţi nici o ispravă !... Deocamdată lăsaţi-mă să dorm şi mâine-om sta de vorbă pe-ndelete.

— Numai să nu te superi, să nu te superi, i-a răspuns supus balaurul. Somn uşor !

Ţi-ai găsit! N-a închis ochii Iani toată noaptea, pândind să nu-i sară balaurii în spinare şi frământându-se cum să dezlege lucrurile.

Să se ducă la turn cu balaurii ? N-ar fi rău, mai ales dacă acolo l-ar fi aşteptat primejdii. Dar cum să se întovărăşească un om cu patruzeci de balauri! Şi-apoi, la împărţeala mărului ce s-ar fi făcut ? S-a sucit, s-a perpelit, dar răspuns tot. n-a găsit. Atunci şi-a amintit de năframa Maricăi, a pipăit-o şi s-a simţit îmbărbătat.

„Ce-o fi, să fie!“

Acu, dacă s-a mai luminat, l-au putut vedea balaurii pe flăcău.

— Măi, parcă-ar fi om ca toţi oamenii, s-a mirat cel în vârstă. O stârpitură, acolo...

— Dacă-ţi spun că l-am simţit de fier !

Auzindu-i şuşotind între ei, Iani se făcu şi el că se trezeşte.

— Ce mormăiţi acolo, patruzeci de balauri ? întrebă el încruntat, de parcă ar fi fost cine ştie cine, măcar că, văzându-i pe toţi în lumină, simţise că-l trec fiori reci pe spinare.

— Vorbim şi noi aşa, îndrăzni unul dintre ei. Adevărat să fie

că eşti de fier ?

— De fier ? pufni Iani dispreţuitor. De oţel sunt, măi, aşa să ştiţi !

„Lasă-i să creadă ! îşi spuse în gând. S-or mai teme şi ei oleacă, ce, numai eu să mă tem ?“ Dar balaurul vârstnic prinse să vorbească bănuitor :

— Uite ce-i, omule de fier sau de oţel. Ca să ştim dacă spui drept, noi te-om pune la încercare. Te prinzi ?

— Mă prind, fireşte. Numai să nu vă pară rău...

S-a aplecat atunci balaurul şi a luat de jos o piatră. Când a strâns o dată laba, s-a făcut piatra fărâme şi un colb subţire a prins a-i curge printre gheare.

— Vezi tu ? Asta-i puterea noastră, a grăit balaurul. S-o vedem şi pe-a ta.

Iani a înghiţit de două ori, apoi s-a pus pe râs.

— Bre, patruzeci de balauri, slabi mai sunteți ! Eu am să strâng o piatră până-oi face să curgă apă din ea...

Şi s-a răsucit şi, cum a ştiut, a scos din desagă o bucată de brânză. A strâns-o între degete şi ce să vadă balaurii ? Din piatra omului de oţel curgea apă...

— Eşti tare, a zis balaurul. Să te vedem la încercarea a doua !

A apucat el atunci o altă piatră şi, opintindu-se, a zvîrlit-o spre cer.

— Ai văzut când am zvârlit-o ? Abia peste jumătate de ceas ai să auzi că se-ntoarce !

Au stat toţi acolo aşteptând şi, după jumătate de ceas, nici mai mult, nici mai puţin, s-a auzit un vâjâit şi piatra a căzut pe pământ. Atât de departe o zvârlise balaurul!

— Asta-i tot ? a râs Iani. Bre, patruzeci de balauri, când am să arunc eu piatra, n-o să mai vină niciodată înapoi...

Şi iar s-a răsucit flăcăul şi a scos vrabia din desagă, A azvârlit-o în sus şi pasărea s-a mistuit în văzduh.

Bar balaurii, încăpățânați, au stat să aştepte o jumătate de zi, o zi, două, trei. Dac-au văzut că piatra nu se-ntoarce nici după trei zile, au schimbat între ei priviri înspăimântate.

— Eşti tare, a mărturisit din nou balaurul. Dacă învingi şi la a

treia încercare, te socotim conducătorul nostru şi, sub porunca ta, plecam să furăm mărul de aur.

Se întreba Iani ce au să mai născocească balaurii. Când colo, dihania cea mai mare îi arătă ceva în depărtare :

— Vezi copacul care abia se zăreşte ?

— Îl văd, răspunse Iani.

Odată îşi umflă balaurul bucile obrajilor şi, când suflă, ai fi zis că se stârneşte o vijelie care o să mute pământul din loc. Cât ai clipi, copacul fu răsturnat.

— Bre, balaure, grăi atunci Iani, treaba asta o face şi un copil. Ia să-mi spui tu mie : turnul pe care creşte mărul de aur e mai departe decât copacul tău ?

— Este, răspunse balaurul.

— Mult mai departe ?

— Mult, bineînţeles, de vreme ce-i taman la capătul lumii.

— Aşa. Şi cu toate astea eu am să suflu de aici, am să-l dobor şl praful o să se aleagă de el...

Auzind una ca asta, o băgară balaurii pe mânecă.

— Păi are să se strice şi mărul, strigă careva.

— Se strică, nu se strică, n-am ce-i face, grăi Iani. Daţi-vă la o parte, să suflu...

Au început balaurii să-l roage să cruţe turnul. S-au rugat de el de dimineaţă până seara şi abia pe seară s-a înduplecat flăcăul să nu-i mai năruie.

— Dar, pentru că sunt drept, le spuse el, am să suflu uşor, cu mare grijă. În loc să dărâm turnul, am să-i desprind doar o piatră din vârf. E bine ? Ca să vă dovedesc că v-am rămas şi a treia oară...

Cu destulă teamă s-au învoit balaurii şi l-au rugat să ia bine seama, nu care cumva să sufle prea tare. I-a liniştit Iani şi a suflat uşurel, cum ai sufla peste un puf de păpădie.

— Da, s-au bucurat toţi patruzeci de balauri, aşa-i bine. Dintr-atât, mărul nu păţeşte inimic...

— De, le răspunse Iani clătinând din cap, m-am stăpânit cât am putut, dar ştiu şi eu...

Rămaseră balaurii încredinţaţi că Iani e vrednic să-i conducă. Nu mai pierdură vremea, deci, şi porniră la drum. Ieşiră din codru,

trecură munţi, străbătură ape, toate câte se cer la un drum voinicesc. Iar rânduiala mersului lor era că îl purtau balaurii pe Iani cu rândul, până ajungeau la un loc de popas. Acolo alergau după vânat, făceau focul, frigeau vânatul şi-i întindeau lui Iani bucăţile mai gustoase. Intrase spaima în cele patruzeci de dihănii, ce crezi !

Dar nici spaima asta n-a ţinut cât lumea. Numai ce se apropiaseră de turnul de la capătul lumii, că Iani i-a şi auzit intr-o noapte ținând sfat.

— Ian ascultaţi, fraţilor, grăia balaurul cel vârstnic, vă place cum ne porunceşte omul de oţel ?

— Nu ne place, au răspuns într-un glas cei treizeci şi nouă de fraţi.

— Apoi, dacă vouă nu vă place, aflaţi că nici mie nu-mi place defel. Mult o să-l răbdăm ?

— Păi dacă-i de oţel! a oftat cel mai mic. Ce să-i facem ?

— Ascultaţi vorba mea, a vorbit iarăşi balaurul cel vârstnic. Nu-i oţel cât de tare să ne stea împotrivă când ne-om repezi odată, toţi patruzeci. Să luăm numai mărul de aur, că apoi...

— Apoi ?

— Nici fărâme nu mai lăsăm din omul de oţel !

Iani se făcea că doarme mai la o parte şi, când colo, asculta tot.

„Dintr-ăştia-mi sunteți, puişorilor ? şi-a spus el. Ei, las’ că vă bagă Iani minţile-n căpățâni !“

A doua zi s-a făcut că nu ştie nimic şi cu toţii şi-au urmat drumul. Şi iată, cam pe la prânz, ajung ei la turnul cel mare. Nimeriseră tocmai la capătul lumii !

În jurul turnului zăceau fel de fel de pietre, mai mari şi mai mici, care cum căzuseră din zidăria veche.

— Ai văzut ? s-au mirat cei patruzeci de balauri. O singură piatră zicea că dărâmă şi, când colo, ia te uită ce prăpăd... Nu s-a putut stăpâni şi a suflat mai tare decât făgăduise !

Vezi bine, pietrele căzuseră de vechime, şi aşa şi socotise Iani, dar la ce să te aştepţi din partea unor tigve seci, de balauri ?

Acum, trebuiau să pătrundă în turn. Poarta grea şi groasă, cu totul şi cu totul de fier, era încuiată. Cum să-i vină de hac ? I-a

aşezat Iani pe cei patruzeci de balauri în şir. Balaurii s-au dat îndărăt să-şi ia vânt şi, când s-au izbit apoi de poartă toţi ca unul, au străpuns-o şi au căzut claie peste grămadă. Mare le-a fost bucuria, şi gata erau să năvălească pe scară, când Iani odată s-a încruntat şi le-a poruncit :

— Staţi, patruzeci de balauri ! Întâi intru eu.

Au mârâit balaurii şi s-au întărit în hotărârea de a scăpa de flăcău, dar, până una alta, n-aveau ce face. Întâi să culeagă mărul, apoi s-or pricepe să-i închidă gura... Numai că nici Iani nu era prost. A suit val-vârtej scara de piatră şi a ajuns sus, pe terasă. Oameni buni, dar şi când a văzut mărul!

Era un pom falnic şi rotat, şi chiar în vârful lui strălucea ca soarele singurul măr care i se ţinea de crengi, mărul de aur. Într-o clipă s-a suit Iani în pom şi l-a cules. L-a mirosit şi o undă de putere i-a înviorat inima.

— Hei, omule de oţel, ai luat mărul ? strigară de jos cei patruzeci de balauri.

— Veniţi sus cu mare băgare de seamă, le răspunse Iani vârând mărul în desagă. Unul câte unul...

Nu trecu mult şi primul balaur îşi vârî botul prin spărtura uşii. Iani apucă zdravăn cuţitul în mână şi, nici una, nici două, hop ! îi reteză căpățâna. Apoi se opinti şi zvârli leşul în spatele turnului, unde se căsca o râpă. Dar se grăbi, că paşii celui de al doilea balaur se şi auzeau pe treptele de piatră.

Oameni buni, ce s-o mai lungim fără folos ? I-a căsăpit Iani pe toţi patruzeci de balauri şi, când a coborât din turn, le-a tăiat limbile şi le-a pus şi pe ele în desagă. Iar cine ar putea şti câte noroade au scăpat atunci de asuprirea dihăniilor cu care, până la el, sute şi sute de voinici luptaseră zadarnic !

Apoi a început Iani drumul spre casă, şi din nou a străbătut ape, a trecut munţi şi a umblat prin codri, iar după atâta trudă a ajuns pe seară la casa Maricăi. Încălţările de fier se făcuseră găuri-găuri, ca nişte site.

A bătut în poartă, şi i-a deschis fata. Când l-a văzut, o dată a strigat :

— Iani! şi pe loc s-a îmbujorat toată.

A scos atunci flăcăul mărul de aur din desagă şi i l-a arătat,

iar Marica i-a dus mamei ei, care, cum l-a mirosit, cum s-a ridicat din pat, vindecată, de nu mai ştia fata la ce să se uite mai întâi : la Iani, care i se întorsese viu şi nevătămat, la mărul minunat, care strălucea de-ţi lua privirile, sau la mama, veselă şi plină de putere ? Până la urmă, tot la Iani s-a uitat. Şi, când au mai văzut oamenii şi cele patruzeci de limbi de balaur, s-au minunat şi mai tare, şi altfel decât Iani palicarul nu i-a mai spus nimeni flăcăului. Şi aşa i-a rămas numele !

Iar făcându-se nunta lui Iani cu Marica, au băut toţi cât au băut, au jucat cât au jucat şi s-au veselit cât s-au veselit. Până la urmă, Iani şi-a luat aleasa şi s-au mutat amândoi în casa harapului.

Acolo trăiau cumpătat şi erau fericiţi. Iar într-o zi, amintindu-şi Iani că toate întâmplările lui minunate şi toată fericirea i se trăgeau de la tovarăşul tatălui său, s-a dus la câmp şi a oftat, după cum ceru obiceiul.

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă ! a strigat îndată harapul, cel bătrân.

— Dragul meu harap, i-a spus Iani, nu vreau să-ţi cer nimic. Am vrut doar să-ţi mulţumesc pentru toate câte le-ai făcut pentru mine...

S-a bucurat harapul dacă l-a auzit rostind vorbe plăcute, l-a îmbrăţişat şi a spus :

— Fiul meu, să ştii că asta a fost cea din urmă oară când ne vedem. Am îmbătrânit şi am inima slabă, iar ca să ajung până la tine mă istovesc din cale-afară. Am să-ţi fac un ultim dar şi, dacă vei fi chibzuit, să ştii că de altceva nici nu vei avea nevoie cât timp vei trăi pe pământ. Când vei ajunge acasă, vei găsi darul acolo...

I-a mulţumit Iani cu lacrimi în ochi, s-au îmbrăţişat încă o dată, şi harapul a pierit la fel de repede cum obişnuia să se ivească.

— Iani, ai cumpărat tu un chiup ? l-a întrebat Marica atunci când da să intre în casă.

— Un chiup ? Ce chiup ?

— Uite-l colo, după uşă...

S-a dus Iani şi a văzut, într-adevăr, după uşă, un chiup din

cele mari în care se păstrează untdelemnul. Chiupul era gol. Şi, deşi a bănuit că acesta era cel din urmă dar al harapului, n-a priceput defel, cum avea să-l scutească de orice grijă, până la sfârşitul vieţii.

„De, îşi spuse Iani zâmbind, a îmbătrânit într-adevăr harapul, nu mai ştie nici el ce vorbeşte..." Şi, fără să se mai îngrijească de darul lui, şi-a văzut de treabă.

A trecut aşa o bucată de vreme, iar chiupul cel mare s-a acoperit cu pânze de păianjen. Dar Marica a aşezat într-o zi pe o policioară, chiar deasupra oalei harapului, o pâine rumenă, taman scoasă din cuptor. Pisica a simţit mirosul şi, cum a făcut, cum a izbutit, drept pe policioara de lemn a sărit şi a aruncat pâinea în chiupul de dedesubt.

Auzind zgomot, a intrat Marica în încăpere şi a priceput ce se întâmplase. S-a aplecat de a scos pâinea din oală. Dar i s-a părut că mai era ceva acolo, şi atunci s-a mai aplecat o dată şi, cu mare mirare, a mai scos o pâine, la fel de caldă, la fel de rumenă ca pâinea pe care-o copsese.

„Asta ce-o mai fi ?"

S-a uitat în fundul chiupului — să încremenească, şi mai multe nu : în oala harapului a mai văzut o pâine, a treia.

Şi, uite-aşa, a început Marica să scoată din chiup o pâine după alta, una după alta, până s-a înspăimântat şi ea. Ce să facă, frate, cu atâtea pâini?... Că se adunaseră lângă ea vreo douăzeci.

S-a mulţumit cu cât scosese şi a aşteptat să-i vină Iani de la câmp. Cum a venit, cum i-a povestit întâmplarea.

„Ehei, ştia harapul, săracul, ce face !" şi-a spus bărbatul înțelegând abia atunci că chiupul era fermecat.

S-a uitat în el : pe fund aştepta o pâine.

„Dar oare numai pâinea s-o poată înmulţi ?"

A aruncat Iani în chiup un dinar de argint şi, când s-a aplecat să-l scoată, a mai găsit un dinar. Pâinea pierise.

„Acu i-am dat de rost! " s-a bucurat Marica.

A curăţat frumos chiupul şi de astă dată l-a aşezat la loc de cinste, în mijlocul odăii. Şi s-a pus Iani pe trai cu Marica lui, fără să se lăcomească, fără să ceară chiupului mai mult decât le trebuia, şi n-au avut pricină să se plângă şi au dus-o bine în căsuţa

harapului, zile şi zile la rând.

Acu, nu ştiu dacă vă mai amintiţi de hapsânul de Iorgu, că de mult n-a mai fost vorba de el. Dar să ştiţi că, dacă s-a văzut stăpân pe toată averea tătâne-su, a intrat în el ceva, ca un soi de nebunie. Amarnic fusese şi înainte, nu-i vorbă, dar acu se făcuse de speriat. Jupuia pielea de pe om, îşi chinuia argaţii şi abia le dădea să mănânce, împrumuta bani cu camătă... câte şi mai câte, numai din lăcomia de a-şi spori averile, ca să aibă mai mult, mereu mai mult. Şi dacă a fost să se însoare, l-a căutat pe omul cel mai afurisit din ţinut şi i-a peţit fata.

Era acela un moşneguţ cârcotaș şi lacom şi avea o fată croită pe măsura lui : rea, cicălitoare şi zgârcită. Cum a văzut-o Iorgu, a înţeles că aşa nevastă îi trebuie şi, după nuntă, fata s-a mutat la el şi l-a adus şi pe moşneguţ în casă.

Ei, şi-atunci a început pentru Iorgu chinul cel mare. Că nu mai era de trăit din pricina moşneguţului cârcotaș, nemulţumit de dimineaţă până seara. Întruna voia câte ceva şi, când i se aducea tot ce poftise, voia altceva. Din zori se trezea flămând şi până noaptea târziu mânca întruna, rămânând la fel de pipernicit şi de prizărit. În toate cele îşi vâra nasul şi dădea porunci peste porunci, de înnebunea slugile şi-l înnebunea şi pe Iorgu, care nu mai ştia unde-i e capul. Uite-aşa viaţă duceau şi certurile se ţineau în casa lor lanţ !

Dar într-o zi, ce-i vine lui Iorgu ? O cheamă pe femeia lui şi-i zice :

— Nevastă, am avut eu un frate, un neisprăvit despre care nu mai ştiu nimic de ani de zile. Eu n-aş vrea să mă vadă, că de, te pomeneşti că se apucă şi-mi cere te miri ce... Du-te tu, că nu te cunoaşte, şi află ce-i pe la el. Dac-oi vedea şi-oi vedea că prea o duce greu, m-oi milostivi, poate, să-l iau argat la noi, aşa, de hatârul tatii.

— Argat ? a strigat femeia. De ce să-l iei argat ? Sau crezi că dacă ţi-e frate, gata, ai să-l acoperi cu aur...

A potolit-o Iorgu lămurindu-i că asta fusese, aşa, o vorbă aruncată şi că, la drept vorbind, nici argat n-ar fi cu cale să-l ia pe frate-su, pentru că te pomeneşti că lumea ar începe să-l vorbească de rău. Lasă-l aşa, s-o ducă şi el cum o şti...

S-a îmblânzit femeia atunci şi, dacă a aflat pe unde să-l caute, s-a dus către Râpa-Harapului. Şi nu proastă i-a fost mirarea când a văzut acolo o căsuţă frumoasă şi curată, cu orătănii în bătătură, un câmp mic, dar pe care se legănau spice mari, măslini, tot ce alcătuia gospodăria lui Iani.

S-a dat ea mai lângă ferestre şi-a privit înăuntru. Marica tocmai grăia :

— Vai, Iani dragă, mi-a mai rămas un singur băţ pentru foc...

— Nu-i nimic, vâră-l în chiup şi scoate câte pofteşti !

Şi a văzut femeia lui Iorgu cum din chiupul acela a ieşit o grămadă de lemne, numai bune de pus pe foc.

— Ai sfârșit ? a întrebat atunci Iani. Că aş vrea să-mi umplu punga cu tutun...

Şi s-a ridicat Iani, a turnat în chiup rămăşiţa de tutun pe care-o avea, şi a tot scos şi scos la tutun, de şi-a umplut-ochi punga cea mare, care atârna de un cui, pe perete.

Vânătă de mânie a ajuns acasă femeia lui Iorgu şi a început să-şi copleşească omul sub un potop de cuvinte :

— Neghiobule, nepricopsitule, ziceai că frate-tu moare de foame ? Du-te să vezi ce gospodărie are, du-te să vezi cum stă... Plesnea fierea în mine văzând cât de bine-s rânduite toate ! Şi să ştii tu că belşugul i se trage de la un chiup fermecat, din care poţi scoate la nesfârşit tot ce-ţi pofteşte inima...

I-a povestit ce văzuse şi, de lăcomie, Iorgu pe dată s-a aprins tot.

— Aşa ? Păi dac-am vârî în chiup nişte pungi cu aur, am face grămezi cum n-are nimeni şi pe toţi i-am ţine din scurt!

— Şi l-a cuprins pe Iorgu ura împotriva lui Iani, şi îndată s-a gătit de drum. S-a îmbrăcat în straie ponosite şi, prefăcându-se calic, s-a dus de-a bătut la uşa fratelui.

— Cine-i?

— Eu, Iorgu, vai de zilele mele...

A sărit Iani să-i deschidă şi, dacă l-a văzut atât de zdrenţăros, n-a mai ştiut ce să creadă :

— Păi ştiam că o duci bine, că eşti bogat...

— Vai şi vai, a gemut Iorgu, trăsnetul a căzut peste casă, nu mai am nimic...

— Dar pământurile !

— Le-au pustiit lăcustele...

— Şi vitele ?

— A dat o molimă şi le-a ucis pe-un cap...

Ce era să mai spună Iani ? Să-i amintească de împărţeala averii părinteşti ? Să-l întrebe de ce nu-l căutase, cât fusese bogat ? Iani avea inimă bună. L-a aşezat la masă, l-a ospătat şi l-a întrebat cum socoate că l-ar putea ajuta.

— Îngăduie să mâi la tine peste noapte, sunt frânt de oboseală. Mâine, dacă vrei, om sta şi-om chibzui.

L-a culcat Iani în patul lui, iar el cu Marica şi-au înjghebat culcuşul în altă încăpere. Dar numai ce-a socotit Iorgu că adormiseră, c-a şi înşfăcat chiupul şi, cu el în braţe, a ieşit binişor din casă. La anume depărtare vorbise el să-l aştepte femeia, cu o căruţă. Au pus chiupul în căruţă şi, dând bice cailor, au ajuns acasă.

Degrabă au dus chiupul în încăperea mare şi au aruncat în el o pungă cu bani. Bucuria lor când au scos două, trei, patru... zornăia bănetul şi strălucea aurul, de le lua ochii ! Au umplut încăperea cu pungi, şi atunci, frânți de oboseală, s-au culcat cu gândul să ia a doua zi treaba de la capăt.

De unde să ştie că moşneguţul cârcotaș îi pândise printr-o crăpătură a uşii ? Îl mânca nasul să priceapă cum de scot ei atâtea pungi din chiup. Tropăia pe loc şi se fâțâia de nerăbdare, iar dacă Iorgu şi femeia s-au culcat, a deschis uşa binişor şi a păşit în încăpere.

Iorgu suflase lumânarea. Moşneguţul a mers încet, pâşa-pâşa, iar ajungând la chiup, s-a plecat şi şi-a vârât nasul înăuntru. Dar, cum era micuţ, nu-ş’ cum s-a răsucit şi s-a opintit că, până să zică ceva, a căzut în chiup.

De spaimă, a prins a răcni, iar Iorgu şi femeia au sărit ca arşi :

— Ce-i ? Ce s-a-ntâmplat ?

Răcnetele nu mai conteneau. A aprins Iorgu feştila. Răcnetele veneau din chiup. S-a repezit atunci şi, vârându-și mâna, l-a tras afară pe moşneguţ, care tuna şi fulgera.

Dar, să vezi mirare, răcnetele nu conteneau. Şi-a mai vârât

Iorgu mâna în chiup, şi a mai scos de acolo un moşneguţ, aidoma cu celălalt, tot cârcotaș, tot nemulţumit, şi tot tunând şi fulgerând. Apoi altul, şi altul, şi altul — nouă moşnegi care semănau ca nouă picături de apă şi care ţipau, se certau între ei, dădeau porunci, în timp ce din chiup se auzeau răcnetele unui al zecelea, pe care Iorgu nu cutezase să-l mai scoată la lumină.

Totul se petrecuse atât de repede, că nici nu-şi dăduse seama ce face. Acum, înfricoşat, îşi privea femeia, căreia-i clănţăneau dinţii în gură. Nici unul nu ştia ce să înceapă, nici unul nu-şi amintea în zăpăceala aceea cum poate fi oprită oala să nască mereu moşnegei cârcotași, ca cei nouă care tunau şi fulgerau şi ca al zecelea, care răcnea în chiup, de credeai că-i sfârşitul pământului.

— Mi-e foame ! ţipa un moşneag.

— Mi-e sete ! vestea altul.

— Vreau să dorm ! cerea al treilea.

— Să vie lăutarii ! poruncea al patrulea — şi băteau din picior toţi nouă, certându-se între ei, în timp ce Iorgu alerga de la unul la altul, iar al zecelea moşneag, rămas în chiup, urla de mama focului, cerând să fie scos şi dus la plimbare.

Vai de noaptea aceea, că o s-o povestească Iorgu şi la morţi ! Noroc că de dimineaţă a venit Iani, care pricepuse că numai hainul de frate-su putea fi atât de câinos să-i fure chiupul, înşelîndu-l cu prefăcuta lui calicie.

— Zi aşa, frate, a strigat Iani din prag, ai sărăcit tare, da?

Altădată, cine ştie ce ar fi făcut Iorgu, dar acu i-a căzut lui Iani în genunchi:

— Frate, bate-mă, omoară-mă, dar opreşte chiupul să mai fete moşnegi !

Când a priceput Iani cum stă treaba, să moară de râs. Cei nouă moşnegi păreau toţi dintr-o mamă şi dintr-un tată, aveau acelaşi glas piţigăiat, la fel erau îmbrăcaţi, numai de vrut vroiau fiecare altceva. Iar al zecelea răcnea în oală.

A scos Iani un dinar din buzunar, l-a aruncat în oală, şi pe loc a pierit moşneguţul şi au rămas în oală doi dinari. Şi-a luat el atunci darul harapului şi, fără a-l învrednici cu vreo privire pe Iorgu, care se zbătea cu femeia lui între cei nouă diavoli bătrâni, a

plecat fluierând.

Oameni buni, mai mare pedeapsă nu i se putea da hapsânului de Iorgu! Cei nouă moşnegi i-au spulberat toată averea, l-au înnebunit de cap, şi atâta l-au chinuit, că omul şi-a luat într-o bună zi câmpii şi până azi nimeni n-a mai auzit de numele lui. Iar asta numai din lăcomie şi lipsă de omenie i s-a tras !

Dar Iani a trăit până la adânci bătrâneţi, cu Marica lui şi s-a bucurat şi de copii, şi de nepoţi, şi de strănepoţi, iar dacă n-a murit cumva, de bună seamă că mai trăieşte şi azi. Numai de chiupul harapului mă tem că zile multe n-a avut, că l-or fi spart dracii de copii. Atâta rău ! Unde-s vrednicie şi voie bună, vin bucuriile cârd şi se-adună.

Fierarul năzdrăvan

Într-un sat dintr-o ţară trăia un fierar. Şi era atât de puternic fierarul Handac, că numai el putea urni barosul pe care şi-l făcuse, un baros cât carul. Veneau de departe boieri, să vadă minunea şi, cum veneau, îşi vârau nasul pe uşă întrebând :

— Unde-i barosul ?

Handac apuca scula de coadă şi, când o ridica, o dată li se muiau boierilor picioarele, şi nu mai pofteau să vadă nimic. Îi duceau slujitorii la rădvane, mai mult morţi decât vii. Iac-aşa era barosul cel mare al fierarului !

În ţara aceea era un thagàr[21] zgârcit, dar zgârcit cum n-a mai fost de atunci. Până şi praful de pe uliţi nu se îndura să-l prăpădească şi punea slujbaşi anume ce-l adunau în lăzi mari şi-l puneau la păstrare.

— Ce-ai să faci cu atâta praf, măria ta ? îl întreba uneori împărăteasa.

— Încă nu ştiu, răspundea zgârcitul. Dar mă doare inima când îl ia vântul şi-l duce departe, într-altă ţară... Cum să rămân eu fără praf ?

De aceea pusese thagàr un ispravnic peste praf, cu grija de a-l aduna şi a-i păstra ca ochii din cap.

Ei, şi a ajuns până la împărat vestea despre fierarul cel voinic şi despre barosul lui.

— Pe dată să mi-l aduceţi la palat, a poruncit zgârcitul.

În inima lui îşi zicea: „Cu barosul ăsta are să-mi facă lacăte cum nu s-au mai văzut! Nici un hoţ să nu le spargă, nici un viclean să nu le descuie. Atunci am să pot dormi şi eu în pace..."

Că uitai să vă spun, de grija comorilor sale nici nu dormea împăratul. Toată noaptea umbla însoţit de făclieri şi de ostaşi cu sabia trasă, de-şi cerceta hambarele, pivniţele, visteriile şi câte locuri mai avea în care păstra averi.

S-au dus slujbaşii la bordeiul fierarului şi, când s-au apropiat ca la o bătaie de săgeată, au încremenit: li se zguduia pământul

[21] Thagàr — împărat (în limba ţigănească).

sub picioare. Au schimbat priviri înspăimântate şi gata erau să facă întoarsă calea, când a ieşit dintr-o pădurice un băiat. Păşea liniştit şi fluiera, măcar că pământul se clătina sub el, ca prins de friguri.

— Ce... ce-i ? strigară slujbaşii. Prăpădul lumii ?

— Aş, râse băietanul, sforăie Handac !

S-au ruşinat slujbaşii de teama lor şi au pornit mai departe, măcar că încă le tremurau inimile. Şi ce gândești mata? Sforăit ca acela... nu s-a mai pomenit pe lume asemenea sforăit!

Au ajuns pe seară la covălia fierarului. Handac se trezise, şi acum, șezând pe prag, pufăia din lulea.

— Ce veste-poveste, oameni buni ?

— Ia-ţi barosul, fierarule, şi vino cu noi, să te înfăţişezi slăvitului thagàr.

— Bine, neică.

S-a ridicat Handac în picioare, şi au văzut slujbaşii că era o matahală de om, mare şi zdravăn cât un urs. Avea o barbă neagră, lăsată pe piept şi-i jucau ochii în cap ca două veveriţe.

Când a ieşit din bordei cu barosul cât carul pe umeri, slujbaşii au înghiţit de două ori în sec : coada barosului era făcută dintr-un trunchi de gorun.

— Ăsta... ce-i drept... drăgălaş baros ! a clămpănit unul.

— Mda, spuse fierarul. Bunicel... şi-o porni cu paşi mari.

Slujbaşii veneau după el, cu ochii la barosul cel falnic. Au mers aşa, până au ajuns în pădure. Când a răsărit soarele, Handac s-a oprit şi a făcut un semn cu braţul, ca şi cum ar fi dat bineţe soarelui. Unui slujbaş i se păru că soarele răspunde.

— Ce faci, fierarule ? întrebă maimarele slujbaşilor.

— Am un cunoscut în soare, răspunse năzdrăvanul. E tot fierar...

S-au privit lung slujbaşii şi n-au mai zis nimic.

Iar au mers ce au mers, şi numai ce au trecut pe lângă nişte tufe de zmeură, că s-au pomenit faţă în faţă cu un urs. Dar ce urs ? Tatăl urşilor, mare cât o casă.

— Bună dimineaţa, fierarule !

— Bună dimineaţa, moş Martine ! Sănătoşi băieţii ?

— Sănătoşi, sănătoşi.

— Păi, s-auzim de bine !

— Noroc, noroc !

Din nou s-au privit lung slujbaşii, şi din nou n-au mai zis nimic. Şi tot nimic n-au zis când fierarul a schimbat bineţe cu coana Vulpe, cu dumnealui Vulturul şi cumătrul Cerb şi cu alte câte sălbăticiuni ale pădurii. Dar cum drumurile, cât ar fi de lungi, tot ajung unde se cere, au ajuns şi ei la palat.

S-a înfăţişat fierarul la thagàr. Şedea thagàr pe scaunul lui de aur, şi în jur stăteau dregătorii şi sfetnicii de taină, îmbrăcaţi în blănuri scumpe şi catifele. Când a intrat Handac, barosul cel mare s-a nimerit tocmai în dreptul ferestrei, pe care a astupat-o atât de bine, că s-a făcut beznă în încăperea de sfat.

— Fugi de la fereastră ! a ţipat cu spaimă maimarele dregătorilor.

S-a urnit Handac din loc, şi soarele a pătruns din nou în încăpere.

— Închină-te slăvitului thagàr! a mai strigat maimarele.

Fierarul nu şi-a coborât barosul de pe umeri. S-a aplecat oleacă, şi ditai ciocanul a atins niţel tavanul. Cum l-a atins, cum a crăpat şi s-au desprins din el pietre şi cărămizi. O piatră l-a atins pe maimarele dregătorilor, o cărămidă pe maimarele oştilor. Amândoi s-au întins cât erau de lungi şi de groşi şi au început să se vaite.

Spaimă, ţipete...

— Nu te mai închina ! Destul, destul !

Au trecut cu toţii în altă încăpere.

— Să fie jupuit de viu, răcnea un boier.

— Să fie jupuit de viu şi spânzurat de limbă, cereau alţii.

— Să fie jupuit de viu, spânzurat de limbă şi biciuit cu o sută de bice, născociră ceilalţi.

În gălăgia aceea se auzi deodată glasul zgârcitului thagàr:

— Ho !

Boierii tăcură. Fierarul stătea liniştit, de parcă nu el ar fi stârnit hărmălaia.

— Îl pedepsesc pe fierar să-mi facă o mie de lacăte, grăi thagàr.

Se mirară boierii, dar zgârcitul era zgârcit numai cu bogăţiile,

nu şi cu sângele oamenilor lui. Ce-i păsa de cei doi dregători, dacă izbutea să nu-i plătească fierarului pentru munca lui ? „Iar după ce va fi făcut lacătele, se gândi thagàr, o să-i tăiem capul. Şi nimeni pe lume nu va avea lacăte ca ale mele...“

Îl duseră pe Handac la fierărie. Dar când pocni o dată cu barosul în nicovală, se afundă nicovala în pământ. O săptămână încheiată au căutat-o, şi au dat de ea la o mie de stânjeni !

I se făcu atunci fierarului o nicovală uriaşă, cum nimeni nu mai văzuse. Douăzeci de oameni puteau dormi pe ea, şi mai rămânea loc şi pentru douăzeci de dulăi ciobăneşti.

Luă Handac o bucată de fier, o aşeză pe nicovală şi, când izbi o dată cu barosul, se prefăcu fierul într-un lacăt cât roata carului.

Veni thagàr şi cercetă lacătul. Îi râdeau ochii în cap.

— Să-i fac şi cheia, spuse Handac.

— Ce cheie ? Lasă cheia... Să-l încercăm degrabă !

— Unde să-l încercăm, măria ta ? întrebă careva.

— La magazia cu praf, hotărî zgârcitul.

Pe dată se alcătui un alai măreţ, care porni pe uliţele oraşului. În frunte venea rădvanul împărătesc în care stătea thagàr şi, alături de el, pe o pernă frumoasă, lacătul cel mare. În urma rădvanului păşea tăcut Handac ținând barosul pe umeri, apoi boieri de toată mâna, înşiraţi după obraz. Şi tot alaiul era împrejmuit de oşteni cu spada trasă.

Opri rădvanul în faţa magaziei cu praf, şi thagàr coborî.

— O clipă, măria ta ! strigă ispravnicul magaziei şi, deschizând uşa, se repezi înăuntru să vadă dacă totul era în bună rânduială.

Dar dăduse, pesemne, peste ceva nelalocul lui şi se trudea să mute singur lăzile cu praf, că vremea trecea şi ispravnicul nu se mai ivea.

— Treaba lui! strigă mânios thagàr. Puneţi lacătul.

Câțiva slujitori apuncară lacătul şi-l potriviră la poarta magaziei, în timp ce boierii băteau din palme şi strigau cât îi ţineau bojocii : „Ura!“ şi „Trăiască !“! Minunându-se de avântul boierimii, norodul privea cu mâna la gură.

— Să vină pe dată cel mai iscusit hoţ al ţării, porunci thagàr, iar slugile împărăţiei alergară la închisoare şi-l aduseră de acolo

pe cel mai dibaci hoţ, osândit pe viaţă.

— Descuie lacătul, porunci thagàr.

I se dădură hoţului toate sculele pe care le avusese la el când fusese prins, şi omul se puse pe treabă.

— Dacă desfaci lacătul, te iert de pedeapsă, strigă thagàr. Dacă nu-l desfaci, pun să-ţi taie capul!

Cât era de hoţ, îi era dragă viaţa şi hoţului. Se apucă de lucru cu nădejde şi munci cât cinci, ciocăni, meşteri, dar lacătul rămase întreg.

— Porunceşte, înălţate thagàr, să mi se aducă scula cea mai de preţ. Fără ea nu pot desface lacătul.

— Ce sculă ? se încruntă thagàr.

— Iarba fiarelor, măria ta.

Au alergat slujbaşii ca scăpaţi din arc, dar, cât au umblat şi-au răscolit, de iarba fiarelor n-au dat.

— Fără ea nu se poate încerca lacătul, spuse hoţul, mulţumit că rămâne în viaţă.

În uşa magaziei se auziră bocănituri.

— Ce-i ? întrebă mânios thagàr.

— Măria ta, ispravnicul... îndrăzni un boier.

— Să-l ia dracul !... Pe hoţ vârâţi-l la închisoare, porunci cu glas de tunet thagàr, şi slugile îl târâră pe hoţ şi-l zvârliră în temniţă. Acu, fierarule, mai spuse thagàr, ai să cauţi iarba fiarelor şi ai să mi-o aduci. Dacă n-o aduci, îţi tai capul, că i-ai rănit pe maimarii dregătorilor şi ai oştirii.

Handac spuse :

— Bine.

Şi porni la drum. Ajunse în pădure. Se duse drept la tufişul de zmeură şi-l găsi pe moş Martin. Avea botul roşu de zmeură şi mormăia încântat, cât zece urşi la un loc.

— Unde-i iarba fiarelor, moş Martine ?

Ursul se scărpină la ceafă cu laba lui groasă şi răspunse încurcat:

— Nu te supăra, nu ştiu. Poate ştie coana Vulpe...

Au plecat împreună şi au găsit-o pe coana Vulpe dormind în scorbura ei. Numai vârful nasului i se vedea.

— Iarba fiarelor ? spuse ea căscând. Ce-o mai fi şi asta ?

Doar dacă ştie cumătrul Cerb... ?

Porniră tustrei şi îl găsiră pe cumătrul, care se lupta cu frate-su pentru o poiană cu iarbă grasă. Îi despărţiră cu greu.

— Iarba fiarelor ? grăi şi Cerbul. Câtă iarbă am păscut eu, dar de iarba asta n-am dat. Hm !... poate jupânul Vultur s-o fi văzut vreodată...

Pe jupânul Vultur îl văzură plutind în înaltul cerului. Îl chemară, şi coborî în roate line.

— Iarba fiarelor ? spuse el. Nu mă mir că n-o cunoaşteţi. A fost o vreme când pământul era plin de ea, dar acu nu se mai găsesc decât câteva smocuri pe vârful muntelui Dad[22].

— Şi cum ajung eu acolo ? întrebă fierarul.

— De dus, te duc eu, dar, dacă nimereşti tocmai când se pun norii cu munţii la masă, să ştii că nu scapi. Şi mai e la mijloc şi zmeul... Şi-apoi numai aricii cunosc iarba asta...

Dar Handac n-avea de ales. Îşi lăsă barosul în paza lui moş Martin şi încalecă, jupân Vulturul îşi desfăcu aripile şi porni. Ursul, Vulpea şi Cerbul îi priviră o vreme, până se topiră în albastrul cerului.

Jupânul zbură o lună încheiată, şi, după o lună, începu să simtă un fel de sfârșeală. Îi era şi foame. Atunci se opinti o dată şi ajunse în lună.

— Bre, ce ţară pustie ! spuse cu scârbă. Unde să ne ospătăm aici ?

Într-adevăr, cât vedeai cu ochii, numai gropi şi pământ ars.

— Hai mai încolo, vorbi Handac. Nu se poate să nu dăm de un fierar.

Au mers cât au mers, numai ce-au auzit bang-bang-bang.

— Ei, vezi ?

Era o covălie de fierar. S-au apropiat de bordeiul singuratic ridicat la răspântie de drumuri şi fierarul le-a ieşit în întâmpinare. S-a mirat Handac când i-a văzut faţa. Fierarul din lună avea un singur ochi rotund, aşezat în mijlocul frunţii, încolo era om ca toţi oamenii.

— Iha ! Dar de unde venişi, om bun ? întrebă el.

— Tocmai de pe pământ, fierarule...

---

[22] Dad — tată (în limba ţigănească).

— Aşa? Acu mai vin şi eu de acasă!... Că aici, în lună, suntem numai trei fraţi : eu fierar, altul plugar, şl al treilea bucătar. Şi cu noi e maica noastră, Luna cea bătrână. Mă miram eu, de unde alt om ? Şi cu doi ochi... Ei, dar cu ce treabă pe la noi ?

Când a auzit fierarul că Handac şi jupânul Vultur sunt obosiţi şi flămânzi, pe dată i-a dus la casa maică-si, bătrâna Lună. Luna i-a pus la masă şi i-a dat lui jupân Vulturul o oaie întreagă, pe care a înghiţit-o cu lână cu tot.

— Acu, spuse Luna după ce le potolise foamea, mă iertaţi, dar trebuie să-mi aprind felinarul, că s-a lăsat noaptea. Altminteri intră la gânduri ăi de pe pământ!

S-a dus Luna, șontâc-șontâc, de-a aprins un felinar cât toate zilele. Apoi a intrat în casă şi, ridicând două scânduri din duşumea, a privit spre pământ. Se vedea de acolo lumea noastră, ca-n palmă !

— Ai ochi buni ? întrebă Luna.

— Buni, răspunse Handac, dar nu ca jupânul Vultur !

— Atunci pune-l pe el să vadă ce vrei.

S-a uitat jupânul Vultur şi l-a văzut pe thagàr plimbându-se mânios în aşteptarea lui Handac.

— De ce-i atât de mânios? a întrebat Luna.

I-a zis Handac că thagàr aştepta de la el iarba fiarelor. Dar dacă numai aricii o cunosc...

— Atâta tot? şi Luna l-a învăţat pe dată tertipul cu care o putea culege.

Dacă a auzit ce l-a povăţuit bătrâna, n-a mai răbdat Handac să stea locului. Şi-a luat rămas bun, a mulţumit pentru toate şi, încălecând pe jupânul Vultur, au pornit în zbor.

Au străbătut deci văzduhul luminat de felinarul Lunii şi au zburat cale de nouă săptămâni, iar după nouă săptămâni s-au întors pe pământ şi au ajuns pe vârful muntelui Dad. Creşteau acolo fel de fel de ierburi. Dacă n-ar fi avut învăţătura Lunii, ce ş-ar fi făcut Handac?

Aşa, l-a pus pe jupânul Vultur să stea de pază şi a început să caute un cuib de arici. A căutat câteva ceasuri bune, până la urmă l-a găsit, îndată s-a apucat şi a alcătuit un cotecior de nuiele, îngrădit bine peste tot. Apoi a făcut o uşcioară prinsă în balamale

şi a închis-o cu o verigă, de care a atârnat un lacăt. A măturat bine pământul în faţa uşcioarei, a mutat unul câte unul puii de arici în coteţ şi s-a ascuns.

Nu trece mult, şi aricioaica se întoarce la cuib.

— Copii, copii, unde sunteți ? Ţeposule ! Ghimpatule, vin la mama ! Ţepeluş !

Nu-i răspunde nimeni. Se sperie aricioaica şi începe să-i caute. Caută, caută... Până la urmă dă de coteţ.

— Aici eraţi ?

Numai că puii sunt încuiaţi.

— Staţi niţel !

Fuge aricioaica într-un suflet, smulge un smoc de iarba fiarelor şi, cu el în gură, se întoarce la uşcioara cu lacăt. Când iarba atinge fierul se aude un ţăcănit, şi lacătul cade desfăcut. Îşi ia aricioaica puii şi-i duce la cuib, mulţumită că a scăpat cu atât. Dar Handac credeţi că nu era mulţumit ?

A adunat smocul de iarbă roşie ca sângele, l-a vârât în buzunar — şi gata era să plece, când jupânul Vultur l-a vestit:

— Păzea !

Venea zmeul, păzitorul muntelui Dad. Era bătrân, bătrân, cu genele şi părul până la pământ, cu dinţii ca lopeţile şi unghiile cât secerile.

— Ce-ai furat, tâlharule ?

— N-am furat nimic, a răspuns Handac. Am cules nişte iarbă smulsă de aricioaica,

— Aşa ? Ia să văd eu iarba aia, a grăit bănuitor zmeul.

Dar Handac nu i-o arătă. Supărat, zmeul pufăi fum negru pe nas.

S-au prins la trântă. Când l-a zvârlit zmeul pe Handac, a ajuns Handac până în dreptul norilor şi, dacă s-a întors iar pe munte, s-a afundat în pământ până la glezne. Când l-a zvârlit Handac, a trecut zmeul de nori şi, căzând tocmai de dincolo de nori, s-a afundat în pământ până la genunchi. Au stat să răsufle un pic, şi iar s-au încăierat. De tari, tari amândoi. Nu se puteau dovedi.

— Încă puţin, vesti jupânul Vultur, şi vin norii să se pună cu munţii la masă...

Se opinti Handac şi-l zvârli pe zmeu până aproape de casa Lunii. Căzând înapoi, se afundă zmeul în pământ până la mijloc. Se repezi atunci Handac să-l pălească în creştet, dar afurisitul de zmeu muşcase pământul cu dinţii lui cât lopeţile şi ieşise din strânsoare.

— Vultur-vulturaş, strigă atunci zmeul, scoate-i ochii lui Handac şi-ţi dau leşul lui să te ospătezi !

— Jupâne Vultur, scoate-i zmeului ochii, strigă şi Handac, că prietenul bun la nevoie se cunoaşte !

Jupânul Vultur ţinea la prietenie. Fără să stea pe gânduri, se năpusti asupra zmeului şi-l orbi, iar Handac îi veni de hac. Dar în clipa aceea se auziră nişte tunete grozave, că veneau norii să se pună la masă cu munţii.

— Încalecă degrabă ! strigă jupânul Vultur.

Handac i se aruncă în spinare, dar, cât de repede porni jupânul, un nor negru tot izbuti să-l izbească pe fierar în frunte. Jupânul Vultur îl purtă ameţit multă vreme, şi doar într-un târziu suflarea vântului îl dezmetici pe Handac. Pe drumul de întoarcere au întâmpinat ploi şi zăpezi, viscol şi furtună, dar de ajuns, până la urmă, tot au ajuns.

În palatul lui, thagàr îşi rodea unghiile de nerăbdare. Când îl vestiră slujbaşii că un vultur îl lăsase pe Handac pe acoperişul palatului, îşi puse thagàr coroana şi se aşeză pe jilţul lui de aur.

Handac se sărută cu jupânul Vultur, îl mulţumi pentru ajutor, iar jupânul zbură spre pădure, să-şi vestească prietenii că se întorseseră teferi. Fierarul fu dus apoi în încăperea de sfat.

— Unde-i iarba ?

— Uite-aici !

— Degrabă să-l scoateţi pe hoţ din închisoare, porunci thagàr, căruia de nerăbdare i se strâmbase coroana pe creştet.

Din nou a plecat alaiul la magazia cu praf a împărăţiei. Hoţul luă iarba fiarelor, o mirosi, strănută şi atinse lacătul cât roata carului. Îl atinse o dată, de două ori, de trei ori... Nimic! Lacătul se ţinea mai zdravăn ca-nainte.

— Ce mai aştepţi, ticălosule ? răcni thagàr, iar bietul hoţ fu nevoit să mărturisească :

— Slăvite stăpâne, asemenea lacăt n-a fost pe lume şi n-o să

mai fie ! Nici iarba fiarelor nu-l descuie...

Bucuria împăratului!

— Hoţului să i se taie capul, porunci el şi, cât ai clipi, hoţului îi zbură căpățâna de pe umeri. Iar tu, fierarule, pune-te pe treabă. Mai ai de făcut nouă sute nouăzeci şi nouă de lacăte...

— Măria ta, îndrăzni un boier. Ispravnicul e încuiat înăuntru. Să facă fierarul o cheie...

— Ce ? răcni thagàr şi glasul îi răsună atât de cumplit că boierul începu să tremure ca frunza. Să piardă vremea ? Lacăte, să facă lacăte ! Aţi vrea să mă fure toţi tâlharii ?

Ispravnicul magaziei de praf rămase să se usuce în mijlocul lăzilor cu praf. Thagàr se întoarse la palat şi Handac în pădure, de unde îşi luă barosul pe care-l lăsase în grija lui moş Martin.

Şi începu Handac să facă lacăte, toate cât roata carului. Şi cum era gata un lacăt, cum se alcătuia de îndată un alai sărbătoresc, şi lacătul era pus cu mare cinste la o visterie, la un hambar sau la o pivniţă. Dar, să vezi minune, ispravnicul visteriei, sau hambarului, sau pivniţei, intra întotdeauna înăuntru, amintindu-şi chipurile că are să cerceteze câte ceva ; adevărul e că voia să mai scoată câte ceva, ştiind că de aici înainte nu-l va mai putea fura pe thagàr. Şi lacătul era pus la poartă, şi ispravnicul rămânea înăuntru !

Uite-aşa au fost încuiaţi nouă sute nouăzeci şi nouă de ispravnici, care şi-au plătit lăcomia cu viaţa. Unul mai rămăsese, de sămânță, şi pe ăsta l-a mântuit o întâmplare.

Îi venise pasămite lui thagàr gândul să-şi adune sfatul boieresc, ca să hotărască aşezarea unui nou bir: pe degetele oamenilor. Cugetase el că, dacă unii săraci se vor schilodi dinadins, tot n-au să-şi reteze toate degetele de la mâini şi de la picioare. Ceva putea câștiga, oricum !

Dar, în încăperea de sfat, thagàr se trezi faţă în faţă cu un singur dregător : ultimul din cei o mie de ispravnici.

— Unde-s ceilalţi ?

— Încuiaţi, care pe unde avea slujba, măria ta, şopti ispravnicul rămas în viaţă.

Pe thagàr îl cuprinse o mânie cumplită. Cei o mie de ispravnici erau tot o avere a lui! Şi acu, din o mie, rămăsese cu

unul singur, şi cel mai bicisnic : ispravnicul magaziei cu pene de păun.

Încruntat, porunci să-i fie înfăţişat fierarul.

— Ticălosule, strigă thagàr cînd Handac fu adus în încăpere, m-ai lăsat fără ispravnici !

— Eu ? întrebă fierarul.

— Unde-s cheile lacătelor ?

— Mi-ai poruncit să nu fac chei. Zi şi noapte am muncit la lacăte...

Thagàr îşi puse coroana pe cap şi strigă, bătând din picior :

— Să vie rădvanul. Mergem la magazia cu praf.

Ţi-era şi milă să te uiţi la bietul alai care ieşea acum din palat, să vadă dacă mai poate fi mântuit primul ispravnic închis. Era thagàr, era Handac cu barosul pe umeri, şi mai era şi ispravnicul cel bicisnic, cu doi-trei făclieri. Atât...

În faţa magaziei se opriră.

— Sparge lacătul! porunci thagâr.

— Munca mea ? Nu sparg nimic.

— Aşa ? răcni thagàr, înciudat. Să vină gâdea!

Dar răbdarea lui Handac ajunsese la capăt.

— Asta ţi-e răsplata ? strigă el, de se cutremurară casele. Ei bine, uite !

Şi, rotind barosul numai o dată, izbi în zidul magaziei cu praf. Fraţilor, de atunci a ieşit vorba : praf şi pulbere !

Că s-a sfărâmat zidul de piatră ca o coajă de ou, şi s-au sfărâmat şi lăzile cu praf, şi a ieşit din magazie un nor de praf care a acoperit pământul. Şi atât de mare era barosul, şi atât de puternică lovitura lui Handac, că s-a stârnit un vânt care-a măturat totul şi a înălţat norul de praf la cer.

Când s-au dezmeticit ispravnicul cel bicisnic şi făclierii... nici urmă de thagàr! Caută-ncolo, caută-ncoace — nimic. Şi-a ridicat din întâmplare ispravnicul privirea, şi ce să vadă? Norul de praf se înălţase până la Lună şi abia acolo se risipise, iar thagàr spânzura în colţul secerei de aur. Vârful secerei se înfipsese în fundul nădragilor lui de atlaz, şi thagàr cu stingă îşi ţinea coroana pe cap, iar cu dreapta şi cu cele două picioare vâslea ca un gândac. A vâslit aşa până şi-a sfâșiat nădragii şi a căzut învârtindu-se, a tot

căzut, de s-a oprit taman unde se ridicase magazia cu praf. Şi praf s-a făcut!

Au dat strigăte bucuroase câți locuiau în oraş şi l-au împresurat pe Handac, încercând să-l poarte pe sus. Dar, cum fierarul îşi ţinea barosul pe umeri, n-a fost chip să-l clintească.

— Trăiască Handac! strigă careva. Trăiască thagàr Handac!

— Ia vedeţi-vă de treabă, răspunse fierarul. Ce, asta-i meserie pentru mine ?

Şi a plecat Handac cel năzdrăvan, purtându-și barosul pe umeri, şi s-a dus acasă, la bordeiul lui. De obosit ce era, s-a culcat. Iar dacă simţiţi şi azi că vă tremură pământul sub picioare când treceţi pe drum, nu vă speriaţi. N-aveţi de ce. E doar Handac fierarul, care de atunci sforăie. Aoleu, fraţilor, dar şi când s-o trezi !...

Basmele omului (1958)

Cartea de Piatră

Un băiat şi-a făcut odată un zmeu de hârtie, un zmeu mare, mare cât o casă şi, dacă la-nălţat, s-a prins şi el de coada zmeului care l-a purtat o săptămână pân-la a norilor ţâţână, l-a purtat o lună-ntreagă peste-a mărilor viroagă, ba – pe câte înţeleg – l-a purtat şi-un an întreg. Iar dacă se scurse anul, ameţi băiatul şi-şi duse dreapta la ochi, iar zmeul odată cârmi spre dreapta. Lăsă mâna jos şi-şi ridică stânga, iar zmeul, ascultător, apucă spre stânga. Văzând cum vine treaba, îşi ridică băiatul amândouă mâinile deodată şi zmeul porni să coboare lin.

— Păi, zi aşa! strigă băiatul, bucuros că-i prinsese meşteşugul.

— Dar tu cum credeai? răsună atunci un glas batjocoritor.

— Na-ţi-o bună! se minună băiatul. Ştii să şi vorbeşti?

— Vezi bine – se răsti zmeul. Voi oamenii v-aţi cam luat nasul la purtare şi vă credeţi mai deştepţi decât găina...

Auzind una ca asta, se zăpăci băiatul.

— Iartă-mă – se rugă el. N-am voit să te jignesc...

— Asta ar mai lipsi! bombăni zmeul şi, încurcat, băiatul nu mai ştiu pe unde să-şi scoată cămaşa.

— Eu, drept să-ţi spun, am bănuit dintotdeauna că zmeiele de hârtie grăiesc – vorbi el repede, încercând s-o dreagă. Ce poate fi mai înţelept decât un zmeu?

— Şi mai frumos! îi aminti zmeul de hârtie, iar băiatul se

grăbi să întărească:

— De bună seamă! Mai frumos şi mai de preţ... Ce ne-am face fără zmeie?

— De! Mă-ntreb şi eu... zise zmeul, umflându-se în penele lui de lemn bătute pe la-ncheieturi. Da, da, mi se pare că eşti mai isteţ decât am bănuit – urmă el îmbunat.

— Atunci să coborâm, da? spuse băiatul şi-şi ridică palmele, iar zmeul începu să coboare.

Din păcate, se cam pripise băiatul. Nu privise-n jos şi, iacă, zmeul coborî binişor şi se lăsă pe-un vârf de munte, pe-o culme unde doar norii albi şi vineţi se opreau uneori, de se rezemau istoviţi în coate, unde vântul poposea când şi când, să-şi tragă sufletul şi unde picior de om nu călcase din vremurile-ndepărtate ale începutului. Locul era neted ca sticla, alb ca spuma, uitat ca uitarea. De jur-împrejur se căscau hăuri neştiute, iar pe culmea lustruită de coatele norilor şi de suflarea vântului nimic nu se zărea. Nici fir de iarbă, nici fir de colb.

— Nu-mi pasă – zise însă băiatul. Doar să-mi dezmorţesc oleacă picioarele şi om porni mai departe...

Dar numai ce făcu trei paşi, că totul prinse a se întuneca şi cea mai lungă noapte de peste an se lăsă peste culmea netedă ca sticla, albă ca spuma, uitată ca uitarea. Şi culmea se acoperi fără veste cu o iarbă roşie, nemaivăzută.

— Să plecăm – spuse zmeul, dar băiatul se rugă:

— Nu, las' să mai stăm oleacă...

Atunci o toacă îşi ridică glasul, cântând nouăzeci şi nouă de chemări şi băiatul nu putu înţelege unde se afla toaca, nici cine o bătea.

„Poate că toaca-i ascunsă în inima muntelui", îşi spuse. „Poate că muntele singur o bate...".

O lumină lăptoasă scăldă atunci culmea şi-n cer se aprinse Steaua Stelelor, cea care luceşte doar o dată la o mie de ani. O linişte grea se lăsă peste culmea cu iarbă roşie, iar în liniştea aceea răsună deodată un tunet, care zgudui muntele. Ecourile purtară tunetul din depărtare-n depărtare şi când larma se stinse, tună din nou, mai asurzitor, iar muntele se clătină din temelie. Al treilea tunet despică însă muntele şi din străfundurile lui sui încet,

sui şi se opri pe iarba cea roşie, sui şi se opri ca pe-o catifea roşie, o carte de piatră.

Era aceea Cartea Pământului şi filele-i uriaşe cât muntele erau groase de-un cot. Şi, iacă, în tăcerea ce se aşternu apoi, scoarţele de piatră se ridicară anevoie, descoperind întâia filă a cărţii. Fără a sta pe gânduri, băiatul se repezi şi sări pe fila aceea de piatră, dar nu izbuti să citească nimic. Fila era uriaşă, slovele – mai mari decât el.

Şi se frământă atunci o vreme, se frământă cât se frământă, până ce odată se lumină la faţă şi, agăţându-se de coada zmeului de hârtie, se-nălţă în văzduh, chiar deasupra cărţii de piatră. Apoi, ridicându-şi mâinile după cum voia să-l poarte zmeul, ca să poată urmări şirurile slovelor, aşa, de sus, prinse a citi.

Şi uită de tot şi de toate şi, răvăşit, citi fără încetare. Filele de piatră se ridicau încetişor, se lăsau pe stânga şi, agăţat de coada zmeului de hârtie, cocoţat năstruşnic peste culmea pustie, la lumina pe care Steaua Stelelor o răspândea, băiatul citi pe nerăsuflate, citi una după alta, multe dintre filele Cărţii Pământului, pe care stăteau scrise Basmele Omului.

Noaptea se scurgea încet, dar cum cea mai lungă noapte de peste an are şi ea un sfârşit, când o geană de lumină albi în zare, Steaua Stelelor se stinse şi tunete năprasnice zguduiră muntele. Cartea de Piatră se închise şi prinse a se cufunda în golul de piatră, iar muntele se-nchise peste ea, ca o uriaşă cutie; iarba cea roşie pieri ca prin farmec şi culmea rămase din nou aşa cum fusese, lustruită de coatele norilor şi de suflarea vântului, netedă ca sticla, albă ca spuma, uitată ca uitarea.

— Vai, n-am citit nici un sfert din carte! oftă băiatul.

— Nu-i nimic – îl mângâie zmeul de hârtie. Peste o mie de ani ne-om întoarce şi-ai să citeşti mai departe...

Iar băiatul îşi luă atunci rămas bun de la culmea pustie şi zmeul de hârtie îl duse din nou pe pământ, începând a-l purta din ţară în ţară, ca lumea să poată afla Basmele Omului. Şi-a colindat băiatul pământu-n lung şi-n lat şi de nouă sute nouăzeci şi nouă de ani îşi spune poveştile. A albit, s-a gârbovit, dar zmeul de hârtie îl poartă mai departe. Vopseaua zmeului a cam ieşit la soare şi zmeul suflă greu când e să zboare, dar nici unul, nici altul,

nu se dau bătuţi.

Acu, mai ieri s-a-mplinit mia de ani şi Cartea Pământului a mai suit pentru o noapte pe culmea lustruită de coatele norilor şi de suflarea vântului, iar băiatul-moşneag s-a agăţat de zmeul lui de hârtie şi-amândoi s-au dus, s-au dus şi-au adus poveşti de sus...

Nu le ştiţi?... Să vi le spun. De răbdare, am răbdare, dar vă rog să-mi daţi tutun...

Fluierul Pădurii Adormite

Acu, vorbele umblă fără picioare, dar ajung departe, nu ştii dumneata?... Iac-aşa umblă o vorbă demult, tocmai de pe vremea boierilor, umblă şi umblă şi răzbate până-n zilele noastre. Ce zice vorba aceea? Zice că odată, de când s-a pierdut socoteala, un băiat şi o fetiţă au rămas orfani. Şi mai zice că oamenii răi au venit, s-au încruntat, au pufnit, iar dacă li s-a tăiat suflarea de atâta răutate, i-au scos pe bieţii orfani din casă şi le-au strigat, înecându-se de mânie:

— Să nu vă mai prindem pe-aici, că n-are să vă meargă bine... Atâta vă spunem!

Fetiţa, sărmana, a prins a plânge, dar băiatul a luat-o de mână şi-a ieşit cu ea din târg. Şi-au mers ei aşa, au mers ţinându-se de mână, până ce noaptea i-a prins în pădure.

Era aceea o pădure bătrână, lăsată din vreme veche, şi-n pădure zburau păsări mari şi negre, cu ochi de foc. Picioarele copiilor intrau până dincolo de genunchi în covorul de frunze moarte, iar frunzele uscate foşneau, de parcă li s-ar fi târât pe sub ele mulţimi de şerpi.

— Lasă-lasă... lasă-lasă... şopteau glasurile ameninţătoare ale copacilor.

Şi copacii întindeau degete răşchirate, smulgând petice din hainele copiilor, şi-şi apropiau creştetele negre, de nu se mai vedea nici lună, nici stele; şi noaptea era groasă şi neagră, s-o tai cu cuţitul. Toate trosneau, iar în depărtare se puseră să urle lupii.

— Mi-e frică! scânci fetiţa şi-ncepu să plângă.

Atunci intrară într-o poiană. Şi numai ce intrară, că poiana se lumină fără veste. Din loc în loc înfloriră pe tulpini de aur nişte flori de foc, mai frumoase decât toate florile ştiute. O rază de lună se furişă printre crengile copacilor şi se lăsă pe creştetul fetiţei, alcătuind o diademă scânteietoare, iar patru iepuri albi, ca muiaţi în lapte, se iviră umblând pe picioarele dindărăt şi purtând din cele patru colţuri o pernă mare, o pernă de muşchi moale şi verde. Pe perna aceea dormea un fluier. Un fluier de lemn. Şi era vechi, vechi, vechi, şi-avea lemnul înnegrit şi luminos, ca cioturile putregăite, şi văzându-l aşa nu l-ai fi învrednicit cu o privire.

— Cântă! spuseră cei patru iepuri albi, oprindu-se înaintea băiatului şi-ntinzându-i perna de muşchi moale şi verde.

De mirare, băiatul nu putu scoate o vorbă. Apucă fluierul şi-l suci ruşinat între degete, apoi mărturisi cu sfială:

— Dar eu... eu nu ştiu să cânt...

— Nu-i nimic! Nu-i nimic! strigară cu spaimă iepurii cei albi. Cântă cum ştii. Dar cântă!

Şi duse atunci băiatul fluierul la buze şi suflă uşurel, aşa, ca o părere. Vai, ce fuse asta? Un suspin adânc, un suspin al pădurii răsunase, de parcă pădurea s-ar fi deşteptat dintr-un somn de piatră. Tulpinile de aur se-ndreptară şi diadema străluci ca mai-nainte.

— Cântă! Cântă! strigară iepurii cei albi bătând din lăbuţe. Nu te opri!

Şi băiatul îşi duse din nou fluierul la buze şi, măcar că sunetele pe care le scotea băiatul erau aspre şi urâte, măcar că degetele-i tremurau şi nu nimereau găurile fluierului, copacii se clătinară întâi încetişor, abia simţit, apoi mai tare, tot mai tare, braţele prinseră a le undui, iar frunzişul şopti, cântă, izbucni într-un cântec neasemuit de frumos. Era un cântec vechi, un cântec al ierbii şi al frunzei, un cântec al rădăcinii cutezătoare, un cântec al vântului care răscoleşte pădurea, un cântec al ploii care hrăneşte pădurea, un cântec aprig şi pătimaş, un cântec vechi...

Înfiorat, băiatul pricepu că nu el cânta, nici fluierul. Pădurea bătrână era cea care cânta şi pădurea n-avea nevoie decât s-audă sunetele fluierului de lemn! De mirare, băiatul luă fluierul de la

buze.

— Ce faci?... Cântă! strigară iepurii cei albi, înspăimântaţi că glasul pădurii încetează fără veste.

Şi băiatul îşi luă atunci inima în dinţi şi suflă cu putere în fluierul de lemn. Cântecul pădurii creştea, se umfla ca o pânză în bătaia vântului, scădea până la şoaptă şi din nou izbucnea, mai viu, mai aprig, dezlănţuind puterile închise în trunchiurile copacilor bătrâni.

O ceată de licurici mari cât oul de porumbel năvăli atunci în poiană şi aşezându-se în chip iscusit, închipui pe iarba poienei, în mic, alcătuirea bolţii cu stele. Doi copaci suflară apoi în două crengi lungi şi groase şi se-nălţă un sunet adânc, un sunet de bucium care-acoperi pentru o clipă cântecul pădurii. Un taraf de greieri ţârâi tremurat pe nişte strune subţiri şi privighetoarea prinse a suna din pietricele de argint şi clopoţei de sticlă. Din nou se înălţă buciumul copacilor şi poiana se mări deodată, ca şi cum copacii s-ar fi dat îndărăt, lărgind cercul.

În mijlocul poienei se afla o piatră mare şi piatra începu a se umfla. Tot mai frumos cânta pădurea, şi piatra se umflă, crescu, până ce-n locul pietrei se ridică un palat alb, fără uşi şi fără ferestre.

— Fetiţă – spuseră iepurii cei albi, apropiindu-se de fetiţa căreia i se părea că visează – atinge cu fruntea castelul de piatră!

Fetiţa se ridică şi, tot ca-n vis, atinse castelul cu fruntea. În clipa aceea patru porţi grele, de piatră, se deschiseră din patru părţi, ca la un semn; nenumărate ferestre se căscară în pereţii castelului şi sticla ferestrelor se polei ca aurul. O şopârlă roşie se ivi ca din pământ.

— Vino după mine! spuse şopârla cea roşie, iar fetiţa o urmă fără a-şi da seama, păşi pragul şi pătrunse în castelul de piatră.

În vremea asta băiatul sufla în fluierul de lemn, sufla cu putere şi oboseala începu să-l biruie. Un cerc de fier îi strângea parcă tâmplele şi-n coşul pieptului simţea o durere crâncenă. Istovite, braţele-i căzură şi degetele-i scăpară fluierul de lemn, care se rostogoli în iarbă.

Un vaier înfioră pădurea şi cântecul i se stinse, ca retezat.

— Ce faci? strigară cei patru iepuri albi. Fluierul!

Speriat, băiatul se repezi şi începu să caute fluierul, în vreme ce florile de foc se plecau pe tulpinile lor de aur, în vreme ce licuricii păleau, în vreme ce greierii încurcau strunele, în vreme ce clopoţeii de sticlă ai privighetorii plesneau.

— Fluierul, fluierul! strigau tot mai înspăimântaţi iepurii, căutând şi ei de zor. Caută, te rugăm, îţi cădem la picioare, caută...

— Îndată, îndată – le răspundea băiatul, căutând înfrigurat prin iarba poienei.

Tulpinile de aur se frânseră şi florile de foc se stinseră. Licuricii fugiră.

— De ce nu-l găseşti? strigau acum cei patru iepuri albi. Fie-ţi milă şi-l găseşte!

Dar fluierul nu era nicăieri, de parcă-l înghiţise pământul. Greierii tăcură, tăcu şi privighetoarea. Scrâşnind şi trosnind, copacii înaintară, cucerind palmă cu palmă bucata de poiană de pe care fuseseră nevoiţi să se tragă-ndărăt şi pe măsură ce înaintau castelul de piatră se micşora.

— Surioară! gemu băiatul, dar în clipa aceea chiar, poarta de piatră se-nchise şi se făcu una cu zidul, ferestrele pieriră şi în locul lor rămase piatra goală.

Castelul prinse a se micşora văzând cu ochii, iar când se repezi spre castel, băiatul nu mai dădu decât de piatra cea mare, pe care o văzuse încă de când păşise în poiană. Castelul pierise.

Bătu cu pumnii, strigă, încercă s-o urnească din loc, dar piatra rămânea neclintită, mută şi rece, închizând trupul micuţ al fetiţei.

— Caută fluierul... Fluierul! plângeau cei patru iepuri albi. Ce-o să ne facem acu' fără fluier?

Dar, de fluier, nici urmă. Băiatul se trânti deznădăjduit în iarba poienei şi se puse pe un plâns cu lacrimi fierbinţi, în vreme ce iepurii îşi încreţeau boturile şi, plângând şi ei, se pierdură printre copacii bătrâni.

Şi-apăi iacă-aşa a plâns băiatul, a plâns că a rămas de zbucium şi de izbelişte, a plâns până s-a luminat de zi. Numai că plânsul nu te scoate din nevoi!

— Ia să mai caut eu o dată fluierul, îşi spuse el în cele din

urmă. Îi lumină acu' şi-am să văd mai degrabă... Nu se poate să nu dau de el!

Zis şi făcut. Se pune şi caută, caută prin poiană şi nu lasă fir de iarbă necercetat. Când, taman pe locul unde scăpase fluierul, ce crezi că găseşte? O bortă de şoarece, o bortă micuţă, dar numai bună să înghită un fluier subţirel...

— Tii! Să ştii că aici s-a vârât fluierul de lemn! şi, înviorat deodată, băiatul se plecă mai tare să cerceteze borta.

Iar, cum îşi apropie faţa de borta şoarecelui, odată se lărgi intrarea aceea îngustă şi, fără a sta mult pe gânduri, băiatul se strecură înăuntru şi se pomeni într-un soi de hrubă-ntunecată.

Se afundă el în hruba aceea şi merse, merse fără odihnă, cale de şapte zile şi de încă una, iar când fu a opta se trezi faţă în faţă cu un şoarece. Dar ce şoarece!

Avea mustăţi de-argint, pe care le-atingea când şi când cu lăbuţa dreaptă, cântând pe mustăţile lui de-argint ca pe nişte strune; avea o barbă de-argint în care-şi sprijinea bărbia ca-ntr-un toiag; avea o stea de-argint în frunte şi cizmuliţe de-argint în picioare, iar mijlocu-i era încins cu o curea de-argint, de care spânzura un ciucure de-argint.

— Bine-ai venit, băiete! spuse şoarecele, cântând la repezeală un cântecel vesel, pe mustăţile-i de-argint.

— Bine te-am găsit! rosti băiatul, holbând doi ochi cât ceştile.

— Logodnica te-aşteaptă – mai spuse şoarecele.

— Pe mine? se înspăimântă băiatul.

— Doar nu pe mine! hohoti şoarecele. Ai cam făcut-o să aştepte, băiete – se-ncruntă el apoi. De şapte sute şaptezeci şi şapte de ani trebuia să i te înfăţişezi şi, când colo, dumneata umbli hai-hui, te miri pe unde... Nu-i frumos, băiete, nu-i frumos defel! şi-ndată cântă un cântecel de dojană, pe strunele de-argint ale mustăţilor.

Băiatul se dădu cu doi paşi îndărăt şi abia izbuti să şoptească:

— Ştii?... Nu te supăra... e-o greşeală... Dar şoarecele râse cu bunătate.

— O greşeală?... Of, of, cine-mi eşti, ştrengarule! Auzi

dumneata, o greşeală de şapte sute şaptezeci şi şapte de ani!...

Râdea atât de straşnic, că ciucurele de-argint prins de curea îi sălta ca o minge şi mustăţile-i cântară un cântec de chef, fără măcar să le atingă cu lăbuţa.

— Nu m-ai înţeles – strigă speriat băiatul. E-o greşeală... Nu-s cine crezi dumneata!

— Ha-ha – râse şoarecele – nu eşti ştrengar? Cu-atât mai bine! Să mergem, dar.

Şi, apucându-l pe băiat de mână, îl duse pe un drum ocolit, în vreme ce mustăţile-i cântau un marş. Buimăcit de-a binelea, băiatul se lăsă în voia lui şi, nu peste multă vreme, se află în faţa unei flori ciudate, o floare de pământ.

— Unde eşti, fata tatii? strigă şoarecele.

— Aici, tăicuţă! Şi băiatul văzu că un şoricel se iveşte din floarea de pământ.

Avea plete de aur, o stea de aur în frunte şi conduri de aur în picioare. Acu băiatul le cam dase toate pe una, pricepând că aceea-i era logodnica.

— Mi l-ai adus! strigă şoricelul cu plete de aur.

Şi urmă, întorcându-se către băiatul care nu ştia pe unde s-o tulească:

— Şapte sute şaptezeci şi şapte de ani... cum de nu ţi-a fost milă de mine?

— Cinstite feţe şoriceşti – spuse atunci băiatul, luându-şi inima în dinţi – n-am venit pentru nuntă, nu sunt logodnicul nimănui şi tot ce vreau e fluierul de lemn!

— Fluierul? strigă şoarecele cu barbă de-argint.

— Fluierul? strigă şi şoricelul cu plete de aur.

— Fluierul – încuviinţă băiatul.

Urmă o clipă de tăcere, în care până şi mustăţile de-argint ale şoarecelui cu cizme de-argint se pleoştiră. Din ochişorii şoricelului cu plete de aur începură să picure lacrimi grele.

— Nu plânge, şoricel cu plete de aur – spuse înduioşat băiatul. Fără fluier nu-mi pot găsi surioara...

Şi povesti tot ce i se întâmplase în poiana din pădure.

Mustăţile de-argint ale şoarecelui cu cizme de-argint cântară atunci un cântec trist şi lacrimile curseră şi mai amar din ochii

şoricelului cu plete de aur.

— Va să zică, ai venit numai pentru fluier – spuse acesta plângând.

— Fluierul nu ţi-l dăm! strigă şoarecele cu barbă de-argint. Cere-ne ce vrei, dar fluierul nu ţi-l dăm!

— Nu putem să ţi-l dăm – adăugă şoricelul cu plete de aur. Dar am să te ajut să-ţi găseşti surioara...

Mişcat, băiatul îi mulţumi cum ştiu mai frumos, şi şoricelul cu plete de aur îl duse pe-un drum lung, lung, şi nu se opri decât acolo unde drumul de sub pământ trecea pe dedesubtul pietrei celei albe din poiană.

— Iacă piatra – spuse şoricelul şi arătă cu lăbuţa spre boltă. Întinde arătătorul mâinii drepte!

Băiatul întinse degetul şi şoricelul îşi apropie botişorul de unghia arătătorului, sărutând-o.

— Ce faci? spuse băiatul.

— Priveşte prin unghie, spre piatră.

Băiatul ridică degetul şi privi prin unghia pe care şoricelul cu plete de aur i-o sărutase. Şi ce-i fu dat să vadă? Unghia era străvezie ca sticla şi, privind prin unghia arătătorului, văzu că piatra se face şi ea străvezie.

Zări în piatră nenumărate cămăruţe cât un degetar, scări cât o casă de melc, iar prin cămăruţele acelea şi pe scările cotite rătăcea o făptură mică-mititică, nu mai mare decât o furnică. Aci izbea cu pumnişorii cât două gămălii de ac în pereţii de piatră, aci se oprea plângând şi-şi frângea mâinile subţiri, subţirele, aci pornea într-o goană deznădăjduită, străbătând cămăruţă după cămăruţă... Băiatul o privi o vreme, şi doar într-un târziu strigă înspăimântat:

— Surioară, tu eşti?... Tu?

— Aşa nu te poate auzi – spuse şoricelul cu plete de aur. Pune unghia degetului arătător în dreptul buzelor.

Băiatul ascultă şi, prin unghia străvezie, strigă din nou:

— Surioară! Surioară!... Sunt eu, eu!

Duse apoi repede unghia la ochi şi văzu că fetiţa îşi întorcea capul, căutând mirată în jur. Buzele i se mişcau, dar nu-i putu auzi cuvintele.

— Pune unghia la ureche, îl povăţui şoricelul.

— Frăţiorul meu, unde eşti?... Scapă-mă! auzi băiatul îndată ce-şi duse degetul în dreptul urechii.

Aşa, mulţumită unghiei străvezii, care-i îngăduia să vadă, să audă şi să se facă auzit, află că surioara i se pomenise prinsă cantr-o capcană, fără să ştie cum, în clipa în care castelul de piatră se micşorase. Nu văzuse nici o făptură în castel şi nici acu nu searătase nimeni.

— Şopârla cea roşie! şopti atunci şoricelul cu plete de aur. Întreab-o de şopârla cea roşie!

— N-ai văzut o şopârlă roşie? întrebă ascultător băiatul.

— Ba da, ba da – răspunse fetiţa. Ea m-a-ndemnat să intru în castel...

— Şi-acu? şopti înfrigurat şoricelul cu plete de aur. Unde-i acu?

— Unde-i acu şopârla? întrebă din nou băiatul.

— Nu ştiu... n-am mai văzut-o... Nu-i în castel... glăsui fetiţa şi, auzindu-i vorbele, şoricelul cu plete de aur începu să plângă.

Nemaiînţelegând nimic, băiatul privea când spre surioara lui prinsă-n capcană, când spre şoricelul de lângă el şi-şi muncea mintea să priceapă cât de cât în ce lume de taine nimerise. Dar şoricelul cu plete de aur îşi stăpâni durerea şi băiatul îl auzi şoptind:

— Nu, n-am să mă las aşa, cu una, cu două. Am să-i vin eu de hac!

— Ce spui tu, şoricelule?

— Ascultă, băiete, vrei să-ţi scapi surioara?

— Sunt gata să-mi dau şi viaţa ca s-o scap – strigă băiatul.

— Şi vrei să mă ajuţi şi pe mine?

— Vreau – mai spuse băiatul. Mi se rupe inima când te văd plângând... Lacrimi luciră din nou în ochii şoricelului cu plete de aur, dar de astă dată erau lacrimi de bucurie.

— Îţi mulţumesc! – zise el. Şi află că n-are să-ţi pară rău... Spune-i fetiţei să nu se teamă şi să te aştepte liniştită. Curând ai s-o scoţi din închisoarea de piatră!

Şoricelul cu plete de aur vorbea cu atâta încredinţare, că băiatul nu şovăi nici o clipă. Prin unghia străvezie îi trimise

surioarei cuvinte de îmbărbătare şi-apoi, hotărât să facă şi ce-o şti şi ce n-o şti, se luă după şoricelul cu plete de aur, care şi apucase să se îndepărteze.

Şi-l duse şoricelul îndărăt, până la floarea de pământ, unde şoarecele cu barbă de-argint şedea amărât şi-şi cânta pe strunele de-argint ale mustăţilor un cântec de jale, îl duse, luând drumul ocolit pe care venise, şi-l scoase la borta micuţă, prin care pătrunsese sub pământ.

— Nu te teme de nimic – spuse atunci şoricelul cu plete de aur – nu te teme şi vei izbândi.

Iar cum rosti aceste cuvinte, cum se căţără pe pieptul băiatului şi-ndată i se opri pe umărul drept. Îi sărută umărul, aşa cum îi sărutase cu puţin înainte unghia arătătorului, şi-o aripă de piele, asemenea unei aripi de liliac, se desfăcu din umărul băiatului. Îi sărută apoi umărul stâng, şi umărul stâng i se-mpodobi şi el cu-o aripă de piele, o aripă de liliac.

— Şopârla cea roşie – spuse atunci şoricelul cu plete de aur – şopârla cea roşie nu-i o şopârlă, ci Căţelul-Pământului. El ţi-a-nchis sora în piatra cea albă, cu vorbe descântate, pe care doar el le cunoaşte şi tu n-o poţi scăpa decât cunoscând descântecul de piatră deschisă. Află deci că nici un cuvânt rostit pe pământ, de la începutul vremii, nu s-a pierdut. Cuvintele zboară şi se-nalţă, adunându-se în Deşertul-Vorbelor-Rostite, iar deşertul acesta se află dincolo de bolta soarelui. Cu aripile pe care le ai acu vei putea ajunge pân’ la soare, iar ca să te poţi înălţa până unde picior de om n-a călcat şi ca să prinzi vorbele descântecului, amestecate în noianul de vorbe rostite de oameni în curgerea vremii, îţi vei stropi mai întâi faţa cu apa de aur din ceaunul soarelui.

Îi mai spuse şoricelul cu plete de aur ce şi cum, iar inima băiatului se strânse, şi el se cutremură aflând de încercările prin care avea să treacă. Îşi aminti însă de surioara închisă în bolovanul blestemat şi spuse:

— Bine. Sunt gata!

— Întoarce-te cu izbândă – încheie şoricelul cu plete de aur şi băiatul îşi desfăcu aripile şi se avântă în văzduh.

Aripile de piele băteau tăcut, fâlfâind cu mişcări largi şi săltându-l grabnic, aşa că nu trecu mult şi băiatul ajunse în

dreptul norilor. Se-avântă atunci mai sus şi norii îl îmbrăţişară cu braţele lor moi.

— Ia-o la dreapta... la dreapta... la dreapta...

— Ia-o la stânga... la stânga... la stânga...

Învăluitoare, glasurile norilor încercau să-l abată din drum, dar băiatul suia, suia mereu, bătând din aripile lui de piele. Atunci se porni o ploaie năprasnică.

Puhoaie de apă năvăleau din toate părţile, mugind ca nişte zimbri mânioşi, izbeau în trupul mărunt al băiatului, izbeau în aripile lui, silind să le rupă din umeri; dar el suia, suia mereu, în vreme ce puhoaiele lunecau neputincioase pe aripile lui de piele.

Atunci ploaia încetă fără veste, aşa cum se pornise, şi norii sloboziră o grindină cât oul de gâscă. Grindina ciocănea în aripile băiatului, încercând să le găurească, îl izbea în faţă, zgâriindu-i obrajii; dar el suia mereu, suia, iar grindina încetă şi ea, neputându-l birui.

— Spor la drum, băiete! strigau acum norii. Vrednic eşti să treci de vama noastră!

Şi norii se dădură-n lături, iar băiatul se-nălţă prin văzduhul senin. Dar încercarea îl istovise, sângele-i şiroia pe faţă, şi-atunci, ca să prindă puteri, se lăsa să plutească uşor, în roate largi, asemenea vulturilor. De acolo de sus vedea prin spărturile norilor pământul şi mult se minună văzând că pământul odihnea pe patru peşti uriaşi, iar peştii pe patru trestii. Şi trestiile se legănau, legănând peştii, iar peştii legănau pământul, care dormea sub plapuma nopţii, străjuit de stele.

Înţelese că jos, pe pământ, era noapte, dar sus văzduhul era luminat. Stelele se aprinseseră dedesubt, departe, şi, înviorat, băiatul se avântă spre boltă. Acolo, atârnat de-o crăcană de aur, spânzura ceaunul Soarelui, sub care ardea un foc potolit. De aceea, pasămite, era lumină-n văzduh; dar cum focul nu ardea cu toată puterea, strălucirea nu-i ajungea până pe pământ, unde se lăsase noaptea. Focul acela, vezi bine, nu se stinge niciodată, dar numai peste zi pălălăile-i cresc uriaşe, luminând şi pământul. Istovit de munca zilei, când aţâţa focul întruna, Soarele se culcase şi el sau plecase poate până la Lună, să-i ţină de urât. Cum-necum, acolo, lângă ceaunul lui, nu era.

Băiatul se-nălţă, aşadar, şi privi în ceaun. Clipocea acolo o apă de aur viu şi, urmând povaţa şoricelului, ar fi trebuit să-şi stropească faţa cu apa aceea. Dar, privind-o şi ascultându-i clipocitul, băiatul se tulbură. O ameţeală ciudată îl cuprinse şi, ca împins de-o mână nevăzută, se zvârli în apa de aur, scăldându-se aşa, îmbrăcat cum era. Şi, numai ce se cufundă în apa de aur viu, că un huiet înspăimântător se auzi, ca şi cum şiruri de munţi s-ar fi prăvălit, măcinându-se, ca şi cum întreaga boltă a cerului ar fi răsunat de prăbuşirea aceea năprasnică. Departe, dedesubt, stelele prinseră a tremura şi fulgere de aur porniră să cutreiere văzduhul, pocnind ca nişte uriaşe bice de foc.

— Ce-ai făcut, nemernicule? răsună un glas, care bubui ca şi cum tunete s-ar fi rostogolit în fiece cuvânt al celui ce vorbea. Mi-ai pângărit apa! Şi-o mână de aur se încleştă în ceafa băiatului, şi-o putere uriaşă îl smulse din ceaun.

Zadarnic se zbătu, zadarnic bătu din aripi ca un pui de găină în ciocul uliului; strânsoarea era cumplită şi abia când fu întors cu faţa spre cel ce striga, văzu băiatul un om de aur, cu ochi scăpărători.

— Soarele! şopti el şi bătăile inimii i se opriră parcă, de spaimă.

— Da, Soarele! Soarele care-ţi va pedepsi cum se cuvine ticăloşia – strigă omul de aur. De ce? De ce mi-ai pângărit apa de aur viu?

— Iartă-mă, Soare! şopti băiatul.

— Iartă-mă e lesne-a spune – strigă însă Soarele. Acu trebuie să deşert ceaunul şi să-l curăţ şi să-l umplu din nou. Ştii tu ce-i apa asta de aur?... E sângele meu, băiete! Mi-am tăiat venele şi-am lăsat să mi se scurgă-n ceaun picătură cu picătură sângele de aur viu, pentru ca aburii ieşiţi din ceaun să se-mprăştie în lume şi să poarte duhul vieţii, până departe. Iar tu, tu, gâză nemernică, mi-ai pângărit aburii vieţii! În loc să se desfacă, albi şi curaţi, crinii vor creşte acu cenuşii.

— N-am ştiut – strigă deznădăjduit băiatul. Vai, dacă aş fi ştiut... Soare, bunule, puternicule Soare, cum mi-aş putea răscumpăra vina?

— De ce te-ai scăldat în apa mea de aur? întrebă atunci

Soarele, oleacă mai îmbunat de căinţa pe care-o desluşea în glasul băiatului.

— Ca să-mi scap sora – spuse acela şi-ncepu a povesti toate câte ţi le-am povestit şi eu dumitale, de când am început a da din gură. Trebuia să-mi stropesc doar faţa – încheie cu tristeţe băiatul – dar apa m-a ispitit şi m-am scăldat tot...

Rămase Soarele pe gânduri şi multă vreme tăcu, iar băiatul îl privi cu sufletul la gură, aşteptând să-i audă hotărârea.

— Dacă-mi cereai, scoteam eu cu mâna mea apă de aur şi te scăldai fără a-mi pângări ceaunul. Acu, însă, ce-a fost a fost şi vorbele nu ni-s de folos! Hai de-mi ajută să răstorn ceaunul – spuse în cele din urmă Soarele şi nici o umbră de mânie nu i se mai răzvrătea în glas.

Şi ridicară amândoi ceaunul şi-l răsturnară şi apa de aur viu curse prin văzduh şi se lăsă pe pământ, în chipul unei ploi de aur, care acoperi munţi, livezi şi câmpii. Oamenii se grăbiră să adune aurul acela şi bătură din el galbeni, dar apa de aur a fost atât de multă, că astăzi se mai găsesc încă ici şi colo pietre stropite de aurul răsturnat atunci din ceaunul Soarelui.

Frecară apoi ceaunul cu cenuşă, de-l făcură să strălucească aşa cum neam de neamul lui nu mai strălucise şi cititorii în stele vestiră pe pământ că strălucirea fără seamăn ce se vede pe cer e semn că iarna va fi grea şi lungă. Drept care împăraţii porniră să se războiască, gândind fiecare să-şi umple hambarele pe seama celorlalţi, iar când se-ntâmplă că iarna fu, dimpotrivă, blândă şi scurtă, douăzeci de cititori în setele fură traşi în ţeapă, ca mincinoşi şi clevetitori. Asta, ca să vezi dumneata câte-au întâmpinat bieţii oameni, numai pentru că Soarele şi băiatul nostru se puseseră să frece cu cenuşă, acolo în cer, ceaunul cel mare al Soarelui. Vorba aceea, unde dai şi unde crapă sau, cum zicea un cumătru din Prosteşti, întâmple-se ce s-o-ntâmpla, că eu toate le trag pe spuza mea...

Numai că noi să nu ne uităm vorba, dacă tot am început-o. Era acu ceaunul curat, luminat ca aurul strecurat, şi Soarele îşi întinse braţele peste ceaun.

— Ia taie-mi tu, băiete, venele – spuse Soarele, întinzând o brişcă de aur. Nu de alta, dar pe mine nu mă ţin băierele să mă

crestez singur...

Băiatul, câr că mâr, că una, că alta, că nu se poate, că n-are el inima aceea, şi Soarele nu şi nu, că să-i taie venele şi alt nimic. Dac-a văzut şi-a văzut băiatul că altminteri n-o scoate la cap, odată a înşfăcat brişca şi, harşti! s-a tăiat el la-ncheietura mâinii, de şi-a deschis cu mâna lui vinişoarele. (Tii, uita-m-ar moartea cum am uitat şi eu să vă spun: păi da, că dacă s-a scăldat el în apa de aur viu, s-a făcut şi băiatul totului tot de aur. Cum de nu, dar ce socoţi? Ehei! scaldă-te şi dumneata în ceaunul Soarelui, dacă-ţi dă mâna, şi-apoi vină de-mi povesteşte că aşa şi pe dincolo!).

Iar când a văzut Soarele că din venele băiatului se scurge în ceaun o apă de aur viu, odată s-a ruşinat de slăbiciunea lui şi, luând brişca, s-a crestat şi el la braţ, de-a-nceput a se amesteca în ceaun sângele de aur al băiatului cu sângele de aur al Soarelui. Şi iac-aşa stăteau unul de-o parte şi altul de partea cealaltă şi-şi zâmbeau şi se priveau în ochi, în vreme ce încet-încet se umplea ceaunul...

Iar când apa de aur clipoci domol în ceaunul plin-plin, îşi ridicară amândoi braţele şi pielea de aur li se lipi pe dată şi crestăturile nu li se mai văzură. Şi din ziua aceea tot ce trăieşte pe pământ, şi flori, şi dihănii, şi oameni, trăieşte pe jumătate din sângele băiatului, căruia Soarele i-a spus acolo, în cer:

— Să trăieşti, frăţioare, căci fraţi suntem de azi înainte! Du-te cu bine şi cu bine te-ntoarce. Eşti bun şi netemător şi de aceea-ţi vei mântui sora.

Şi l-a îmbrăţişat Soarele şi băiatul şi-a desfăcut aripile şi s-a avântat dincolo de bolta cerului, cale de şapte luni, şapte zile, şapte ceasuri şi şapte clipe, iar dacă a zburat voiniceşte, cum în basm se pomeneşte, a ajuns pe întinderea de nisip a Deşertului-Vorbelor-Rostite.

Cât vedeai cu ochii şi mult dincolo de ceea ce puteau ochii vedea, se-ntindea, neted ca-n palmă, pustiul. O lumină ciudată, venită de nicăieri, scălda nisipul verde ca pielea de broască, iar peste întregul cuprins al nisipului verde goneau nevăzute, se-nfruntau şi se ciocneau toate cuvintele rostite pe pământ din prima zi, toate şoaptele de dragoste, toate răcnetele de ură, toate

vaietele celor căzuţi pe câmpurile de luptă, toate blestemele, toate rugăminţile şi toate sudălmile, toate vorbele fără noimă, toate zicerile cu tâlc, strigătele copiilor nou-născuţi şi gemetele bolnavilor, poruncile-mpăraţilor, uralele soldaţilor, şi cântece de chef, şi cântece de jale, şi tot ce mai râvneşte inima matale, toate alergau de colo-colo fără odihnă, toate se-adunau într-o înspăimântătoare larmă, care-l năuci pe băiat, îl izbi cu putere de măciucă şi-l doborî pe nisipul verde ca pielea de broască...

Se năpustea noianul de cuvinte, se-nvârtejea urlând, şi măcar că larma era năprasnică, nimic nu se zărea pe-ntinderea pustie, scăldată-n lumina aceea ciudată. Şi poate că pierdut ar fi fost băiatul şi n-ar fi izbutit să se mai ridice şi s-ar fi stins acolo, prăbuşit pe nisipul verde, dacă-n cădere nu s-ar fi nimerit ca o ureche să i se-nfunde în nisip, iar în dreptul celeilalte să se afle unghia străvezie a degetului pe care i-l sărutase şoricelul cu plete de aur. Încercând să se ferească de măciuca vorbelor, băiatul îşi acoperise capul cu mâna şi aşa se potrivise ca unghia descântată să-i vină în dreptul urechii.

Şi-atunci, ca prin minune, vuietul amarnic se potoli, se limpezi şi din noianul de cuvinte se-aleseră doar cele legate de el. Îşi auzi ţipetele de copil şi auzi cântecul de leagăn al mamei; glasul tatălui se-nălţă, blând, şi-ntr-o frântură de clipă ascultă toate cuvintele pe care părinţii le spuseseră, tot ce le răspunsese, şi se bucură pentru vorbele bune, şi se căi pentru vorbele rele, şi plânse pentru toate, pentru că toate erau legate de părinţii duşi prea curând pe ceea lume.

— Mamă – strigă el printre lacrimi – unde eşti?... Tăicuţule!

Dar părinţii nu-i puteau răspunde, şi-n locul vorbelor aşteptate auzi mai departe glasul surioarei, apoi glasurile celor patru iepuri albi, apoi glasurile şoarecilor cu podoabe de aur şi argint. Apoi se făcu tăcere.

Şi plânse băiatul, aşa, prăbuşit pe nisipul verde, plânse mult şi inima i se strânse de dor şi durere. Orele treceau...

„Şopârla roşie!“ îşi aminti el deodată şi, ca de departe, auzi un glas necunoscut, un glas aspru şi hârâit:

— Dacă se va afla cineva în castelul de piatră şi va râde în vreme ce fluierul de lemn va cânta, fărâme se va face fluierul şi-n

vecii vecilor şoareci veţi rămâne!

„Iacă deci de ce nu mi-au dat şoarecii fluierul, îşi spuse băiatul. Dar cum să-mi scot sora din castel? Cum să aflu descântecul?“.

Şi, numai ce-şi rostise întrebarea, că-ndată desluşi din nou glasul aspru şi hârâit, şoptind în mare taină:

— Descântecul de piatră deschisă nu-l ştie nimeni:

Căţelul Pământului latră
Şi patru porţi de piatră
Din patru părţi cad sparte,
Ca patru toarte moarte.

Glasul se stinse, dar băiatul ştia acu ceea ce râvnise să ştie. Ca scăpat din arc se repezi la marginea Deşertului-Vorbelor-Rostite şi-şi dădu drumul în hăul de dedesubt. Aripile-l făcură să plutească lin până la bolta Soarelui, care aţâţa de zor focul sub ceaunul cu apa de aur viu.

— Ai aflat ce voiai să afli? îl întrebă Soarele.

— Am aflat, mulţumesc de-ntrebare.

— Apăi, zboară, frăţioare, sănătos şi s-auzim numai de bine!

— Cu bine, Soare, şi nu mă pomeni de rău!

Iar luându-şi rămas bun de la Soare, se-ntoarse băiatul pe Pământ, alunecând prin văzduh, se-ntoarse plutind în roate largi, ca vulturii semeţi, şi se opri în poiana din pădure.

La fel de albă şi de tăcută era piatra, la fel de verde iarba, dar parcă şi mai posomorâţi copacii bătrâni. Şi-şi ridică băiatul degetul cu unghie străvezie şi prin unghia străvezie privi în inima pietrei. Surioara lui stătea abătută într-una din cămăruţele cât un degetar, şi lacrimile i se uscaseră pe obraji şi suspina, sărăcuţa, de ţi se rupea inima.

— Ridică-te, surioară, şi te pregăteşte! îi strigă băiatul, ducând unghia străvezie la buze, şi-ndată apoi rosti descântecul de piatră deschisă:

Căţelul Pământului latră
Şi patru porţi de piatră
Din patru părţi cad sparte,

Ca patru toarte moarte.

Se auziră patru pocnituri şi din patru părţi patru găuri se căscară în piatra cea albă, iar pe una dintre ele ţâşni o făptură mică-mititică, nu mai mare decât o furnică. Numai ce ieşi însă din capcană, că prinse a creşte, şi crescu, crescu, până se făcu o fată- naltă şi mlădioasă, frumoasă ca o crăiasă, care se repezi şi-l cuprinse pe băiatul nostru, sărutându-l şi plângând de bucurie.

— Doamne, surioară, mare şi mândră-ai mai crescut! spuse băiatul, după ce se potoliră ei întrucâtva.

— Dară tu! îi întoarse fata vorba. Erai un băieţel când ne-am despărţit, şi-acu te-ai înălţat flăcău în lege...

Aşa-i, că flăcăul (ce să-i mai spunem băiat, dacă flăcău ajunsese?!), flăcăul nu ştia că lipsise şapte ani încheiaţi, că şapte ani ţinuse călătoria lui prin văzduh şi, nevăzându-şi chipul şapte ani, socotea că zburase doar şapte zile. Nici nu mai avu sora lui vreme să se minuneze de pielea care-i strălucea ca aurul că, din borta micuţă, se auzi un glas subţirel:

— Care va să zică, de mine-ai uitat cu totul?

Se-ntoarse flăcăul şi văzu în bortă capul şoricelului cu plete de aur.

— N-am uitat, şoricelule, cum era să uit? Dar abia mi-am mântuit sora... În clipa aceea poiana i se zgudui sub picioare. O grămadă de pământ sări şi căzu în lături, iar din gaura căscată ţâşni o dihanie pocită.

— Văzduhul mi-i închis – răcni dihania – şi nu te-am putut ajunge-n văzduh, dar aici, pe pământ, n-ai să-mi mai scapi, om nesocotit, care ai cutezat să mă-nfrunţi!

— Căţelul-Pământului! strigă şoricelul cu plete de aur. Fereşte-te! Flăcăul însă se înfipse bine pe picioare:

— Să mă feresc?... De ce?

— Iacă de ce! răcni Căţelul-Pământului şi, repezindu-se, îşi înfipse în gâtul flăcăului colţii ascuţiţi ca nişte gheare.

Numai că, tot atât de grabnic cum sărise, căzu îndărăt urlând de durere, căci colţii i se rupseră în pielea de aur a flăcăului. Şi ce socoţi? Doar brişca de aur a Soarelui putea cresta asemenea piele...

— Aşa? hârâi dihania. Bine! Şi cu un glas în care fierbea ura şi mânia, rosti cel mai înfricoşător descântec pe care-l ştia, descântecul de mort:

Uruie, moară de moarte,
Macină-i parte de parte!
Tu, năpârcă,
Alba hârcă
Ia-i în cârcă
Şi pe cârmă mi-o atârnă
De cârligul prins în bârnă,
Colo, unde mân şi râm,
Pe scălâmb şi rău tărâm.

Şi rosti dihania descântecul de mort, şi moara de moarte se căscă sub picioarele flăcăului, ca o râşniţă mare şi neagră. Pietrele grele uruiau învârtindu-se şi puteau măcina tot ce pofteau schimbând deopotrivă în pulbere făpturi şi lucruri.

Dar flăcăul bătu din aripile lui şi se-avântă ca de-un stânjen în văzduh, scăpând de pietrele negre ale morii de moarte. Când voi să se lase însă din nou pe iarba poienii, moara pieri din locul unde uruia şi mutându-se din nou i se căscă hulpavă sub picioare.

De şapte ori se-nălţă flăcăul în văzduh, de şapte ori încercă să atingă pământul şi tot de şapte ori îşi schimbă şi moara locul. Dacă văzu aşa, se năpusti din văzduh flăcăul, şi-apucând Căţelul-Pământului cu amândouă mâinile, îl smulse de pe iarba poienii şi se ridică odată cu dihania care se zbătea, muşca şi urla. Apoi de-acolo, de sus, se-ntoarse-n poiană, şi-n clipa când moara de moarte îşi frecă pietrele negre sub tălpile lui, zvârli Căţelul-Pământului între pietrele crunte. Pietrele scrâşniră, uruiră şi măcinară dihania, alegând praf şi pulbere din ea, iară dacă-şi isprăvi treaba, se cufundară cu moara de moarte în măruntaiele pământului, acolo de unde descântecul de mort le chemase la lumină.

Atunci flăcăul se pomeni într-o clipă înconjurat de sora lui, de şoricelul ce plete de aur, cu stea de aur în frunte şi conduri de aur în picioare, de şoarecele cu mustăţi şi barbă de-argint, cu stea de-argint în frunte, cu cizmuliţe de-argint în picioare şi cu o curea de-

argint, de care spânzura un ciucure de-argint. Şi cu toţii săreau de bucurie şi cântau, în vreme ce mustăţile de-argint ale şoarecelui cu cizmuliţe de-argint înălţau cel mai vesel cântec pe care stăpânul lor îl cântase vreodată. Şoricelul cu plete de aur se opri însă deodată şi pieri în borta micuţă, de unde se întoarse cu fluierul de lemn.

— Mai ţii minte că ai făgăduit să mă ajuţi? Iacă, rogu-te, acu poţi cânta din fluier – spuse şoricelul.

Şi-apucă flăcăul fluierul de lemn şi-l duse la buze şi suflă în el cu putere.

Pădurea suspină, aşa cum mai suspinase cândva, cu ani în urmă, în noaptea când băieţelul şi fetiţa pătrunseseră pentru întâia oară în poiană.

Şi florile de foc se aprinseră pe tulpinile de aur, şi diadema de raze înflori pe creştetul fetei, şi frunzişul îşi cântă cântecul vechi, cântecul ierbii şi-al frunzei, cântecul rădăcinii cutezătoare, cântecul vântului care răscoleşte pădurea, cântecul ploii care hrăneşte pădurea, cântecul aprig şi pătimaş, cântecul vechi. Licuricii cât oul de porumbel alcătuiră pe iarbă chipul bolţii-nstelate, taraful greierilor ţârâi pe strune subţiri, iar privighetoarea sună din pietricele de-argint şi clopoţei de sticlă. Buciumul copacilor se-nălţă şi piatra prinse-a creşte, până ce castelul de piatră se ivi în poiană. Păşind uşor, fata atinse cu fruntea una dintre cele patru porţi deschise de puterea descântecului şi nenumărate ferestre se căscară în pereţii castelului şi sticla fereştilor se polei ca aurul.

Patru iepuri albi năvăliră atunci în poiană, cei patru iepuri care purtaseră odinioară perna mare de muşchi, pe care odihnise fluierul pădurii adormite. Se plecară adânc în faţa flăcăului şi-a fetei, apoi dădură-n genunchi înaintea celor doi şoareci cu stele-n frunte.

— Cântă mai departe, flăcăule – spuse mai-marele iepurilor albi – şi, tot cântând, atinge stelele de-argint şi de aur ce lucesc pe frunţile acestor cinstiţi şoareci!

Şi-i ascultă flăcăul îndemnul şi, tot cântând, atinse steaua de-argint. Şoarecele se scutură o dată, pieri, şi-n locul lui rămase un moşneag cu stea de-argint în frunte, cu barba şi mustăţile de-

argint, cu cizme de-argint şi-o curea de-argint, de care spânzura un ciucure de-argint. Atinse flăcăul şi steaua de aur şi şoricelul se scutură şi el, pieri, şi-n locul lui se-nălţă o fată frumoasă ca visul şi ca amintirea, şi-avea o stea de aur în frunte, şi plete de aur şi conduri de aur în picioare.

Şi veniră cei patru iepuri albi lângă moşneag şi lângă fată şi-i mângâie de trei ori moşneagul şi fata de trei ori şi pieriră şi iepurii, rămânând în locu-le patru slujitori în straie de zăpadă. Doi dintre ei scoaseră din brâu două trâmbiţe de aur şi suflară în ele de trei ori.

Moşneagul luă apoi fata de braţ şi amândoi intrară-n castel, unde se aşezară pe două jeţuri, şi numai ce se aşezară că slujitorii trâmbiţară din trâmbiţe de aur, copacii buciumară din buciumele crengilor şi-o mulţime de iepuri, veveriţe, căprioare, vulpi, râşi, lupi, mistreţi şi câte încă dintre sălbăticiunile pădurii năvăliră-n poiană şi se-nghesuiră-n castel, intrând prin cele patru porţi, în vreme ce stoluri de păsări pătrundeau în castel pe ferestre.

— Mulţumescu-ţi, flăcăule! spuse atunci mai-marele slujitorilor. Poţi înceta cântarea!

Flăcăul luă fluierul de la buze, şi cum îl luă, cum se prefăcu fluierul într-un sceptru de abanos, pe care-nfloriră ghiocei de-argint.

— Vino, surioară – spuse flăcăul, apucându-şi sora de mână; şi-aşa, de mână, intrară în castelul de piatră şi-i dădură moşneagului sceptrul de abanos, cu ghiocei de-argint.

Iar moşneagul se ridică şi-i îmbrăţişă cu lacrimi în ochi.

— Cum am să vă pot vreodată mulţumi? întrebă el. Iacă, de când se ţine minte, sunt craiul sălbăticiunilor. N-am oropsit făpturile cu pene, cum nu le-am obidit pe cele cu blană. Am trăit în dreptate şi nimeni n-a avut vreodată pricini a se plânge de judecata mea. Adevăr grăiesc, prieteni? întrebă craiul.

Şi păsările şi dihăniile răspunseră-ntr-un glas:

— Adevăr grăieşti, craiule!

— Aşa am trăit noi în bună pace – urmă moşneagul – până ce Căţelul-Pământului mi-a cerut mâna fetei. Eu n-am vrut să i-o dau, că-l ştiam solomonar şi făcător de rele, şi nici fetei nu i-a plăcut. Şi

ce-avea să-i placă? Acu, nu că zic, dar l-ai văzut şi tu... Craiul oftă şi dădu din cap: atât mi-a trebuit! Mă crezi? Nici nu ştiu când a bolborosit un descântec şi-odată ne-am pomenit amândoi şoareci. „Şi şoareci veţi rămâne, a strigat Căţelul-Pământului, până ce un om s-o îndura să-ţi ia fata de nevastă!“. Cum ai văzut, mi-a schimbat castelul în bolovan, sceptrul în fluier şi slujitorii în iepuri. Cu lacrimi în ochi l-am rugat să nu ne blesteme atât de rău... Care om ar fi voit să-şi lege viaţa de un şoarece?

„Bine, a zis atunci Căţelul-Pământului. Dacă s-o găsi un suflet curat, un copil care să sufle din fluier, toate s-or face cum au fost. Dar dacă va pătrunde cineva în castelul de piatră în vreme ce fluierul de lemn va cânta, fărâme se va face fluierul şi-n vecii vecilor şoareci veţi rămâne!“. Şi-a mai şi ascuns fluierul te miri pe unde – c-au trecut ani şi ani de zile până să-l afle slujitorii mei de credinţă...

— Lasă, tăicuţule – spuse atunci fata cu părul de aur – destul am plâns şi-i timpul să mai uităm de rele!

— Zău aşa, craiule! întăriră şi sălbăticiunile. Mai bine cântă-ne ceva, că tare multă vreme a trecut de când nu te-am mai auzit...

Şi râse craiul şi-şi ciupi strunele mustăţilor de-argint, şi-n castelul de piatră se-nălţă un cântec vesel, pe care-l cântară şi păsările cu pene, şi fiarele cu blană.

Iar ce-a fost mai încolo nu-i greu de ghicit, că moşneagul lăsă locul de crai flăcăului şi-i dădu şi mâna fetei cu plete de aur care, pe câte ştiu, n-a avut nimic împotrivă, ba după câte spun unii şi alţii ar fi avut multe de zis dacă nu i-ar fi dat-o. Cât despre sora flăcăului, nu-i duceţi grijă, că i-au găsit şi ei un mire pe măsură. Şi-au rămas cu toţii în castelul de piatră, unde am veşti că au trăit atât amar de vreme, că parcă-parcă-aş crede că mai trăiesc şi azi. Dar sigur nu-s, de ce să mint? N-am mai dat pe la ei cam de când bunicul juca leapşa pe ouate şi de când bunica se purta cu cozi pe spate... Măi, tu, cela cu ochi mari! Ia dă tu o fugă până la castel şi vin’ de ne spune ce-ai aflat în el!

Mustăţile fără pereche

Ala-bala portocala, uite cum îi socoteala: pe vremea când frunza dădea flori, şi floarea rădăcini, toate arătau altminteri, vezi bine, numai mustăţile erau tot mustăţi. Şi-apăi, cică trăia pe-atunci un ostaş, care mi se purta cu platoşă lucitoare, cu pinteni zornăitori, c-un săbioi cât toate zilele şi cu-o pereche de mustăţi straşnice din cale-afară, şi-atât de ţeapăn răsucite-n sus, că din pricina lor ostaşul nici nu-şi mai putea pune chipiul, Pricepi, dumneata? Dacă l-ar fi pus, vârfurile mustăţilor i-ar fi săltat chipiul de-o palmă şi de bună-seamă că lumea s-ar fi prăpădit de râs. Dar ostaşul fără chipiu e ca Făt-Frumos fără bidiviu...

Pe unde mergea, pe unde se-arăta, pentru ostaş era tot un drac, că oamenii odată-l întrebau:

— Ce fel de ostaş ăi fi, de umbli fără chipiu? şi, auzindu-le vorbele, ostaşul nostru se-amăra că-n loc să se mire de mustăţi n-aveau cu toţii ochi decât pentru blestematul de chipiu.

Dar, să-şi jertfească mustăţile, iar nu se-ndura.

Acu, se cuvine să ştii că ostaşul nu mai era flăcău. Îmbătrânise la oaste şi-n toată vremea cât slujise nu trăsese măcar o dată din teacă săbioiul lui cât toate zilele, că-n anii aceia – cum, necum – se nimerise pace.

— Of, ce mai duşmani m-aş fi priceput să tai cu sabia! îşi spunea el uneori. I-aş fi sfârtecat ca pe altă aia! Dar n-am avut noroc, asta-i... Dacă aveam noroc, cu mustăţile mele ajungeam pe puţin ghinărar, şi-atunci aş fi poftit eu să-l văd pe neobrăzatul căruia i-ar mai fi dat mâna să mă-ntrebe de chipiu. Cine se pune-n vorbă cu ghinărarii cei mari?... În vreme ce de-un biet ostaş râd până şi curcile...

Numai că dacă-şi spuse de multe ori asemenea vorbe, se pătrunse şi mai bine ostaşul de adevărul lor şi-atunci, adunând bruma de bănuţi pe care şi-o pusese deoparte, se duse la un croitor şi-i porunci un strai de ghinărar. Îşi puse apoi straiele cele mândre şi-o porni ţanţoş pe uliţă, fără a privi nici în dreapta, nici în stânga, către oamenii care se grăbeau să-i facă loc.

Aşa ajunse la palatul regelui, unde straja bătu din călcâie, răcnind cât putu: „Să trăiţi!“ şi-l lăsă să treacă.

— Vreau să-l văd pe rege – spuse ostaşul când un dregător îi ieşi înainte.

— Îndată, domnule ghinărar – se ploconi acela şi, ducându-se glonţ la rege, îi vesti sosirea unui falnic ghinărar.

— Să poftească – spuse regele, aşezându-se pe scaunul lui şi potrivindu-şi în grabă coroana.

Atunci uşile se dădură în lături şi ostaşul se apropie.

— Ghinărare, fii bine venit!

— Să trăieşti, mărite rege!

— Ei, ce veste-poveste? întrebă regele, neputându-şi lua ochii de la mustăţile cele straşnice ale oaspelui.

— Apăi, de-ale noastre, ostăşeşti...

Îl pofti regele să şadă, iar ostaşul ghinărar prinse a grăi:

— Vin tocmai din ţări îndepărtate şi tare mă prinde mila de

slăbiciunea oştii regeşti. Păi, ştii dumneata că eu singur, aşa cum mă vezi, aş fi în stare să-ţi bat oştirea, ca pe-o nimica toată?

— Vai de mine! se înspăimântă regele.

— Chiar aşa!... Dar zi mai bine: noroc că am sosit la vreme!

— Nu mă lăsa, ghinărare! se rugă regele. Ştii, eu n-am purtat războaie, că am fost prins, ba cu ţuiculiţa, ba cu jocurile, aşa că la războaie nu mă pricep neam...

— Mie-mi spui? oftă ostaşul.

— Domnule dregător – şopti regele către mai-marele sfetnicilor. Văzuşi ce mustăţi are ghinărarul? E de bună seamă un viteaz cum rar întâlneşti, trecut prin ciurul şi dârmonul a sumedenie de războaie şi numai bun să-l tocmim căpetenie a oştii noastre...

— Gând la gând cu măria ta – şopti şi mai-marele sfetnicilor. Nu cumva să-l scăpăm din mână... Numai când îi privesc mustăţile şi simt un fior pe şira spinării!

— Hai, rămâi la noi, ghinărare – vorbi atunci regele. Aşa căpetenie de oşti mi-am dorit de când mă ştiu...

— Eh, fie! De hatârul dumitale – răspunse ostaşul.

Şi rămase la palat, unde i se dădu locuinţă pe cinste. Se lăfăia el acu în straiele-i de ghinărar şi cât era ziulica de mare îşi plimba platoşa strălucitoare, zornăia din pinteni, se sprijinea în sabie şi-şi potrivea mustăţile cele straşnice.

Cât despre chipiu, cine să-l mai întrebe de chipiu pe-un ghinărar falnic şi semeţ de te vâra-n răcori?

Mânca la masă cu regele şi regele se-ncredinţă că avea de-a face cu un ghinărar cât se poate de iscusit în meşteşugul lui războinic. Atât de aprig se năpustea asupra purcelului fript, că numai gândind ce-ar fi păţit niscai duşmani aflaţi în locul fripturii de pe masă, şi-şi zâmbea regele în barbă; şi rostogolea priviri atât de fioroase când năvălea asupra butiilor de vin, încât nu putea să nu te prindă mila pentru bietul duşman care i-ar fi-ncăput în gheare. Faima ghinărarului se răspândi astfel în ţară şi oamenii vorbeau pe seară despre faptele-i războinice, lăudându-i mustăţile vitejeşti.

Iar dacă se mai întremă oleacă, se apucă ghinărarul de-adună oastea ţării pe câmpul de la marginea târgului. Nu se

temea că l-ar putea recunoaşte vreo cătană, căci cei din leatul lui muriseră sau se răspândiseră pe la casele lor, isprăvindu-şi slujba.

— Sunteţi nişte strâmbi! Nişte năzgâmbi! îşi începu ghinărarul cuvântarea şi vorbi multă vreme despre nepriceperea ostaşilor, care-l ascultau minunându-se şi neputându-şi lua ochii de la mustăţile lui fără pereche.

Atâta le vorbi, că oamenii, puşi să stea smirna, simţiră cum amorţesc şi-ncepură să se lase ba pe un picior, ba pe celălalt, de se legănă în scurtă vreme întreaga oştire, ca o mare bătută de vânt. Iar ghinărarul vorbea şi vorbea şi, tot vorbind, se-ntreba de ce se leagănă oştirea.

Dacă se-ntrebă ce se-ntrebă, odată-i trecu prin minte că toată oastea regelui se clatină pentru că ostaşii trăseseră la măsea.

— Aşa? răcni el. V-am prins, strâmbilor şi năzgâmbilor ce sunteţi... Drepţi! La poruncă, să sufle către mine tot ostaşul, ca să văd care-ai băut. Un, doi, trei... Suflaţi!

Şi suflară la poruncă toţi ostaşii, iar dacă suflară stârniră din miile lor de piepturi un vânt care se năpusti asupra ghinărarului şi-l ridică de la pământ, cât ai clipi. Şi nu mai apucă, bietul, să strige nici pâs, că se pomeni în văzduh.

Înspăimântat, închise ochii şi-şi auzi mustăţile cele straşnice zbârnâind ca două cozi de zmeu...

„Ce-ntâmplare! Vai de capul meu de ghinărar“, îşi spuse viteazul.

Şi tot zbura, zbura ca o ghiulea, zbura peste păduri şi peste ape, zbura peste târguri, iar mustăţile-i zbârnâiră atât de aprig, că oamenii dădeau buzna, ţâşnind din case înspăimântaţi. Şi-aşa zbură trei zile şi trei nopţi, până ce vântul începu să piardă din putere. Ghinărarul mai zbura şi-acu, dar din ce slăbea vântul, dintr-atât cobora, până se pomeni deasupra unei cetăţi întinse. Mai zbură oleacă şi-odată se opri cu fruntea la picioarele zidului.

Şi, să vezi acu a naibii întâmplare, că zidul lângă care zăcea ghinărarul era tocmai zidul unui palat împărătesc. Purtat de vântul stârnit din piepturile ostaşilor săi, ghinărarul zburase dincolo de hotarele regelui şi se oprise taman în cetatea de scaun a împăratului din ţara vecină!

Acolo murise, pasămite, împăratul bătrân, care uitase de războaie, şi se-nălţase-n scaun feciorul lui, un zurbagiu cu mintea dusă numai la rezbel, la jaf şi la măcel.

Într-o clipă se strânseră atunci oamenii din cetate, care urmăriseră cu sufletul la gură zborul ghinărarului. Straja se repezi, îl legă burduf şi-l duse pe sus, lepădându-l la picioarele tânărului împărat.

— Ce-i asta? întrebă împăratul.

— Ceva ce zbârnâie şi zboară – dădu răspuns straja.

Se apropie împăratul şi, dacă cercetă bine-aminte, se lumină la faţă.

— D-apăi proştilor şi nepricepuţilor – râse luminăţia sa – nu vedeţi voi că acesta-i ghinărarul cel mare al regelui din ţara vecină? Priviţi-i straiele, priviţi-i mustăţile...

Priviră cei din încăperea împărătească, priviră la straie, priviră la mustăţi, şi-ntr-un glas strigară:

— Aşa-i! E ghinărarul regelui. De ce-o fi venit?

— Tare mai sunteţi proşti! zise împăratul. A venit să iscodească, afurisitul! O fi prins regele de veste că vrem să-i călcăm hotarul şi l-a trimis pe cel mai viteaz ostaş, să afle ce şi cum...

Auzind una ca asta, se minunară cu toţii de vitejia ghinărarului şi se cam şi înspăimântară oleacă.

— Cumplit viteaz! şopti un dregător, înfiorându-se. A intrat el, aşa, de bunăvoia lui, în gura lupului...

— Drept care se cuvine să-l cinstim ca pe-un ghinărar de seamă, întări şi împăratul. Dezlegaţi-l!

Şi se repeziră cu toţii să-l dezlege şi-l aşezară cu băgare de seamă pe-o laviţă şi-i potriviră sub cap o pernă moale.

— Smirna! răcni atunci ghinărarul, venindu-şi în fire, şi glasul îi sună atât de dârz, încât toţi cei din încăpere, de la strajă şi până la-mpărat, bătură din călcâie.

Doar că bietul ghinărar vorbise ca din somn. Că deschizând ochii şi văzându-se întins printre atâţia oameni necunoscuţi, îmbrăcaţi care mai de care-n haine scumpe, odată se-nspăimântă.

— Unde mă aflu? întrebă el, buimăcit.

— Printre prieteni, viteazule – răspunse împăratul.

Ghinărarul îşi pipăi cucuiul din frunte (că, oricât îi era de tare capul, zidul de care se izbise fusese totuşi mai tare, ca un zid de piatră ce se afla), îşi pipăi mustăţile şi le găsi frânte, atârnând jalnic. O lacrimă luci atunci în ochii lui.

— Nu plânge, viteazule – rosti împăratul, înduioşat. Te afli, ce-i drept, în ţară străină, dar îţi preţuim cu toţii bărbăţia şi ne vom purta cu tine cum te porţi cu un viteaz fără pereche. Spune, ai vreo dorinţă? Cuvântul meu împărătesc stă chezăşie că ţi-o vom îndeplini, pe cât ne stă-n putere.

Iar auzindu-i vorbele se linişti ghinărarul şi pricepu că acela-i împăratul.

— Întâi şi-ntâi, împărate, voi să văz un bărbier, zise el.

— Straşnic om! şopti dregătorul care se mai înfiorase o dată.

— De fier! şopti un altul.

— Să vină bărbierul meu împărătesc! porunci împăratul. Şi, cât ai bate din palme, bărbierul se şi-nfăţişă.

— Mi s-au frânt mustăţile, îi spuse ghinărarul, iar bărbierul răspunse scurt:

— Am înţeles!

Şi-unde nu se-apucă el să le ungă, să le oblojească şi să le răsucească, şi le unse, le-obloji şi le răsuci, până le făcu să stea din nou drepte ca nişte suliţi.

— Minunate mustăţi! strigă atunci bărbierul. Mi-e sufletul atât de plin de bucurie c-am fost găsit vrednic să le ating cu păcătoasele astea de mâini ale mele, încât... încât...

Dar glasul i se frânse. Lacrimi de fericire curgeau din ochii vrednicului bărbier.

— Îţi mulţumesc, băiete – spuse cu bunătate ghinărarul. Pe loc repaus!

— Măria ta, lasă-ţi mustăţi – se rugă cu lacrimi în ochi bărbierul.

Priveşte chipul acestui mare ghinărar şi spune dacă vitejia nu-i scrisă pe aprigele-i mustăţi! De ce să n-avem şi noi asemenea cinste? De ce să nu ne putem mândri şi noi cu mustăţile luminăţiei tale?

Împăratul căzu pe gânduri, ceea ce văzând, bărbierul scoase de sub haină o chitară şi, înghiţindu-şi lacrimile, voi să cânte

Cântecul de laudă a mustăţilor, care-ncepe, după cum fiecine ştie:

Bărbatul cu mustăţi
Slăvit e prin cetăţi...

— Lasă – îl întrerupse însă împăratul. Am să mă mai gândesc... şi-i făcu semn să iasă. Iar dacă ieşi bărbierul, împăratul se-ntoarse către ghinărar:

— Ascultă, ghinărare – spuse el. Regele tău te-a trimis aici să iscodeşti...

— Aşi!

— Nu tăgădui! Eu n-am să te pedepsesc, că-mi sunt dragi vitejii. Iar ca să vezi cât te cinstesc, iacă, te fac mai-marele oştii mele! Pentru-nceput, vom năvăli peste craiul din miazăzi. Cu regele tău ne-om răfui apoi...

Bietul ghinărar se uită la cei din încăpere şi nu-ntâlni decât căutături războinice.

— Du-ne la luptă, ghinărare! strigară dregătorii, iar împăratul întrebă:

— Ei, te-nvoieşti?

— Ce să fac? spuse ghinărarul. Am să vă duc... Dar mai întâi să ne-aşezăm la masă!

Şi se-ntinse atunci o masă ca acelea şi mâncară cu toţii şi băură cu toţii, iar în zori porniră la luptă. Călărea ghinărarul pe-un cal alb şi atât era de ameţit, că se legă de şaua calului, ca nu cumva să cadă şi să se facă de râs şi de batjocură.

— Cum o să luptăm? întrebă împăratul, dacă ajunseră la hotarul craiului de miazăzi.

— În draci! răspunse atât de vitejeşte ghinărarul, încât, privindu-i mustăţile, hotărî pe dată împăratul să-şi lase şi el mustăţi, ca măcar să pară neînfricat, dacă firea nu-l dăruise cu vitejia ghinărarului.

Şi oastea cotropi ţara craiului şi oamenii-şi părăsiră casele, în vreme ce ostaşii jefuiau şi dădeau foc, că se mânie de-a binelea norodul acela şi se găti de luptă.

Sosi şi ziua când oştile se pomeniră faţă-n faţă.

— În sfârşit! strigă împăratul şi trase spada.

Ghinărarul voi să-şi scoată şi el din teacă săbioiul cât toate zilele, de care nu se folosise niciodată, dar trase o dată, trase de două, trase de nouă ori... Zadarnic. Ruginise, pesemne, într-atât amar de ani cât nu văzuse lumina şi nici o putere din lume n-ar fi dovedit să-l scoată din teacă.

Dacă văzu aşa, răcni ghinărarul:

— Săbiile-n teacă! şi, în frunte cu împăratul, ostaşii-şi vârâră săbiile-n teacă.

— Are-un plan straşnic! şoptiră dregătorii. Vom câştiga lupta fără-a scoate măcar săbiile din teacă...

Iar ghinărarul îşi întinse dreapta şi grăi potolit:

— Vezi smârcurile de colo, împărate?

— Le văz.

— Iacă de unde-l vom izbi pe duşman.

— Din smârcuri? se nedumeri împăratul. Păi au să ne-nghită smârcurile!

— Cine-i ghinărar aici? Eu sau tu? se mânie ghinărarul. Dacă te temi, întoarce-te la palat şi nu-ncurca locul...

Şi mustăţile i se ridicară atât de ţanţoş, că nu mai cuteză împăratul să-i întoarcă vorba. Cum să-l înveţe el pe-un ghinărar hârşit, care trecuse printr-atâtea zeci de războaie?

Şi-apăi, la porunca ghinărarului, întreaga oştire, în cap cu împăratul, se năpusti, trecând pe dinaintea mai-marelui ei şi, răcnind cu sete, se-nfundă în smârcuri. Şi se-mpotmoliră acolo şi cai şi oameni, ceea ce-l făcu pe ghinărar să se repeadă şi el, strigând de se cutremura văzduhul:

— Înainte, strâmbilor! Ce staţi, năzgâmbilor?... Vă arde de joacă?

Dar smârcurile-i şi-nghiţiseră oştirea, iar calul lui prinse a se cufunda şi el.

— Săriţi! Ajutor! răcnea acu ghinărarul, holbându-şi ochii pe cât putea de tare.

Norocul i-a fost că, dacă se trezi la fund, calul lui călcă peste trupurile celor înainte înghiţiţi de mâl şi ghinărarul nu se afundă de tot. Îi rămăsese la faţa smârcului capul, iar peste capul acela văzu craiul din miazăzi (care privise cu mirare la toate), văzu înălţându-se perechea de mustăţi, straşnice din cale-afară.

— Asemenea mustăţi nu poate avea decât un mare viteaz, spuse craiul. E păcat să-l lăsăm să piară...

Iar dacă-i auziră vorbele, se repeziră doi ostaşi călări şi, cum făcură, cum nu făcură, izbutiră să prindă două frânghii de mustăţile ghinărarului şi-apoi, dând pinteni cailor, îl traseră de mustăţi, îl traseră cu cele două frânghii şi-l scoaseră din smârc...

— E un ghinărar! strigă ghinărarul craiului din miazăzi, privindu-i straiele, cam feştelite, ce-i drept...

Dar craiul se uită lung, lung, ca cel scăpat din smârc şi, minunându-se foarte, grăi:

— Ian ascultă, ghinărare cu mustăţi! Nu eşti tu ghinărarul regelui?

— Sunt – răspunse acela.

— Ei, brava, acu mai vin şi eu de-acasă – râse craiul. Ai ştiut că ticălosul de-mpărat râvneşte să-ţi izbească regele şi-atunci i-ai câştigat încrederea, l-ai făcut să-ţi dea oastea pe mână şi l-ai înecat, cu oaste cu tot... Aşa-i?

Buimăcit, ghinărarul clipi de câteva ori şi răcni:

— Aşa, numaidecât aşa!

Iar toţi dregătorii craiului din miazăzi îi lăudară vitejia şi isteţimea fără seamăn, scrise pe mustăţile-i ţanţoşe, îl lăudară până într-atât încât ghinărarul craiului înverzi de ciudă. Pricepi dumneata, n-apucase bietul să ucidă nici un ostaş şi-l durea inima că celălalt avusese norocul să piardă ditai oaste, ba încă şi c-un împărat în frunte...

Aşa se potrivi că-şi împlini craiul moşia cu cea a împăratului, treabă ce-l bucură foarte, iar ghinărarul ieşi basma curată din tărăşenia aceea. Ba îl mai şi încărcară slugile craiului cu daruri scumpe şi-l petrecu oştirea cu alai până la hotar, unde-l aștepta regele cu dregătorii lui.

— Viteazule – spuse regele, îmbrăţişându-l de faţă cu toţi dregătorii. M-ai scăpat de-mpăratul duşman şi pentru asta frate ai să-mi fii până la moarte...

Şi se-nturnară cu toţii la palatul regelui, unde se puseră pe-un chef de i se duse vestea şi unde ghinărarul bău şi bău, mâncă şi mâncă, până căzu sub masă. Iar faima mustăţilor lui se-mprăştie în lume şi, dacă aflară de vitejia ghinărarului, nu mai

cutezară nici craii, nici împăraţii să calce hotarul regelui, iar ghinărarii pământului îşi lăsară cu toţii mustăţi de-un cot, să se vadă de departe că-s viteji de tot.

Şi-apăi ghinărarul trăi atât de bine, că-l aflai mai toată vremea pe sub mese. Şi-aşa o duse el cât o mai duse, până într-o seară când căzu sub masă, căzu şi nu se mai sculă. Şi-l plânse regele, îl plânse cu lacrimi fierbinţi şi puse de-i turnă chipul în aramă, ca să rămână de pomină până-n zilele noastre. Chipul acela se-nalţă şi azi în grădina palatului regesc, iar vrăbiile poposesc pe sfârcurile mustăţilor de-aramă, ciripind între ele:

— Cip-cip, prost să fii, noroc să ai şi numai de proşti să dai!

Şi-apoi, ala-bala portocala, asta fuse toată socoteala...

Marinarul fără teamă

Şi-a mai fost printre oamenii cei mulţi ai pământului, a fost odată un marinar fără teamă, care colindase toate mările, gustase din toate furtunile şi-mblânzise sub talpa corăbiei toate talazurile câte vitregiile vremurilor i le deşteptaseră în cale... Hei, ce mai marinar fusese! Şi-l smulgeau căpitanii din mână, că tare pofteau să-l vadă stăpânind roata cârmei pe corăbiile lor, încredinţaţi că dacă marinarul e acolo, ei se pot întinde şi dormi neîntorşi. Dar,

iacă, trecuseră anii gonind ca valurile înspumate, iar marinarul fără seamăn, cu-o ancoră albastră pe braţul stâng, cu-o inimă albastră pe braţul drept şi cu două sirene albastre adormite pe piept, marinarul fără seamăn se-mpuţinase parcă, şi era acu un moşneguţ fără putere. Căpitanii vestiţi care şi-l smulgeau din mână odinioară dormeau demult în sicrie, dormeau neîntorşi, aşa cum dormiseră în anii când el stăpânea roata cârmei pe corăbiile lor şi nimeni, nici măcar căpitanii care căutau marinari fără teamă, nimeni nu-şi mai amintea de marinarul ce colindase toate mările şi gustase din toate furtunile, nimeni nu-l lua în seamă şi nu-i arunca o privire.

Stătea bietul moşneguţ zile şi săptămâni de-a rândul la malul mării, cu ochii la corăbiile falnice care soseau şi plecau, şi numai privindu-le putea spune peste ce mări plutiseră şi cum le fusese călătoria. Dar cui să-i spună? Şi-n nepăsarea căpitanilor, în forfota marinarilor, moşneguţul strivea în gene câte o lacrimă, sărată, aidoma unui strop din mările sărate pe care le cutreierase cândva...

Dar într-o seară, cum sta la malul mării, moşneguţul simţi că inima-i zvâcneşte ca-n anii depărtatei tinereţi. O corabie albă se oprise în dreptul lui şi el o privi cu dragoste, dezmierdându-i parcă lemnăria, odgoanele şi pânzele. La prova, cioplit într-un trunchi de stejar, un cap de femeie cu plete lungi se legăna, oglindindu-se-n valuri.

— Draga de ea! şopti înfiorat moşneguţul.

— Chiar aşa – spuse careva lângă el. Ai ochi buni, moşule! E „Draga de ea“, care vine tocmai din ţara lui Por-Împărat şi pleacă mâine din nou...

Vai, nu mai era nevoie să-l încredinţeze vecinul! Pe „Draga de ea“ îşi începuse marinarul ucenicia şi, măcar că anii trecuţi îl însemnaseră, corabia era tot mândră, tot albă ca-n vremea apusei tinereţi. O sorbea din ochi moşneguţul şi inima-i bătrână-i bătea, îi bătea...

Şi-ncet, încet, iacă se potoli zarva din jur şi toţi cei de pe corabie coborâră pe uscat să-şi îmbrăţişeze femeile şi copiii. Ca fermecat, moşneguţul privea mai departe corabia cea albă şi amintirile-l purtau în trecut.

— O, marinarule – părea că şopteşte „Draga de ea“ – o, marinarul meu fără teamă, cu-o ancoră albastră pe braţul stâng, cu-o inimă albastră pe braţul drept şi cu două sirene albastre adormite pe piept... Pe unde ai zăbovit în toţi anii aceştia şi cum de-ai putut să mă dai uitării? Vino, marinarul meu fără seamăn, apropie-te, marinarul meu...

O nouă lacrimă luci în ochii marinarului şi ca-ntr-un vis se auzi grăind:

— Nu te-am uitat, corabie albă, cum aş fi putut să te uit? Priveşte, suntem iar împreună... şi, vorbind aşa, fără să ştie cum, se pomeni pe puntea lustruită de valuri.

Atunci îngenunche şi-şi lipi buzele de lemnul catargului, pe care-n atâtea rânduri se căţărase, vestind cu glas înfiorat tovarăşilor: „Pământ! Se zăreşte pământ!“.

„Draga de ea“ i se legăna sub picioare şi moşneguţul rămase multă vreme cu urechea aţintită părându-i-se că aude poruncile ce răsunaseră cândva pe puntea acu pustie, că desluşeşte mugetul mărilor şi răcnetele vântului...

Aşa, furat de amintiri, îl prinse răsăritul.

Şi moşneguţul se trezi atunci din visare şi se înspăimântă pentru întâia oară în lunga-i viaţă, se înspăimântă marinarul fără teamă la gândul că va trebui s-o părăsească pe „Draga de ea“.

— Nu, nu – strigă el, zvârlind priviri rătăcite în jur – n-am să mai cobor niciodată!

Şi, cum cunoştea corabia ca nimeni altul. se ascunse undeva, în tainiţele ei şi aşteptă.

Curând auzi paşii marinarilor ce suiau pe punte, le ascultă glasurile, şi nu trecu mult că lanţul ancorei scrâşni, iar „Draga de ea“ ieşi în larg, cu pânzele întinse. Atunci mirosul sărat al mării se strecură în fiece cotlon al corăbiei, atunci valurile începură să plescăie şi vântul să şuiere, iar moşneguţul nu se mai putu stăpâni şi, îmbătat de glasurile mării, năvăli pe punte, răcnind ca un bătrân lup de mare:

— Înainte, flăcăi!... Nouăzeci şi nouă de fulgere şi nouă sute nouăzeci şi nouă de uragane!... Hei-rup!

Marinarii se strânseră îndată ciopor şi căpitanul se răsti mânios:

— Ce-i cu tine? Ce cauţi pe „Draga de ea“?

Trezit din beţie, moşneguţul clipi nedumerit, privind în jur.

— Eu – spuse el – eu sunt marinarul fără teamă...

— Aşa? se răsti căpitanul. Zvârliţi-l în mare! N-am nevoie de moşnegi pe punte!

Şi gata erau marinarii să-i împlinească porunca, îl şi apucaseră vreo doi, când un glas lin se înălţă, împletindu-şi vorbele cu cântecul mării şi-al vântului:

— În lături! spunea glasul cel lin. Cine cutează să se atingă de marinarul meu fără teamă, cu-o ancoră albastră pe braţul stâng, cu-o inimă albastră pe braţul drept şi cu două sirene albastre adormite pe piept?

Marinarii se opriră, înspăimântaţi, iar căpitanul şopti, apucându-se de odgonul de lângă el:

— „Draga de ea“! Vorbeşte „Draga de ea“...

— Încă niciodată nu i-am auzit glasul – spuse un marinar tânăr, îngălbenindu-se la faţă ca şofranul.

Atunci marinarii se dădură în lături şi căpitanul îngăimă:

— Bine, rămâi.

— Mulţumesc, corabie albă – spuse moşneguţul, şi din clipa aceea i se îngădui să umble slobod unde poftea, ba să mai şi dea o mână de ajutor cârmaciului.

Şi-apăi pluti „Draga de ea“ pe Marea Neagră, pe Marea Roşie şi pe Marea Galbenă, dar când ajunse pe Marea Verde se stârni o furtună cumplită. Marinarul fără teamă ţinea de astă dată roata cârmei, căci primejdia era mare şi căpitanul se încredinţase că numai moşneguţul i-ar fi putut scăpa. Valurile cât munţii năvăleau şi-l împroşcau, în vreme ce vântul îi biciuia faţa şi grindina răpăia ca o mie de mii de tobe. Iar „Draga de ea“ asculta de îndemnul cârmei şi, încordându-şi puterile, înfrunta urgia.

Fiece val era un braţ al mării, care izbea năprasnic şi, iacă, un braţ mai dibaci decât toate celelalte apucă deodată catargul şi-l frânse ca pe un fir de trestie.

— Vai! gemu catargul, prăbuşindu-se în apa clocotitoare, care-l făcu fărâme.

— Aşa, aşa! urla marea. Nu vă lăsaţi!

— Nu-i nimic – spuse însă moşneguţul fără teamă – am mai

biruit eu marea şi fără catarg...

Auzind una ca asta se mânie marea şi prinse-a şuiera şi-a blestema straşnic. Un alt braţ i se întinse şi, cât ai clipi, braţul smulse hoţeşte cârma.

— Marinarule! — strigă deznădăjduită „Draga de ea“.

— Nu-i nimic, nu-i nimic – o îmbărbătă moşneguţul, deşi i se strânsese inima.

Ce-i o corabie fără cârmă? O corabie fără cârmă nu mai e nimic, e o biată coajă de ou. Şi, măcar că moşneguţul ştia tare bine că fără cârmă nu se mai poate face vreo ispravă, nu-şi pierdu firea şi se rugă de „Draga de ea“:

— Ascultă-mă, corabie albă, ascultă-mă şi nu te teme, că are să fie bine... Ce nevoie avem noi de cârmă? Nu ne înţelegem noi şi fără ea?... Hai, binişor înainte!

Aşa-i vorbi moşneguţul fără teamă şi „Draga de ea“-l ascultă, silindu-se să-i împlinească sfatul. Furtuna însă se-nteţea şi marea râdea în hohote:

— Ha-ha, am s-o înghit pe „Draga de ea“! Am s-o strivesc, s-o răsucesc, s-o risipesc... N-are să mai rămână aşchie pe aşchie! Pe ea, vântule! Ciocăneşte-o, grindină! Răstoarn-o, valule!

— Auzi? Auzi ce spune? striga înspăimântată „Draga de ea“. Vai, marinarul meu fără teamă!...

— Nu te teme, corabie albă, nu te teme... Ia-o frumuşel la dreapta... aşa... Am scăpat noi de multe furtuni, avem să scăpăm şi de astă dată...

Aşa-i vorbea moşneguţul fără teamă şi „Draga de ea“-l asculta şi marea fierbea de ciudă că n-o poate răpune.

— Hai – scrâşnea marea – dacă nu-l aveai pe marinarul fără teamă, demult îţi făceam eu seama... Dar lasă, nici aşa n-ai să-mi scapi! şi răcnea, şi râdea şi fluiera, şi se zbuciuma, încercând să-i vină de hac.

Marinarii toţi, în frunte cu căpitanul, se pitiseră în ungherul cel mai ferit şi-acolo aşteptau tremurând, căci neam de neamul lor nu pomeniseră atât de crâncenă furtună; iar moşneguţul rămăsese singur, îmbărbătând-o pe „Draga de ea“. Dar marea, care se vedea la un pas de izbândă, porunci vântului să facă ce-o

şti şi ce n-o şti, numai să-i trimită corabia la fund. Şi vântul se năpusti cu nouă puteri şi se înverşună atât de cumplit, că „Draga de ea“ nu mai izbuti să urmeze sfaturile moşneguţului. Vântul o împingea când înainte când înapoi, pentru ca s-o târască apoi fără veste. Se străduia „Draga de ea“ să i se împotrivească, şi când socotea că izbutise, vântul viclean o împingea pe neaşteptate, jucându-se cu ea ca pisica cu şoarecele.

O zi, o noapte şi încă o zi se încăpăţână vântul să-i vină de hac, iar dacă marinarul fără teamă n-ar fi ajutat-o cât de cât, vezi bine că „Draga de ea“ şi-ar fi găsit sfârşitul. Aşa însă, după o zi, o noapte şi încă o zi, vântul osteni din cale-afară şi, dându-se bătut, îşi luă tălpăşiţa, cu coada-ntre picioare. Spumegând de ciudă, marea îşi luă şi ea gândul de-a nimici corabia şi adormi pe nisipul ei galben, somn greu şi lipsit de vise...

— O, marinarul meu cu-o ancoră albastră pe braţul stâng, cu-o inimă albastră pe braţul drept şi cu două sirene albastre adormite pe piept, cum ţi-aş putea vreodată mulţumi? şopti „Draga de ea“, sfârşită de puteri.

— Nu-mi mulţumi, corabie albă – spuse însă moşneguţul. Aşteaptă până-n zori, să vedem pe ce meleaguri am ajuns...

Şi nici nu ştia bietul ce bine grăise! Că numai ce răsări soarele şi înţelese că furtuna-i târâse cale lungă să le-ajungă şi că se aflau pe-o mare pe care talpă de corabie nu mai călcase nicicând. Căci marea aceea era alcătuită din nenumărate boabe străvezii, care luceau unele pe lângă altele, foşnind ca nişte mărgăritare.

În clipa aceea prinse a se sui pe punte un bătrân încovoiat de ani, purtând veşminte de căpitan, din care rămăseseră doar zdrenţe. Marinarul fără teamă îl privi cu mirare, şi nu apucase să-şi vină în fire, când văzu suind după acesta un bătrânel cu barba colilie, apoi un moşneag falnic, apoi un bătrân care se sprijinea anevoie într-un toiag, apoi altul, şi altul, şi altul, o ceată întreagă de moşi slăbănogi, târându-se ca vai de lume, în zdrenţele ce le acopereau trupurile şubrede. Şi, privindu-i uluit, înţelese că erau căpitanul şi marinarii care ieşeau acum din cotlonul cel mai ferit al corăbiei, unde se pitiseră în vremea furtunii.

— Vai, vai, vai – se-nălţă atunci glasul „Dragei de ea“ – ,

furtuna ne-a târât pe Marea-de-Lacrimi!

Pricepi? Tot amarul şi toată durerea lumii se adunase acolo unde se strângeau toate lacrimile plânse de oameni, de când oamenii plângeau pe pământ, şi nimeni nu putea trece peste Marea-de-Lacrimi fără a îmbătrâni, simţind pe umeri jalea omenirii întregi. Iar corabia moşnegilor luneca încetişor peste Marea-de-Lacrimi, în care lacrimile lor se adăugau lacrimilor plânse de veacuri...

Marinarul fără teamă fusese bătrân şi nu mai îmbătrânise, căci lacrimile nu pot îmbătrâni o inimă vitează şi era singurul în stare să se mişte, ca unul deprins cu bătrâneţea. Ceilalţi însă, zăceau pe punte, vlăguiţi şi sleiţi de puteri.

— Nu vă lăsaţi copleşiţi – le spunea marinarul. Priviţi-mă, eram bătrân şi-nainte...

Dar tovarăşii lui nu aveau putere nici să-l privească. Şi corabia luneca pe Marea-de-Lacrimi, luneca, şi din ce luneca, dintr-atât îmbătrâneau cei întinşi pe punte, de-ajunseseră să se-nfăşoare în şuviţele cărunte ale bărbilor şi-n mantalele pletelor, care le măturau puntea.

— Corabie albă – spuse atunci marinarul fără teamă – hai să scăpăm de pe marea asta, că ne pier tovarăşii cu zile!

Şi „Draga de ea“-l ascultă şi, plecându-se pe-o coastă, se pregăti să-şi ia vânt şi să sară peste Marea-de-Lacrimi. Dar căpitanul şi marinarii lui erau atât de slăbiţi de puteri, atât de istoviți, că nu se putură ţine pe punte. Atunci când corabia li se plecă pe-o coastă, alunecară cu toţii în Marea-de-Lacrimi şi cât ai clipi se afundară în noianul de lacrimi, pierind de parcă n-ar fi fost. Zadarnic îi strigă moşneguţul fără teamă, zadarnic îi căută. În jalea omenirii se-necaseră şi nimeni nu le mai dădu de urmă...

Iar n-apucă marinarul să-i plângă, că „Draga de ea“ se şi avântă şi, ca o căpriţă de munte, sări peste Marea-de-Lacrimi şi nu se opri decât pe-o nouă mare, trandafirie şi înmiresmată. Dacă se uită, văzu marinarul că marea aceea era alcătuită din valuri de foiţe fragede, din valuri de foiţe de trandafir. Marea-de-Trandafiri se legăna uşor, iar mireasma foiţelor fragede îmbăta, ca un vin de demult.

— Scaldă-te, marinarul meu fără teamă, cu-o ancoră albastră

pe braţul stâng, cu-o inimă albastră pe braţul drept şi cu două sirene albastre adormite pe piept, scaldă-te în marea aceasta – spuse deodată „Draga de ea“, cu glasul cântător ca o şoaptă de fluier, şi marinarul nu stătu pe gânduri şi sări de pe punte.

Atunci braţele şi picioarele lui îmbătrânite prinseră a se mişca repede şi el înotă în marea foiţelor de trandafir, înotă nouă zile şi nouă nopţi ca nouă clipe, iar când sui iarăşi pe punte se simţi tânăr şi puternic ca niciodată. Şi tânăr şi puternic era într-adevăr, căci Marea-de-Trandafiri era marea veşnicei tinereţi. Frumos fusese marinarul în anii când pornise la trântă cu viaţa, dar pe nouăzeci de părţi mai frumos era acu, după scaldă. Iar ancora, inima şi sirenele străluceau pe braţele şi pieptul lui, albastre ca cerul senin.

— Doamne, corabie albă – strigă marinarul care nici nu bănuia că-ntinerise – Doamne, parcă mi-au sărit anii mulţi din spinare!

Dar „Draga de ea“ nu-i răspunse şi se mulţumi să lunece pe valurile domoale ale foiţelor fragede, până ce ieşi din Marea-de-Trandafiri şi, printr-o strâmtoare, pătrunse într-o altă mare. Era marea aceasta tăcută şi încremenită ca o mare moartă şi-avea culoarea ruginie a aurului bătrân. Corabia plutea încet pe sub nori ruginii, îndărătul cărora un soare părea că apune în fiece clipă şi tăcerea se făcea parcă tot mai grea. „Draga de ea“ se opri în inima Mării-Ruginii.

— Să nu te temi, marinarule – se-nălţă glasul ei cântător, şi corabia se plecă deodată înainte şi prinse a se scufunda în marea tăcută.

Era fără teamă marinarul, dar la una ca asta, ce să zic, nu se aşteptase. O viaţă de om se silise să nu se cufunde în valuri şi-acu, iacă, înainta lin sub undele moarte ale unei mări ruginii ca aurul bătrân...

Îşi stăpâni bătăile inimii şi aşteptă, în vreme ce „Draga de ea“ se lăsa tot mai afund, până ce se puse binişor pe nisipul ruginiu. Totul era acolo ruginiu – şi pietrele acoperite cu muşchi, şi iarba de mare, şi peştii. Din când în când, o licărire fulgera prin apă, şi pietrele, iarba şi peştii străluceau atunci ca aurul.

— Coboară, marinarule – mai spuse „Draga de ea“ şi

marinarul coborî pe nisip, pe fundul ruginiu al mării.

Atunci corabia se dădu de trei ori peste cap şi pieri ca topită în apă, iar în locul ei se ivi o femeie înaltă, cu faţa femeii cioplită-n lemn ce străjuia la prova, şi cu veşminte de aur. Iar, ciudat, femeia era străvezie. Prin braţele goale, prin faţa ei neasemuit de frumoasă, puteai vedea ca prin apă.

— Tu eşti? întrebă marinarul fără teamă. Tu, femeia de lemn de la prova?

— Sunt Draga – rosti ea cu glasul cântător pe care marinarul îl ştia de ani de zile. Îţi aminteşti de căpitanul Barbă-Roşie, sub mâna căruia ţi-ai făcut pe vremuri ucenicia?

— Îmi amintesc – încuviinţă marinarul. Era un om rău, care mă bătea ori de câte ori îi dădeam prilejul, dar mai ales atunci când nu-i dădeam nici un prilej.

Femeia străvezie îşi clătină fruntea şi urmă să grăiască:

— Barbă-Roşie a nimerit odată pe marea asta şi m-a prins, pe când dormeam pe-un val. M-a pironit la prova corăbiei lui, unde-am luat chipul unei femei de lemn, căci cei din lumea noastră străvezie iau întotdeauna înfăţişarea lucrurilor din jur. Puşi lângă piatră, ne facem piatră...

— Piatră? strigă marinarul. Atunci chipurile de piatră pe care le aflăm uneori în pământ şi despre care credem că-s cioplite de meşterii din vremea veche?...

— Nu sunt decât făpturi din lumea noastră, răspunse cu tristeţe Draga. O, dacă le-ar zvârli careva în Marea-Ruginie, s-ar deştepta din somnul lor de piatră, precum şi eu m-am deşteptat din somnul de lemn, în care Barbă-Roşie mă-nchisese!

Şi vorbind astfel, Draga se plecă şi culese de pe nisip o scoică aurie. O duse la buze şi suflă în scoica aceea care sună uşurel, şi pe dată se iviră din nisip o mulţime de făpturi străvezii, înveşmântate în haine de aur.

— Draga noastră! Draga de ea! strigau făpturile străvezii. Ni s-a întors Draga!

— Iacă oamenii de apă – spuse Draga înduioşată, îmbrăţişând făpturile acelea străvezii. Norodul meu, pierdusem nădejdea să te mai văd vreodată...

Făpturile străvezii se plecară şi culeseră scoici de aur, iar

dacă suflară în ele se înălţă un cântec, frumos peste seamă. Peşti de aur treceau ca nişte păsări ciudate deasupra alaiului ce se alcătui, şi alaiul îi petrecu pe Draga şi pe marinarul fără teamă până la un palat de aur.

— Aici locuiesc – spuse Draga.

— În palat? se minună marinarul.

— Toţi oamenii de apă locuiesc în palatul de aur de pe fundul Mării-Ruginii, căci toţi suntem împăraţi şi bogaţi ca marea...

Şi păşi marinarul peste pragul palatului de aur şi se minună de strălucirea lui şi se aşeză pe un jeţ de aur, pe care după cum ştiu mai şade şi azi, în vreme ce departe peste ţări şi mări, departe, se spune că marinarul fără teamă s-ar fi înecat pe corabia cea albă, că ar fi pierit aşa cum mulţi marinari au pierit de-a lungul vremii, plecând pe corăbii şi nemaiîntorcându-se nicicând...

Dar nu-i adevărat, nu credeţi o vorbă din câte se spun, căci marinarii fără teamă, marinarii cu ancore, cu inimi albastre tipărite pe braţe şi cu sirene albastre-adormite pe piept, marinarii fără teamă n-au murit. Cum ar putea muri?

Toţi marinarii care nu s-au întors niciodată sunt oameni de apă şi şed pe jeţuri de aur în palatul de aur de pe fundul Mării-Ruginii, laolaltă cu Draga şi marinarul nostru. Iar cândva vor ieşi din palatul de aur şi-n straie de aur se vor întoarce acasă. Atunci aurul va curge pe drumuri ca şuvoaiele de apă după ploaie, atunci va cădea din cer o grindină de galbeni strălucitori şi toate acoperişurile se vor auri ca la un semn, atunci povestitorii îşi vor fi spus toate poveştile şi totul va fi demult o poveste...

Aţi auzit de marinarii fără teamă?... Plecaţi-vă, când trec, pân' la pământ.

Măria sa moşul

În urmă cu mulţi, mulţi ani, cam pe când furnicile mai erau cât buhaii şi mugeau gros, bu-bu, iar buhaii cât furnicile susurau de-i auzeai abia-abia, în urmă cu mulţi, mulţi ani, zicu-ţi, o tupilătură de bordei îşi iţăia coperişul de paie, uite colo. Trăiau în bordeiul cela, ca vai de lume, un moş şi-o babă. Da' slabi, da' pungiţi, da' flenduroşi, cum n-ai mai văzut şi n-ai să mai vezi câte zile-i avea! Cum trăiau ei în bordeiul lor, nu mai întreba...

Moşul, ca moşul. Îi rămăsese un dinte în gură şi se ţinea straşnic de fudul în faţa babei, care-i pierduse pe toţi încă din iarnă.

— Babo, vezi tu ce fel de dinte am eu?

— Văz, moşnege...

— Stăi, nu aşa! se mânia moşul. Cum vezi? Grăieşte lămurit. Ofta baba, îşi înălţa privirile şi dădea răspuns:

— Îl văz alb, frumos şi lucios.

— Aşa, aşa, se bucura moşul. Lucios... Şi-apoi?

— Şi-l mai văz, apoi, curat, zdravăn şi tăios...

— Ho-ho – se umflă moşul în pene – tăios, cum de nu... tăios, de bună seamă. Şi-apoi?

— Şi-apoi... apoi nu-l mai văz nicicum – ofta baba. Luceşte mai ceva ca soarele. La soare mă pot uita, la dintele tău, ba...

Să fi văzut atunci cum îi creştea moşului inima! O făcea de două parale pe biata babă, care-şi pierduse ultimul dinte încă din iarnă, îşi mângâia dintele cu grijă şi cu teamă, nu care cumva să-l smintească de la locul lui şi ieşea din bordei să-şi privească brusturele. (Uitai să-ţi spui că la uşa bordeiului lor creştea un brusture, şi brusturele cela le ţinea şi de varză şi de păpuşoi. Că, la sărăcia lor, de unde varză? de unde păpuşoi?) Baba, săraca, rămânea să plângă, vai de viaţa şi de zilele ei!

Şi iacă, ieşi într-un rând moşneagul din bordei să-şi cerceteze brusturele, şi cum ieşi, cum răcni ca scos din minţi:

— Tu, babo! Vin' de te miră, că aiasta-i încă una!

— Ce-i, omule?

— Vină şi nu mai întreba alt nimic!

Ieşi baba din bordei şi numai ce dădu cu ochii de brusture, că-şi bătu palmele cu mare mirare şi rămase cu gura căscată. D-

apăi că şi avea de ce!

Crede-mă, de vrei, dar una dintre frunzele de brusture se întinsese şi se lăţise într-atât, încât acoperea de-a binelea bordeiul şi-i făcea umbră.

— Ce să fie asta, babo?

— D-apăi ce să ştiu eu, moşnege?

Priveau amândoi la frunza năzdrăvană şi, privind-o, băgară de seamă că frunza tot mai creşte; iar, pe măsură ce creşte, i se lungea şi coada. Până-n seară se înălţase frunza de-un stânjen şi se lăţise cât o moşie.

S-au culcat ei doi, dar parcă mai puteau s-adoarmă? Toată noaptea au pândit să se facă zi mai degrabă şi, iaca, zi nu se mai făcea.

— Lungă noapte! oftă moşul, de la o vreme.

— Adevărat, lungă – oftă şi baba.

Se-ntoarseră pe partea cealaltă şi din nou încercară să dea geană prin geană. Tăcură ce tăcură şi numai ce oftă moşul:

— Tii, da' lungă noapte!

— Lungă, zău aşa – îi ţinu şi baba isonul.

Nu mai răbdară şi ieşiră din bordei. Noaptea, noapte. Când colo, îşi înalţă moşul privirile şi, ce să vază? Frunza lui de brusture se lăţise peste lume şi, punându-se-ntre lume şi soare, făcea umbră pământului. Soarele, bietul, răsărise de mult, dar dacă brusturele nu-i îngăduia să alunge noaptea?

— Ce zici tu, babo?

— Nu mai zic nimic, se umili baba. Numai că mă tem.

— De ce te temi, babo?

— Nu ştiu.

— Uuu, cap de babă! se stropşi moşul, tremurând şi simţind că de groază i se izbesc genunchii. Te temi, de cine? De brusturele nostru?

Începu baba să plângă. Şi ce crezi? Atât de potop de beznă fără sfârşit, nu era de ici, de colo. Se suci moşul ce se suci, se perpeli ce se perpeli, dar cum se sucea, cum se perpelea, ieşire din încurcătură nu afla.

— Ce să încep eu acu? şopti moşul, spunându-şi gândurile cu glas tare. Au să mă ia oamenii la trei păzeşte... Cum să-i las eu în

beznă? N-are să se mai facă grâu, nici iarbă, nici poamă... Om muri de foame!

— Suie pe brusture! auzi atunci un îndemn limpede şi răspicat.

— Ce spui tu, babo? se minună moşul.

— Eu? N-am deschis gura, păcatele mele...

Trase moşul cu coada ochiului în dreapta, în stânga, încercă să străpungă întunericul, dar nu văzu nimic.

— Suie pe brusture!

Moşul simţi deodată că-l ia cu frig şi se întoarse iar către babă.

— Tu ai grăit, babo?

— De grăit îmi arde mie?! răspunse baba bocind pe înfundate.

— De ce-ţi arde ţie? se răsti moşul.

— Îmi arde de plâns şi-atât.

Căzu moşul pe gânduri şi iar simţi un deget de gheaţă pe şira spinării.

— Bre, bre, atunci cine grăieşte? şopti cu sfială.

— Eu.

— Care eu?

— Eu, dintele tău.

Dacă-o mai auzi şi pe asta, se lăsă moşul pe un pietroi, simţind că nu-l mai ţin picioarele. „Îi prăpădul lumii, îi trecu prin minte. Aiasta-i şi alt nimic... Brusturii astupă lumina soarelui şi dinţii grăiesc".

— De ce te temi, moşnege? se înălţă glasul dintelui. Mi-ai purtat de grijă, te-ai fălit cu mine, şi iaca, voi să-ţi fiu şi eu de ajutor. Suie pe brusture!

— Cum să sui pe brusture, bre, dinţişorule? A trecut vremea când mă căţăram în copaci, cu sprinteneala anilor de demult...

— Ascultă vorba mea! Ia securea, taie scară-n coada brusturelui şi suie. Moşul, nu şi nu, dintele da şi da – tot pe-a dintelui a rămas. Şi-a luat moşul securea, s-a legat pe după mijloc cu un curmei şi i-a legat babei pe după mijloc capătul celălalt, a proptit uşa bordeiului cu un pietroi şi-a prins a tăia prima treaptă. Treaba mergea lesne, că, deşi groasă cât o casă, coada frunzei

uriaşe era moale ca un picior de ciupercă. Moşul tăia, şi baba plângea.

— Taci, babo, nu mă-mpiedica din tăiat!

— Nu te-mpiedic, nu...

— Atunci de ce boceşti?

— Dacă mă târâi pe cozi de brusture!

Aşa, mai cu-o vorbă, mai cu-o sfadă, ajunseră la a nouăzeci şi noua treaptă. Se opri moşneagul să răsufle şi privi în jos. Bezna era cumplită, ca-ntr-un cazan cu smoală.

— Bieţii oameni! şopti baba.

— Ce-ai cu oamenii? se răţoi moşul. Noi nu suntem oameni? şi prinse a tăia a suta treaptă.

Cu chiu, cu vai, după nouă luni de zile, ajunseră pe frunza de brusture. Ca să vezi dumneata cât crescuse buruiana!

Sus era lumină, soarele strălucea şi frunza părea o nesfârşită câmpie înverzită.

— Ce facem acu, dinţişorule? întrebă moşul.

— Ce să facem? Mergem tot-nainte...

Merseră dară înainte şi nu peste multă vreme ajunseră la nişte curţi straşnice, împrejmuite de ziduri verzi. Lasă că şi palatul de dincolo de ziduri, la care pătrunseră printr-o poartă verde, tot verde era. Se uita moşul cu ochii cât cepele, se uita baba cu palma la gură şi nu ştiau pe ce lume se află.

— Ce să fie aici, moşnege? îndrăzni baba, dacă-şi sătură privirile.

— Ce să fie? îi întoarse moşul vorba. Căsuţa noastră... Aşa-i, dinţişorule?

— Numaidecât aşa, grăi dintele. S-o stăpâniţi sănătoşi!

Intrară dară în palat şi-i cercetară încăpere după încăpere, minunându-se de câte vedeau. Se aflau acolo paturi şi covoare, mese şi scaune, tacâmuri şi ştergare, iar toate erau verzi ca frunza de brusture. Opaiţele erau verzi, şi verde era lumina pe care-o răspândeau; pe pereţi atârnau zugrăveli verzi, înfăţişând cai cu coame despletite.

— Păcatele mele – şopti baba cu spaimă. Cai verzi pe pereţi!

— Ian taci, bre! i-o reteză însă moşul.

De când se căţărase pe brusture părăsise, pasămite, orice

urmă de sfială. Se plimba ţanţoş prin încăperile cele verzi şi, cum obosi de la o vreme, se tolăni pe-un pat verde, poruncind fălos:

— Tu, babo, ia adă la masă!

Aduse baba nişte peşti verzi, pâine verde, o friptură verde şi nişte plăcinte verzi, care-o aşteptau parcă la cuhnia verde a palatului. Mâncă moşul şi se sătură, cum nu se săturase de când mama îl făcuse.

— Te-ai săturat? îl întrebă baba.

— De – răspunse el – calul de dar nu se caută la dinţi...

Şi, ca şi cum ar fi aşteptat doar să pomenească de-ai lui, dintele moşului, dintele cu care se fălea, dintele năzdrăvan, se desprinse atunci de la locul lui şi, hop, sări pe masă.

— Ha, dinţişorule! răcni moşul. Văleu, dintele meu alb, frumos şi lucios!... Dintele meu curat, zdravăn şi tăios... Unde mi-ai plecat, dinţişorule?...

— Nu te teme, moşule – grăi dintele. Acu ai ajuns om cu palat şi cu friptură pe masă şi-ai trebuinţă de strajă la poartă... Babo – se răsuci el apoi către bătrâna rămasă ca de piatră – n-ai un bold, babo?

Se căută baba, se căută şi găsi un bold înfipt în pestelcă.

— Iaca boldul...

— Aşa – spuse dintele apucându-l. De-acu, moşule, dacă ai treabă cu mine să ştii că nu mă mai găseşti strajă la gură, ci strajă la poartă... Şi, cum zise, sări de pe masă, străbătu încăperile palatului şi se aşeză în dreptul porţii, unde prinse a mărşălui cu boldul pe umăr, ca o cătană.

— Bre, bre! mormăi moşul, amărât pe de-o parte că-şi pierduse ultimul dinte, dar mândru pe de alta că-l vedea harnic şi plin de râvnă.

Şi-apăi iacă-aşa prinseră a curge zilele în palatul cel verde. Moşul se trezea la prânz, umbla ce umbla prin încăperile verzi, apoi se aşeza la masă şi baba-i aducea peştii verzi şi pâinea verde, friptura verde şi plăcintele verzi, care nu se mai sfârşeau. (Na, că uitai: după toate câte le spusei, mai aducea baba şi-un stacan cu apă verde, că stacanul nu se golea, după cum bucatele nu se sfârşeau.)

Numai că azi aşa, mâine aşa, mereu aşa, se sătură moşul de

peşti, de friptură şi plăcinte. Unde mai pui că-ncepuse să-l ostenească verdele şi-ar fi poftit să mai îmbuce şi-o măliguţă galbenă, cu lăptic dulce şi alb.

— De unde, moşnege? se căina biata babă. Dacă stăm pe-o frunză, ca gâzele...

— De unde, de neunde, voi măliguţă, auzi tu?

— Aud. Da' nu-i...

— Aşa? se înciudă moşul. Ei, ia du-te tu la poartă şi-mi cheamă dintele! Se duse baba la poartă şi găsi dintele, care făcea de strajă, cu boldul pe umăr.

— Iacă-aşa şi-aşa, pofteşte moşul măliguţă – se tângui baba.

— Pofteşte? zise dintele. Nu-i nimic! Şi-ndată se şi înfăţişă înaintea moşului, care aştepta într-un jilţ căptuşit cu nouă perne moi.

— Ce facem, dinţişorule? îl întâmpină moşul.

— Iaca bine. Scobeşte o gaură în frunza pe care stăm. Se apucă moşul şi făcu o gaură cât un puţ.

— Suflă prin gaură, spre pământ – mai spuse dintele.

Îl ascultă moşul şi prinse a sufla. Şi, nu ştiu, căpătase hârbul de moşneag atâta putere sau dintele năzdrăvan era cu pricina, dar de suflarea aceea se stârni pe pământ o vântoasă cum n-a mai fost şi n-are să mai fie. Colbul se ridica în valuri şi, dacă dintele n-ar fi răcnit: „Fugi de la gaură! În lături!“, nu ştiu, zău, ce s-ar fi petrecut cu moşneagul. Că numai ce se dădu în lături, şi tot colbul ridicat de pe pământ năvăli prin gaura tăiată în brusture şi se lăsă binişor pe frunză. Cât te-ai şterge la ochi, brusturele fu acoperit cu un strat de ţărână.

— Aşa – spuse cu mulţumire dintele. Acu puteţi ara şi semăna păpuşoi. Numai să nu uitaţi să umpleţi puţul din nou...

Îl privi moşul cam dintr-o parte, se încruntă, dar nu vădi nimic şi acoperi puţul cu un capac.

„Ia te uită la dintele aist! îşi zise el. Nu cumva îi fulgeră prin minte că m-aş putea apuca eu, om cu palat şi cu friptură, să ar acu şi să samăn ca un fitecine?“.

Dintele plecă să-şi ia straja în seamă şi moşul rămase să-şi odihnească privirile pe culoarea ţărânei, după ce şi le lehamitisise cu verde şi iar verde. Şi mai trecu aşa un rând de

zile... Dar dacă dorul măliguţei nu-l slăbea pe moşneag?

Şi iacă, tot frământându-se el cum şi-ar putea împlini pofta fără să are, vai de mine, şi fără să semene, odată, nu ştiu cum, îşi aduce aminte că din pricina foii de brusture se lăsase pe pământ o noapte cumplită.

— Bre, bre, cum or fi scos-o la capăt amărâţii ceia de jos?

Şi, cum puţul prin care suflase din îndemnul dintelui asupra pământului era încă neumplut, se duse moşul de-i scoase capacul şi-şi lipi ochiul de buza lui. Privi şi se minună.

Pe pământ, vezi bine, bezna era tot atât de neagră. Dar oamenii aprinseseră din loc în loc focuri uriaşe, iar la lumina focurilor munceau, în vreme ce la căldura focurilor se coceau pe ţarini grâne şi păpuşoaie.

— Ia te uită, nelegiuiţii! îşi spuse moşul. Te pomeneşti că mănâncă şi măliguţă, în vreme ce eu mă usuc de poftă...

Înciudat, privi mai departe, şi deodată se holbă pe cât putu. Oare asta ce-o mai fi? Nişte făclii suiau încet de pe pământ, suiau, suiau şi – să vezi neobrăzare! – parcă taman către el suiau.

— Săriţi! răcni atunci moşul, tulburat foarte. Ne năvălesc duşmanii. Strajă, aţine-te! babo, zăvoreşte porţile! Trâmbiţaţi şi trageţi clopotele! Fiţi gata să muriţi pentru moşul vostru drag!

Şi îndată, răcnind straşnic, se năpusti moşul într-o încăpere mai dosnică a palatului, care se nimeri o spălătorie, şi se ascunse acolo sub o covată verde. Baba zăvorî porţile, iar dintele se urcă pe zid, cu boldul pe umăr.

Aşteptară cu toţii ce aşteptară, şi nu trecu mult că o ceată de oameni se şi ivi pe frunză. Îşi stinseră făcliile dând de strălucirea soarelui şi rămaseră o vreme să se bucure de acea strălucire ce pierise de pe pământ. Apoi, la îndemnul unui flăcău, porniseră din nou şi iacă, se opriseră acum în faţa zidurilor verzi.

— Staţi pe loc! răsună atunci un glas şi, ridicându-şi privirile, oamenii văzură sus, pe zidul cel verde, un dinte cu un bold pe umăr.

— Ce păzeşti tu acolo, dinte fălos? întrebă uluit flăcăul.

— Îl păzesc pe domnul meu, stăpânul curţilor verzi pe care le vedeţi şi a toată moşia...

— Apăi fă bine şi-l vesteşte că avem o vorbă cu el.

— Îndată – spuse cuviincios dintele.

Şi începu să-l caute pe moşneag. Îl căută din încăpere-n încăpere, îl căută preţ de nouă ceasuri şi doar în al zecelea îl aflã sub covata lui, în spălătorie.

— Ce faci aici, moşnege?

— D-apoi, ce să fac? mormăi moşul, ruşinat. Ia, mai nimic...

— Aşa? Ci lasă-te dumneata de făcut mai nimic şi vină să primeşti oamenii de pe pământ, că au a-ţi spune o vorbă...

— S-o spună babei! rosti repede moşneagul şi, ţuşti, dădu să se vâre iar sub covată.

Dar îl ţinu dintele de rău şi nu mai avu moşul ce face. De voie, de nevoie, se aşeză pe un jilţ verde în cea mai mare încăpere a palatului, dintele se duse şi deschise poarta, iar oamenii intrară, minunându-se de toate câte vedeau.

Flăcăiaşul ce părea să le fie căpetenie păşi înainte şi rosti cuviincios.

— Bună vremea, moşule!

— Măria Ta Moşule – îl îndreptă moşneagul, ridicându-se deodată în capul oaselor.

Oamenii dădură zvon de mirare.

— Ce vorbă-i asta, omule? se minună şi flăcăul, că, vezi dumneata, pe vremea aceea nu se ştia încă de măriri şi boierii, iar oamenii erau toţi una, ca tine şi ca mine.

— Iaca bine – se răsti însă moşneagul – vorbă cu-minte... Eu stau sus în palat şi soare, voi jos, în bordeie şi întuneric. Cuvine-se deci să fie între noi deosebire... Oricum, întâi şi-ntâi, plecaţi-vă genunchii...

— Dar de ce să ni-i plecăm? se nedumeri flăcăul.

— Că altminteri nu grăiesc cu voi – îi lămuri îndată moşneagul, zvârlind o căutătură piezişă.

Tare miraţi de toate câte auziseră, îşi plecară oamenii genunchii, iar flăcăul rosti cu sfială:

— Noi, Măria Ta Moşule, am venit cu o treabă. Frunza ta de brusture ne răpeşte soarele. Fii bun şi dă-ne soarele la loc, că fără soare viaţa nu-i viaţă!

Îi ascultă moşneagul vorbele şi orice urmă de teamă îi pieri din inimă. Plimba priviri trufaşe peste capetele celor

îngenuncheaţi înainte-i şi deodată prinse a râde:

— He-he, nu v-au prea ajutat focurile, precum văd...

— De ajutat ne-au ajutat ele – răspunse flăcăul. Dar ce-i un foc, ce sunt zece focuri pe lângă soare?

Se făcu tăcere şi moşul se trase de fuiorul bărbii.

— Şi dacă vă înapoiez soarele, ce-mi daţi? întrebă el, închizând un ochi. Îmi daţi zi de zi măliguţă galbenă cu lăptic alb şi dulce?

— Îţi dăm, moşule... asta, Măria Ta Moşule! Îţi dăm, cum de nu! Strigă flăcăul, bucuros că scăpase doar cu-atât.

Plecară oamenii. Pe lângă peştii verzi şi pâinea verde, pe lângă friptura verde şi plăcintele verzi, pe lângă apa verde, baba începu a aduce la masa moşului şi măliguţă galbenă cu lăptic alb şi dulce. Se bucura moşul şi înghiţea hulpav din toate, mulţumit că pentru a le dărui celor de jos câte ceva din lumina şi căldura soarelui nu trebuise decât să înlăture capacul puţului pe care-l săpase când suflase asupra pământului. Prin puţul acela privea soarele către bieţii oameni, cărora li se părea că au soarele întreg, ca mai-nainte.

Şi mâncă moşul măliguţă azi, o mâncă mâine, o mâncă zi de zi, până i se acri de măliguţă, ca de mere acre. Bufnea şi-o bruftuluia pe biata babă, care se da de ceasul morţii, nemaiştiind cum să-l împace. Şi, tocmai când moşul se arătă mai posac şi mai nemulţumit, se pomeni cu dintele, care-i vesti că alţi oameni suiseră de pe pământ şi pofteau să-l vadă.

— Măria Ta Moşule – spuseră oamenii (vezi că acu se şi aflase cum se cuvenea să-i grăieşti!) – Măria Ta Moşule, noi ne avem bordeiele cale de trei zile de bordeiele celor pe care i-ai blagoslovit cu îndurarea Măriei Tale, dăruindu-le lumina şi căldura soarelui. Dar soarele până la noi nu ajunge. Rugămu-te, Măria Ta Moşule, îngăduie-ne şi nouă să ne bucurăm de soare!

— Da-mi daţi în schimb zi de zi o oală cu păsat? întrebă moşul, luminându-se la faţă.

— Îţi dăm, vai de mine...

— Bine, atunci. Duce-vă-ţi în pace că vă dau şi vouă soare, să v-ajungă!

Şi, ce crezi? Săpă moşul încă un puţ în frunza brusturelui şi

soarele răzbi şi până la bordeiele oamenilor, care-i aduceau zi de zi o oală cu păsat, de mânca moşul păsat şi se bucura.

Şi-apăi iacă-aşa, veniră şi veniră oameni de pe tot întinsul pământului, cerându-şi partea lor de soare, şi pentru fiecare săpa moşul alt puţ, dacă-i făgăduiau să-i aducă ba o ciorbă de fasole, ba sarmale, ba vărzări, ba ostropel. Iar când se perindă pe la el omenirea pământului, de-i aduse toate bucatele ce se pot închipui, începu moşul a lua pentru soare dijmă din toate câte cereau soare, ca să crească. Apoi puse bir pe ochi, că ochii privesc soarele, bir pe apă, că-n apă soarele se oglindeşte şi bir pe hogeag, că din hogeag iese fumul ce-ntunecă soarele. Poftele moşului nu mai aveau sfârşit, şi frunza era acu ciuruită de zeci şi zeci de puţuri, ca o roată de caşcaval bortelită de şobolani. Atât de şubredă se făcuse frunza, că se clătina când moşneagul păşea peste ea, şi, într-un rând, palatul cel verde se plecă pe-o rână, iar acoperişul i se trase către faţă, ca o pălărie împinsă pe frunte.

— Ce ne facem, dinţişorule? răcni moşul,cuprins de-o straşnică spaimă.

— Apăi de, Măria Ta Moşule, rosti întristat dintele. Ce mai putem face?

Şi pentru întâia oară îşi lepădă boldul şi se întinse pe prag.

— Nu ştii ce? strigă moşul. Am să le spun oamenilor că le iau îndărăt soarele, dacă nu-mi dreg frunza... Hai?

O boare de vânt se stârni atunci, o boare uşoară ca o mângâiere şi frunza se legănă, se legănă şi se fărâmiţă, ca o biată frunză veştejită.

— Văleu! mai apucă să ţipe moşneagul, că se şi rostogoli din văzduh şi, când se izbi de pământ, intră de nouă palme în el şi pământ se făcu.

Baba însă avu norocul să cadă chiar peste uriaşa coadă a frunzei de brusture, aşa că se zdruncină oleacă, dar nu pieri. Ajutată de dintele care se prăbuşise fără a se alege cu nimic, intră în bordeiul ei de demult şi-n bordeiul cela mai trăieşte şi azi. Dintele vede de babă şi ea îl spală, îl cârpeşte şi, dacă nu mă-nşel, am auzit că şi-a pus în gând să-l însoare cu fata unui vecin de treabă.

Dar de atunci străluceşte soarele pentru toţi deopotrivă – of,

maica mea cum străluceşte! Până şi eu mă încălzesc la soare şi-acolo-mi rostesc minciunile în gura mare.

Cioplitorul din cetatea cea albă

A fost odată – vai, tare-i mult de-atunci! – a fost odată o cetate mai mândră decât toate, o cetate albă cu ziduri albe, o cetate însorită, ridicată la malul mării. A fost odată o cetate... Şi nu s-a pomenit de-atunci una să-i semene, că zidurile cele albe ale cetăţii albe erau, din loc în loc, împodobite cu câte o aripă albă, tot atât de albă ca aripa lebedei albe. Câtu-i anul de lung, aripile cele albe fâlfâiau pe ziduri ca nişte năframe, fâlfâiau rar şi parcă ostenite, întocmai cum flutură năframele albe în clipa despărţirii. Corăbierii le vedeau din largul mării şi mult se minunau când pânzele corăbiilor începeau să fluture şi ele pe catarge, răspunzând parcă de departe bătăii din aripi a cetăţii-nsorite!

Şi venea apoi o noapte, o noapte de sidef şi catifele-albastre, când aripile cele albe prindeau a fâlfâi cu putere. Nici un străin de cetate nu mai putea rămâne între ziduri, şi porţile cele albe se-nchideau atunci, scârţâind. Căci întreaga cetate, cu uliţi, şi case, şi oameni, căci întreaga cetate se-nălţa îndată binişor, plutea peste marea verzuie şi nimeni, nimeni nu ştia încotro o purtau sutele de aripi albe, nimeni nu bănuia ce se petrece în orele nopţii de sidef şi catifele-albastre, de la asfinţit, când cetatea se ridica în slavă, şi până-n zori, când se-ntorcea pe malul mării. Iar aripile urmau să fâlfâie un an de zile, rar şi fără putere, ca şi cum n-ar fi izbutit să uite de osteneala îndelungatei călătorii...

Şi-n cetatea-nsorită se afla o piaţă mare, iar în piaţa cea mare se ridicau trei chipuri cioplite în piatră albă, prin faţa cărora treceai şi te minunai. Erau acelea chipurile unor oameni care trăiseră în urmă cu sute de ani şi care purtaseră în lumea largă faima cetăţii. Şi-aşa cum fuseseră-n viaţă, aşa se-nălţau acu în piaţa cea mare, cioplіţi în piatră, Poetul, Luptătorul şi Vraciul.

Şi-n cetatea cea albă trăia un flăcău înalt, cu zâmbetul cald.

Şi flăcăul era cioplitor în piatră.

— Ascultă, cioplitorule – îi spuseră într-o bună zi mai-marii cetăţii, arătându-i cele trei chipuri cioplite în piatră. Să ne faci un al patrulea chip, vrednic să stea alături de acestea, şi chipul să fie chipul Neguţătorului, care a fost, precum ştii, un dregător de seamă în cetate...

— Bine – răspunse flăcăul.

Şi-apăi din clipa aceea veni zi de zi şi privi lung, lung, la cele trei chipuri cioplite-n piatră albă, care se înălţau în piaţa cea mare a cetăţii. Şi, din ce le privea, dintr-atât se-ncredinţa că Neguţătorul nu era vrednic să le stea alături.

— Am să aşez lângă voi un alt chip – spuse cioplitorul cel înalt, cu zâmbetul cald. Un chip cum n-a mai fost, o să vedeţi...

Şi, dacă privi zile-n şir cele trei trupuri de piatră, se-nchise în casă şi prinse a dăltui o bucată de marmură albă. Şi munci, singur, într-o înfrigurare ciudată, şi-n toată vremea cât ciopli piatra i se păru că aude un cânt, mai frumos decât toate cântecele ştiute... Iar după trei zile şi trei nopţi lepădă dalta şi ciocanul, deschise poarta casei şi strigă:

— Veniţi şi vedeţi!

Şi oamenii veniră şi printre ei îşi croiră drum mai-marii cetăţii şi cu toţii priviră chipul tăiat în marmura cea albă.

— Ce-i asta? strigară mai-marii. Îţi baţi joc de noi, cioplitorule?

Căci în locul Neguţătorului mare şi gras pe care-l ştiau, văzură o Dănţuitoare. Marmura netedă părea caldă şi vie, capul Dănţuitoarei se pleca uşor către umărul stâng, braţele-arcuite păreau că pe dată se vor roti, iar trupul se mlădia pe măsura unui cântec neauzit.

— Numai Dănţuitoarea-i vrednică să stea alături de Poet, de Luptător şi de Vraci, ca una ce-nchipuie frumuseţea – spuse cioplitorul.

— Ce să facem cu frumuseţea? strigară însă mai-marii. Neguţătorul a cumpărat şi a vândut tot ce se poate cumpăra şi vinde pe lumea asta... a cumpărat, de bună seamă, şi frumuseţe. Chipul lui să se-nalţe în piaţa cea mare!

— Avea un suflet pocit – se-mpotrivi cioplitorul, dar mai-marii

tăbărâră asupră-i, strigând:

— Ce-ţi pasă? Ţi-am poruncit să-i ciopleşti sufletul?

— Nu pot dăltui un chip fără a-i dăltui în piatră şi sufletul...

— Nu fi prost – şopti către cioplitor unul dintre oamenii care se adunaseră să privească. Îl vor pe Neguţător?... Fă-l aşa cum vor ei şi gata! Ai să primeşti bani buni...

— Numai Dănţuitoarea-i vrednică să stea alături de Poet, de Luptător şi de Vraci – spuse însă cioplitorul. Acesta mi-i ultimul cuvânt.

Iar dacă văzură că flăcăul nu le dă ascultare, se sfătuiră mai-marii şi hotărâră pe dată că cioplitoru-i numai bun de închisoare.

— Prea se crede isteţ – spuseră mai-marii. Şi-şi bate joc de noi...

— Dar cu Dănţuitoarea ce facem? întrebă careva.

— Dănţuitoarea?... Vârâţi-o şi pe ea la închisoare, să-i ţină de urât, râseră mai-marii.

Şi-ntr-adevăr, cioplitorul cel înalt, cu zâmbetul cald, fu dus la închisoare, şi-n beciul în care-l zăvorâră fu-nchisă şi Dănţuitoarea. Şi zile după zile trecură şi, iacă, mai rămăsese doar una singură până la noaptea de sidef şi catifele-albastre, sorocită tainicului zbor, când o corabie opri în faţa cetăţii celei albe.

Era o corabie ciudată, cum nimeni nu-şi amintea să mai fi văzut cândva. Părea toată un butoiaş înnegrit de vreme, şi-n loc de pânză o fâşie de piele neagră îi spânzura de catarg. Iar din corabia aceea coborî un singur om scund, gros, cu picioare scurte şi-aducând mai degrabă a broscoi.

— De unde vii, străine şi pentru care treburi? îl iscodi straja, care veghea pe zid, între două aripi albe, ce fâlfâiau domol.

— Vin de departe şi-aduc mărfuri nemaivăzute – răspunse omuleţul cu-nfăţişare de broscoi.

— Mărfuri? râse straja. Şi ce mărfuri pot încăpea, rogu-te, în butoiaşul tău?

Auzindu-i vorba, prinseră a râde toţi cei aflaţi la malul mării, dar omuleţul îi lăsă în voia lor şi-ncepu să-şi descarce corabia. Şi-apăi unde nu se-nălţă pe chei întâi o moviliţă, apoi un deal şi-n urmă un munte de mărfuri nemaivăzute – că omuleţul scotea din butoiaşul lui, scotea şi scotea tot soiul de straie, lucrate

toate dintr-un soi de piele ciudată, roşie ca focul şi plină de gurguie. Şi, din ce-o golea, dintr-atât se-nmulţeau parcă mărfurile-n corăbioara lui!

Acu nu mai râdea nimeni pe chei şi omuleţul cără, cără mereu, straie care nu semănau undele cu celelalte, până ce umplu cheiul, de nu mai aveai unde pune un ac.

— E cam strâmt locul la voi – spuse neguţătorul cu-nfăţişare de broscoi. Şi cât ai bate din palme, întreaga cetate află despre străinul cu mărfuri nemaivăzute şi oamenii se strânseră plini de mirare, iar dacă văzură straiele de piele roşie, se-mbulziră care mai de care să le cumpere.

— Cu cât vinzi un strai de piele, străine?

— Un ban straiul! Un ban straiul! striga omuleţul. Să cumpere toată lumea şi să le poarte sănătoasă... Un ban straiul! Un ban straiul!

Erau ieftine straiele cele nemaivăzute şi, cum lăcomia numără de nouă ori pentru a se păcăli a zecea oară, oamenii se bulucire, întinzându-şi banii. Şi străinul începu a vinde, şi vându, şi vându, vându, vându, iar muntele de straie de pe chei scăzu, de se făcu întâi cât un deal, apoi cât o movilă, până pieri cu totul. Omuleţul îşi strânse atunci banii în butoiaşul lui şi, rugând straja să ia aminte, se făcu nevăzut în cetate, în vreme ce oamenii se răspândeau pe la casele lor, bucuroşi de norocul cu care se-ntâlniseră.

Şi-apăi iscodi el în dreapta şi în stânga, cercetă cum se pricepu şi se bucură aflând că nu rămăsese-n cetatea cea albă un singur om care să nu-şi fi cumpărat un strai de piele ciudată, roşie ca focul şi plină de gurguie. Până şi săracii făcuseră, bag seama, rost de-un ban şi puseseră mâna pe câte-un strai, că despre mai-marii cetăţii, ce să mai spui? Erau câte unii de-şi luaseră şi-o sută... Iar dacă văzu şi văzu străinul că toate merg după pofta inimii lui, se ascunse pe după un pietroi – se ascunse ca un broscoi – şi aşteptă.

Iar aşteptarea nu-i fu lungă, ziua fiind pe sfârşite. Străjile-ncepură a cutreiera uliţele şi omuleţul le auzi trâmbiţele şi-apoi glasurile, vestind fără-ncetare:

— Curând se vor închide porţile! Gătiţi-vă pentru marele

zbor!

Aşa treceau străjile pe uliţele cetăţii, trâmbiţându-şi vestea, iar străinii se grăbeau să părăsească cetatea şi oamenii se-nchideau în case, pregătindu-se. Corăbiile plecară una câte una şi porţile albe ale cetăţii se-nchiseră scârţâind.

— Oare neguţătorul care ne-a adus straiele de piele s-a suit în corăbioara lui? întrebă la malul mării mai-marele străjilor.

— Nu l-am văzut – răspunse straja, dar în clipa aceea chiar butoiaşul negru al străinului prinse a se depărta, jucând pe valuri.

— Ai adormit, de bună seamă, păcătosule! strigă mai-marele. Iacă, butoiaşul porneşte-n larg...

Şi straja privi prostită spre corăbioară şi, măcar că nu-nchisese defel ochii, se-ncredinţă că nu-şi făcuse datoria.

— Om mai sta noi de vorbă! spuse cu asprime mai-marele.

Atunci soarele coborî în mare şi trâmbiţele sunară de trei ori, vestind că noaptea de sidef şi catifele-albastre se lăsase. Pe zidurile cele albe ale cetăţii sutele de aripi albe bătură aerul, stârnind vântoase ce deschiseră porţile tuturor caselor din cetate. Şi oamenii ieşiră din case şi se-adunară-n cea mai mare piaţă a cetăţii, privind cu mirare unii la alţii.

Căci toţi avuseseră acelaşi gând, şi-n cinstea zborului se-mbrăcaseră cu straiele cele noi, de piele roşie ca focul şi plină de gurguie.

Din nou sunară trâmbiţele, aripile albe zvâcniră şi cetatea întreagă, cetatea cu uliţi, cu case, cu oameni, prinse a se înălţa binişor. În clipa aceea însă, caldarâmul pieţei se prăbuşi, iar toţi cei din piaţă se rostogoliră în prăpastia căscată sub picioarele lor, se rostogoliră şi nu se opriră decât pe nisipul moale de pe malul mării, în vreme ce neguţătorul cu-nfăţişare de broscoi, ivit nu se ştie de unde, se arătă pe zidul cetăţii.

— Rămas bun! strigă omuleţul. Aşteptaţi-mă în straiele voastre de piele! şi mai strigă tot soiul de vorbe batjocoritoare, pe care cei căzuţi pe nisip nu le mai auziră, că cetatea se şi mistuise în văzduh.

Uluiţi, locuitorii cetăţii se priviră fără grai, înţelegând prea târziu că straiele de piele fuseseră vrăjite şi că omuleţul nu le vânduse atât de ieftin decât pentru a-i înşela, pentru a afla taina

cetăţii albe şi-a zborului ei din noaptea de sidef şi catifele-albastre.

Şi-n vreme ce rămaseră acolo, pe nisip, să se certe şi să caute o ieşire care nu li se arăta de nicăieri, cetatea cea albă urma să zboare, purtată de sutele de aripi fâlfâind pe ziduri, urma să zboare cu neguţătorul cel scund, gros, cu picioare scurte şi-aducând mai degrabă a broscoi.

Iar dacă cetatea cea albă zbură ce zbură tot înălţându-se-n văzduhul nopţii, văzu neguţătorul o lumină care din ce în ce sporea, şi nu peste mult cetatea cea albă poposi în lună. Atunci porţile cetăţii se deschiseră de la sine şi neguţătorul tremură înspăimântat, căci cele trei chipuri albe din piaţă prinseră a se mişca. Ca deşteptate dintr-un somn lung, statuile se frecau la ochi, îşi întindeau braţele şi picioarele amorţite şi coborâră apoi de pe soclurile lor.

— A mai trecut un an – spuse Poetul, scuturându-şi pletele de piatră.

— De ce suntem singuri? întrebă Luptătorul, rotindu-şi cu mirare privirile de piatră. Unde-s oamenii?

— Unde sunteţi? strigă şi Vraciul, potrivindu-şi cuşma de piatră pe cap. Atunci îl văzură pe neguţătorul încremenit lângă zid şi tustrei se strânseră în jurul lui.

— Cine eşti tu? întrebă Poetul. Ochii-ţi fug în lături...

— Domnule statuie – se bâlbâi neguţătorul – eu... să vezi...

— Văd – spuse Poetul, şi neguţătorul urmă grăbit, rostogolind cuvintele:

— Sunt de-al cetăţii... în cetate... adică, m-am născut... Nu mă cunoşti? Mă mir... În toţi anii am zburat cu cetatea...

— Aşa? se răsti Luptătorul. Şi unde-s toţi ceilalţi?... De ce nu nentâmpină ca-n fiece an?

Dar nu mai apucă omuleţul să răspundă, că un flăcău înalt, cu zâmbetul cald, se ivi în piaţă. Era pasămite cioplitorul, ieşit din închisoare (că vântoasa stârnită de sutele de aripi albe deschiseseră şi porţile-nchisorii), iar lângă el păşea Dănţuitoarea, vie-n noaptea de sidef şi catifele-albastre, după cum înviaseră şi Poetul, şi Luptătorul, şi Vraciul.

— Ce se-ntâmplă, cioplitorule? întrebă Poetul, care-l

cunoştea pe flăcău, de când se născuse.

— Nu ştiu – răspunse acela. Vin din închisoare... Şi povesti pricina pentru care fusese întemniţat.

— Au greşit mai-marii cetăţii – spuse atunci Luptătorul. Dănţuitoarea e vrednică să ne stea alături... Dar cum rămâne cu stârpitura asta? şi arătă către omuleţul, care şuieră degrabă:

— Eu... pe mine vă rog să mă iertaţi... sunt tare zorit...

— Stai – spuse Vraciul. Am privit în inima ta şi-ţi ştiu gândurile. Tu...

Dar omuleţul n-aşteptă să fie dat pe faţă şi prinse a goni prin piaţa cea mare.

— Singur ţi-ai căutat-o – rosti Luptătorul şi, luându-şi de pe umăr arcul de piatră, înstrună o săgeată de piatră şi-o slobozi în urma neguţătorului.

Săgeata vâjâi şi se opri între umerii fugarului, care căzu pe caldarâm şi rămase nemişcat.

— Vai! şopti Dănţuitoarea, acoperindu-şi ochii de piatră.

— Nu te mai gândi la el – o rugă cioplitorul, iar Poetul îi cuprinse pe-amândoi cu privirea şi spuse zâmbind:

— Aşadar, vom petrece noaptea asta doar noi. Hai, Vraciule, să-ncepem!

Şi-şi înălţă Vraciul braţele şi stelele se dezghiocară de pe cer şi prinseră a zbura în jurul lor, ca un roi de musculiţe de aur. Şi-nsoţiţi de roiul stelelor ieşiră cu toţii pe porţile larg deschise ale cetăţii şi păşiră pe câmpia de argint a lunii, către un palat de-argint, ce se zărea de departe.

În mijlocul câmpiei se-nălţa palatul şi nenumăratele-i ferestre luceau, împrăştiind o lumină argintie. Iar dacă ajunseră la poarta cea mare, o mână de-argint zbură prin aer şi le deschise poarta. Stelele rămaseră afară. Şi păşind în cea dintâi încăpere văzură o mulţime de bărbaţi şi de femei cu pielea ca argintul şi cu toţii-şi vorbeau, ca nişte prieteni vechi. Mâini de-argint zburau de colo-colo, purtând tăvi încărcate cu băuturi argintii.

— Să bem – spuse Vraciul.

O mână de-argint le aduse îndată tava cu pocale din cleştar de stâncă şi cu toţii sorbiră băutura argintie, răcoritoare ca o apă de munte.

— Ce-i asta? se miră Dănţuitoarea, simţind în trupul ei de piatră o căldură nebănuită.

Cioplitorul zâmbi, şi o mână de-argint deschise atunci o nouă uşă, prin care trecură cu toţii-ntr-o încăpere uriaşă, de nu i se vedea capătul. Undeva, aproape de tavanul înalt, câteva mâini de-argint făceau să răsune cetere, în vreme ce pe podelele netezi, de te puteai oglindi în ele, se-nvârteau nenumărate perechi, dănţuind. Şi erau acolo oameni înveşmântaţi în blăni de leu, bărbaţi înfăşuraţi în mantii albe, femei împodobite cu giuvaeruri strălucind pe purpura catifelelor, şi cu toţii îşi unduiau trupurile, lunecând pe podelele cele netezi, după cum îi îndemna cântecul ceterelor.

Atunci Dănţuitoarea oftă, închise ochii şi, cu mâinile adunate pe piept, se avântă pe firul nevăzut al sunetelor. Şi-n încăperea uriaşă dănţui singură, printre perechile ce se-nvârteau agale, dănţui ca o flacără.

— Rămâi aici? îl întrebă Poetul, iar cioplitorul cel înalt, cu zâmbetul cald, răspunse fără a-şi putea lua ochii de la Dănţuitoare:

— Da, mai rămân oleacă...

Şi, clătinând din capete, Poetul, Luptătorul şi Vraciul se-ndreptară către trei uşi, pe care o mână de-argint le deschise înaintea fiecăruia. Şi Poetul intră într-o încăpere în care se adunaseră toţi poeţii care grăiseră-n stihuri, de când dăinuia lumea. Erau acolo tineri cu plete răsfirate pe umeri şi bătrâni cu ochii lipsiţi de lumină, şi cu toţii vorbeau încet, rostind pe rând cele mai frumoase stihuri ce răsunaseră vreodată sub soare.

Luptătorul pătrunse într-o încăpere în care adăstau toţi marii ostaşi ai vremurilor duse şi se prinse în sfatul aspru al bărbaţilor înzăuaţi; iar Vraciul se-ntâlni cu vracii şi tămăduitorii care s-au perindat în curgerea vremii prin aşezările oamenilor, căci o dată pe an, în noaptea de sidef şi catifele-albastre, toţi duşii de pe lume se adunau în castelul de-argint de pe câmpia lunii...

Iar în încăperea uriaşă Dănţuitoarea plutea parcă, unduindu-şi braţele, şi cioplitorul o sorbea din ochi.

„Eu, îşi spunea, eu i-am dat viaţă! Cu mâna mea i-am dăltuit trupul mlădiu şi buzele, braţele gingaşe şi pletele vălurind... Eu,

eu, eu!“. Şi gândul îl îmbăta şi simţea că ameţeşte şi că se clatină sub povara mândriei.

— Vino, avântă-te împreună cu mine – spuse Dănţuitoarea, oprindu-se fără veste înaintea flăcăului.

Acela tresări, ca deşteptat dintr-o vrajă, şi vorbi moale:

— Demult m-aşteaptă acolo, după uşa cu-ntărituri de-argint, cioplitorii din veacuri...

— Să mai aştepte! râse Dănţuitoarea şi, cuprinzându-l pe după grumaz, îl trase în vârtejul perechilor ce lunecau pe podelele netezi.

Şi cioplitorul uită de sfatul meşterilor, la care se cuvenea să fie faţă şi, rotindu-se printre nenumăratele perechi ale dănţuitorilor, îşi uită menirea. Şi vârtejul din jur nu era mai aprig decât vârtejul gândurilor lui şi-n bucuria ce-l stăpânea nu rămânea loc pentru păreri de rău...

— Tu ai dat chip pietrei în care dormeam – îi şoptea Dănţuitoarea – şi mulţumită ţie mă pot lăsa purtată de valul cântecului. Învârte-mă, cioplitorule, repede... repede... repede...

Aşa, pierzându-se cu totul, dănţui flăcăul ceasuri în şir, dănţui şi se dărui întreg, şi tot ce era mai bun în el jertfi pe podelele netezi ale uriaşei încăperi, în care perechile lunecau, lunecau...

Apoi mâinile de-argint care cântau pe cetere se-opriră fără veste, şi-n palatul de-argint din lună răsunară deodată trei sunete de trâmbiţă. Perechile încetară danţul, şi oamenii înveşmântaţi în blăni de leu, bărbaţii înfăşuraţi în mantii albe şi femeile împodobite cu giuvaeruri strălucind pe purpura catifelelor începură a se face străvezii. Din ce în ce trupurile li se vedeau mai puţin, ca nişte umbre argintii, până se topiră cu totul în lumina argintie, pierind ca nişte năluci firave, de nu rămaseră în încăperea fără capăt decât cioplitorul şi Dănţuitoarea.

Atunci se deschiseră trei uşi şi Poetul, Luptătorul şi Vraciul pătrunseră în încăpere. O lumină strălucitoare le scălda chipurile.

— Să mergem – spuse Vraciul. Dar, dând cu ochii de cioplitor, pe faţa căruia nu citi decât o mare oboseală, întrebă cu teamă: De ce eşti istovit? N-ai sorbit puteri din sfatul meşterilor tăi?

— Nu... n-am fost la sfat – mărturisi flăcăul.

— Am jucat întreaga noapte! strigă Dănţuitoarea. Vai, cât am jucat... Poetul oftă, privind cu milă către cioplitor.

— Să mergem – spuse el. Şi o mână de-argint le deschise poarta, şi-afară, pe câmpia de argint a lunii, roiul stelelor îi înconjură.

Dar nici o stea nu se apropie de cioplitor, care păşea anevoie, ca un om cu sufletul bolnav...

Şi tăcuţi păşiră pe câmpia de argint şi tăcuţi intrară pe porţile larg deschise ale cetăţii celei albe, ce se împreunară, scârţâind, în urma lor.

— Rămas bun, noapte de sidef şi catifele-albastre – spuse Poetul.

— Bun rămas pentru un an de zile – spuse Luptătorul.

— Cu bine – spuse şi Vraciul, înălţându-şi braţele, iar stelele ţâşniră de lângă ei şi se pironiră la locurile lor, pe boltă.

Atunci sutele de aripi albe bătură aerul şi cetatea se desprinse binişor de pe câmpia lunii, apucând calea de întoarcere spre pământ.

— O, Vraciule – strigă deodată cu patimă cioplitorul, care până aci tăcuse, cufundat în gânduri – o, Vraciule, noaptea asta m-a legat pe veci de Dănţuitoare! Ajută-mă, rogu-te, cu puterea ta şi-ngăduie-i să rămână vie lângă mine...

Dar Vraciul clătină din cap, mâhnit.

— Nu stă în puterea mea să-ţi îndeplinesc dorinţa... Dacă i-ai fi rugat pe meşterii tăi din veac – cine ştie? – s-ar fi găsit poate vreunul să te-ajute...

— Opriţi! strigă atunci rătăcit cioplitorul. Aripi albe, ridicaţi-mă la palatul din lună! O, cum n-am ştiut!... Cum n-am ştiut!... Opriţi! Opriţi odată!

— Prea târziu! spuse însă Luptătorul. Ţi-ai irosit noaptea şi desigur te-ai osândit.

— Cum şi-a irosit-o? îl certă Dănţuitoarea. Şi-a petrecut-o cu mine... Lacrimi grele curseră din ochii cioplitorului şi el se aruncă la picioarele Poetului, rugându-se deznădăjduit:

— Măcar tu arată-te îndurător! Luptătorul are o inimă de piatră, Vraciul e bătrân şi inima-i e de gheaţă, dar tu, tu eşti tânăr

şi-ai cântat dragostea...

— Nu dragostea cântă în inima ta – spuse însă cu tristeţe Poetul. Eşti bolnav de mândrie, cioplitorule şi nu vrei să te desparţi de lucrul mâinilor tale...

— Ajută-mă, totuşi – plânse acela – nu mă lăsa...

— Ridică-te – vorbi atunci Vraciul. În noaptea asta ai preţuit mai mult un chip decât meşteşugul care ţi-ar fi îngăduit să ciopleşti nenumărate alte chipuri, tot mai desăvârşite. În noaptea asta te-ai oprit în loc şi niciodată nu vei mai ciopli ca până azi. Ai rămas încremenit în noaptea asta, cioplitorule, şi tot ce pot face pentru tine e să-ţi duc încremenirea până la capăt.

— Şi voi sta veşnic lângă Dănţuitoare? strigă cioplitorul.

— Şi vei sta veşnic lângă Dănţuitoare – încuviinţă cu tristeţe Vraciul.

— Îţi mulţumesc – şopti flăcăul. E tot ce mai doresc.

Şi Vraciul îşi întinse atunci degetul de piatră şi cu degetul de piatră atinse ochii cioplitorului, şi nările, şi buzele, şi urechile. Şi cu degetul de piatră îi atinse inima...

Iar cetatea cea albă pluti, pluti, coborând prin văzduh, şi-n zori se lăsă pe malul mării, unde oamenii înşelaţi de neguţătorul cu-nfăţişare de broscoi aşteptau cu inima strânsă, în straiele de piele roşie ca focul şi plină de gurguie, cu care lăcomia lor îi dăruise. Şi, văzând-o că se lasă pe nisip, năvăliră cu toţii în cetate, şi-n piaţa cea mare dădură peste leşul omuleţului şi se minunară de săgeata de piatră care-l răpusese; dar mirarea nu le cunoscu margini când, lângă chipurile Poetului, Luptătorului şi Vraciului, văzură chipul Dănţuitoarei, şi-alături de ea, chipul cioplitorului, încremenit pe veci...

Şi-au mai trecut de-atunci nenumărate nopţi de sidef şi catifele-albastre, dar nimeni n-a mai zburat cu cetatea cea albă în palatul de-argint de pe câmpia lunii, căci sutele de aripi albe s-au făcut şi ele de piatră pe ziduri şi n-au mai fâlfâit nicicând...

A fost odată o cetate mai mândră decât toate, o cetate albă cu ziduri albe, o cetate însorită la malul mării. A fost odată o cetate... şi povestea i se deapănă agale, a fost odată o cetate fără seamăn – şi n-a lăsat decât prilej de jale.

O, de-ai putea închide-nvăţătura în inima şi-n mintea

dumitale!

Fântâna domniţei

Şi-aşa cum îţi spusei, pe lumea asta sunt poveşti cu duiumul! Nu zău, cum te-ntorci şi cum te suceşti, dai peste-o poveste, că poveştile (nu mai e demult o taină pentru nimeni, aşa că mă-ncumet şi eu să ţi-o spun la ureche), poveştile cresc la margine de drum, în plopii care fac pere mălăieţe şi-n răchitele care fac micşunele, dar eu unul n-am văzut, nu ştiu şi, dacă nu ştiu, mai bine tac. De ce să grăiesc în dodii? Despre plopi însă ştiu bine şi, odată ce ştiu, iacă, nu mă tem s-o spun în gura mică la urechea orişicui...

Acu, de bună seamă, odată ce cresc în plopi, poveştile sunt toate adevărate, că de n-ar fi, nu s-ar povesti. Dar asta nu înseamnă, vezi bine, că toate sunt adevărate deopotrivă. De ce să mint? Unele-s mai adevărate, altele mai puţin. Numai că eu am să-ţi spun acu cea mai adevărată dintre toate poveştile care s-au spus vreodată, de când soarele arde pe cer. Iar dacă ai să afli în povestea asta o singură minciună, fie şi una mică, fie şi un fleac de minciună, o pârlită de minciună, o minciunică, atunci îţi dau voie s-o mai asculţi o dată, de la început şi până la sfârşit, ca să te-ncredinţezi că am dreptate!

Cum? De ce lungesc vorba? Dar nu lungesc nimic... Şi ca dovadă iacă, ţi-am şi spus că-ntr-o ţară trăia odată o domniţă de viţă. Şi-avea domniţa palate şi podoabe nenumărate, rochii şi caleşti, avea tot ce pofteşti, că nu era lucru pe lume să nu-l râvnească, şi dacă-l râvnea, îndată-l avea. Păi cum? Te ruga atât de dulce să-i dăruieşti tot ce-i plăcea, că nimeni nu se mai putea pune împotrivă.

— Ai o pasăre măiastră? zicea domniţa. Dă-mi-o! Dă-mi-o de bunăvoie că de nu, te trag în ţeapă! Iar la asemenea rugăminte, pricepi, nimeni nu pregeta să-i facă pe plac, şi domniţa fugea cu pasărea-n iatac.

Şi-apoi, într-o bună zi ieşi domniţa din palat şi porni să se plimbe prin cetate, şi se plimbă, se plimbă şi nu-ntâlni picior de om. Se vestise, pasămite, că are de gând să se plimbe şi locuitorii se ascunseseră care pe unde putea, ştiind că dacă o-ntâlnesc are să râvnească ba una, ba alta, şi are să-i despoaie. Iar domniţa trecea mânioasă pe uliţele pustii, singură şi pusă pe harţă.

Dacă merse ce merse, ajunse lângă o grădină nespus de frumoasă, pe care n-o mai văzuse nicicând.

— Ia te uită! îşi spuse domniţa. Aşa grădină mi-ar plăcea şi mie... Deschise portiţa şi păşi în grădină, dar cum păşi, cum intrară-n pământ şi florile, şi iarba, şi tufişurile. Se frecă ea la ochi, grădina însă pierise şi doar în mijloc se mai înălţa un pom stingher. Înciudată, unde nu se răsuci domniţa pe călcâie şi valvârtej ieşi pe portiţă; dar când privi din uliţă, ce să vadă? Florile, iarba şi tufişurile erau iarăşi la locurile lor.

— Nu se poate! strigă domniţa şi bătu din picior, mai-mai să-şi scrântească glezna.

Ca o furtună năvăli pe portiţă, şi numai ce puse piciorul în grădină, că toate pieriră din nou, de parcă n-ar fi fost.

— Care-i stăpânul grădinii? strigă înciudată domniţa, dar nimeni nu răspunse şi nimic nu se clătină.

Strigă de câteva ori, până ce, istovită, se rezemă de gard. Atunci i se păru că ceva luceşte în pomul din mijlocul grădinii. Şi se apropie de pomul acela şi văzu spânzurând pe-o cracă un singur măr de aur.

„Dacă stăpânul grădinii ar fi răspuns când am strigat,

îşi spuse domniţa, i-aş fi cerut mărul şi, de bună seamă, mi l-ar fi dat. Am să-l iau singură şi gata!".

Şi-ntinse mâna să apuce mărul de aur, dar mărul sări de pe craca lui şi se opri pe altă cracă, dedesubt. Speriată, domniţa făcu un pas îndărăt. Mărul stătea atât de cuminte pe craca de care se agăţase, că ea îşi luă inima în dinţi şi-ntinse mâna din nou. Îndată sări şi mărul de la locul lui şi se puse pe altă cracă, şi mai jos.

— Am să-mi ies din sărite! strigă domniţa şi, dacă în palatul ei curtenii i-ar fi auzit strigătul, fără îndoială că toţi ar fi prins să tremure ca frunza.

Dar în jurul domniţei nu se afla nici umbră de curtean, nimeni nu-i auzi strigătul şi nimeni nu tremură. Atunci, strângând din dinţi, întinse încă o dată mâna şi mărul de aur sări iar de pe cracă şi se aşeză binişor pe pământ.

— Acu te-am prins! se bucură domniţa şi se repezi înainte.

Dar, când încercă să-l apuce, mărul se afundă în pământ şi-n locul unde abia stătuse se ivi o gaură. Tremurând de necaz, domniţa îşi vârî mâna în gaura aceea, socotind că dăduse în sfârşit de mărul buclucaş. Trase şi, când colo, trase de un soi de cârlig cu rost ascuns acolo, bag sama, că-ndată simţi cum se lasă-n jos, de parcă pământul s-ar fi prăbuşit odată cu dânsa.

— Ajutor! strigă domniţa. Săriţi! Ajutor! Dar nimeni n-o auzi, nimeni nu-i răspunse şi ea se cufundă, se cufundă până ce tălpile i se opriră pe una dintre rădăcinile mărului.

Vru să urce, dar peste capul ei pământul se-nchisese şi se pomeni prinsă ca-ntr-o capcană. Iar un opaiţ care nu părea atârnat de nimic, un opaiţ lumina rădăcinile şi, când îl privi mai bine, văzu că opaiţul era chiar mărul de aur pe care-l râvnise.

Mărul începu să coboare; iar, temându-se că rămâne în beznă, domniţa coborî din rădăcină-n rădăcină, ca pe nişte trepte, coborî şi se afundă în pământ. Cât a durat coborâşul, n-am ştire, dar când s-a sfârşit, domniţa se trezi pe-o câmpie de piatră.

Până hăt, departe, câmpul de piatră se-ntindea neted ca-n palmă, iar mărul de aur îl lumina, spânzurând undeva, în dreptul frunţii albe a domniţei. Şi porni din nou mărul, sărind pe sus, şi domniţa-l urmă uitând că voise să pună mâna pe el.

— Să nu mă laşi în beznă, auzi tu? îi porunci.

— Aud – răspunse mărul.

— Cum, ştii să vorbeşti? se mânie domniţa. Apăi atunci să-ţi fie ruşine obrazului!... Pe unde mă porţi, mărule?

— Ai să vezi tu – zise mărul şi nu voi să mai spună nimic.

Şi-o purtă pe domniţă peste câmpul de piatră, o purtă şi-o purtă până ce condurii ei se sparseră.

— De-acu nu mai fac un pas! strigă domniţa, privindu-şi cu milă degetele de la picioare, ieşite din conduri.

Atunci se pomeniră în faţa unei matahale de om, care purta în spinare un gheb uriaş.

— Ce mi-ai adus, mărule?

— Ia, o domniţă — răspunse acela.

— Bre, bre, oare numai domniţe trăiesc pe pământ?... De la o vreme mă blagosloveşti numai cu domniţe, cu jupâniţe şi cumpărătiţe...

— De, ce să-i faci! oftă mărul. Calul de dar nu se caută la dinţi.

Acu, domniţa le ascultase sfatul, nevenindu-i să-şi creadă urechilor. Dar, dacă mai auzi şi ultimele cuvinte ale mărului, nu se mai putu stăpâni.

— Nu v-ar fi ruşine, neobrăzaţilor! se răsti ea. Aşa grăiţi voi despre cele mai alese făpturi de pe pământ?... Cum de n-am eu la-ndemână un călău priceput, ba chiar şi unul nepriceput, că tot ar şti să vă-nveţe minte!

— Iacă, asta-i marfa – oftă mărul. Dacă nu-i pe alese...

— Fii bun, mărule – se rugă uriaşul, întorcându-se cu ghebul către măr.

Şi-apăi când se izbi mărul de ghebul aceluia, se desfăcu ghebul şi-o scară de frânghie se lăsă din el, ca de la o fereastră.

— Suie dumneata pe scară – o îndemnă mărul; dar domniţa se trase îndărăt.

— Eu?... Nici în ruptul capului! Ce să caut acolo?

— Dar multe mofturi mai faci! se stropşi atunci uriaşul. Suie odată dacă ţi se spune!

Şi-atât de năprasnic strigase, că domniţa nu cuteză să i se mai împotrivească. Înspăimântată, se repezi la scara de frânghie şi prinse a sui.

— Câte zici că ai pân-acu? întrebă mărul.

— Dar cine le mai ştie seama? dădu răspuns uriaşul, clătinându-şi amărât căpăţâna.

Şi-aşa urmară să grăiască potolit, în vreme ce domniţa suia pe scara de frânghie, suia mereu, până ajunse la capătul scării. Acolo, ce să vadă? Un drum mărginit de salcâmi pornea prin ghebul uriaşului. Iar dacă puse domniţa piciorul pe drumul acela, odată se trase înăuntru şi scara de frânghie, iar intrarea se închise-n urma ei, de nu se mai cunoscu nici locul unde fusese...

Ai fi zis că-n ghebul uriaşului se cuvenea să fie beznă, aşa-i? Ei, iacă, nu era. Privi cu mirare domniţa şi văzu că pătrunsese într-o lume cu cer şi pământ, cu iarbă şi copaci, iar toată lumea aceea era scăldată într-o lumină întunecată. Iar dacă merse ce merse pe drumul mărginit de salcâmi, se sfârşi drumul acela la malul unui lac.

— Ciudat gheb mai poartă în spinare şi matahala asta! spuse cu glas tare domniţa.

Şi numai ce spuse aşa, că o ştiucă se şi ridică la faţa lacului.

— Ştiucilor, suratelor – strigă ştiuca – haideţi, că ne-a sosit mâncarea!

— Ce tot vorbeşti? o luă la rost domniţa. Unde vezi tu mâncare?

Ştiuca o privi lung şi spuse cu mirare:

— Asta-i bună! Dar tu ce socoţi că eşti?... Băutură?

— Te poftesc să fii cuviincioasă! strigă domniţa. Şi să nu-ţi treacă prin minte că, dacă am binevoit să-ţi vorbesc, îţi poţi lua nasul la purtare. Sunt o domniţă!

— Aşa? se bucură ştiuca. Tare-mi plac domniţele!

Şi unde nu ridică odată un băţ de care era legată o sfoară. Iar când îndreptă băţul către ea, văzu domniţa că de sfoara aceea spânzură un cârlig de undiţă.

— Ce faci? strigă domniţa, uluită.

— Pescuiesc – zise ştiuca, încercând s-o prindă cu undiţa. Hai, domniţă, agaţă-te!

Şi-ntr-o clipă se iviră la faţa apei sumedenie de ştiuci, toate cu câte-o undiţă, şi fiecare încercă s-o prindă pe domniţa care se trase îndărât, albă la faţă ca varul.

— Ai speriat-o! strigară ştiucile şi, dacă văzură că undiţele lor n-o mai pot atinge, tăbărâră cu toate asupra ştiucii care intrase în vorbă cu domniţa: De câte ori ţi-am spus că la pescuit nu se vorbeşte?

— Iertaţi-mă! scânci ştiuca. N-am să mai fac...

— Tot aşa ai spus şi rândul trecut! Şi ştiucile se cufundară-n lac, trăgându-i ştiucii celei guralive un toc de bătaie, să-şi amintească măcar de-aci înainte că pescarului i se cere să tacă din gură.

Iar văzând că nu-i de şagă, se-apucă domniţa să ocolească lacul ştiucilor. Trecu prin salcâmii care-o zgâriară şi-i sfâşiară hainele cu acele lor lungi, se târî, se luptă şi până la urmă dădu peste-un alt drum, la marginea căruia păştea un cal.

— Căluţule! Căluţule! strigă bucuroasă domniţa, gândind să-ncalece şi să-şi scutească alte osteneli.

Calul îşi înălţă însă capul şi-o privi cu tot atâta bucurie.

— În sfârşit! spuse el şi, nici una, nici două, sări în spinarea domniţei.

— Ce... Ce faci? apucă să mai strige aceea, moartă de spaimă şi alta nu.

— Lasă vorba! îi porunci însă cu asprime calul. Dii! N-am vreme de pierdut... Şi unde nu-i puse odată frâul pe cap, îndemnând-o la drum.

Şi-apăi îl cără domniţa pe calul călăreţ, îl cără cât îl cără, până ce, istovită, căzu cu cal cu tot.

— Dii, mârţoagă! strigă calul, dar domniţei nici prin gând nu-i trecea să se ridice.

Era frântă de oboseală, buimăcită şi, uitând că-n palatul ei nu izbutea să adoarmă decât pe saltele din puf de privighetoare, dorea din tot sufletul ca asprul călăreţ să-i îngăduie să se culce acolo, în praful drumului. Iar dacă văzu că n-o putea urni, calul îşi spuse, pesemne, că mai degrabă ajunge singur unde avea treabă.

— Păcătoase mârţoage ne mai trimit de la o vreme! bombăni el.

Şi, tot bombănind, îi luă frâul de pe cap şi se duse la treburile lui, în vreme ce domniţa adormi pe dată şi dormi, dormi pe salteaua de praf, aşa cum nicicând nu dormise în patul de aur din

palatul ei.

Când se trezi, se frecă la ochi şi nu pricepu unde se află. Bătu din palme, ca să-i vină slugile şi nimeni nu veni şi se văzu întinsă-n drum, cu straiele mânjite şi sfâşiate. Atunci îşi aminti de tot ce i se întâmplase şi se ridică speriată, grăbind în căutarea unui adăpost, unde să fie apărată de primejdii.

Iar dacă merse o bucată de drum cât o aruncătură de băţ, se află înaintea unei ciuperci nemăsurat de mare. Sub pălăria ciupercii, ca-n bătătura unei case, zăceau care, pluguri şi unelte mărunte. Se apropie domniţa şi văzu că-n trupul ciupercii se află o poartă de lemn. Atunci, cu teamă, bătu în poartă.

— Cine bate?

— Eu, domniţa...

Poarta se deschise şi-n prag se ivi un flăcău. Straiele-mpărăteşti pe care le purta erau mai rupte şi mai feştelite decât straiele domniţei, iar pe capul flăcăului strălucea o coroană.

— Încă o domniţă! spuse-n silă flăcăul. M-am săturat de domniţe, ca de mere acre...

— Cum de cutezi? se sumeţi domniţa.

— Iaca, răspunse flăcăul. Cutez! Şi nu mă mai ţine de vorbă, că domnii porci s-au pus la masă şi-au să mă ia la trei păzeşte dacă nu le aduc ţuiculiţa şi măslinele...

— Porcii? se înspăimântă domniţa, amintindu-şi de ştiucile care încercaseră s-o pescuiască şi de calul pe care-l purtase în spinare.

— De bună seamă – spuse flăcăul. Îi slujesc la masă... Pe tine la ce te-au pus?

Domniţa bătu din picior, dar cum îşi părăduise condurii, se izbi într-o piatră şi prinse-a plânge:

— Vreau acasă! plângea domniţa. Nu-mi place aici! Vreau acasă!

— A, eşti nou venită – pricepu flăcăul. Iaca ce-i! Fă bine atunci şi ia-o pe după spatele ciupercii noastre, până ai să dai peste cuşca domnului câine.

Spune-i că vii de pe pământ şi are să te rânduiască el pe unde-o fi nevoie... Şi, zicând aşa, îşi potrivi flăcăul coroana şi, fără a-şi lua rămas bun, se grăbi să ducă ţuiculiţa şi măslinele, ca să

nu-l ia domnii porci la trei păzeşte! Rămasă singură, domniţa mai plânse oleacă şi, neavând ce face, o luă pe după spatele ciupercii, aşa cum o sfătuise flăcăul. Şi nu merse mult, că dădu peste cuşca unui câine.

— Cuţu! Cuţu! strigă domniţa, dar un glas gros se răsti deodată la ea:

— Frumos vă-nvaţă să vă purtaţi acolo, pe pământ; tare frumos, n-am ce zice!... Bate mai întâi cuviincios la poartă şi nu striga prostii.

Bătu domniţa şi-ntrebă cu sfială:

— E voie?

— Pofteşte!

Atunci intră domniţa în cuşcă şi se pomeni faţă în faţă cu un câine ciobănesc.

— Când ai venit? o întrebă câinele, privind-o peste ochelari.

— Ieri — spuse domniţa. Adică, azi... Adică...

— Am înţeles – oftă câinele şi, clătinând din cap, deschise un catastif mare în care însemnă pe rând numele domniţei, locul de unde venea şi ziua când păşise în Ţara-din-Ghebul-Uriaşului, după care întrebă: Ce ştii să faci?

— Nimic – spuse domniţa. Adică ştiu să mă plimb, să dorm, ştiu să bat din palme...

Câinele se scărpină la ceafă cu pana de gâscă muiată în cerneală şi-şi mânji bunătate de blană, dar nici nu luă seama, atât era de încurcat.

— Nu ştiu ce să mai fac – mărturisi el. Toate domniţele sunt deopotrivă de nepricepute...

— Ştiu să călăresc! spuse domniţa, dar îndată şi-aminti de calul pe care-l purtase şi strigă: Ba nu, am uitat! Crede-mă că am uitat. Zău!

— Te cred – rosti câinele. N-ai putea duce un mânz, darămite un cal voinic... Ştii ce? Am să te trec la doamnele oi.

— O domniţă la oi?

— La doamnele oi, da! Nădăjduiesc că ai să fii supusă şi că n-ai să le dai prilej de supărare...

Iar dacă îi dădu un răvaş către domnul berbec, mai-marele oilor, îi arătă câinele pe unde s-o apuce şi merse domniţa de i se

înfăţişă berbecului, care sta proptit într-o bâtă ciobănească.

— Baciule, a venit o domniţă – îl vesti o oaie.

— Ia s-o vedem – spuse berbecul. Şi când domniţa se apropie, o cântări din ochi: Mda! Trece-o la turma de ţurcane...

Oaia dădu din cap, în semn c-a priceput, şi deschise un ţarc. Iar care nu fu mirarea domniţei când văzu în ţarcul ţurcanelor... o turmă de domniţe. Oaia atârnă o talangă de şiragul mărgăritarelor pe care domniţa le purta la gât şi strigă cât putu de tare:

— Hei, ţurcanelor! V-am mai adus o domniţă...

Apoi închise ţarcul şi plecă, în vreme ce domniţele ţurcane se strânseră în jurul domniţei, sunând din talăngi şi vorbind toate odată.

— Nu pricep nimic, grăiţi pe rând – le rugă domniţa.

— Ai avut noroc că te-au trecut la turmă – spuse o domniţă scundă şi rotofeie.

— Aici trăim ca-n palatele noastre – zise cu trufie o altă domniţă, care-şi ţinea nasul tot pe sus.

— Nu facem decât să ne plimbăm, să dormim şi să mâncăm – strigă o domniţă veselă.

— Ce-i drept, în fiecare primăvară ne tund – spuse alta.

— Ne tund? Cum ne tund? strigă domniţa.

— Bine, aşa cum se tunde – o lămuri careva. Cu foarfecele.

Şi-abia atunci văzu domniţa că domniţele ţurcane purtau toate câte un tulpan, care le-ascundea părul ciuntit.

— Noi suntem doar ţurcane şi încă o ducem destul de bine, dar să vezi trai la domniţele merinos! oftă o domniţă lungă şi deşirată.

Aşa, din vorbă-n vorbă, află domniţa că din cosiţele celor de la turmă se ţes pături pentru domnii cai. Şi plânse auzind una ca asta, că dacă se-nvoia să se plimbe, să doarmă şi să mănânce, nu se-mpăca nicicum cu gândul că pletele unei domniţe pot sluji drept pături pentru cai. Iar după ce plânse ce plânse, plecă să se plimbe cu turma, şi zilele începură a se scurge atât de asemănătoare, că domniţa pierdu şirul zilelor. Se obişnui cu oile ciobăniţe şi cu baciul berbec, se obişnui cu ţarcul şi cu tunsul, şi doar nespus de greu îşi putea închipui că trăise cândva şi altfel decât cu o talangă la gât. Şi trecu aşa multă, multă vreme...

Acu, ghebul uriaşului atârna tot mai greu, că mărul de aur aducea zi de zi, ba un prinţ, ba o jupâniţă, ba un boier, ba o domniţă. Se clătina bietul uriaş pe picioare, se clătina sub povara cea mare, iar mărul îi aducea întruna oaspeţi, că nu li se mai sfârşea neamul!

Şi-apăi într-un rând, când o jupâniţă cu trupul cât un poloboc, sui pe scara de frânghie, uriaşul nu mai dovedi să se ţie drept. Se-ncovoie, se-mpletici şi, dând cu ghebul de pământ, căzu cât era de lung. Iar ghebul odată plesni şi prin plesnitura aceea prinseră a sări ca nişte purici împăraţi şi împărătiţe, domni şi domniţe, jupâni şi jupâniţe, mă rog, câţi fuseseră-nchişi în gheb, de se simţiseră cam strâmtoraţi în ultima vreme.

— Staţi pe loc! Opriţi! strigă mărul de aur, dar degeaba strigă, că un zdrahon de împărat mustăcios odată puse mâna pe el şi-l sili să scoată pe pământ toată strânsura aceea de capete încoronate.

Mărul, biet, ce să facă? Nu-şi mai răci gura de pomană, că de ştiut ştia el ce ştia, şi-i călăuzi pe toţi pe acelaşi drum pe care-i călăuzise cândva. Şi, după cum veţi fi bănuit, domniţa noastră se afla şi ea printre cei de năvăliră pe pământ. Iar dacă se văzu la larg, îşi luă rămas bun de la domniţele ţurcane şi se-ndreptă spre casă.

Şi-apăi merse domniţa sunându-şi talanga, merse şi tare se minună nemaicunoscând nici locurile, nici oamenii. Grădina cea neasemuit de frumoasă pierise, pierise şi pomul care făcuse făcuse mărul de aur.

— Încotro e palatul? o întrebă domniţa pe-o fetiţă care bătea mingea pe-acolo.

Fetiţa însă se sperie şi fugi. Şi merse domniţa pe uliţele pline de oameni, că nimeni nu se mai ferea cu din calea ei, iar dacă ajunse în locul unde ar fi trebuit să se afle palatul, văzu doar o fântână. Un chip de piatră se-nălţa acolo şi domniţei i se păru întâi că-i chiar chipul ei; iar când se apropie, zări o oaie de piatră, din gura căreia ţâşnea un firicel de apă, şi firicelul de apă cădea într-un havuz.

Ca fermecată, domniţa privi ceasuri la rând spre oaia de piatră. Ba i se părea că-şi vede chipul, ba se-ncredinţa că nu-i

decât o oaie... Apoi prinse a-nsera şi, ca să vadă mai bine, trecu peste marginea de piatră a havuzului, intră în apă şi se opri lângă chipul de piatră.

...Iar în zori, când oamenii umplură uliţele, tare se minunară văzând că lângă oaia de piatră a fântânii se mai ivise o oaie. Cum bătea vântul, talanga de la gâtul oii se mişca şi sunetele talăngii parcă spuneau: „Domniţă! Domniţă! Domniţă!“.

Oamenii numiră atunci fântâna Fântâna Domniţei şi, pentru-ntâia oară, se-ncredinţară că şi-o domniţă-i bună la ceva.

Sânger vânătorul

Puhoaie de vreme s-au scurs de-atunci, dar oamenii încă mai ţin minte... Nimeni n-a uitat de Sânger, vânătorul mlădios ca trestia şi aspru ca piatra, căci multe fiare-a stârpit, multe blănuri a adunat şi nu s-a găsit în lumea-ntreagă un altul să-i poată sta alături. Când răsărea din tufişuri o frunză sau o floare roşie, i se prindea de fiece dată în plete; când ieşea din lac, o iarbă roşie întotdeauna i se înfăşura în jurul pieptului.

Cât era ziua de lungă, vânătorul bătea potecile codrului ucigând toate sălbăticiunile-ntâlnite. Patima vânatului îl stăpânea în asemenea măsură, că ajunsese să ucidă de dragul sângelui, bucurându-se ori de câte ori aburii calzi suiau din trupul vietăţilor străpunse de neiertătoarele-i săgeţi. Noaptea se culca pe unde

nimerea şi nu rareori lipsea de acasă cu săptămânile.

— Prea mult ucizi, fătul meu. Înţeleg să lipseşti o zi, înţeleg să lipseşti două... lipseşte şi trei, dar nu pieri cu săptămânile, că greu îmi duc singură bătrâneţile şi tare mă tem că odată şi odată ai să pleci şi n-ai să mi te mai întorci – îl ruga biata maică-sa.

Dar Sânger râdea.

— De ce nu m-aş întoarce? Nu-ţi face spaimă de florile mărului, că nu s-a născut încă fiara care să-mi vină de hac!

Ofta atunci bătrâna şi prindea a povesti întâmplări cumplite, petrecute cu ani în urmă. Vânători vestiţi se mistuiseră ca fumul şi trei nopţi râseseră după aceea râşii...

— Când le ies eu în cale – se-ncrunta Sânger – râşii plâng.

— Zimbrii, fătul meu, aveau coarnele mânjite cu sânge şi ochii lupilor erau roşii, ca nişte flori de foc...

— Din coarnele zimbrilor beau vin îndulcit şi pe blănile lupilor îmi odihnesc tălpile!

— Nimic nu te opreşte, fătul meu – ofta bătrâna şi, privind cu spaimă la maldărul de blănuri din colibă, adăuga în şoaptă: Nu-i căşunaţi vreun rău, fiare ale pădurii! E tânăr şi nu ştie multe...

Şi-apoi, într-o bună dimineaţă plecă Sânger şi se afundă în codru şi nu trecu mult că un râs îi tăie calea.

„Vii numai bine“, îşi spuse vânătorul.

Înstrună săgeata, încordă arcul dar, când să slobozească săgeata, râsul se făcu nevăzut. Înciudat, îi luă urma şi-ndată-l află cocoţat într-un copac. Din nou îl luă la ochi, din nou pieri sălbăticiunea şi peste o clipă din nou îi tăie drumul.

Iaca-aşa-l necăji în ziua aceea râsul, acu pierzându-se-n copaci, acu sărind pe potecă, acu afundându-se-n câte-un tufiş. Şi se ţinu Sânger de urma lui şi râsul îl purtă după el, până ce vânătorul rătăci drumul şi se pomeni într-o parte a codrului prin care nu mai umblase nicicând.

Acolo toţi copacii erau uscaţi şi nu se zărea fir de iarbă sau lujer de floare. Crengile negre încremeniseră ca sub puterea unei spaime. Din loc în loc, un colţ de stâncă răsărea prin covorul frunzelor căzute şi frunzele nu se sfărâmau sub tălpi; uscate, zbârcite şi negre, frunzele erau tari ca nişte gheare sau ca nişte copite.

— Cum de n-am ajuns eu niciodată până aici? se-ntrebă Sânger, fără să piardă din ochi râsul, care cum se ivea, cum intra parcă-n pământ.

Şi vânătorul nu-şi dădu seama cât de mult îl purtase râsul, decât atunci când umbrele serii prinseră a se aduna tot mai dese. În amurgul roşiatic copacii uscaţi păreau şi mai cumpliţi, iar cucuvăile începură a se tângui. Fără veste se lăsă un întuneric greu. Şi-n clipa când se întreba unde avea să-şi petreacă noaptea, Sânger se izbi de un perete de piatră. Pipăi cu amândouă mâinile şi-ndată dădu peste o deschizătură şi-nţelese că norocul îi scosese în cale o peşteră.

Adună degrabă un mănunchi de vreascuri, le cără în peşteră şi, scăpărând amnarul, aprinse focul.

„Al naibii râs, îşi spuse. dacă-l mai puteam vedea o clipă măcar, îl doboram, de bună seamă...“.

Atunci limbile focului cuprinseră vreascurile, bezna fu alungată-n unghere tăinuite şi Sânger înţelese că se afla într-o peşteră nemăsurat de mare. Bolta întunecată se sprijinea pe stâlpi de piatră, iar pereţii erau de jur împrejur zugrăviţi în culori tari. Cât vedea cu ochii, vânătorul desluşea doar chipuri de zimbri, de urşi, de râşi şi de lupi şi-n trupurile tuturor zări înfipte săgeţi. Din pricina pâlpâirilor focului i se păru că toate sălbăticiunile acelea zugrăvite se mişcă şi-l aţintesc cu priviri sângerii. De undeva, din fundul pământului, parcă se auziră mugete înăbuşite.

— Începe judecata zimbrilor! tună un glas aspru şi-ndată pieriră de pe pereţi celelalte fiare, şi rămaseră acolo doar zimbrii, care-şi răsuciră trupurile mari şi-şi întoarseră coarnele către vânătorul uluit.

„Visez, îşi spuse acela. Am adormit, de bună seamă, şi visez...“.

În clipa aceea sări din foc o scânteie şi-l arse pe braţ şi Sânger înţelese că nici nu doarme, nici nu visează. Un zimbru uriaş se desprinse din zid, apropiindu-se de el.

— Mă cunoşti, vânătorule? întrebă zimbrul şi Sânger cunoscu pe săgeţile înfipte în trupul fiarei crestătura pe care doar el o făcea şi care era semnul lui de vânat.

Privind mai bine, zări acelaşi semn pe toate săgeţile ce

muşcaseră-n carnea zimbrilor şi pricepu că are-n faţă doar namilele pe care le vânase cu mâna lui, de când începuse a vâna prin codru.

— Mă cunoşti, vânătorule? întrebă zimbrul din nou.

— Te cunosc! Te-am răpus în Poiana Izvorului, zimbrule.

— U-u, nelegiuitul! mugiră ceilalţi zimbri, aplecându-şi ameninţători coarnele, iar zimbrul uriaş răcni de se cutremură bolta de piatră:

— Ucigaşul nu tăgăduieşte. Fraţi zimbri, răzbunare!

— Răzbunare! mugiră toate namilele şi, cât ai clipi, alcătuiră cu trupurile lor cu cerc, prinzându-l pe vânător la mijloc.

Zimbrul uriaş intră şi el în cerc. Ori încotro se-ntorcea, Sânger dădea doar peste coarnele înroşite de pâlpâirile focului. Zimbrii se urneau în tăcere şi nu li se auzea răsuflarea grea, nu sfărâmau o piatră sub copite. Din ce în ce strângeau cercul şi cumplită era liniştea în care se mişcau toţi odată, înaintând pas cu pas. Părea că nici o putere din lume nu-i în stare să-i oprească şi Sânger înţelese că toate coarnele acelea-nroşite de sclipirile focului aveau să se înfigă în trupul lui.

Atunci scoase din tolbă săgeată după săgeată şi săgeată după săgeată trimise din arc. Toate săgeţile nimereau la ţintă, dar zimbrii-naintau tot atât de tăcuţi, uriaşi şi greoi. Nu se sinchiseau de săgeţile lui şi vânătorul simţi cum sângele-i îngheaţă în vene, la gândul că săgeţile-i erau neputincioase. Într-adevăr, zimbrii care-l strângeau în cercul acela cumplit erau morţi – şi nu-i putea ucide pentru a doua oară.

Zbârnâia lemnul săgeţilor, în vreme ce vârfurile lor ascuţite se-nfigeau în carnea namilelor păroase şi zbârnâitul, aducând cu zumzetul unor cărăbuşi, era singura larmă din peşteră. Iar zimbrii înaintau încet, pas cu pas, ca la un semn.

Şi Sânger îi lăsă să se apropie până ce coarnele lor se aflară la o palmă de pieptul şi spatele lui. Atunci se ghemui la pământ şi, luându-şi vânt, sări fără veste peste spinarea zimbrului uriaş şi pe gura peşterii se năpusti afară, în noapte, pe când mugetele zimbrilor se ridicau în urmă-i ca mugetele unei mări în furtună.

— Prindeţi-l! Fiare cu colţi şi fiare cu gheare, prindeţi ucigaşul scăpat de pedeapsă!

Şi urşii, lupii şi râşii zugrăviţi pe pereţi, toate fiarele ce pieriseră-n vremea judecăţii zimbrilor, toate năvăliră pe gura peşterii şi se-avântară pe urmele fugarului. Gonea vânătorul printre copacii uscaţi, gonea ca vântul şi larma sălbăticiunilor îi dădea aripi, căci nu se-ndoia de sfârşitul pe care i-l pregăteau. Şi-alergă aşa, urmărit de fiarele codrului, alergă cu sufletul la gură până ce simţi că păşeşte în gol. Şi se prăbuşi, rostogolindu-se de pe buza unei prăpăstii, se prăbuşi simţind că mintea i se întunecă... şi nu mai ştiu de nimic.

Iar dacă a zăcut acolo multă sau puţină vreme, Sânger n-avea să afle niciodată! Destul că atunci când deschise ochii se trezi culcat pe-o blană de urs şi nu auzi nici ţârâit de gâză, nici cântec de pasăre. Liniştea părea lăsată de veacuri şi el se miră văzând aşternute în tot locul blănuri de râşi, de lupi şi de urşi; iar blănurile se-ntindeau, una lângă alta, cât de departe putea privi în zare.

Fundul râpei era neted ca-n palmă şi nici un copac nu se înălţa, nici un tufiş, nici un fir de iarbă. Doar ici şi colo, capetele fiarelor se deosebeau pe covorul blănurilor, ca nişte flori ciudate, şi-o lumină verzuie, strecurată prin frunzare nevăzute, scălda priveliştea.

Ridicându-se încet, Sânger privi îngândurat înălţimea de la care se prăbuşise: buza râpei se-nălţa atât de sus, că n-ar fi putut-o ajunge nici cu săgeata. Şi căzând de la asemenea înălţime nu-şi vătămase totuşi nimic, nu-l durea nimic şi nu zări pe pielea netedă nici urma unei zgârieturi.

Atunci încercă să dezlege ciudatele întâmplări prin care trecuse, dar fu nevoit să-şi schimbe gândul, nepricepând nimic. Şi, buimac, se îndreptă încotro îl duceau paşii, hotărât să facă ce-o şti şi ce n-o şti, numai să se întoarcă acasă.

Şi-aşa merse peste blănurile aşternute ca pentru primirea unui împărat, merse şi nu peste multă vreme băgă de seamă că unele blănuri de culoare mai deschisă erau aşezate cap la cap, închipuind un soi de cărare. Iar dacă urmă cărarea de blană se pomeni, într-un târziu, în faţa unei colibe.

Ciudată colibă! La intrare, în chip de scară, un râs, un lup şi-un urs se aflau aşezaţi de-a latul, unul după altul, astfel că

spinările le alcătuiau trei trepte. Fiarele aveau capetele întoarse către cel ce venea spre colibă şi-şi rânjeau colţii, ameninţător. În locul ochilor, trei perechi de pietre scumpe sclipeau mai tăios decât sclipiseră vreodată ochii oricărei fiare întâlnite de vânător în codrii prin care umblase.

Tocul porţii era făcut din coarne de zimbri meşteşugit îmbinate şi drept poartă slujea o blană cum Sânger nu mai văzuse nicicând, o blană de aur, miţoasă şi grea. Iar întreaga colibă, învelită în blănuri scumpe, aducea mai degrabă a palat.

În clipa când vânătorul se apropie, fiarele prinseră a mârâi. Blana de aur se dădu în lături şi-o fată oacheşă se ivi în pragul porţii.

— Amuţiţi, paznicilor! porunci ea. E cel dintâi vânător care a scăpat de judecata zimbrilor... Apoi, privind drept în ochii lui Sânger, spuse: Află că după ea urma judecata urşilor, apoi judecata lupilor şi-n ultimul rând judecata râşilor.

— Cine eşti? întrebă Sânger.

— Sunt fiica celui mai cumplit duşman al tău. Dar nu te teme, tata-i plecat de acasă şi tu eşti atât de frumos...

— Cine-i tatăl tău? mai întrebă vânătorul.

— N-ai auzit de stăpânul fiarelor de pe pământ?... De mult te duşmăneşte tata şi-i negru de supărare că ai scăpat din peştera judecăţii. Nimeni nu ştie unde te-ai ascuns şi tata s-a dus să dea porunci. În clipa asta te caută toate fiarele codrilor, dar nici uneia nu i-a dat încă prin minte c-ai putut ajunge până aici.

Sânger zvârli priviri piezişe către cele trei fiare care-l pironeau cu ură, nepierzându-l din ochii lor de nestemate.

— Ajută-mă să scap – o rugă el pe fată. Vreau să mă-ntorc acasă.

— Cât eşti de aspru! oftă aceea. Nu mi-ai spus o singură vorbă bună, vânătorule, şi totuşi eu am păstrat scânteia vieţii în trupul tău... Sau crezi că fără mine-ai fi rămas teafăr după prăbuşirea ta din lumea oamenilor?

Atunci, pentru întâia oară, Sânger se uită cu alţi ochi la fata din coliba acoperită cu blănuri şi-i văzu chipul oacheş, mai frumos decât chipurile fetelor de pe pământ.

— Iartă-mă – rosti el cu blândeţe. Te-ai arătat bună cu mine

şi cutez de aceea să te rog să fii mărinimoasă până la capăt. Vino cu mine sus, în lumea mea...

O bucurie nespusă înfrumuseţă parcă şi mai mult trăsăturile fetei, când îi răspunse:

— Aşa doream să-mi grăieşti, vânătorule! Am să vin cu tine şi n-are să-ţi pară rău... Un singur lucru-ţi cer: să-mi făgăduieşti că de azi înainte nu vei mai ucide nici una dintre făpturile codrului.

— Dar bine, fată frumoasă, cum am putea trăi fără vânat? întrebă mirat

— Nu duce grija asta – zâmbi fata. Vei avea din belşug tot ce ţi-ai putea dori!

Dacă auzi aşa, se învoi Sânger, iar fata desprinse atunci blana de aur ce slujea drept poartă colibei şi-nfăşurându-se în blana de aur coborî spinările celor trei fiare, ca pe trei trepte.

— Vino, lupule – porunci apoi.

— Stăpână, stăpână, rău te-ai gândit – spuse lupul.

— Taci! Ne vei scoate pe amândoi sus, în lumea oamenilor.

Lupul scheună încetişor, dar fata şi Sânger i se suiră în spinare şi lupul o porni în silă, privind întruna către râsul şi ursul care-şi clătinau capetele a mustrare.

— Mai repede! porunci fata.

Atunci lupul începu să alerge în salturi mari şi nu trecu mult că ajunse la peretele râpei.

— Stăpână, stăpână, mai gândeşte-te o dată! o rugă lupul, oprindu-se pentru o clipă.

— M-am gândit la toate – răspunse fata. Hai, sus!

Şi lupul sări şi vânătorului i se păru că fiarei îi crescuseră aripi, atât de lesne se înălţase, oprindu-se pe buza prăpastiei, chiar acolo de unde el se prăbuşise în noaptea când toate sălbăticiunile îl fugăriseră prin codru. Şi nu se depărtă cu mult de buza prăpastiei, că un râs le tăie calea şi voi să sară asupra lui Sânger.

— Opreşte-te, râsule! porunci fata, şi fiara se făcu mică şi, apropiindu-se târâş, îi linse picioarele.

Lupul gonea în salturi, dar de nenumărate ori sălbăticiuni se apropiară, gata să se năpustească, şi de tot atâtea ori fata le porunci să nu se atingă de vânător. Şi lupul trecu prin pădurea

uscată, străbătu codri şi lăsă în urmă dealuri şi văi, pentru a se opri în faţa colibei lui Sânger.

— Rămâi cu bune, stăpână!

— Cu bine, lupule!

Fiara se făcu nevăzută şi vânătorul pofti fata în colibă. Şi mult se bucură bătrâna lui mamă dacă-l văzu întorcându-se, şi plânse şi râse printre lacrimi, căci trei luni încheiate-i lipsise feciorul şi nu nădăjduise să-l mai vadă. Iar când dădu cu ochii şi de nora pe care acela i-o adusese, nu-şi mai încăpea în piele de fericire şi nu ştiu ce să le mai pună înainte.

— Aşa arată locuinţa ta, va să zică, spuse fata, privind cu ochi mari coliba şi tot ce se afla într-ânsa.

Îşi lepădă apoi blana de aur. Şi-n clipa aceea răsună un strigăt ciudat şi lui Sânger i se păru că-n acelaşi timp mugeşte un zimbru, mormăie un urs, urlă un lup şi râde un râs. Fără să vrea, întinse mâna să apuce o săgeată din tolbă, dar fata-l opri.

— Nu uita ce mi-ai făgăduit – spuse ea. E glasul tatei, care mă cheamă. Îndată mă-ntorc.

Şi ieşi din colibă, în vreme ce vânătorul se apropie de uşă şi, printr-o crăpătură, privi afară. Văzu un bărbat neobişnuit de înalt şi de spătos, cu trupul acoperit de-o blană albă ca laptele, cu fruntea încinsă de-o coroană alcătuită din coarne de zimbri. Nenumărate fiare se aflau în jurul lui, tăcute şi nemişcate, ca cioplite în piatră.

— Copilă nechibzuită – spuse stăpânul fiarelor – de ce-ai plecat din palatul nostru?

— Am plecat cu cel ce mi-e drag, tată...

— Nu ştii că l-am osândit la moarte?

— Ştiu – răspunse fata. Dar nu va mai vâna niciodată... Bărbatul cel înalt se încruntă şi glasul îi sună aspru când rosti:

— Nu l-am osândit pentru ceea ce ar putea să facă în viitor. E vinovat de sângele pe care l-a răspândit până azi! Să se-mplinească osânda! şi le-arătă fiarelor uşa colibei.

Dar fata nu se-nspăimântă.

— Aşteaptă, rogu-te, numai o clipă, tată – spuse ea şi, intrând în colibă, aşeză blana de aur pe umerii lui Sânger.

Ieşi apoi cu el şi-l înfăţişă bărbatului încununat cu coarne de

zimbri, în vreme ce fiarele se traseră îndărăt, neliniştite.

— I-ai dăruit blana de aur – şopti tulburat stăpânul fiarelor.

— De azi înainte nimeni nu se mai poate atinge de iubitul meu — strigă fata, iar bărbatul înalt şi spătos se simţi dintr-o dată copleşit de tristeţe.

— Ce-ai făcut, copilă nechibzuită? grăi el cu amărăciune. Ai vrut să rupi în urmă toate punţile şi te-ai aruncat orbeşte într-o lume necunoscută ţie... S-ar cuveni să te blestem, dar inimii mele i-e milă. Când vei voi, întoarce-te la noi. Şi grăind astfel, se depărtă încet, cu paşi grei, întovărăşit de alaiul fiarelor din codru.

Iar fata rămase din ziua aceea în coliba lui Sânger. Întinse blana de aur peste uşa de nuiele şi, la adăpostul blănii de aur, bătrâna o deprinse cu toate câte se cer ştiute în lumea oamenilor. Şi fata învăţă să ţească şi să spele, învăţă să semene şi-şi învinse sila faţă de dobitoacele de pe lângă casă şi se obişnui să crească păsări care nu zboară, să mângâie pisica şi câinele. La început îi veni greu să se împace cu vietăţile îmblânzite, ei, care crescuse cu fiarele sălbatice, dar într-un rând îl întrebă pe câine:

— Oare ţie nu ţi-e niciodată dor de codru?

— Vezi, îl iubesc pe vânător – răspunse câinele şi fata se gândi că şi ea îl iubeşte pe Sânger, şi că de aceea, poate, nu-i era nici ei dor de codrul verde.

Şi tare se minuna bătrâna că-n oalele ei fierbea întotdeauna o bucată de carne, măcar că feciorul ei nu mai vâna defel.

— Cine-mi aduce carnea? Cine-o pune în oală?

— Nu ştiu – răspundea Sânger şi ieşea din colibă şi pornea spre codru. Acolo bătea cărările ştiute şi, din obicei, lua urma fiarelor, dar niciodată nu punea mâna pe arc. Dacă întâlnea vreuna dintre sălbăticiunile pe care odinioară le vâna, se mulţumea s-o petreacă multă vreme cu privirile, iar sălbăticiunea nu se ferea de el. Atunci când umbla însă prin codru cu fata din palatul de blănuri, fiarele se adunau îndată în jurul lor, lingând picioarele fetei.

— Cum o mai duce tata? le întreba ea.

Fiarele scânceau uşurel şi fata ofta, întorcându-se degrabă în coliba apărată de blana de aur...

Dar zilele în care se-mbăta de mirosul sângelui începură a-i

lipsi lui Sânger tot mai mult. De fiarele codrului nu cuteza să se atingă, căci nu uitase primejdia din peştera judecăţii... Cutreiera mohorât prin codru şi, tocmai când răbdarea îi era pusă la mai grea încercare, se întâlni cu un vânător din alt neam.

— Mâine pornim la război – îl vesti acela.

Sânger se lumină la faţă şi pe loc făgădui să vină să dea o mână de ajutor. Şi-a doua zi luptă alături de vânătorul întâlnit în codru şi nu se sinchisi dacă neamul aceluia are sau nu dreptate. Vărsă bucuros sângele unor oameni despre care nu ştia nimic şi care nu-i făcuseră vreun rău şi ieşi din luptă istovit, dar fericit cum de mult nu mai fusese.

Şi din ziua aceea luă parte la toate încăierările neamurilor de pe meleagurile lui şi-n coliba de la marginea codrului nimeni nu bănui cum îşi trecea vremea; obişnuia să lipsească zile-ntregi şi nimeni nu-l întreba nimic. Iar înainte de-a se întoarce acasă, Sânger se oprea întotdeauna la malul lacului de se spăla de sânge şi doar o iarbă roşie i se încolăcea atunci în jurul pieptului, doar o floare roşie i se oprea atunci în plete...

Şi trecură astfel zile după zile, şi-n coliba de la marginea codrului mama vânătorului adormi pe vecie, iar soţia îi născu un prunc. Şi, pentru că era nepotul stăpânului fiarelor, fiarele se strângeau când îl vedeau, lupoaicele îl alăptau, şi nu o dată, când băiatul crescu şi când se rătăci prin codru, un urs îl aduse pe seară acasă. Şi pentru că era fiul lui Sânger învăţă să tragă la semn. Toţi copacii din jurul colibei părinteşti purtau urmele săgeţilor lui, dar niciodată nu-i trecuse prin minte să ia la ochi vreo fiară.

— De ce-l laşi să tragă cu arcul? întreba uneori mama, şi Sânger zâmbea, răspunzând:

— Un bărbat trebuie să ştie de toate. Arcul nu-i făcut numai pentru fiare...

Şi băiatul se jucă într-o bună zi, în apropierea colibei, cu doi pui de râs. Dacă se hârjoniră şi se fugăriră, aci alergând, aci căţărându-se în copaci, osteniră şi se lungiră-n iarbă, băiatul la mijloc şi râşii de-o parte şi de alta.

— Staţi aşa – strigă deodată băiatul. Am să trimit o săgeată drept între voi!

Şi, ridicându-se, alergă până sub coroana unui stejar, se întoarse cu faţa către cei doi râşi, care-l priveau încrezători în dibăcia lui de arcaş, şi-nstrună o săgeată. În clipa când săgeata porni, o ghindă se desprinse însă de pe una dintre crengile stejarului şi atinse în cădere săgeata, abătând-o din zbor. Săgeata şuieră şi se-nfipse-n trupul unui pui de râs. Sângele ţâşni. Speriat, râsul care nu fusese atins se mistui în codru.

Zadarnic se-nspăimântă băiatul, zadarnic îşi mângâie prietenul rănit – râsul se stinse-n braţele lui, privindu-l cu-o dureroasă mustrare. Şi plânse băiatul şi cu trupul râsului în braţe se-ndreptă spre coliba părintească.

Soţia lui Sânger îl zări de departe şi se bucură că feciorul i se-ntoarce cu una dintre sălbăticiunile codrului. Dar, dacă se apropie, îi văzu mâinile pătate de sânge.

— Ce-ai pe mâini? strigă ea, simţind că-i tremură picioarele. Plângând, băiatul aşeză binişor la pământ trupul puiului de râs.

— Nu sunt de vină, crede-mă...

Dar mama nu-l ascultă. Se plecă peste trupul râsului şi, dacă se-ncredinţă că viaţa-i fugise prin rana pricinuită de săgeată, îşi ascunse faţa în palme. Şi rămase multă vreme aşa, plecată peste trupul puiului de râs, dar când se ridică faţa-i era împietrită şi aspră. Cu paşi rari se apropie de uşa colibei şi smulse blana de aur, înfăşurându-se în ea, apoi, cu capul dat pe spate, scoase un strigăt, ca o chemare. Şi-asemenea vânătorului, în urmă cu ani, băiatului i se păru că-n acelaşi timp mugeşte un zimbru, mormăie un urs, urlă un lup şi râde un râs. Şi lupul cu ochii de nestemate, lupul care-o adusese în lumea oamenilor se ivi ca din pământ şi soţia lui Sânger i se urcă în spinare. Dar, în clipa în care lupul se pregăti să pornească, inima mamei se strânse.

— N-am să pot aşa, lupule...

Atunci lupul privi cu ochii lui de nestemate în ochii mamei şi-nţelese. Mârâi, dar se apropie de feciorul lui Sânger şi cu limba lui aspră îi linse mâinile, spălându-le de sânge.

— Îţi mulţumesc, lupule — şopti mama, iar lupul strigă:

— Hai, încalecă şi tu, pui de stăpân!

Şi băiatul încălecă şi lupul o porni în salturi mari, pierzându-se pentru totdeauna din lumea oamenilor...

Dar Sânger, vezi tu, lipsea de-acasă. Dacă se-ntoarse noaptea la colibă se-mpiedică de trupul râsului şi, cercetându-l, află săgeata pe care citi semnul feciorului. Gânduri negre-l năpădiră şi când deschise uşa colibei îşi găsi coliba pustie. Blana de aur pierise. Şi-atunci înţelese că soţia i se întorsese în palatul de blănuri, din care fugise ca să-l urmeze pe pământ şi hotărî că trebuie s-o caute.

Îmbrăţişă cu privirea coliba în care atât amar de vreme trăiseră-mpreună, apoi se năpusti afară, în noapte. Şi numai ce pătrunse în codru că stăpânul fiarelor i se ivi înainte, urmat de alaiul de zimbri şi urşi, de lupi şi de râşi. Blana stăpânului, strălucitor de albă, împrăştia o lumină lăptoasă, iar coroana alcătuită din coarne de zimbri împungea parcă duşmani nevăzuţi.

Înalt şi spătos, stăpânul fiarelor îşi mişcă braţul, arătându-l pe vânător cu degetul. Şi zimbrii-şi înfipseră coarnele în trupul lui Sânger, urşii-l călcară-n picioare, lupii-l muşcară şi râşii-l sfâşiară, în vreme ce, tăcut şi încruntat, stăpânul fiarelor îşi încrucişase braţele pe piept.

Iar dacă fiarele se dădură-n lături, din sângele vânătorului crescu sub ochii lor un copăcel cu ramuri roşii ca sângele.

— Sânger să te numeşti în vecii vecilor, spuse stăpânul fiarelor. Iar dacă-n viaţă ţi-a plăcut să verşi sânge, acu să curmi ţâşnirea de sânge ori de câte ori ai fi pus pe-o rană!

Şi fiarele se răspândiră care-ncotro, iar stăpânul se întoarse în palatul lui de blănuri, unde soţia lui Sânger aştepta, cu inima strânsă.

— S-a făcut dreptate – răspunse tatăl la-ntrebarea mută a ochilor ei.

Două lacrimi grele căzură din ochii celei ce-l iubise pe vânător. Cu degetul arătător îşi şterse însă lacrimile şi le zvârli departe, iar lacrimile zburară, zburară şi se opriră tocmai pe copăcelul cu ramuri sângerii, prefăcându-se-n două flori albe, ca o durere tânără. Şi peste ani şi ani, feciorul lui Sânger ajunse stăpân al fiarelor şi purtă coroana alcătuită din coarne de zimbri. Pădurarii zic că-n nopţile de vară, un tânăr, având pe umeri o blană albă ca laptele, păşeşte prin codri, urmat de sumedenie de fiare. În faţa sângerului se opreşte-o clipă, apoi îşi scutură pletele

şi trece înainte. Puhoaie de vreme s-au scurs de-atunci, dar oamenii încă mai ţin minte...

Deşteptăciunea proştilor

Doi proşti s-au întâlnit cândva la o cruce de drumuri. Pe cel dintâi îl goniseră oamenii din satul lui, că prea era din cale-afară de prost şi le făcea satul de râs. Celălalt se suise într-o căruţă, în care se mai înghesuiseră nouăzeci şi nouă de proşti. Căruţa cu proşti se rupsese de greul prostiei şi proştii se împrăştiară care-ncotro, umplând lumea până-n ziua de azi...

— Bună vremea, om cu minte – spuse primul prost, văzând că se întâlnise cu unul care, deşi soarele ardea, purta două căciuli şi trei cojoace.

— Mulţumesc dumitale, om cu scaun la cap – răspunse al doilea, băgând de seamă că drumeţul ce-i dăduse bineţe purta pe cap un scaun cu fundul spart.

Auzind fiecare vorbele celuilalt, pricepură proştii că se întâlniseră doi oameni de nădejde şi hotărâră să-şi urmeze calea împreună, iar dacă merseră ce merseră, li se făcu sete.

— Bună ar fi acu nişte apă – spuse cel dintâi.

— Phii! Tare bună, încuviinţă al doilea. Of! bună de tot...

Şi, ca un făcut, dădură îndată peste două fântâni aşezate, cine ştie de ce, una lângă alta.

— Vezi? Eu am să beau dintr-asta – spuse prostul cu două căciuli şi trei cojoace, oprindu-se lângă una dintre cele două fântâni.

— Oare a două fântână n-o fi având apa mai bună? întrebă cel cu scaun la cap.

Prostul cuminte căzu pe gânduri. Privi fântânile cu îndoială şi, izbindu-se cu palma peste frunte, grăi:

— Ştii că ai dreptate dumneata! Păi, atunci, din care să bem?

— He-he – râse cel cu scaun la cap – am să te-nvăţ eu. Ai zis că a doua are apă mai bună? Iaca, bem dintr-a doua fântână!

Dar prostul cuminte, cu două căciuli şi trei cojoace, căzu parcă şi mai tare pe gânduri.

— Aşa, pare lesne de zis – răspunse el după o vreme. Dar dacă tot apa din prima fântână e mai bună, a?

Prostul cu scaun la cap căscă atunci o gură mare, mare, şi n-o închise decât pentru a striga:

— Vai de mine! Şi ce-i de făcut?

— Iaca, măcar că sunt cuminte şi umblu iarna-vara cu două căciuli şi trei cojoace, tot nu mă pricep ce să spun – vorbi încurcat al doilea prost. Ce ne facem?

Şi amândoi, uscându-se de sete, rămaseră să cugete adânc. Oftau şi cugetau. Cugetau şi trăgeau cu coada ochiului când la o fântână, când la alta, neputându-se hotărî din care să bea.

— Frate-meu, auzi?... Mor de sete! izbucni deodată cu glas

plângător prostul cuminte.

— Dară eu! îi ţinu isonul cel cu scaun la cap. Mă tem c-am şi murit de-a binelea... Dar cum să bei aşa, ca proştii! Nu-i ruşine?

— Drept! Aşa-i. Ca proştii nu poţi bea – spuse al doilea prost şi izbucni în hohote de plâns.

— Nu mai plânge, că-mi sfâşii inima – rosti atunci cel dintâi, plângând cu lacrimi cât bobul de strugure.

— Ce păcat că nu suntem mai proşti! strigă deznădăjduit prostul cuminte. Am bea şi noi ca proştii şi gata...

Prostul cu scaun la cap căzu sfârşit lângă ghizdurile uneia dintre cele două fântâni.

— Numai ca să ne răpună cu zile au săpat te miri ce ticăloşi două fântâni taman aici! Două... Una nu le-ajungea?

Prostul cuminte se prăbuşi lângă ghizdurile celeilalte şi prinse a răcni ca din gură de şarpe:

— Ajutor! Săriţi, oameni buni!... Murim de sete!

Dar, cum se aflau departe de sat, nimeni nu-l auzi. Prostul îşi luă atunci rămas bun de la viaţă şi închizând ochii, îşi propti capul în ţărână. Când colo, nasul i se opri într-un ochi de apă stătută, cursă din găleata cine ştie cui.

— Bogdaproste! îşi spuse uşurat şi, lipăind încetişor, încetişor, să nu-l simtă tovarăşul, bău toată apa aceea verzuie.

Şi să vezi comedie, tot aşa făcu şi prostul cu scaun la cap, care găsi şi el lângă fântâna lui un ochi de apă încropită de soare.

— Hai, frate-miu, să mergem! rosti atunci prostul cuminte. Dă-le-ncolo de fântâni păcătoase!

— Că bine zici, frăţioare! răspunse la fel de înviorat prostul cu scaun la cap. Lasă-le naibii de fântâni...

Şi, încântaţi că nu băuseră ca proştii, cei doi înţelepţi îşi urmară drumul, cărând două căciuli, trei cojoace şi un scaun cu fundul spart.

Cel ce nu i-a întâlnit
Rog să-mi scrie negreşit!

Cerbul de sticlă

Acu, povestea asta nu-i atât de nouă cum ai socoti poate dumneata; e mult mai veche, încă de pe vremea calicilor, cam de pe când au fost atârnate stelele de aur întâiaşi dată pe cer, cu câţiva ani înainte de a se fi născocit drumul de fier. Şi-apăi, iaca, ce mai tura-vura, trăia cică pe la noi un boier lat în şale de-atâta stat pe sofale, care moştenise de la boierii dinaintea lui un beci

mare cât o casă din cele mari, şi beciul era tot-tot bucşit cu galbeni, de nu le ştiau seama nici vătafii, nici boierul că, vorba aceea, dacă am, să fie şi nici dracu' să nu ştie!

Iaca, bun. Numai că boierul, dacă tot şedea şi bea cafele, murea de urât şi se gândea la câte cele: măi, că n-are şi el ceva de făcut în toată ziulica mare; că să-şi numere galbenii n-are răbdare; că de altceva nu-i în stare; că ce viaţă amărâtă are – mă rog, şedea boierul pe sofa şi, azi aşa, mâine aşa, plângea în, ceaşca de cafea!

Şi-ntr-o bună zi, cum plângea el şi-şi înghiţea lacrimile, mirându-se că-i pare sărată cafeaua, odată vine un slujitor şi-l vesteşte că un neguţător de peste mări a sosit cu mărfuri alese şi roagă să i se îngăduie să le arate pe dată cinstitului boier.

— Cum de nu? Să vie – strigă boierul, prea mulţumit că are cu ce-şi trece vremea.

Şi cât te-ai şterge, să zicem, la un ochi, păşi neguţătorul în încăpere. Era un om lung şi slab, cu barbă ascuţită şi căutătură vicleană. Purta o mantie de culoarea vişinei putrede, era încins cu brâu albastru de mătase şi-n brâu avea înfipt un hanger.

— Fii binevenit, neguţătorule – rosti boierul, săltându-se oleacă pe sofa. Ce minunăţii ne-aduci de peste mări?

Neguţătorul se înclină tăcut şi, drept răspuns, bătu de trei ori din palme. Atunci uşile se deschiseră şi şapte slujitori muţi şi surzi aşezară la picioarele boierului pocale şi tipsii, cupe şi garafe, oglinzi şi podoabe, toate făcute din cleştar limpede şi curat ca apa de izvor. Soarele juca pe cleştarul cel limpede, care strălucea în culorile curcubeului, şi boierul se săltă din nou pe sofa.

— Aferim! strigă el. Ţi le cumpăr pe toate!

Neguţătorul se înclină şi făcu un semn, cei şapte slujitori ieşiră ducând toate minunile acelea de cleştar, iar boierul aşteptă, nădăjduind să vadă şi altele. Dar neguţătorul nu se clintea.

— Ei, ce-mi arăţi acu? întrebă cu nerăbdare boierul.

Atunci faţa neguţătorului se posomorî şi, pentru întâia oară de când intrase în încăpere, buzele i se mişcară.

— Mă doare inima, boierule, dar altceva nu-ţi mai pot arăta.

— Chiar nimic? Nimic de tot? întrebă dezamăgit boierul.

— Nimic – oftă neguţătorul. Am fost silit să-mi închid sticlăria

şi ceea ce ai văzut e tot ce mi-a rămas. Nu mai am bani...

— N-ai bani? se minună boierul.

— Nu...

Un gând se născu atunci în creierii toropiţi ai boierului. Îl întoarse pe-o faţă şi pe alta, chibzui şi în cele din urmă zise:

— Ian ascultă, neguţătorule... Ce-ar fi să-ţi deschizi o sticlărie aici, pe moşia mea? Bani, vorba aceea, am berechet. Faci sticlă şi-mpărţim câştigul.

O flacără se-aprinse-n privirile viclene ale neguţătorului. Şi, măcar că toate mergeau după pofta inimii lui, se prefăcu a chibzui şi el, se lăsă greu şi nu se-nvoi decât după trei ceasuri de târguială, spre bucuria boierului, care nădăjduia că sticlăria-i va alunga urâtul şi-l va face să-şi treacă vremea mai plăcut.

Iac-aşa se deschise pe meleagurile noastre sticlăria străinului. Nimeni n-avea îngăduinţa să arunce o privire înăuntru, acolo unde nu pătrundea decât neguţătorul cu slujbaşii lui cei muţi şi surzi, care se dovediră a fi şapte meşteri mari, calfe de sticlari. Boierul se arătă de câteva ori şi apoi se mulţumi să privească doar pocalele, sculele şi podoabele de cleştar, căci în sticlărie era fum şi cald, şi tot mai bine se simţea pe sofa, lângă ceaşca de cafea.

Şi-a mers aşa treaba ani şi ani, a mers ca pe roate, şi din sticlărie ieşeau lucruşoare de cleştar care se-mprăştiau în lume, aducându-le neguţătorului şi boierului galbeni buni şi lucitori. Se speriase boierul de mulţimea galbenilor şi se tot frământa la gândul că n-aveau să mai încapă-n beciul cel mare, când neguţătorul i se înfăţişă într-o bună zi, posomorât şi încruntat ca altă aia.

— Află, boierule – spuse el – află că azi-noapte mi-a murit un meşter. Am nevoie de-un ucenic care să-nveţe meşteşugul şi să fie în stare să-mi înlocuiască meşterul, că nu pot lucra decât dacă am în cap şapte meşteri mari, calfe de sticlari.

— Şi pentru atâta lucru te frământi? râse boierul. N-am eu destui ţărani din care să-ţi alegi nu unul, ci o mie de ucenici?

Neguţătorul îşi plecă fruntea şi coborî glasul:

— Meşterii mei, cum vei fi băgat de seamă, sunt cu toţii muţi şi surzi. I-am ales aşa ca să nu-mi trădeze meşteşugul şi n-am

poftă să mă dau acu pe mâna unui ucenic în stare să vorbească prea mult şi s-audă ce nu se cuvine. Eu, boierule, am nevoie de un ucenic mut ca peştele şi surd ca un buştean...

— Pricep – încuviinţă boierul. Am să-mi chem vătaful şi-am să-i poruncesc să caute printre ţărani un flăcău mut şi surd.

— Iar dacă nu se va afla nici unul?

Boierul se uită la neguţător cu milă, aşa cum te-ai uita la un prunc neştiutor, şi spuse moale:

— Dacă nu se va afla nici unul, om face noi unul cum se cere. I-om smulge limba şi i-om străpunge urechile!

Auzind una ca asta se bucură neguţătorul, că el tot aşa gândise, dar nu era încredinţat că boierul i-ar îngădui să schilodească un om; şi, bucurându-se, plecă la treaba lui, în vreme ce boierul îşi chemă vătaful şi-i porunci cam aşa:

— Ascultă, vătafule, să faci ce-i şti, dar fără-un flăcău mut şi surd să nu-mi vii...

Şi-apoi începu vătaful să cutreiere bordei după bordei şi, dacă găsi un mut, aflăcă mutul aude, iar dacă dădu peste surzi, aceia erau moşnegi şi, de grăit, grăiau ca tot omul. Tii! la mare strâmtoare încăpuse vătaful! Umbla tot cu nasul în jos de teama boierului şi, tot umblând aşa, se ciocni odată piept în piept c-un nepot de soră. Era acela un flăcău sprinten, de nu şedea locului cum nu şade apa, şi calic, de n-aveau nici câinii ce trage dintr-ânsul.

— Ce-i, nene? Ce umbli tot trist şi tot parcă-ţi ninge-ntruna?

— Fugi din drumul meu, pacoste!

— Zău, nene, spune-mi şi mie ce-ai pe inimă... Cine ştie de unde sare iepurele? Poate că te alegi c-un sfat bun tocmai de la unul ca mine...

— Piei din ochii mei, n-auzi?

Dar flăcăul nu şi nu, atâta se ţinu de capul vătafului, până ce i-a spus omul porunca boierului; nu de alta, dar ca să scape de el.

— Atâta tot? râse însă flăcăul. Păi ia-mă cu dumneata! Zici că-s mut şi surd din născare şi, încolo, las’ pe mine!

N-a vrut vătaful nici s-audă la-nceput, dar dacă a văzut şi a văzut că nu găseşte un mut şi-un surd adevărat în toate satele boierului, ce şi-a zis: „Ia să-l duc eu pe Radu (că aşa-i zicea

flăcăului, Radu). Dacă m-o vedea venind cu mâna goală, odată te pomeneşti că mă scoate boierul din slujbă...“.

Şi iac-aşa se potrivi că vătaful se-nfăţişă la curte cu Radu. Neguţătorul era şi el de faţă.

— Da-i mut şi surd? întrebă el.

— Vai de mine! Mai mut şi mai surd nici că se poate...

— Eşti mut, băiete? întrebă şi boierul, dar Radu, vezi bine, holba ochii cât cepele şi-şi ţinea buzele cusute ca un mut şi-un surd ce se afla.

— Bine, vedem noi – zise neguţătorul şi, nici una, nici două, îl duce pe Radu-n sticlărie, scoate un fier înroşit în foc şi i-l lipeşte de braţ.

A sărit Radu de durere, s-a tăvălit pe jos, dar nici un sunet n-a scos.

— E mut – îşi spuse neguţătorul şi, liniştit dinspre partea asta, începu să-i arate ce are de făcut.

Iac-aşa a rămas Radu în sticlărie şi-a privit lucrul meşterilor şi s-a minunat văzându-i cum moaie un capăt de ţeavă în sticlă topită şi suflă apoi în ţeava aceea, închipuind garafe şi pocale de toată mâna – şi mici, şi mari, şi subţiri, şi pântecoase. A privit el o vreme, cum îţi spusei, şi unde nu-l vede neguţătorul că odată pune mâna pe-o ţeavă din cele de suflat, îi moaie un capăt în sticla topită şi-apăi suflă pe celălalt capăt. Iar mărgica de sticlă moale odată se umflă, creşte, creşte, se face o mândreţe de pom, cu trunchi de sticlă, crăci de sticlă, flori de sticlă şi frunze de sticlă. Iar trunchiul era sur, frunzele verzi şi florile de cleştar, iar frunzele tremurau pe codiţele lor şi, tremurând aşa, cântau uşurel...

Se strânseră meşterii în jurul lui Radu şi priviră prostiţi minunea aceea de pom, iar neguţătorul se-ncruntă şi prinse a răsfoi prin ceasloavele lui, unde stătea scris cum se fac toate podoabele de sticlă. Răsfoi ceasloavele şi citi bucoavele, dar nicăieri nu găsi însemnare despre felul cum se pot sufla pomi de sticlă de mai multe culori şi încă în stare să cânte. De când vieţuiau meşteri sticlari pe lume, asemenea lucru nu se pomenise!

Tot încruntat, neguţătorul îi făcu semn flăcăului şi-i porunci să mai sufle-un pom, va să vadă şi el cum vine treaba. Radu se

gândi ce se gândi, apoi luă ţeava, scoase din cazan o boabă de sticlă topită şi-ncepu a sufla. Îl privea neguţătorul cu sufletul la gură şi cu sufletul la gură priveau şi cei şase meşteri mari, calfe de sticlari, iar Radu suflă, suflă, şi la capătul ţevii se ivi deodată un om de sticlă. Şi-şi holbară meşterii ochii, şi nu le veni să creadă ce văd, şi se trase neguţătorul de barbă, căci omul de sticlă era lung şi slab, avea o barbă ascuţită şi privirile viclene, purta o mantie de culoarea vişinei putrede, era încins cu un brâu de mătase albastră şi-n brâu purta înfipt un hanger.

Chiar aşa. Flăcăul plăsmuise din sticlă, aidoma, chipul neguţătorului! Şi faţa-i avea culoarea trandafirie a feţei omeneşti şi ochii erau verzi, părul negru, iar straiele cum îţi spusei...

Dac-o văzu şi pe asta, chibzui neguţătorul şi din nou răsfoi prin ceasloave şi-şi purică de-a mărunţelu’ strâmbele bucoave şi foarte se miră neaflând nicăieri însemnare despre felul cum se pot sufla oameni de sticlă după chipul şi asemănarea oamenilor vii. Dar mirarea îl copleşi cu totul când pricepu că Radu nu-i în stare să facă acelaşi lucru de două ori. Pomul de sticlă pe care-l sufla el nu semăna niciodată cu cel pe care-l mai suflase şi făcea chiar chipul neguţătorului altminteri de fiece dată. Era chipul aceluia, îl cunoşteai, dar chipurile nu semănau între ele. Ceilalţi şase meşteri mari, calfe de sticlari, în schimb, dacă învăţară să sufle pomi de sticlă, îi suflau aceiaşi la nesfârşit, semănând ca două picături de apă. Radu născocea însă mereu chipuri noi şi noi alcătuiri şi-i învăţa şi pe ei meşteşugul, iar neguţătorul trimitea podoabele de sticlă-n lumea largă, unde începură împăraţii să se bată pentru minunile flăcăului, de numele căruia nimeni n-auzise.

Şi-adunară boierul şi neguţătorul galbeni cu carul şi săpară beciuri încăpătoare, şapte beciuri fiecare, să aibă unde-şi ţine comorile. Cât despre Radu, rămăsese tot calic, de n-aveau nici câinii ce trage dintr-ânsul...

Acu, sosi într-un rând un vătăşel la curtea boierului, sosi cu straşnică poruncă-mpărătească:

„Află, boierule – suna porunca – află că eu, luminatul şi prea puternicul Verde Împărat, am de gând să-mi mărit fata cu feciorul luminatului şi prea puternicului Negru Împărat. Şi-n zestrea fetei

voi să fie un lucru nemaivăzut şi nemaipomenit, ca să se mire neamurile şi să-mi cunoască puterea. Şi-ţi poruncesc aşadar ţie, credinciosul meu boier, să grăbeşti să faci ce-i şti şi cum îi şti, dar până-n trei zile să-mi trimiţi o podoabă de sticlă cum n-a mai fost, nu este şi nu va mai fi! Şi să fie moartă şi vie, zăcând şi umblând, şi nimeni să nu priceapă cum a fost lucrată. Şi dacă-mi vei împlini porunca, vei primi trei care cu galbeni, iar dacă n-o vei împlini, îţi va sta capul unde-ţi stau picioarele. Am zis!".

Dacă află boierul porunca-mpărătească îi scăpă din mână ceaşca de cafea şi-şi pătă mândreţe de sofa. Apoi, tremurând tot, îl găzdui pe vătăşel şi trimise după neguţător.

— Nu te teme, boierule – spuse neguţătorul. Păi Radu ce păzeşte?

Şi-l chemară pe flăcău şi boierul strigă, încă tremurând de spaimă:

— Până azi ai huzurit, Radule, dar acu, iacă, îţi poruncesc să grăbeşti să faci ce-i şti şi cum îi şti, dar până-n trei zile să-mi aduci o podoabă de sticlă cum n-a mai fost, nu este şi nu va mai fi! Şi să fie moartă şi vie, zăcând şi umblând, şi nimeni să nu priceapă cum a fost lucrată. Şi dacă-mi vei împlini porunca vei primi trei galbeni, iar dacă n-o vei împlini îţi va sta capul unde-ţi stau picioarele. Ai priceput?

— Ce să priceapă, boierule? Nu ştii că-i surd? zise neguţătorul şi, cum-necum, îi tălmăci prin semne flăcăului porunca.

Radu zâmbi, se închină şi plecă. Şi se-ncuie în sticlărie şi nu ieşi două zile şi două nopţi din încăperea plină de fum şi-ncinsă peste măsură, nu mâncă, nu dormi, iar în zorii celei de-a treia zi, pe când boierul se da de ceasul morţii pe sofaua lui, iacă se deschise poarta fabricii şi Radu ieşi, galben la faţă ca lămâia, clătinându-se pe picioare, dar purtând pe braţe ceva, acoperit cu un ştergar alb ca laptele. Şi, clătinându-se, urcă treptele de piatră şi se-nfăţişă boierului, care bea cafea după cafea şi i se tânguia neguţătorului:

— Ce mă fac? Ce mă fac?... Au să mă lase fără cap!

Şi intră Radu şi-aşeză la picioarele boierului ceea ce lucrase, şi trase ştergarul. Şi ţipă de bucurie boierul şi strigă de mirare

neguţătorul, că flăcăul suflase o minge de cleştar, mare cât un cap de om, şi-n mingea aceea alerga un cerb de sticlă aurie. Şi mingea era moartă şi cerbul era viu, mingea zăcea şi cerbul umbla şi nimeni nu putea pricepe cum fusese lucrată minunea aceea de sticlă.

— Iacă cei trei galbeni – spuse boierul, dacă se mai potoli întrucâtva. Şi, ca să vezi cât sunt de bun, ţine, îţi mai dau un galben pe deasupra, aşa, de la mine... şi sughiţă de plăcere la gândul celor trei care cu galbeni făgăduite de împărat.

Radu luă galbenii şi gata era să iasă pe uşă, când se repezi-n încăpere vătăşelul împărătesc.

— Azi e a treia zi, boierule! strigă vătăşelul. Nu ţi-e milă de prea cinstitul dumitale cap?

— Ba mi-e milă, cum de nu? răspunse boierul. Drept aceea am şi împlinit porunca luminăţiei sale...

Ş-apăi, dacă văzu vătăşelul ce lucru de cerb viu într-o minge moartă îi arăta boierul, întâi nu-şi crezu ochilor. Apoi se lumină la faţă şi rămase prostit, ca de-obicei.

— Doamne, boierule, pe legea mea că cele trei care cu galbeni pe care le vei primi sunt o nimica toată faţă de astă minune! zise el, adunând ce mai putu din minţile oricum rătăcite. Dar care-i meşterul cu mâini de aur de-a lucrat asemenea podoabă?

— Acest cinstit neguţător şi meşter sticlar, căruia demult i s-a dus buhul – zise boierul, arătând către neguţătorul care se-nchină smerit.

Iar Radu, săracu', vedea şi-auzea. Nu zise nimic dacă pricepu că primise patru galbeni pentru munca lui, în vreme ce boierul avea să capete trei care cu galbeni pentru că şezuse pe sofa şi-şi băuse cu vrednicie ceştile de cafea. Dar să se mândrească altul cu munca lui, asta nu răbdă!

— Cinstite dregător împărătesc – spuse el de aceea – eu am lucrat cerbul de sticlă.

Tii, măiculiţă maică! Să fi văzut ce mutre făcură boierul de pe sofa şi neguţătorul care tocmai se-nchina... dacă pământul ar fi scuipat acolo, în faţa lor, un balaur cu şapte capete sau dacă o pasăre cu cap de măgar ar fă căzut din cer şi ar fi-nceput să ragă

acolo, în încăpere, n-ar fi căscat boierul ochi mai mari şi n-ar fi albit neguţătorul mai tare la chip.

— Nu-i mut! gemu boierul.

— Nici surd! scrâşni neguţătorul.

— Ne-ai înşelat, ticălosule!... Slujbaşi, daţi-mi cafea! răcni boierul şi se răsturnă pe sofa.

— Am să storc şi ultima licărire de viaţă din tine – spuse neguţătorul, care din alb se făcuse verde la faţă.

Atunci grăi vătăşelul împărătesc şi toţi îl priviră cu luare-aminte şi-şi ciuliră urechile.

— Îmi vine să râd – spuse vătăşelul, pufnind într-adevăr şi înecându-se de râs.

— Nu-l crede, boierule – se repezi neguţătorul. Mă ştie o lume-ntreagă ca meşter iscusit...

— De-aceea-mi şi vine să râd – îi întoarse vorba trimisul împărătesc, pufnind din nou şi prinzând a behăi ca o capră. Un flenduros şi-un coate-goale ca acesta să fi putut lucra o podoabă cum nu s-a mai văzut sub soare?... Haida-de! Mă credeţi neghiob?

— Înţelepciunea luceşte în privirile măriei tale – susură neguţătorul, închinându-se iar, în vreme ce boierul răsuflă uşurat.

Dar Radu strigă atunci, de se zguduiră pereţii:

— Aşa?... Apăi faceţi-vă voi podoabele! Şi cum strigă, cum se repezi, încercând să sfarme mingea de sticlă.

Numai că neguţătorul îi puse piedică, şi boierul, cât era de lat în şale, sări de pe sofa şi se lăsă pe spinarea flăcăului. Slujitorii năvăliră şi-l apucară pe Radu, care-n van se zbătu. Dărâmă unul dărâmă trei, dărâmă nouă, dar al zecelea tot izbuti să-l lege.

— Zvârliţi-l în hrubă – răcni boierul. Şi, aşezându-se pe sofa, porunci bucuros: Şi-acu să-mi faceţi o cafea!

Iac-aşa se pomeni Radu într-o hrubă umedă, unde ţinu tovărăşie şerpilor, în vreme ce vătăşelul plecă împreună cu neguţătorul să ducă mingea de sticlă la cetatea împărătească. Şerpii i se cuibăriseră-n sân şi flăcăul aşteptă o zi şi-o noapte, doar-doar şi-o aminti careva de el şi i-o aduce o coajă de mămăligă. Dar nimeni nu se arătă. În hrubă era linişte şi numai apa murmura, curgând pe pereţii de piatră. Când îşi simţea gura uscată flăcăul se ridica uşurel, să nu tulbure şerpii aciuiaţi în sân,

şi lipăia apa aceea. Barba-i crescuse şi şerpii i se jucau printre firele bărbii.

— Au să mă uite-aici, în hruba asta, îşi spuse Radu. Şi tare dragă mi-a fost mie sticla! Câte lucruşoare-aş mai fi suflat eu, să se bucure oamenii, văzându-le... Şi cerbul meu, închis în mingea de cleştar, ce-o fi fă-când el în palatul împărătesc printre boieri şi dregători? M-o fi uitat, oare?

— Cum să te uit, Radule? spuse în clipa aceea cerbul de sticlă, şi Radu se frecă la ochi şi nu-i veni a crede ce vede.

Dar cerbul lui, cerbul de sticlă aurie, îi stătea în faţă.

— Cum ai ajuns aici? întrebă flăcăul, mai-mai să-i plesnească inima de bucurie.

— Am simţit că te gândeşti la mine – răspunse cerbul. Am izbit cu coarnele, am spart mingea de cleştar şi-am venit într-un suflet...

— Prin ziduri? se minună Radu.

— Prin ziduri. Hai, suie-n spinarea mea!

Şi-şi scoase flăcăul cu grijă şerpii din sân şi din barbă şi sări în spinarea cerbului de sticlă, care crescuse mare şi falnic cât un armăsar. Cerbul dădu cu fruntea de zid, şi zidul se căscă, îmbinându-se iar după ce trecură.

— Dar unde mă duci? mai întrebă Radu.

— În lumea din care m-ai chemat...

Afară era noapte. Şi văzu flăcăul că cerbul se-ndreaptă spre sticlărie, pătrunde prin perete şi se opreşte lângă cazanul cu sticlă topită, sub care focul ardea zi şi noapte. Meşterul de rând să păzească focul aţipise cu fruntea pe genunchi.

— Nu te teme – spuse cerbul şi, avântându-se, sări cu Radu în cazanul cu sticlă topită.

I se păru flăcăului că cerbul trece printr-o pânză de apă, iar dacă străbătu pânza aceea se minună, aflând o lume de sticlă. Pajişti de sticlă se întindeau până-n zarea străjuită de munţi de sticlă, iar prin pajişti şerpuiau râuleţe de sticlă şi-nfloreau flori de sticlă şi păşteau mioare de sticlă, lângă care ciobani de sticlă se sprijineau în bâte de sticlă.

Uluit, flăcăul nu se sătura să privească, dar cerbul de sticlă goni prin codrii de sticlă şi nu se opri decât într-o peşteră de

sticlă, în inima munţilor de sticlă. Era adâncită peştera aceea în sticlă de toate soiurile, de toate culorile, sticlă lucie şi sticlă cu vene, iar Radu netezea cu degetele pereţii de sticlă, bucurându-se şi minunându-se de câte vedea.

— Bine-ai venit, Radule – spuse atunci cineva în spatele flăcăului, şi flăcăul se răsuci şi se pomeni în faţa unui bătrân de sticlă.

Era mic de stat, barba albă-i curgea până-n dreptul genunchilor şi pletele albe îi băteau călcâiele. Desculţ, bătrânul avea în faţă un şorţ de piele ca orice meşter, şi-n mână ţinea o ţeavă de suflat, o ţeavă ca aceea în care Radu suflase de atâtea ori, deşteptând din mărgeaua de sticlă topită câte o plăsmuire nemaivăzută. Părea bătrânul un meşter din vremi trecute, doar că făptura şi straiele-i erau de sticlă şi străluceau în bătaia soarelui.

— Sunt Duhul-Sticlei – spuse bătrânul. Te cunosc, Radule, şi ştiu de ce eşti în stare... Îngăduie, fiule, să te-mbrăţişez!

Şi bătrânul îşi deschise braţele de sticlă şi flăcăul se aruncă la pieptul lui de sticlă, simţind cu mirare că trupul bătrânului era cald, ca cel al unui om viu. Duhul-Sticlei îl sărută pe frunte şi Radu se făcu deodată frumos, cum nici un pământean n-a fost, iar zdrenţele de pe el se schimbară în straie bogate, ţesute cu fir.

— Nu sunt vrednic – vorbi cu spaimă flăcăul. De ce tocmai eu?... Sunt meşteri cu faimă pe lume...

— Meşteri cu faimă or fi, Radule, dar tu nu eşti numai meşter – grăi Duhul-Sticlei. Tu iubeşti sticla şi-nţelegi la ce năzuieşte...

Căzu atunci Radu la picioarele bătrânului şi-i sărută mâna de sticlă.

— Ce trebuie să fac? întrebă el.

— Cât mai multe şi cât mai frumoase plăsmuiri din sticlă, fiule – răspunse bătrânul, ridicându-l. Ia şi ţeava asta. Aşa... Iar tu, cerbule – se-ntoarse Duhul-Sticlei către cerbul care se ţinuse toată vremea deoparte – slujeşte-ţi stăpânul cu vrednicie. Rămâneţi cu bine!

Şi, grăind astfel, se topi bătrânul în pereţii de sticlă ai peşterii, iar Radu încălecă pe cerbul de sticlă.

Dar uite cum mă luai cu vorba şi uitai să-ţi spui de încă una – uita-ne-ar să ne uite relele şi zilele negre! Păi da, că-n vremea cât

flăcăul nostru întâmpinase toate câte le aflaşi, se stârnise mare zarvă prin împărăţie. Se măritase adică domniţa lui Verde Împărat cu feciorul lui Negru Împărat şi se bucurase se mingea de cleştar, în care alerga cerbul de sticlă, iar neguţătorul se-ntoarse acasă cu cele trei care de galbeni. Şi-apoi nu trecuse cine ştie cât, că-ntr-o bună seară, pe când împărătiţa cea tânără se afla la ea în iatac şi privea la cerbul care alerga în mingea-i de cleştar, odată o auziră slugile ţipând. Şi năvălind slugile-n iatac găsiră pe podele cioburile de cleştar ale mingii şi-ntr-un jilţ o aflară pe împărătiţă, care răcnea:

— Prindeţi-l! Prindeţi-l!... Mi-a fugit cerbul de sticlă!

Aş! Prinde umbra dacă poţi, că mai lesne ai fi prins o umbră decât să te poţi ţine după cerbul de sticlă, care parcă intrase în pământ. De inimă rea a căzut la pat împărătiţa şi, măcar că fură chemaţi s-o vindece doftori şi babe şi vraci, se-aleseră din leacurile lor doar draci uscaţi. Că împărătiţa bolea şi bolea şi tot după cerbul de sticlă plângea.

A trimis atunci Verde Împărat vătăşei pe cai iuţi, cu straşnică poruncă să-l afle pe neguţătorul şi meşterul sticlar care lucrase mingea de cleştar. Să facă ce-o şti şi cum o şti, dar să se înfăţişeze cu altă minge în care să alerge alt cerb de sticlă, că de nu, capul i-o sta la picioare şi trupul la soare, ospăţ pentru zburătoare.

Iar dacă au sosit vătăşeii împărăteşti cu porunca, s-a-ncuiat neguţătorul în sticlărie şi s-a pus cu gârbaciul pe cei şase meşteri mari, calfe de sticlari, ca să-i sufle mingea de cleştar cu cerbul de sticlă. Şi şi-a citit el ceasloavele şi le-a cercetat bucoavele şi-au năduşit meşterii şi s-au subţiat ca nişte aţe, dar de isprăvit, nimic n-au isprăvit. Îşi lăsase până şi boierul cafeaua, îşi părăsise sofaua şi, cât era ziulica de lungă, trăgea pe nas fum de sticlă şi dădea din mâini, jeluindu-se şi smulgându-şi părul din cap, dar cu toate astea cerbul de sticlă nu alerga în mingea de cleştar şi nici nu dădea semn că ar putea vreodată alerga.

Ei, şi dac-a văzut şi-a văzut că truda-i în van, s-a dus boierul la hruba cea umedă, gândind să-l scoată pe Radu la lumină. Când colo, flăcăul pierise! A căzut boierul din picioare şi, de spaimă, n-a mai rostit o vorbă, de-au trebuit să-l care pe sofa, să-i toarne-n

gură cafea după cafea, până să-l audă gemând:

— Radu... Cerbul... Săriţi!

Se dădea boierul de ceasul morţii, se perpelea neguţătorul, năduşeau cei şase meşteri mari şi cu toţii-ncepeau să se deprindă cu gândul descăpăţânării, când un alai ciudat poposi la curte. În frunte, pe un cerb uriaş şi strălucind ca aurul, călărea un străin frumos, cum nici un pământean n-a fost; straiele bogate îi erau ţesute cu fir, iar străinul purta înfipt în brâu, în loc de hanger, o ţeavă de suflat sticla. După cerbul acela veneau încă opt, mai mici, ducând în spinare opt bărbaţi cu feţe lucitoare, cu haine lucitoare, mândri şi semeţi.

— Aici e sticlăria? întrebă străinul.

— Aici, boierule — răspunseră slujitorii.

— Poftesc să cumpăr sticlărie aleasă...

— Numaidecât – dădură cuvânt slujitorii şi, intrând la boierul care plângea şi se văita, îi vestiră sosirea străinului.

Şi străinul fu dus în casă şi boierul se minună de frumuseţea şi de straiele lui. Dar, dacă-l cercetă prin pânza de lacrimi care-i împăienjeneau ochii, spuse boierul:

— Tare mă mir, cinstite oaspe, de ţeava pe care ţi-o zăresc în brâu...

— Nu-i de mirare – răspunse străinul. Sunt şi eu oleacă de meşter în ţara mea şi voi să cumpăr sticlărie tocmai ca să mai învăţ câte ceva...

Auzind una ca asta, odată răsări boierul dintre perne.

— Te pomeneşti că ceasul cel bun şi norocul mi te-au adus în casă! strigă el. Doamne, nu cumva ai şti să făureşti o minge de cleştar, în care să alerge un cerb de sticlă aurie?

Începu a râde străinul.

— Dar bine, boierule – cuvântă el – asta-i treabă pentru unul ca mine? Asemenea nimicuri fac toţi ucenicii...

Tii, bucuria boierului! Ce s-o mai lungesc, l-a dus el pe Radu (că doar ghicişi cine era străinul), l-a dus în sticlărie şi i-a făgăduit marea cu sarea, doar-doar i-o face o minge de cleştar în care să alerge un cerb de sticlă aurie.

— Dar la ce-ţi trebuie dumitale astfel de flecuşteţ? întrebă flăcăul.

— Ia... să mai schimbăm şi noi felul podoabelor, se grăbi să spună neguţătorul...

— Aşa, aşa, întări şi boierul. Să le mai schimbăm!

Dar Radu îşi duse ţeava la ureche şi, prefăcându-se că ascultă ceva, dădu din cap.

— Nu minţiţi, că degeaba minţiţi! grăi el. Îmi spune mie ţeava asta descântată că pricina e alta...

Schimbară arunci boierul şi neguţătorul priviri furişe, iar neguţătorul vorbi repede, clipind din ochii-i vicleni:

— Văd că nu-ţi putem ascunde nimic. Iaca, adevărul e că mingea de cleştar ne trebuie pentru o serbare pe care vrea s-o dea boierul...

Doar că ţeava lui Radu îi mai du o dată de minciună. Încercară ei s-o mai întoarcă-n fel şi chip, se-ncurcară, bâlbâiră şi, până la urmă, înciudaţi, mărturisiră: mingea de cleştar le fusese poruncită de împărat, pentru fiica lui bolnavă.

— Aşa da – spuse Radu. Bine... Am s-o fac, dar am s-o duc chiar eu. Dădeau din colţ în colţ boierul şi neguţătorul, dar dacă n-aveau ce face? Decât fără capete, mai bine, socoteau, fără cinste...

Şi numai ce se-nvoiră ei, că muie flăcăul un capăt al ţevii în cazanul de sticlă topită şi luă din el o boabă. Şi suflă o dată şi făcu o minge de cleştar în care alerga un cerb de sticlă aurie, şi cerbul avea coroană de aur şi vorbea cu glas omenesc. Îl privea boierul, îl privea neguţătorul, îl priveau cei şase meşteri mari şi nici unul nu cuteza să răsufle.

— Boierule, eşti un păcătos! spuse cerbul cu coroană de aur. Şi păcătos eşti şi tu, neguţătorule!

Iar cei doi îl ascultau stând smirnă şi nu puteau rosti o vorbă.

— Mă tem că cerbul meu are dreptate – zâmbi atunci Radu. Ce-ai făcut, boierule, cu flăcăul pe care l-ai închis în hruba cea umedă?

Rotea boierul priviri năuce şi buzele prinseră a-i tremura.

— De... de unde... ştii?

— Eu ştiu tot – spuse Radu şi, ducându-şi ţeava la buze, suflă asupra boierului.

Şi se prefăcu boierul într-un boier de sticlă, cu straie şi işlic

de sticlă. Ca o momâie rămase în picioare şi, văzând una ca asta, se bucură neguţătorul, socotind că tot aurul aceluia se va-ntoarce lui.

— Bine ia-i făcut – spuse el de-aceea. Era un om rău şi-i mai mare ruşinea cum s-a purtat cu bietul flăcău din hrubă...

— Nu eşti nici tu mai breaz – spuse însă cu asprime Radu. Cine ţi-a dat dreptul să smulgi limbile meşterilor pe care-i mâni cu gârbaciul?

Şi-odată suflă şi asupra neguţătorului şi-l schimbă şi pe acela într-un chip de sticlă. Ceea ce văzând, se bucurară foarte tusşase meşteri mari, calde de sticlari, care se strânseră în jurul flăcăului, mulţumind prin semne şi dând să-i pupe mâinile. Că meşterii aceia, sărmanii, erau robii neguţătorului şi, după ani şi ani, acu întâia oară se bucurau de sfânta libertate.

Dar Radu îi duse la beciurile cu galbeni şi le împărţi galbenii după dreptate şi-i aşeză pe toţi stăpâni peste curtea boierului şi peste sticlărie, după care o porni către împărăţie, cale lungă, ca să-i ţie, drum din vară-n primăvară şi din seară până-n seară.

De-atunci urma flăcăului s-a pierdut pe drumuri fără capăt, dar meşterii au meşterit în sticlărie, s-au însurat şi-au avut copii, din care au ieşit tot meşteri mari, calfe de sticlari, şi meşteşugul nu li s-a pierdut. Şi n-a fost pe lume sticlărie mai frumoasă decât a lor şi tare se minunau oamenii de câte ştiau să facă meşterii, suflând într-o boabă de sticlă topită. De aceea şi spune unul şi altul, ori de câte ori meşterii ivesc o nouă podoabă, că-n puterea nopţii bate la poarta sticlăriei un flăcău frumos, cum nici un pământean n-a fost, un flăcău în straie bogate şi cusute cu fir. E călare pe-un cerb uriaş şi-l însoţesc pe opt cerbi opt bărbaţi cu feţe lucitoare, cu haine lucitoare, mândri şi semeţi. Aceia, cică, îi învaţă pe meşteri să sufle podoabele cele nemaivăzute...

Şi mai zic unii că dacă vrei să ajungi meşter mare, calfă de sticlar fără-asemănare, se cere să pândeşti la miezul nopţii trecerea celor nouă cerbi. Dacă flăcăul frumos, cum nici un pământean n-a fost, te atinge cu ţeava lui de suflat sticla, atunci iese din tine un meşter fără pereche. Asta, pasămite, e tot o taină a meşterilor din sticlăria cea veche. Acu, o fi, n-o fi, cine poate şti? Dacă-i întrebi, meşterii clatină din cap şi tac...

Şi-atunci, mie ce-mi rămâne să fac? Tac şi eu ca peştii, că am ajuns la capătul poveştii!

Şoricelul cel năzdrăvan

Iacă, de-atunci să tot fie trei sute de ani şi-o zi... Cum? Ei da, poate să fie şi două, n-am să mă-ncaier acu pentru o zi mai mult sau mai puţin! Vorba e că a fost atunci un şoricel năzdrăvan, un şoricel cum astăzi poţi căuta şi-un an. Dacă te uitai la el – mă rog, un şoricel! Cu botişor ascuţit şi ochi de mărgele negre, cu blăniţă cenuşie şi cu-o mândreţe de coadă sprintenă şi fără de astâmpăr. Cum îţi spusei, nu-l deosebeai dintre alţi o mie, care poftesc la caşcaval şi ronţăie hârtie... Atât că era năzdrăvan.

Cine l-a-nvăţat pe el meşteşugul ăsta, nu ştiu, că n-am aflat. Destul că se pricepea la tot soiul de drăcovenii şi numai de pozne se ţinea, în vreme ce la o treabă gospodărească, miră-te de vrei, era tot atât de neghiob ca omul care n-are habar de cât fac trei şi cu trei.

Şi-apăi după cum am prins a-ţi spune, să tot fie trei sute de ani şi-o zi sau două de când şi-a scos şoricelul nasul din borta-n care locuia.

— Nasul?

— Nu, bre, şoricelul!... Când, ce-i fu dat să vadă? Gospodina, vezi dumneata, pusese la cuptor nişte plăcinte. Acu, ce-o fi fost, ce n-o fi fost, nu se coceau plăcintele şi gospodarul îşi cam pierduse răbdarea.

— Gata plăcintele, nevastă? întrebă el, mângâindu-şi mustăţile.

— Ai răbdare, omule, şi-or fi gata!

Tii! Oftează acela, se scarpină la ceafă şi iar se pomeneşte grăind:

— Da’ nici acu nu-s gata?

Apăi atunci îi sare şi muierii ţandăra şi unde nu strigă de zăngăne şi sticlele-n fereşti:

— Nu, vedea-te-aş plăcintă, nu-s gata! Dar şoricelului atât îi trebui:

— Plăcintă? Nu-i rău... Şi, iacă, odată-şi mişcă el vârful cozii aşa cum ştie că se cere, chiţăie ce chiţăie şi, când se uită femeia, simte că i se moaie picioarele.

Păi ce, gândeşti că-i glumă să-l ştii acolo, pe scăunelul cu trei picioare pe omul tău cu care-ai împărţit şi bine şi rău, să întorci o clipă ochii, şi când te uiţi din nou, să vezi în locul lui o plăcintă? Că plăcintă se făcuse – şi încă una grasă şi rumenă, de-ţi lăsa gura apă văzând-o.

— Ei brava, frumos! zise plăcinta. Mi-o făcuşi nevastă...

— Vai de mine, omule, nu te ţine de pozne! Ce glumă-i asta?

— Eu mă ţin de pozne? grăi plăcinta. Îmi strigi „vedea-te-aş plăcintă“, mă fac plăcintă (mă şi mir cum) şi-acu tot pe mine mă scoţi vinovat...

Dacă şi-a auzit omul rostind cuvinte atât de blânde, măcar că avea dreptul să fie mânios, a prins a plânge muierea:

— Iartă-mă, bărbate... Iartă-mă, plăcintă...

— Nu-mi spune plăcintă, auzi tu?

— Iartă-mă! Am grăit într-un ceas rău... dar ce ne facem acu?

— Mde, drept să-ţi spun, nu ştiu – zise plăcinta. Până una, alta, cheam-o şi tu pe maică-ta, ca barem să guste şi ea din plăcinte, dacă n-am avut parte de ele...

Femeia, ce să facă? A ieşit în uliţă, a trecut peste drum (că acolo şedea maică-sa) şi-a poftit-o la plăcinte.

— Phii, tare mândre ţi-au ieşit – zise bătrâna intrând în încăpere, şi dând cu ochii de plăcinta de pe scăunelul cu trei picioare, nici una, nici două – hap! – o-nghiţi pe nemestecate.

— Ce-ai făcut, mămucă? strigă deznădăjduită nevasta. Ce-ai făcut?

— Ce-am făcut, păcatele mele?

— Mi-ai mâncat bărbatul – se jelui aceea. Încalte să-l fi mâncat eu, că al meu era...

Deschise atunci bătrâna gura să grăiască şi, când colo, vorbi cu glas bărbătesc:

— Bine, mamă soacră, aşa te porţi?

— Bărbăţele – izbucni fericită nevasta – mai poţi vorbi? Trăieşti?

— Of, viaţă se cheamă asta? rosti amărât gospodarul schimbat în plăcintă şi-nghiţit pe nemestecate de soacră-sa.

Acu, bătrâna trecuse prin toate spaimele auzindu-se cum vorbeşte cu glas bărbătesc.

— Dragă ginere – se rugă ea, tremurând toată – pleacă, du-te, lasă-mă necazului şi nu-ţi face de râs cu mine... Sunt femeie bătrână, mă ştie o lume, cum să grăiesc bărbăteşte?

— Vai, vai, de ce nu te-am înghiţit eu? plânse nevasta. Să vorbesc cu glasul tău, să fim una până la moarte... vai, vai de ce nu te-am înghiţit?

Dar şoricelului atât îi trebui.

— Aşa? Bine... şi-ndată mişcă din vârful cozii, chiţăi şi aşteptă. Cineva bătu atunci în fereastră:

— Vecine, eşti acasă?

— Acasă, cum de nu, răspunse gospodarul.

Şi, de astă dată vorbea prin gura nevesti-si care, pricepând că i se împlinise dorinţa, cântă de bucurie. Cât despre bătrână, dacă se văzu scăpată de belea, nu mai stătu să numere muştele de pe pereţi, că odată o şi zbughi pe uşă... izbindu-se de vecinul care tocmai intra.

— Binişor, mătuşă – zise acela.

— Ehei, lesne ţi-e a spune – îi zvârli din mers bătrâna şi, fugind peste uliţă, se zăvorî în casă, fericită că scăpase şi cu-atât.

Se miră vecinul de ea, apoi, dând bineţe, începu să-l caute pe gospodarul cu care abia vorbise. Gospodarul însă, vezi bine, nu era de găsit.

— Doamne, cumătră, nu ţi-am auzit eu adineauri bărbatul zicând că-i acasă? întrebă vecinul şi roti priviri năuce prin încăpere.

— M-ai auzit – zise cu glas gros femeia.

— Nu, că asta-i încă una! strigă prostit vecinul. Tu... eşti... el?

— Vezi bine – răspunse femeia. Sunt şi eu... şi el.

Acela, fireşte, socoti că nevestei îi lipseşte o doagă, dar cum nici nu dădea peste omul ei, nu ştiu ce să creadă.

— Păi... dacă ţi-i glasul de bărbat, te pomeneşti că ai să-ţi laşi şi-o barbă până la genunchi – glumi el, bătându-i înstrună.

Dar şoricelului atât îi trebui.

— Barbă?... De ce nu? şi-ndată, mişcându-şi vârful cozii, chiţăi scurt. Atunci, sub ochii vecinului, o barbă stufoasă prinse a creşte pe bărbia femeii. Crescu, crescu şi nu se opri decât dacă-i ajunse până la genunchi.

— Cum îţi place? întrebă nevasta, mângâindu-şi barba cea stufoasă.

— Vezi, eu... s-a făcut târziu... mă aşteaptă acasă – zise omul.

Şi, umblând de-a-ndăratelea se grăbi să iasă pe poartă, ca să vestească în sat minunea femeii cu glas de bărbat şi barbă până la genunchi.

Iar, rămânând singură, femeia îşi privi chipul în oglindă.

— Ştii, bărbate, la ce m-am gândit? întrebă apoi, cu glasul ei de femeie.

— Ştiu, dacă mi-i spune – îşi răspunse singură, dar cu glasul bărbatului.

— Barba asta nu mi-i de folos. Nu că ar fi urâtă, de ce să mint, dar n-am ce face cu ea. Parcă tu purtai barbă? Dacă tot ne-aflăm acu amândoi adunaţi într-un singur trup, apoi socot că n-ar fi rău să-mprumut de la tine ceva mai de soi...

— Aşa?... Şi cam ce-ai împrumuta? Femeia se gândi oleacă.

— Mai ţii minte că nu prea am putere în mâini?... Cum n-ai să mai fii în stare să spargi lemne, are să-mi vină tare greu singură. Ştii ce?... Ia dă-mi braţele tale.

Şoricelului atât îi trebui.

— Braţele? îşi spuse. Fie! şi-ndată-şi mişcă vârful cozii şi chiţăi scurt.

Ca prin farmec două braţe vânjoase crescură din umerii nevestei. Avea acu patru braţe.

— Ha-ha, straşnic îţi şade, râse ea, cu glasul bărbatului. Parcă-ai fi un păianjen... În locul tău, nevastă, m-aş fi gândit mai bine şi-aş fi cerut un lucru folositor, într-adevăr, dar şi frumos!

— Şi ce-ai fi cerut, mă rog? întrebă femeia.

— Hei, unde nu-i cap, vai de picioare! Nu vezi câte boroboaţe ne-a făcut capul tău neghiob? Ia să fi avut pe umeri capul meu... Aşa-i că alta era socoteala?

Dar şoricelului atât îi trebui.

— Lasă că te-mpac şi pe tine! îşi spuse.

Iar, dacă-şi mişcă vârful cozii şi chiţăi aşa cum ştia el, odată se pomeni femeia că-i mai răsare un cap pe umeri, capul bărbatului schimbat în plăcintă şi-nghiţit pe nemestecate.

Avea acu femeia patru braţe şi două capete, un cap de femeie cu barbă până la genunchi şi-un cap mustăcios, de bărbat. Dar şoricelul cam încurcase găvanele, se vede treaba, că dacă începură a grăi, capul femeii grăi cu glas bărbătesc, iar capul bărbatului, cu glas de femeie.

— Of, bine că ieşii la lumină! rosti aşadar subţirel bărbatul cel mustăcios.

— De ieşit, ai ieşit, dar de ce mi-ai luat glasul? zise cu glas gros femeia cu barbă de bunic. Toate ca toate, dar glasul nu ţi-l dau!

— Eu ţi l-am luat? Mi-ai răpit tot şi-ncă te mai plângi?

Mă rog, ce s-o mai lungesc, iacă-aşa începură a se sfădi... Şi unul zise una şi cealaltă strigă două şi din vorbă-n vorbă se luară de păr. Se mişcau cele patru braţe mai ceva decât patru aripi de moară şi-aşa zdravăn băteau aerul, că trupul femeii odată se pomeni săltat de două palme şi, până să priceapă ce şi cum, cele două capete se şi izbiră de grinda ce sprijinea podul. Iar şoricelul, care nu pierdea nimic din câte se-ntâmplau, îndată mişcă din vârful cozii şi chiţăi din nou, de se căscă o gaură-n scândurile podului, o alta în acoperiş şi femeia cu două capete şi patru braţe începu a se ridica în văzduh. Iar cum celor două capete nici prin gând nu le trecea să se împace şi cum cele patru braţe se roteau întruna, ameninţând, zbură femeia, zbură şi zbură, până se pierdu în nemărginirea nopţii şi, dacă vreţi să ştiţi, aşa mai zboară şi azi.

Cât despre şoricel, atât de straşnic râse de-ntâmplare, râse cu lacrimi, şi lacrimile-i împăienjeniră vederea, şi nu văzu un motan mare, care se plimba pe acoperişul casei şi sări frumuşel prin gaura acoperişului în pod şi prin gaura podului în casă. Iar

ajuns în încăpere se repezi şi, cât ai zice peşte, înhăţă şoricelul, adeverind o dată mai mult că cine râde la urmă râde mai bine...

Neacşu

Când zici? Iaca, nu ştiu... Dar odată şi-odată trebuie c-a fost, de bună-seamă.

Cine? Aşa-i, că n-apucai să-ţi spui... Ci stai numai oleacă binişor, să-mi dreg glasul şi să pot începe cum se cuvine,

fără grabă
ca la treabă, fără zor înşelător,
că-n poveste vreme este,
şi la vorbă, logofete,
se porneşte pe-ndelete...

A fost odată un om nici tânăr, nici bătrân, nici frumos şi nici urât. În schimb, ce-i drept, de prost n-avea pereche şi, de sărac – vai de mama lui! – că, dacă l-ai fi întors ca pe-o cămaşă, tot n-ai fi aflat la sufletul lui nici un ban din cei găuriţi, de se joacă plozii cu ei şi-i leapădă la margine de drum.

Şi-apăi a trăit el singur ce-a trăit, umblând toată ziua creanga, ba la unul, ba la altul, până ce i-a dat prin minte să se-nsoare, ca să nu mai zică tot vai de mine, ci vai de noi. Şi, dacă s-

a-nsurat, şi-a găsit o soaţă pe măsură, nici tânără, nici bătrână, nici frumoasă, nici urâtă, dar aprigă şi tare rea de gură. Şi-atâta l-a cicălit din zori şi până-n asfinţit, atâta l-a cicălit, c-a priceput omul, cât era el de nătântoc, că de-acu nu i-a mai rămas mult pân’ departe, şi într-o bună zi şi-a luat lumea-n cap.

Şi-a pornit el să-şi caute norocul, că straşnic mai învăţase acela să se-ascundă, a pornit iavaş-iavaş şi-a ajuns pân’ la oraş, a luat-o haida-hai, peste vale, peste plai, şi-ntr-o seară s-a aflat în vârf de munte. Acolo, în vârf, se-nălţa o piatră boltită ca o poartă şi Neacşu (că, după ce era prost, îl mai chema şi Neacşu) s-a pălit cu fruntea de pragul de sus. Şi de pălitura aceea odată s-a dat peste cap şi s-a trezit pe lumea cealaltă, bolta de piatră, bag sama, fiind chiar poarta către ceea lume.

Dar Neacşu habar de grijă n-avea c-ajunsese unde oamenii n-ajung şi-o porni cătinel, pipăindu-şi cucuiul din frunte, mare cât un pumn de voinicel.

„Iaca bun, îşi zise prostul. Mă făcui c-un cucui“.

Şi nu luă seama că pe-acolo toate erau de parcă le greşise careva. Iarba se vedea neagră şi cerul verde, apa roşie şi copacii albaştri, iar în văzduh pluteau vaci, cai, porci, câini şi alte dobitoace, în vreme ce păsările se târau pe pământ ca şerpii.

Şi dacă merse Neacşu puţintel, văzu înainte o cetate cu zid de piatră, care parcă sprijinea cerul, că pasămite ajunsese la cetatea zmeilor. Şi zidul era prejmuit de-o apă roşie şi doar un pod de oase ducea până la poartă.

„Bre, în atâta cetate, nu se poate să nu nimeresc eu un boţ de mămăligă!“ îşi spuse prostul şi păşi peste podul de oase, care îndată prinse a răcni:

— Săvai, zmeilor!

— Taci cu tata – îl potoli Neacşu. Ce? Te-ai speriat?

Şi n-apucă să-şi mântuie vorba, că zmeii şi zmeoaicele şi năvăliră. Erau nişte huidume cât casa, cu nasurile turtite, cu ochii holbaţi, cu gurile cât şurile, buzele cât brazdele şi dinţii cât lopeţile. Iar dacă voiră să-l înşface şi-ntinseră cu toţii labele mari cât o uşă mare, îşi izbiră zmeii labele şi Neacşu se strecură binişor pe sub ele.

— Puneţi laba pe el! Unde-i? răcneau zmeii şi zmeoaicele,

bulucindu-se.

— Nu cumva pe mine mă cătaţi? rosti Neacşu, din spatele lor, mirându-se că-i vede-atât de-ntărâtaţi.

Se răsuciră zmeii şi zmeoaicele şi priviră prostiţi la omuleţul care aştepta liniştit.

— Cum de-ai trecut dincolo? întrebă un zmeu.

— Naiba ştie! răspunse Neacşu şi-şi pipăi cucuiul, pe care de bună seamă careva-l atinsese-n învălmăşeală, că prea se pornise a-l ustura.

Atunci zmeii urmară să privească prostiţi şi doar o zmeoaică mai isteaţă strigă:

— Dar nu pricepeţi?... Ne arată umflătura de la frunte! Aceea-i cum se vede naiba şi naiba asta-l ajută... N-a zis el cu gura lui: „Naiba ştie!“?

— Aşa-i, el nu ştie cum a trecut printre noi, desluşi un alt zmeu. De unde să ştie, bietul? Dar naiba lui ştie, vezi bine... Te pui cu naiba?

Şi tăcu toată mulţimea aceea de zmei, tăcu şi chibzui pe-ndelete, până ce un zmeu mai dezgheţat îl apucă pe Neacşu şi-l ridică binişor pe palma lui.

— Fii bun, Neacşule – se rugă zmeul. Fă-mi şi mie o naibă-n frunte...

— Pofta-n cui, zmeule! se stropşi Neacşu.

— Nu zău, fă-mi binele ăsta şi n-am să te uit câte zile oi avea, se mai rugă zmeul.

— Dar la ce-ţi trebuie? îl iscodi Neacşu bănuitor.

— Să mă ajute şi pe mine la nevoie – se milogi zmeul. Hai, nu fi rău... Ţi-oi da şi eu ce-oi putea!

Neacşu îşi închise un ochi şi privi cam dintr-o parte la zmeul care-l ţinea în palmă.

— Şi cam ce-ai putea să-mi dai? mai iscodi el.

— Ce vrei! strigă acela bucuros. Cere-mi ce vrei!

— Ei, n-am să-ţi iau cine ştie ce – se hotărî Neacşu. Ia, o casă, acolo, cu două rânduri de caturi, ceva acareturi, o livadă, nişte stupi... mă rog, un fleac de gospodărie. Şi toate sus, în lumea oamenilor. Iar ca să-ţi fie mai la îndemână, ştii ce zic? Fă-le de la bun început în satul meu, să nu te mai osteneşti

mutându-le de colo-colo...

— Atâta tot? se bucură zmeul.

— Mai nimic, nu-ţi spusei? Dacă-aşa fel de om sunt eu...

Acu, zmeii şi zmeoaicele ascultau cu şapte urechi. Şi, numai ce sfârşiră cei doi târguiala, că se porniră să strige toţi odată:

— Şi eu!

— Îţi dau şi eu ce-mi ceri!

— Fă-mi şi mie o naibă! Măcar una mică...

— Uşurel, zmeilor! îi potoli Neacşu, iar zmeul cu care se şi învoise prinse a răcni:

— Lipsiţi, zmeilor! Ia te uită la ei... Ce, naiba crezi că-i pentru fitecine?

Şi se vădi atunci că acela era însuşi Prostilă, feciorul lui Zmeilă, frate cu Neghiobilă şi cumnat cu Zgâilă sau, mai pe scurt, împăratul zmeilor. Că, dacă răcni, odată dădură îndărăt zmeii şi zmeoaicele.

— Nu te mânia, prostia ta – se umiliră ei. Am zis şi noi o vorbă, ca nişte zmei isteţi ce suntem...

— Vorba lungă, sărăcia zmeilor – rosti aspru Prostilă. Când o să vă mai prostiţi şi voi odată? Iar schimbând glasul, se-ntoarse numai lapte şi miere către Neacşu: Ei, mi-o faci?

— Apăi, nu aşa – răspunse omul. Întâi să mă duci acasă şi să văd eu acolo toate câte mi le-ai făgăduit, că altminteri...

— Bine – zise Prostilă. Hai, suie-n spinarea mea! Şi dacă se sui Neacşu în spinarea zmeului, porunci acela: zmei şi zmeoaice, după mine!

Şi unde nu-şi desfăcură cu toţii nişte aripi zimţate şi se ridicară în văzduh. Zburau ca gândul şi, până să priceapă Neacşu ce şi cum, se şi pomeni în faţa bordeiului din care plecase, de gura nevesti-si.

— Încetişor, zmeilor – se rugă el, înspăimântându-se la gândul că femeia i-ar fi putut auzi şi s-ar fi deşteptat din somn (că pe pământ, pricepi, era noaptea-n toi).

— Nu te teme – îi şopti Prostilă. Când vrem noi, nici musca nu ne simte!

Şi-ntr-adevăr, la porunca lui, se răspândiră zmeii şi

zmeoaicele, alergând care după lemne, care după piatră, în vreme ce alţii, apucându-se de săpat, muşcau pământul cu dinţii lor cât lopeţile. Era un du-te-vino şi-o vânzoleală de zmei, năduşeau zmeii, muncind cu hărnicie şi, când se lumină de zi, văzu Neacşu o casă cu două caturi, cu acareturi, cu livadă, cu stupi, o gospodărie cum neam de neamul lui nici în vis nu visase!

Frânţi de osteneală, zmeii zăceau care pe unde apucase.

— Ei, eşti mulţumit? întrebă Prostilă.

— Le-aţi cam dat voi peste cap, nu-i vorbă, dar ce să-i faci? Zmeul, ca zmeul... M-oi mulţumi şi cu atât, zise Neacşu.

— Atunci... îmi faci naiba?

— Să ţi-o fac. Dar să ştii că doare... Din ce doare mai mult, dintr-atât iese mai frumoasă – îi atrase Neacşu luarea-aminte şi Prostilă făgădui:

— Am să fiu tare!

Îl puse Neacşu atunci de se lungi la pământ, cu faţa-n sus, îi porunci să-nchidă ochii şi, apucând un trunchi de stejar rămas nefolosit de la bina, pocni o dată cu sete, drept în fruntea zmeului.

— Stai oleacă – spuse Prostilă. Bântuie pe-aici un ţânţar!

— Nu mişca, zmeule, şi nu vorbi – strigă Neacşu, înspăimântat de puterea aceluia.

Şi luă atunci în braţe un bolovan cât toate zilele, sub povara căruia se-mpleticea, îl cără şi-i dădu drumul pe fruntea lui Prostilă şi se sfărâmă, dar zmeul strigă bucuros:

— Mai tare, mai tare! Parcă parcă-ncep să simt ceva...

Şi-apoi cără Neacşu unul după altul nouă bolovani şi pe toţi nouă-i fărâmă de fruntea zmeului, care de fiece dată mulţumea şi-ntreba plin de nădejde:

— Mi-o faci? Se vede?... Rogu-te, să fie cât mai mare!

Iar dacă-i crescu pe frunte un cucui cât un dovleac copt, sări Neacşu pe cucui şi-ncepu a juca pe el, izbind cu călcâiele şi lustruindu-l cu tălpile, până ce, leoarcă de apă, se opri.

— Gata, zmeule – spuse el, abia trăgându-şi răsuflarea.

Şi-şi pipăi zmeul cucuiul şi tare se bucură aflându-l arătos peste seamă.

— Ei, cum vi se pare naiba mea? îi întrebă el pe ceilalţi zmei.

Şi, văzând că zmeii dormeau, îi deşteptă cu lovituri de picior.

— Straşnică naibă! şoptiră cu evlavie zmeii, dacă dădură cu ochii de cucuiul cel arătos.

— E mare!

— Şi roşie!

— Asta naibă! Aşa mai zic şi eu...

— Păi da – se fuduli Prostilă – e o naibă în toată puterea cuvântului! Doar că glasurile zmeilor o deşteptară pe femeia lui Neacşu, care dormea în bordei. Odată năvăli ca o furtună şi, văzându-şi omul în ceata zmeilor, se puse pe meliţat:

— Ai venit? N-ai mai fi venit!... Şi la ce mi-ai umplut bătătura de zmei? De zmei îmi arde mie? Te poftesc să-ţi iei zmeii şi să ştergi putina, cu zmei cu tot!

— Nu te mânia – spuse cu băgare de seamă Neacşu. Iacă, ne-au făcut o casă... şi-i arătă casa cea straşnică şi acareturile, şi livada, întreaga aşezare gospodărească, de n-avea nici boierul una să-i stea alături.

Dar femeia, numai ce zvârli o privire, că prinse a striga, de-ai fi zis că cineva o arde cu fierul roşu:

— Casă? Asta-i casă?... De cap să-ţi fie! Frumos mă mai cinsteşti, dacă

mă-mbii cu asemenea casă!... O ruşine! O cocină!

— Vezi? şopti Neacşu către Prostilă. Ţi-am spus eu că le-aţi cam dat toate peste cap...

— Ce-i de făcut? se-nspăimântă zmeul. Are să ne ia la bătaie...

— Lasă, nevastă, treacă de la noi – vorbi atunci Neacşu, purtându-se cu muierea aşa cum te-ai purta cu un ou moale. Le-au mai dat zmeii oleacă peste cap, dar încolo...

— Aşa? Le-aţi dat peste cap? se năpusti femeia asupra bieţilor zmei. Şi de ce, mă rog? Nu puteaţi face şi voi o treabă ca lumea, hai?

Ca mieii-n faţa lupului se strânseră zmeii şi zmeoaicele, dârdâind şi privind în pământ.

— Nu te mânia – se rugă Prostilă, dar femeia se repezi, poruncindu-i:

— Să taci! Unde-s vacile, porcii, caii şi mieii?

Prostilă îşi zgârci trupul de zmeu şi, cu capul între umeri,

bâigui ruşinat:

— Păi, n-a fost vorba de vaci...

— Cum? N-a fost vorba?... Neacşule! Unde te-ai ascuns, Neacşule?

— Aici sunt, aici, nevestică – oftă omul, ieşind de după o stivă de lemne, îndărătul căreia se pitise, nădăjduind că urgia va trece pe lângă el ca toate urgiile, lăsând în urmă-i un cer senin.

— Zi aşa, ai?... N-a fost vorba de vaci? îl luă femeia la rost.

— Of, naiba m-a pus să mă-ntorc acasă! strigă Neacşu, izbind căciula de pământ, şi-n clipa aceea Prostilă se lumină la faţă, şoptind pentru el:

— Tii, naiba! Cum de nu mi-a dat prin minte?... Naibă, scoate-ne din bucluc!

Dar femeia striga mai departe, habar n-avea de nimic şi naiba nu-şi dovedea puterea.

— Ce-i cu naiba mea? se minună zmeul, pipăindu-şi cucuiul din frunte. Nu vrea defel să m-ajute... Hai, naibă, hai, drăguţă, scapă-ne de belea!

Dacă-i auzi Neacşu vorbele, pricepu că lucrurile se încurcă şi mai rău.

— Nu te pricepi – îi spuse el atunci zmeului. N-auzi cum te-ndeamnă naiba să pui mâna pe femeie?

— Zău? Nu m-am obişnuit cu ea, pesemne – zise bucuros Prostilă şi, nici una, nici două, întinse o labă şi-o apucă pe femeia care striga înainte, ocărând şi blestemând de mama focului.

— Târnoseşte-o niţeluş! mai şopti Neacşu, şi zmeul n-aşteptă să i-o spună de două ori, că odată începu să zvârle femeia dintr-o labă într-alta, aşa cum te-ai juca dumneata cu-o mingiucă de cârpă.

Şi, ce să vezi? Tăcu femeia şi nu mai zise nici pâs.

— De-ajuns? întrebă Prostilă.

— Încă o ţâră – spuse Neacşu. Las' că-i face numai bine...

Iar când, într-un târziu zmeul slobozi femeia, rămase aceea potolită şi nu i se mai auzi glăsciorul.

— Te doare ceva? o întrebă Neacşu.

— Nu, mulţumesc – răspunse ea cuviincios.

— Atunci doreşti, poate, ceva?

— Nu, bărbăţele, mulţumesc.

Se frecă Neacşu la ochi, părându-i-se că nu vede bine. Dar nu: femeia lui zâmbea drăgăstos şi se uita la el aşa cum niciodată nu se mai uitase.

— Mai avem treabă cu zmeii, nevastă? întrebă Neacşu din nou şi ea răspunse-ndată:

— Eu cred că nu. Lasă-i să se-ntoarcă în lumea lor, sărăcuţii, că or fi având şi altele de făcut decât să ne tot asculte pe noi...

— Apăi, cu bine, zmeilor şi s-auzim de bine! spuse Neacşu, iar Prostilă îi mulţumi încă o dată pentru naibă, după care ceata zmeilor şi-a zmeoaicelor se ridică în văzduh şi pieri, de parcă n-ar fi fost.

— Ţi-o fi foame, bărbăţele – spuse femeia şi, intrând în casă se-apucă să gătească nişte bucate nemaivăzute, în vreme ce Neacşu nu ştia cum să se minuneze mai bine de bucăţica lui de nevastă.

Iar din ziua aceea tot aşa s-au scurs zilele lor. Cât despre împăratul zmeilor, bag sama că şi acela s-a-mpăcat de minune cu cucuiul lui, că de atunci nu i s-a mai auzit nici de nume. Şi-astea, logofete, nu sunt glume! Ştie azi şi ultimul bezmetic că orice sac îşi află-n lume petic...

Fierarul şi Moartea

Odată, la vremea cireşelor coapte, Moartea pătrunse într-un sat de munte. Şi coborâse noaptea peste sat şi stelele priveau cu teamă la năluca neagră ce păşea prin mijlocul uliţei, dreaptă şi neîndurătoare, în vreme ce fierul coasei pe care-o purta pe umăr zvârlea arar câte-o sclipire îngheţată. Păşea Moartea pe uliţa satului şi pe unde trecea, câinii se trăgeau în lături scheunând, mâţele se zbârleau şi caii tremurau, viţeii-şi lipeau boturile de pântecul mamelor, iar cucuvăile râdeau, înfoindu-şi penele. Căci Moartea trecea pe uliţa satului şi dâra de frig pe care o lăsa în urmă înspăimânta vietăţile lipsite de grai...

Şi nu se zărea fir de lumină la ferestrele oamenilor, fără numai la un ochi de geam, departe, în capul satului, unde o fată cânta, rânduindu-şi avutul în lada de zestre.

Iar Moartea, călcând cu paşi grei, se îndreptă către casa aceea şi se opri în faţa uşii. Atinse uşa cu fierul coasei şi zăvorul sări şi uşa se dădu de perete. Tăcută, dreaptă şi neîndurătoare, Moartea privi către fată.

— Tu? şopti fata şi cântecul i se frânse şi buzele-i albiră fără veste şi ochii i se măriră. Pe cine cauţi? Aici nu locuiesc decât eu... şi mâine mă mărit!

— Taci! spuse Moartea. Destul ai cântat...

— Dacă te supără cântecul meu sunt gata să tac – vorbi repede fata. Iacă, n-am să mai cânt...

— Nu te osteni – grăi însă Moartea. Ştiu tot ce-ai să-mi spui. De mii şi mii de ori am auzit ce spun oamenii când vin să-i iau şi nu tu ai să născoceşti vorbe pe care nu le ştiu... Hai, bea! Şi Moartea scoase de sub zăbranic o cupă neagră, şi braţul ei osos se dezgoli, când apropie cupa de buzele fetei.

Fata se dădu însă cu un pas îndărăt şi strigă:

— La ce mă-mbii? Ce băutură tremură în cupa ta?

— E licoarea uitării – spuse Moartea. Nu-i pe lume ciorchine să dea vin mai dulce... Priveşte!

Şi Moartea îşi roti braţul pe dinaintea ochilor albaştri ai fetei şi fata nu se mai putu împotrivi. O toropeală ciudată o cuprinse şi,

atingând cupa cu buzele, sorbi fără să ştie licoarea.

— Cum te cheamă? întreb Moartea.

— Nu... nu ştiu – răspunse fata, rotindu-şi privirile, de parcă atunci, pentru întâia dată ar fi văzut odăiţa în care se născuse. Am uitat...

— Nici n-ai nevoie să ştii – rânji Moartea şi, apucând coasa, izbi.

Dar fata nu căzu. Rămase în picioare, cercetând la fel de mirată cele din jur.

— Ia te uită! mormăi Moartea şi, înciudată, mai izbi o dată.

Zadarnic! Fata rămânea tot în picioare; cu aceeaşi mirare privea masa şi scaunele scunde, şi-n ochii albaştri nu i se citea nici urmă de teamă.

Dacă văzu aşa, cercetă Moartea cu luare-aminte tăişul coasei şi-l află tocit, zimţat ca un fierăstrău. Şi cum să te prindă mirarea? De-amar de vreme, de când secera vieţile împăraţilor şi cerşetorilor, vieţile pruncilor şi moşnegilor, vieţile tuturor dobitoacelor, vieţile fiarelor de pădure, vieţile păsărilor şi vieţile gâzelor, avusese vreme să se tot ştirbească!

— Mda! îşi spuse Moartea. Tu, fetico, nu pierzi nimic de mai aştepţi oleacă... Şi, înfăşurându-se mai bine-n zăbranicul ei, se răsuci şi porni din nou pe uliţa satului, în căutarea unui fierar.

Acu, un singur fierar locuia în sat, şi cu fierarul acela trebuia să se mărite fata a doua zi. Moartea se opri în dreptul uşii lui şi bătu cu putere. Apoi se ghemui, ascunzându-şi cum putu mai bine ciolanele şi aşteptă.

Fierarul nu dormea. Întins pe culcuşul lui se gândea la bucuria zilei de mâine, iar dacă auzi bocănituri în uşă îndată se sculă şi, deschizând zări o bătrână gârbovită.

— Ce-i, mătuşă? întrebă el. Ce te aduce la mine-n miez de noapte?

— Nevoile, maică... Iacă, fie-ţi milă de-o biată bătrână. Am o coasă şi i s-a cam ştirbit tăişul...

Fierarul apucă mirat coasa.

— Da’ bine, mătuşă, dimineaţa nu puteai să vii?

Bătrâna chicoti răguşit:

— Puteam, puteam, cum de nu... Dar dimineaţa nu puteai

dumneata să-mi faci treaba! Sau ai uitat că mâine te-nsori?

— Pe toate le ştii! se minună fierarul. Fie, dacă tot m-ai găsit treaz... Şi era gata s-o poftească înăuntru pe bătrână, când o văzu sărind din loc, ca muşcată de şarpe.

— Uliţa! Uliţa! strigă bătrâna, săltând când pe un picior, când pe celălalt. Se clătina şi, ca şi cum ar fi fost gata să cadă, îşi întinse braţele. Atunci zăbranicul alunecă şi fierarul văzu pentru o frântură de clipă hârca şi oasele celei ce-i bătuse la uşă. Înspăimântat, făcu un pas îndărăt şi izbi uşa-n nasul cârnei, care-n van striga şi blestema. Apoi, privind printr-o crăpătură a uşii, fierarul o văzu alergând, alergând până ce pieri pe după nişte case.

— Din ce-am scăpat! îşi spuse fierarul. Numai de Moarte nu-mi ardea mie... Şi, cum nu-i venea să se culce, se apucă să rânduiască toate cele, ca să-şi întâmpine mireasa cum se cuvine.

Atunci dădu peste coasa de care Moartea uitase. Era o sculă ca toate celelalte, numai că pe fierul coasei se aflau săpate nişte semne ciudate. Iar tăişul, ce-i drept, era stricat.

— Ptiu, drace! spuse fierarul şi, fără a se gândi prea mult, piti coasa pe după nişte fiare vechi, în fierărie; iar dacă făcu bună rânduială peste tot, aşteptă să se lumineze de zi.

Acu, să nu uităm că în casa din capul satului uşa rămăsese dată de perete, aşa cum o lăsase Moartea când pornise-n căutarea fierarului. Şi fata ieşi pe uşă, minunându-se de bolta înstelată şi, ca una ce sorbise licoarea uitării, nu-şi mai aminti nimic din câte văzuse şi trăise până-atunci, în lumea oamenilor. Doar cu-o zi înainte mai ştia că prin mijlocul satului trece uliţa noroioasă pe care în atâtea rânduri o bătuse cu tălpile, dar uliţa i se păru acu o dihanie lungă, întinsă la pământ. Ca s-o-nspăimânte, îşi bătu palmele şi strigă:

— Fugi! iar uliţa zvâcni ca un şarpe şi prinse a se târî printre case. (Atunci, pasămite, se clătinase Moartea, nepricepând ce duh rău intrase în uliţa cea liniştită. Şi uliţa o dusese cu ea!).

Gonea neauzit, frecându-şi trupul de uluci, gonea şerpuind, iar fetei nu i se păru ciudat că uliţa pierea lăsând în urmă-i o fâşie de iarbă, smălţată de flori. Căci, pe măsură ce uliţa se depărta, iarba şi florile se iveau între cele două rânduri de case...

Şi fata păşi pe covorul verde şi culese florile; dar nu mai ştia că floarea e floare. Păşea încetişor, cântând un cântec pe care niciodată nu-l auzise, iar când se sătură de mireasma florilor, zvârli spre stele florile culese, şoptindu-le:

— Zburaţi! Şi florile zburară ca nişte fluturi, topindu-se în văzduhul luminat de secera lunii.

Fata însă nu mai ştia ce-i o seceră, cum nu mai ştia ce e luna. Întinse braţul către sclipirea aceea şi, neputând-o ajunge, ridică un picior, ca şi când ar fi voit să urce o treaptă. Şi-o treaptă nevăzută se-nfiripă de bună seamă sub talpa fetei, o treaptă şi-ncă una, şi-apoi alta şi alta, un şir întreg de trepte nevăzute pe care sui, înălţându-se treptat în văzduh.

Şi-n dreptul secerii lunii se-opri şi se aşeză în scobitura secerii de aur, ca-ntr-un leagăn, şi-n leagănul lunii, străjuită de stele, adormi. Iar noaptea se scurse cu încetul până ce zorii stinseră stelele, cum stinseră şi luna. Cerul era albastru, soarele strălucea şi luna nu se mai vedea, dar fata tot mai dormea în leagănul lunii...

Fireşte, dimineaţa oamenii s-au mirat nespus, pe pământ, când ridicându-şi privirile au zărit sus, sus de tot, pe cer, o fată care părea că atârnă de boltă. Înţelepţii se-ncuiară în casă şi chibzuiră îndelung, nebunii se bucurară şi babele scorniră minciuni, dar nimeni nu dezlegă taina fetei adormite pe cer; iar fata dormea netulburată.

Şi-apăi în satul lui de munte, deschizând în zori uşa, fierarul se minună întâi de uliţa care pierise, lăsând în locu-i un tăpşan. Apoi îşi ridică privirile spre soare şi văzu fata. Şi-un junghi îi împunse inima, că prea semăna arătarea cu mireasa lui!

Alergă atunci ca ieşit din minţi, alergă până la căsuţa din capul satului şi văzu uşa dată de perete şi opaiţul fumegând şi încăperea goală.

— Ea e, îşi spuse fierarul, privind din nou către fata de pe boltă. Dacă-i vrajă la mijloc, oi sparge şi vraja! Şi chiui de răsunară munţii şi-şi mişcă braţul, încercând să-şi cheme iubita.

Dar glasul nu-i răzbătea până-n cer, şi fata, bag sama, nu-l auzi, căci, liniştită, dormea înainte.

Şi-şi aminti fierarul de vorbele bătrânilor, care povesteau că

undeva, departe, se află o scară ce suie la cer. Spuneau că scara e din fire de aur, că porneşte din coarnele unui taur şi că nimeni n-o poate vedea până ce nu-şi ucide umbra...

Îngândurat, fierarul plecă spre fierăria lui. Şi pentru întâia oară îşi privi cu ochi răi umbra, care-i luneca neauzit în urmă. Se răsuci deodată şi-ncercă s-o calce în picioare, dar umbra se feri în lături. Apucă un bolovan şi-l izbi în pieptul umbrei, dar umbra nu se sinchisi şi-l urmă credincioasă. Atunci, intră în fierărie şi luă din cui un paloş greu, cu care se sili să hărtănească umbra. Lovea straşnic, înverşunându-se, şi curând pământul de lângă el semănă cu o ţarină răscolită de fierul plugului. Iar, când se depărtă cu trei paşi, umbra îl urmă nevătămată, neagră şi tăcută ca o pisică.

— N-am să scap de tine? strigă fierarul şi, deznădăjduit, dădu cu pumnul în mormanul de fiare vechi, sprijinite de-un perete al fierăriei.

Fiarele se prăbuşiră zdrăngănind, iar după ele se ivi o coasă.

— Coasa Morţii! izbucni fierarul, grăbind să apuce scula uitată de cruntul oaspe din vremea nopţii.

Şi-ndată potrivi fierul pe nicovală şi-ncepu a-l izbi cu putere. Ciudate sunete smulgea barosul din fierul Morţii! Aici i se părea fierarului că aude un ţipăt de cucuvaie, aci desluşea urletul jalnic al unui câine, aci prindea un geamăt de om care-şi dă duhul, aci se ridica un vaiet ce nu semăna cu nimic şi care-i îngheţa sângele în vene. Şi, cum izbea o dată cu barosul, cum plesnea acela şi cădea la pământ. Nouă baroase a schimbat fierarul, nouă pile şi nouă cute, până ce tăişul fierului ajunse ca un brici.

Atunci îşi şterse fierarul sudoarea de pe frunte şi, privindu-şi umbra, ridică încet coasa. Şi izbi în pata neagră, lungită la picioare. Umbra zvâcni odată, fâlfâi prin fierărie, încercând parcă să fugă, dar se prăvăli. Iar, dacă se mişcă fierarul, umbra rămase nemişcată, iar dacă se depărtă de nicovală, umbra nu se clinti. Zăcea la pământ, ca un om negru. Avea cap şi trunchi şi mădulare, dar înţepenise acolo, pe vecie.

Şi fierarul ieşi din fierărie şi-avu o strângere de inimă când văzu că stă drept în soare, fără ca trupul lui să lase umbră. Dar îşi ridică privirile şi zări fata adormită, atârnând între cer şi pământ, şi se bucură la gândul c-o va putea ajunge.

— Aşteaptă! strigă el. Am să urc eu şi-n cer, aşteaptă-mă!

Dar fata nu-i răspunse, şi-atunci, punându-şi coasa Morţii pe umăr, o porni la drum. Şi, iacă, de când n-avea umbră, de când lepădase tot ce e negru şi greu îl trăgea în jos, păşea mult mai sprinten, de parcă abia atingea pământul. Mai degrabă sărea, decât păşea. Într-o zi merse ca-n două, în două merse ca-n nouă şi-n nouă ca-n nouăzeci şi nouă, până se pomeni în vârful unui munte.

Şi numai ce puse piciorul pe stânca cea mai înaltă, că zări un taur de aur, din coarnele căruia pornea o scară ce se-nălţa, pierzându-se-n cer. Şi scara era alcătuită din fire de aur.

— Nu gândeam să-ajung ziua când oi vedea un om în stare să se despartă de umbra lui spuse taurul.

— De dragul iubitei – răspunse fierarul.

Şi-i sări în spinare. Şi vârând coada coasei în brâu, prinse a sui pe scările de aur. Se-ntunecă, iar secera lunii strălucea aşa cum mai strălucise şi-n nopţile cât fierarul bătuse cale lungă. În nopţile acelea îşi văzuse mireasa odihnind în leagănul lunii, apoi o văzuse deşteptându-se şi jucând printre lumânările stelelor şi fierarul nu pricepuse cum de zboară; şi mai vârtos încă, nu se dumirise de ce, dacă poate zbura, nu se întoarce la el, pe pământ. Mai încercase s-o strige când şi când, dar fata nu-l auzise şi nu-i rămăsese decât să-şi urmeze drumul, aşa cum şi-l urma şi-acu, suind pe scara de aur.

Şi sui, sui, sui, până-ajunse aproape de secera lunii. Fata-l privea liniştită şi-oleacă mirată.

— He-hei! strigă fierarul.

— He-hei! răspunse fata, zâmbind. Cine eşti tu?

Iar dacă-i auzi vorbele, osteneala îndelungatei călătorii îl cuprinse parcă deodată pe fierar. I se păru că văzduhul răsună de surle şi tobe şi că glasul nu-i izbuteşte să acopere larma aceea năprasnică.

— Nu mă cunoşti? strigă el. Pentru tine mi-am ucis umbra şi-am suit scara de aur... Am venit să te duc înapoi, pe pământ!

— Pe pământ? râse fata. Ce-i aceea pământ?

Surlele şi tobele ţipară într-o izbucnire sălbatică. Fierarul văzu negru înaintea ochilor.

— Mireasa mea, ai uitat de pământ?

Dar, în loc să răspundă, fata sări de pe secera lunii şi pluti prin văzduh, oprindu-se lângă fierar.

— Cine eşti? vorbi ea din nou. Te aud ca pe-un cântec uitat...

— E-o vrajă – şopti fierarul pentru sine. O vrajă rea...

— Nu te-ntrista – spuse însă fata. Vino! Şi-l luă de mână şi fierarul se miră de răceala mâinii ei.

Şi păşiră împreună prin văzduh, iar fierarul nu se mai întrebă cum de poate călca în gol, ca pe-un drum bătut... Dacă merseră o vreme, se opriră la malul unui râu de foc. O luntre de jar aştepta la mal şi ei suiră-n luntre, fără să simtă arsura focului, şi luntrea de jar îi trecu peste râul de foc şi-i opri în dreptul unei porţi uriaşe, de piatră. Poarta era deschisă şi dinăuntru venea un val de aer rece.

— Să nu intrăm – se rugă fierarul. Dar fata-şi întoarse privirile către el şi rosti încet:

— Trebuie să intru. Mă cheamă-ntr-acolo...

Hotărât să n-o lase singură, fierarul nu mai spuse nimic. Şi fata intră pe poarta de piatră, dar, când voi s-o urmeze şi el, îi fu cu neputinţă: îşi mişca picioarele ca şi cum ar fi păşit, dar nu înainta nici cu o palmă.

— Vino — îl chema fata, şi el se străduia din toate puterile; însă, cât se străduia, nu izbutea decât să facă paşi pe loc.

— Nu pot intra – spuse cu durere fierarul.

— Păcat, răspunse fata. E bine cu tine... Şi, pe măsură ce vorbea, se depărta încet.

— Opreşte-te! strigă fierarul. Întoarce-te!... Încearcă să ieşi!

— Nu pot ieşi – rosti fata şi-şi mişcă mâna în chip de bun rămas, şi depărtarea dintre ei sporea mereu.

Curând trupul fetei se văzu ca prin sită, apoi ca prin ceaţă, apoi se topi în neguri. Deznădăjduit, fierarul izbi cu pumnii-n poarta de piatră, se jelui şi răcni, dar poarta se-nchise încet, surdă la zbuciumul şi durerea lui, şi fierarul se prăbuşi înaintea porţii uriaşe.

Zăcu acolo multă vreme, iar când se ridică se lumina de zi. Cerul era mohorât şi doar fâşiile norilor călătoreau alene.

— Cine mi-ar putea da o mână de-ajutor? se frământa

fierarul. Dacă n-o scot din lumea îngheţată, care începe dincolo de poarta asta, mireasa mea-i pierdută pe vecie...

Atunci simţi, lipită de trup, coada coasei şi-şi aminti de negrul muşteriu din vremea nopţii.

— Da, da, îşi vorbi fierarul. Cine alta decât Moartea-mi poate spune ce-am de făcut?... Dar cum să-i dau de urmă?

Norii treceau leneşi pe lângă el.

— Norilor, norilor, pe unde-aţi umblat n-aţi văzut o nălucă neagră şi cumplită foarte?

— Nici aproape, nici departe – răspunseră norii.

Şi norii trecură şi se ivi Vântul, care-i mâna din urmă.

— Vântule, Vântule, pe unde-ai umblat n-ai văzut o nălucă neagră ce tăcere-mparte?

— Nici aproape, nici departe – răspunse şi Vântul.

Şi vântul trecu şi, limpezindu-se cerul, Soarele se ivi deodată pe boltă.

— Soare, Soare, pe unde-ai umblat n-ai văzut o nălucă neagră şi-n ochi cu văi deşarte?

— Ce vrei de la Moarte? întrebă Soarele, şi fierarul îi povesti durerea lui.

Povesti amănunţit, iar din ce povestea, dintr-atât Soarele se mâhnea.

— Tare mi-e milă de tine, fierarule – zise el, când acela sfârşi – tare mi-e milă şi tare mă doare că nu te pot ajuta. Puterea mea se-ntinde asupra a tot ce-i supus pieirii, a tot ce lasă umbră, şi tu ţi-ai jertfit umbra şi-ai ieşit din hotarele puterii mele... Nu te pot ajuta, dar un sfat nu mă rabdă inima să nu-ţi dau: iacă, prinde-te de coada stelei călătoare!

Şi fierarul văzu o stea călătoare gonind către el şi, dacă auzi sfatul Soarelui, nu mai stătu pe gânduri. În clipa când coada stelei trecu prin dreptul lui, îşi întinse mâinile şi se-agăţă de snopul luminos, pe care aceea îl târa după dânsa.

— Rămâi cu bine, Soare, şi-ţi mulţumesc pentru sfat!

— Cu bine, fierarule, şi-ţi doresc izbândă!

Aşa porni fierarul într-o nouă călătorie prin văzduh. Steaua cu coadă gonea mai repede ca vântul, mai repede ca gândul şi-ntr-o clipă-nconjură pământul! De iuţeala aceea nebunească îi

ţiuiau fierarului urechile şi-l cuprinse o ameţeală straşnică, de era cât pe ce să-şi descleşteze degetele şi să lunece-n hău. Dar se ţinu tare şi-şi păstră firea. Iar când izbuti să ia seama la cele din jur, steaua năzdrăvană şi-nconjurase pământul de şapte ori. A opta oară porni în zbor, şi de astă dată, preţ de cât ai bate din pleoape, fierarul zări sub el un soi de balaur negru, ce şerpuia purtând o mogâldeaţă-n spinare; şi pricepu că vede uliţa satului de munte, care-o luase razna, ducând Moartea cu ea.

Şi steaua dădu pentru a opta oară ocol pământului, iar când se avântă pentru a noua oară în mersul ei nebunesc, fierarul prinse clipa potrivită şi, ajungând deasupra uliţei buiece, îşi descleştă degetele şi-şi dădu drumul să cadă. Şi se rostogoli prin văzduh ca o pasăre lovită, se rostogoli şi nu se opri decât pe uliţa zburătoare, la doi paşi de Moarte.

Târâtă de-atâtea zile pe unde vrei şi pe unde nu vrei, de mânie, Moartea era parcă şi mai neagră ca de obicei. Dacă văzu că ceva se prăbuşeşte lângă ea, se plecă să vadă ce şi cum.

— Tu erai, fierarule? strigă Moartea, mai mirată văzându-l, decât dacă ciudata ei călătorie s-ar fi sfârşit tot atât de fără veste cum începuse.

— Eu – răspunse fierarul. Ce, ai uitat că mi-ai poruncit să-ţi ascut coasa?...

Abia atunci îşi zări Moartea coasa şi-o bucurie cumplită o cuprinse.

— Dă-mi-o, dă-mi-o – strigă ea, întinzând cu nerăbdare oasele degetelor către fierar.

Dar acela se trase îndărăt şi vorbi liniştit:

— Stai niţel, că din preţ încă nu ne-am înţeles.

— Ne-om înţelege, ne-om înţelege! grăi repede Moartea, şi fieraru-i răspunse îndată:

— Nădăjduiesc! Mai întâi doresc să-mi înapoiezi mireasa şi să-i înapoiezi amintirile.

Dar Moartea-şi îndreptă oasele şi-ncrucişându-şi braţele, spuse cu trufie:

— Nici gând!

— Ai să mă duci dincolo de poarta de piatră – urmă

netulburat fierarul – şi-am s-o primesc din mâinile tale, aşa cum o ştiu de pe pământ.

— Nebunule! râse Moartea. La poarta de piatră ajung doar umbrele cărora le-am ucis trupul, sau trupurile care şi-au ucis singure umbra, câştigându-şi viaţa fără capăt. Şi, încă şi-acelea, doar cu-ngăduinţa mea!

— Priveşte! spuse fierarul.

Uliţa însufleţită îşi urmase calea-n tot acest timp şi ajungând în dreptul soarelui Moartea văzu cu spaimă că omul din faţa ei nu are umbră.

— Ce-ai făcut, fierarule? şopti Moartea.

— Te-am învins, răspunse fierarul – şi pe uliţa ce urma să şerpuiască prin văzduh tăcură amândoi, prinşi de gânduri grele.

— Nu mă mai pot împotrivi, rosti în cele din urmă Moartea. Noi doi, acu, suntem de-o seamă... Jertfindu-ţi umbra te-ai scos din rândurile celor ce pier.

Şi-n vreme ce Moartea tăcea, muncită de-ndoieli, fierarul se apucă să mâne uliţa, îndemnând-o cu coada coasei ba spre stânga, ba spre dreapta, după cum se cerea ca să poată ajunge în dreptul porţii de piatră. Moartea făcu un semn şi poarta se deschise, şi ei intrară pe poartă, aşa cum se aflau, în picioare pe uliţa mişcătoare.

Dincolo de poarta aceea începea o ţară de neguri. Era frig şi umbre de copaci se clătinau ici-colo şi umbre de păsări treceau în zbor; umbre de oameni lunecau fără ţintă, şi peste toată lumea de neguri plutea o tăcere albă. Prin ţara aceea uliţa şerpuia încet, ca-nvinsă de oboseală. Umbrele se apropiau de ea şi-şi mişcau buzele, încercând să grăiască, dar nici un sunet nu trecea dincolo de umbra buzelor şi nălucile-şi mişcau zadarnic braţele, fluturându-le ca pe nişte fâşii de pânză. Aşa cum se iveau din neguri, aşa se pierdeau în neguri şi fierarul le cerceta cu inima strânsă.

— Uite-o! strigă el deodată, şi glasul îi răsună ca o trâmbiţă în inima negurilor, acolo unde glas de om nu răsunase nicicând.

La sunetul acela o umbră se apropie şi trupul fetei se văzu întâi ca prin ceaţă, apoi ca prin sită, apoi aşa cum fusese pe pământ. Fierarul o apucă de mână şi-o trase pe uliţa mişcătoare,

iar fata i se cuibări la piept, oftând abia auzit:

— E bine cu tine...

Moartea se întoarse atunci către fierar:

— Pleacă-ţi coasa – spuse ea. Şi, arătându-i fetei semnele ciudate săpate pe fierul coasei, porunci: Tu, trece-ţi de-a-ndăratelea degetul peste semne, de la coadă spre cap!

Şi fata o ascultă şi-şi purtă de-a-ndăratelea degetul peste semnele acelea şi, pe măsură ce-şi mişca degetul, un tremur nestăpânit îi cuprindea trupul.

— Mi-e frig, se plânse fata.

— Îndată, îndată, o mângâie fierarul.

Şi Moartea-l îndemnă să mâne uliţa către poarta de piatră şi cu toţii ieşiră din ţara de neguri. Şi-n clipa când poarta se închise în urma lor, fata scoase un ţipăt şi cuprinse cu braţele gâtul fierarului:

— Iubitule, unde-ai fost?... Mi-era frig, frig...

— S-a isprăvit acu, lasă – o mângâie acela. Dar fata dădu cu ochii de Moartea ce-i privea nerăbdătoare.

— Iar mi te-arăţi? strigă fata. Ce m-ai pus să beau, de mi-ai luat minţile? Moartea dădu din umeri şi rosti apăsat:

— Fierarule, m-am ţinut de cuvânt. Dă-mi coasa!

— Îndată, spuse fierarul.

Da înainte de a-i întinde scula ucigătoare, izbi o dată în umbra care-nsoţea fiece mişcare a fetei. Umbra-i fâlfâi aşa cum şi umbra lui fâlfâise, acolo, în fierărie, şi se lungi apoi la picioarele ei, pe uliţă. Fierarul mai izbi o dată în lutul uliţei şi doar apoi îi înmână Morţii coasa.

Şi uliţa se opri fără veste undeva, între cer şi pământ, pentru a se prăbuşi din văzduh, ca o piatră. Fata închise ochii şi când îi deschise din nou, peste o clipă, se afla pe uliţa cunoscută a satului ei de munte, chiar în dreptul căsuţei în care văzuse lumina zilei. Iar mirele o cuprindea cu braţul pe după umeri.

— Ciudat – spuse fata, cuibărindu-se – parcă m-aş deştepta dintr-un vis... un vis pe care l-am uitat...

Şi amândoi păşiră pe uliţă, şi fata nu văzu pata întunecată care-abia se deosebea pe pământul negru, o pată-n chip de fată, o pată cu cap, cu trunchi şi mădulare...

Şi la nunta lor se iviră pe cer două stele, care mai ard pe boltă şi-n ziua de azi. În juru-le toate-au îmbătrânit, s-au stins şi s-au schimbat, dar fierarul şi femeia lui au rămas tineri, ca-n anul depărtat când Moartea pătrunsese, la vremea cireşelor coapte, în satul lor de munte. Şi, de-ai să-i cauţi la fierărie, ai să-i găseşti. Uneori vântul se opreşte din drum şi gustă din pâinea lor, alteori visul le vine-n ospeţie şi-i dăruieşte cu mantale albastre. Nevătămaţi au trecut prin ciumă şi războaie şi nevătămaţi vor dăinui în veci, căci nu au umbră.

Auzi? Sună fierul pe nicovală, undeva, într-un sat de munte, un sat în care se făuresc inele ce păstrează dragostea şi potcoave ce nu se desprind niciodată... Hai, cine mai porneşte drumul într-acolo?

Povestea ţesătorului

Trăia odată de azi pe mâine şi n-avea zilnic o coajă de pâine, trăia odată un ţesător, mare meşter în ţesutul mătăsurilor grele şi-al feluritelor soiuri de catifele. Despre meşteşugul lui se dusese vestea-n cele patru colţuri ale lumii şi straşnic se mândrea stăpânul ţesătoriei cu meşterul lui, dar vezi că nu uşor îi venea aceluia să trăiască doar din mândria stăpânului. Că de plătit îl plătea cum apuca şi să plece de la dânsul nu-l lăsa...

„Tii, la grea cumpănă am încăput! îşi spunea ţesătorul, umblând într-o seară hai-hui pe uliţele târgului. Dacă mai rămân la el o lună, parcă văd că stăpânul îmi pune pielea pe băţ. Dacă fug, are el arnăuţi de credinţă să-mi ia urma şi să mă-ntoarcă din drum. Cum o întorc şi cum o sucesc, scăpare tot nu găsesc!“.

Iacă-aşa umbla ţesătorul zăpăcit de gânduri, când, înşelat de întuneric, se împiedică de-o piatră şi căzu, cât era de lung. Iar dacă se propti în mâini să se ridice, simţi sub palma dreaptă ceva moale şi-n lumina stelelor văzu că mâna i se potriveşte peste o bucată de ţesătură.

„Ce fel de ţesătură-i asta?“ se întrebă meşterul, cercetând-o cu luare-aminte, în raza lunii.

Şi tare se miră. Ar fi zis că-i o bucată de catifea vişinie, ţesută cu fir de aur, dar firul era tot atât de moale ca şi catifeaua. Bucata nu părea ruptă dintr-o ţesătură mai mare, căci avea marginile cu grijă-ncheiate, iar firul de aur închipuia o fată legată cu cătuşe de aur de-un copac.

Şi numai ce palmele-i încălziră ţesătura, că meşterul auzi un glas subţirel:

— De când te tot aştept, ţesătorule!

— Pe mine? se miră meşterul. Cine mă aşteaptă? Şi-şi răsuci

capul, străduindu-se să zărească făptura care-i vorbise.

— Nu privi în jur, ţesătorule – se înălţă însă din nou glasul. Priveşte în faţa ta!

Şi-şi plecă ţesătorul privirile şi văzu că pe ţesătura vişinie fata se mişcă, vie.

— Ia te uită, frate! spuse el, nevenindu-i să-şi creadă ochilor. Dar fata nu-i lăsă răgaz pentru mirare.

— Nu te mai mira – spuse ea – ci mai bine atinge cu degetul cătuşele de aur care-mi strâng încheieturile!

Şi ţesătorul atinse cu degetul cătuşele de aur şi cătuşele sunară, sfărâmate, şi se aşezară cuminţi la picioarele fetei, de parcă acolo fuseseră ţesute de când lumea.

— Ştiu ce te doare – mai spuse fata. Pentru că m-ai scăpat de cătuşe, am să te scap şi eu de stăpân. Hai, dă-mi mâna! Şi-ntinse mâna ei micuţă, pe care ţesătorul o cuprinse cu sfială-n palma lui.

Atunci simţi deodată cum trupul i se-mpuţinează şi, până să ştie ce şi cum, se pomeni alături de fată, în ţesătura vişinie, care se legănă, se-nălţă şi prinse-a pluti peste acoperişurile târgului. Trecu pe deasupra ţesătoriei, zbură peste un lac şi-apoi se tot duse lin, ca purtată de-o boare, până ce fata întrebă:

— Ei, încotro ai vrea să te duc?

Numai că totul se petrecuse atât de fără veste, că bietul ţesător nu-şi putea veni în fire. Ţinea cu amândouă mâinile copacul de care fata fusese încătuşată şi, ce să zic, mă tem că tremura de-a binelea. Iar ţesătura zbura, zbura mereu cu ei amândoi...

Când meşterul izbuti să-şi alunge tulburarea, trecuseră peste şapte mări şi şapte ţări şi se aflau tocmai deasupra unei cetăţi cu turle aurii.

— Ce-ar fi să ne oprim aici? întrebă el, dornic să pună capăt zborului cu care, mi se pare, nu se prea-mpăca.

— Să ne oprim – încuviinţă fata.

Şi ţesătura coborî binişor în curtea pietruită a unui palat.

— Ia te uită!... Ce-i asta? O ţesătură căzută din cer, strigă un oştean, apucând uimit catifeaua. Nădăjduiesc că mai-marele oştilor va binevoi să mă cinstească pentru asemenea dar...

Şi, nici una, nici două, oşteanul alergă şi-nfăţişă mai-marelui ţesătura, pe care se vedeau doi tineri stând de-o parte şi de alta a unui copac.

— Halal, băiete! zise mai-marele. Ţine-un gologan şi du-te de-l bea sănătos!

Şi numai ce plecă oşteanul, că mai-marele se ferchezui, îşi unse barba cu mirodenii şi-alergă fuguţa la-mpărat, căruia-i înfăţişă ţesătura.

— Nici că se potrivea mai bine! strigă împăratul.

Apoi, dăruindu-i mai-marelui o moşie, îşi chemă degrabă împărăteasa, poruncindu-i să coasă ţesătura aceea căzută din cer, şi vezi bine, aducătoare de noroc, pe rochia de mireasă a domniţei.

Că, pricepi, se nimerise ca-n ziua aceea domniţa să se mărite cu un fecior de împărat din lumea mare.

— Tii, ce ne facem? întrebă în şoaptă ţesătorul, în vreme ce împărăteasa trecea din încăpere-n încăpere, zorind să-i înmâneze croitoresei peticul de catifea vişinie.

— Om vedea noi – îi răspunse tot în şoaptă fata. Deocamdată, acu, taci mâlc!

Privi împărăteasa cam nedumerită-n jur, că parcă, parcă auzise glasuri lângă dânsa, dar, dacă văzu că-i singură, se încredinţă că totul fusese o părere şi intră în iatacul domniţei, unde croitoreasa tocmai mântuia rochia de nuntă.

— Prinde şi peticul ăsta pe rochie, îi spuse împărăteasa. Măria sa nădăjduieşte că-i va purta noroc domniţei...

Şi nu trecu mult că domniţa-şi îmbrăcă rochia, pe care catifeaua vişinie strălucea în dreptul inimii. Ţesătorul se ţinea de copac şi privea cu ochi mari alaiul nuntaşilor în frunte cu împăratul şi împărăteasa, iar, nu ştiu, să fi fost de vină călătoria prin văzduh sau umezeala palatului; ce ştiu, e că odată simţi că-i vine să strănute. Îşi stăpâni el strănutul cât putu, dar până la urmă tot izbucni într-un răsunător:

— Hapciu!

— Vai de mine, a răcit domniţa! strigă mirele, şi nuntaşii se-mbulziră care mai de care să-i dea sfaturi, ba unii se-ndesară şi cu nişte şipuri de care, pasămite, nu se despărţeau nici în somn.

— Am răcit?... Da’ de unde! Parcă domnia ta ai strănutat – îi întoarse însă vorba domniţa.

— Nici unul, nici altul, îi împăcă împărăteasa. Mai degrabă cred că a strănutat măria sa!

— Eu? spuse şi-mpăratul. Nici gând! Dar îndată-şi luă seama, se îngălbeni şi strigând: Te pomeneşti... îi făcu semn unui slujbaş care se-nfăţişă cu-o batistă de mătase şi-i şterse cu nespus de multă băgare de seamă nasul, în vreme ce bietul ţesător, mai mult mort decât viu, prindea să răsufle uşurat.

Şi-apoi porni alaiul pe uliţa cea mare a cetăţii şi, prinzând o clipă când trâmbiţele sunau mai tare, fata se apucă să-l certe pe ţesător.

— Ce era să fac? se dezvinovăţi acela şi, ca dracu’, mai strănută o dată, chiar atunci când trâmbiţaşii încetară să mai sune din trâmbiţe.

Strănutul se auzi atât de limpede şi-n liniştea ce se lăsase răsună atât de straşnic, că mirele se-nspăimântă de-a binelea:

— De astă dată, domniţă, pot pune mâna-n foc că ai răcit! Te-am auzit cu urechile mele.

Şi din nou se-mbulziră nuntaşii cu sfaturi şi cu şipuri de leac, şi domniţa mărturisi din nou că-i sănătoasă tun şi că-l bănuieşte pe mire de strănutul cu pricina.

— De-altminteri – spuse domniţa – aţi auzit cu toţii strănutul, c-a răsunat ca o bubuitură de tun. Doar nu veţi crede că o domniţă subţirică poate strănuta atât de cumplit!

— Mulţumesc! rosti cam înţepat feciorul de-mpărat. Eu, care va să zică, aş strănuta cumplit...

— Doamne, da’ copii mai sunteţi! se-amestecă în vorbă împărăteasa, băgând de seamă că cei doi par puşi pe harţă. Oare n-a strănutat şi adineauri măria sa? Departe de-a suna cumplit, al doilea strănut mi s-a părut măreţ, măreţ în toată puterea cuvântului...

— Zău? Măreţ? strigă şi împăratul. E limpede! Măreţ nu pot strănuta decât eu...

Iar, auzindu-i vorbele, slujbaşul cu batista de mătase nu mai aşteptă porunca şi-ndată se şi repezi, ştergând plin de râvnă împărătescul nas. Boierii cei mari de credinţă îl împresurară apoi

pe împărat, arătând că o răceală nu-i de ici de colo şi că s-au văzut oameni murind din mai puţin decât două strănuturi.

— Să ne-ntoarcem, dar, din drum, măria ta – grăi sfetnicul cel mai de seamă. Viaţa măriei tale e prea scumpă ca să mai stăm în cumpănă şi nunta se poate face şi peste câteva zile...

Împăratul mai şovăia, nehotărât, când ţesătorul strănută pentru a treia oară, punând capăt tuturor şovăielilor.

— Sunt bolnav, bolnav greu – şopti măria sa, şi-ntregul alai se-ntoarse din drum şi împărăteasa îl duse pe împărat în iatac, unde-l vârî sub şapte plăpumi şi-l obloji cum ştiu mai bine şi-i turnă pe gât şapte ceaiuri de la şapte vraci, pe care-i ţinea de iscusiţi deopotrivă.

Cât despre domniţă, zadarnic vărsă lacrimi de ciudă, că nunta tot îi fu amânată. Mânioasă foarte, intră valvârtej în încăperile ei şi, zvârlindu-şi rochia pe un jilţ, se apucă să spargă vreo două oale mari de cleştar, răsturnă o măsuţă cu sulimanuri şi zvârli un scaun într-o oglindă lungă cât un perete întreg. Dar, cum mânia nu i se potoli doar cu atât, căută alte podoabe pe care să-şi verse focul. Atunci îi căzură privirile pe rochia zvârlită peste jilţ şi văzu ţesătura de catifea vişinie, pe care împăratul i-o trimisese ca să-i poarte noroc.

— Noroc? strigă înciudată domniţa. Şi-apăi, năpustindu-se ca o furtună, smulse rochia de pe jilţ şi-i făcu vânt pe fereastră.

Iar rochia de mireasă a domniţei zbură pe fereastră taman în clipa în care pivnicerul palatului ieşea pe poartă. Şi nu puţin se-nspăimântă acela, când rochia îi căzu în cap, acoperindu-i ochii. Iar, socotind dintâi că vreun duşman încearcă să-l doboare cu vicleșug, pivnicerul îşi smulse de la brâu cheia cea mare a beiului împărătesc şi prinse a izbi orbeşte.

— Ţine! Şi încă! Mai na! Pofteşte! răcnea pivnicerul, lovind aprig în gol şi răsucindu-se ca un prâsnel.

Şi-apoi aşa se război cu vrăjmaşul, copleşindu-l sub o ploaie de lovituri, până ce, istovit, se opri, judecând după osteneala ce-l cuprinsese că, pe bună dreptate, celălalt se cuvine să fie frânt. Şi-şi trase atunci rochia de pe cap şi, văzând că-i singur, se bucură că-şi pusese vrăjmaşul pe goană; şi, văzând rochia, o pături degrabă şi-o vârî sub haină că, pricepi, o zărise pe

domniţă-n alai şi-i cunoscuse rochia, după peticul de catifea vişinie.

— Într-adevăr, mi-a pus norocul mâna-n cap – îşi spuse el. Rochia domniţei face pe puţin o pungă de galbeni... adică, de ce o pungă? Face şi două!... Ba, la drept vorbind, face şi trei. Trei pungi cu galbeni sunt o nimica toată pentru un obraz subţire de domniţă... Mare mirare să nu fi dat şi patru pungi pentru rochia de nuntă, că doar o dată se mărită şi ea, ce naiba! Eu, unul, să fi fost în locul ei, nu mă uitam nici la cinci... Că, la urma urmei, ce sunt cinci pungi? Cinci pungi cu galbeni, ca cinci pumni de boabe: o nimica toată! Cine s-ar scumpi la cinci pungi?... Numai că dacă aşa-i domniţa noastră, strânsă la mână? Parcă se făcea gaură-n cer dacă dădea şi ea, acolo, şase pungi pentru o rochie ca asta... Când colo, nu şi nu, că ea dă cinci, numai şi numai să mă păgubească pe mine... Dar dacă a dat şase?

Şi mergea pivnicerul în neştire, mergea socotind pungile pe care le-ar putea dobândi pentru rochia căzută din cer şi-n vremea asta fata cusută cu fir îl luă la rapanghel pe ţesătorul care da din colţ în colţ.

— N-ai fost în stare să-ţi stăpâneşti şi tu strănutul? Iacă-n ce bucluc am nimerit din pricina ta. Puteai să fii socotit aducător de noroc, să stai undeva, la loc de cinste...

— Nu mă mai osândi! strigă ţesătorul, şi pivnicerul se opri deodată locului, închipuindu-şi că el gândise vorbele acelea şi că se aflase vrednic de osândă.

— Cine să mă osândească? îşi şopti, făcându-şi inimă. Ce, m-a văzut careva? Şi-apoi, am furat rochia? Asta-i bună! Pot zice chiar că am primit-o şi că, vorba aceea, a căzut din cer...

Dar fata se răsti la ţesător:

— Ar fi fost cu cale să te las să pieri! Să-ţi pună stăpânul pielea pe băţ!

Iar, auzindu-i vorbele, se înspăimântă pivnicerul de-a binelea:

— Vai de mine! Pielea mea pe băţ?

— Unde-ai fi putut să te ascunzi? urmă fata, în vreme ce, amărât, ţesătorul asculta în tăcere. Nici în gaură de şarpe!

— Cum? Să intru şi-ntr-o gaură de şarpe? se-ntrebă

pivnicerul, iar bietul ţesător rosti cu năduf:

— Of! Îmi vine să mă iau la palme!

De astă dată pivnicerul se opri locului şi prinse-a tremura ca varga.

— Nu-i a bună – îşi spuse el. Prea năstruşnice gânduri îmi fulgeră prin minte!

— Cum vrei – grăi atunci fata – dar socot că o pereche de palme-i prea puţin. În locul tău m-aş arunca într-o fântână, cu capul înainte...

Dacă auzi aşa, atât de cumplit se-nspăimântă pivnicerul, că o porni în goană, răcnind pe cât îl ţinea gura:

— Feriţi! Feriţi! Oameni buni, sunt stăpânit de-un duh rău... Feriţi!

Acu târgoveţii îşi scoseseră capetele pe ferestre şi-şi chemară plozii care se jucau pe uliţi, în vreme ce pivnicerul alerga înnebunit încoace şi-ncolo, vestind lumea să se ferească de el. Şi-aşa alergă, alergă bezmetic până se pomeni înaintea dughenei celui mai de seamă neguţător de pânzeturi din cetate. Şi, zărind acolo pe-o tarabă nişte colaci de frânghie, se puse pe zbierat, ca un apucat:

— Oameni buni, face-vă-ţi milă şi pomană şi cetluiţi-mă zdravăn, că a intrat în mine un duh rău!

Neguţătorul auzi strigătele şi, din fundul dughenei, le porunci ucenicilor:

— Ia vedeţi, măi, ce-i cu răcnetele celea!

Iar ucenicilor, ca unor băieţi gata de pozne, atât le trebui. Unde nu se năpustiră, să zici că erau nişte lei-paralei, apucară doi colaci de frânghie şi mi-l legară pe bietul pivnicer şi de mâini şi de picioare, de nu se mai putu mişca, ba-i vârâră şi-un căluş în gură. Şi-l luară apoi pe sus, trântindu-l ca pe-un sac la picioarele neguţătorului.

— Ce-ai păţit, omule? întrebă neguţătorul.

Acela, fireşte, mormăia şi nu putea rosti o vorbă. Îi scoaseră atunci căluşul şi, pentru că-l legaseră mai-mai să-i frângă oasele, pivnicerul le mulţumi cum ştiu mai frumos. Apoi le povesti despre duhul cel rău care intrase în el şi-l îndemna să se ia la palme, să se ascundă în gaură de şarpe, ba-i făgăduia şi că stăpânul avea

să-i pună pielea pe băţ.

— Şi de când te chinuieşte duhul cel rău? întrebă neguţătorul.

— De când am primit rochia de nuntă a domniţei...

— Chiar ea ţi-a dat-o? se minună neguţătorul, privindu-l cam dintr-o parte.

— Ehei, dar cum socoţi dumneata? se fuduli celălalt. M-a chemat, mi-a pus-o-n braţe şi mi-a zis: „Binevoieşte, om de treabă, şi primeşte darul ăsta, care face pe puţin şapte pungi cu galbeni. Şi mă iartă că n-am la îndemână un dar mai de preţ, vrednic de-un pivnicer de seamă, ca tine...“.

Dacă auziră vorbele pufniră ucenicii, dar neguţătorul le făcu semn să tacă.

— Îmi îngădui să văd şi eu rochia aceea? întrebă el şi, cum pivnicerul era legat fedeleş, îl căută fără sfială şi-i află sub haină rochia cea scumpă.

Şi neguţătorul pricepu dintr-o ochire că rochia domniţei făcea, nu şapte, ci zece pungi cu galbeni. Dar îşi luă îndată o înfăţişare pe care nu se putea citi decât o nespusă milă şi oftă cum ştiu mai sfâşietor.

— Ce-i? se sperie pivnicerul.

— Hei, mai bine tac...

— Vai de mine! Spune – se rugă celălalt, Doar nu socoţi că de la darul domniţei mi se trage nenorocirea?

Neguţătorul se făcu a chibzui, se-ncruntă, se codi şi până la urmă zise:

— Iacă ce-i, pivnicerule, eşti un om de treabă şi nu se cuvine să te las pradă duhului rău. Cât despre domniţă, putea să găsească un ticălos oarecare şi nu să te nenorocească de pomană... Căci duhul cel rău sălăşluieşte în rochia ei de nuntă, şi ca să scape de dânsul ţi-a făcut darul, de care prea devreme te-ai bucurat.

Auzind una ca asta, izbucni pivnicerul într-un şuvoi de sudălmi, pe care neguţătorul le ascultă în tăcere, clătinându-şi capul a încuviinţare. Iar pivnicerul sudui ce sudui şi, la urma urmei, se rugă de celălalt.

— Doamne, neguţătorule, scapă-mă de belea şi ţi-oi mulţumi

până la sfârşitul zilelor! Eşti om priceput şi-ai să ştii să pui cu botul pe labe duhul cel rău. Primeşte rochia asta blestemată şi îngăduie-mi să-mi văd de drum...

— Cum? Să mă lupt eu cu duhul cel rău? strigă neguţătorul. Ia-ţi gândul, omule, şi nu mă vârî-n nenorocire, numai pentru că m-am milostivit şi ţi-am deschis ochii...

Iacă-aşa începură a se târgui cei doi, în vreme ce ucenicii îşi dădeau coate şi-şi stăpâneau anevoie râsul. Şi-atâta se rugă pivnicerul, atâta se rugă, încât după un ceas de tocmeală celălalt se-nvoi să primească rochia, dacă pivnicerul îi dă o pungă cu galbeni şi se leagă să-i aducă de pomană, până la sfârşitul zilelor lui, câte o oală cu vin din beciul împărătesc. Pivnicerul se-nvoi bucuros, ucenicii îl dezlegară şi omul fugi ca din puşcă, fără a mai privi îndărăt, fără a se mai gândi la pungile cu galbeni pe care le râvnise şi fericit că scăpase doar cu-atât!

Iar neguţătorul îşi frecă mâinile şi-nchise rochia cea scumpă într-un sipet. Dar să vezi cum s-au potrivit lucrurile, că neguţătorul acela era chiar fratele stăpânului ţesătoriei, cel de care ţesătorul nostru încercase să fugă. Şi, cum de mult plănuia să-i facă fratelui un dar de preţ, neguţătorul hotărî că cel mai cuminte lucru e să trimită rochia de nuntă a domniţei, însoţită de-un răvaş în care-l întreba de sănătate, poftindu-i viaţă lungă şi chiverniseală.

Zis şi făcut. Chemă un ucenic, îi dădu sipetul în seamă şi-l trimise la drum. Iar în sipet, pe catifeaua vişinie, fetei cusută-n fir şi ţesătorului nu le rămase decât să aştepte, mulţumiţi că lemnul cel vechi al sipetului crăpase ici şi colo şi că prin crăpăturile acelea puteau răsufla în voie...

Şi-apoi străbătu ucenicul cele şapte ţări şi şapte mări câte despărţeau cetatea cu turle aurite de târgul ţesătorului, le străbătu în şapte ani şi, într-un târziu, se-nfăţişă stăpânului ţesătoriei.

— Aşa şi-aşa – grăi ucenicul – iacă ce-ţi trimite fratele domniei tale!

Şi se bucură acela deschizând sipetul, citind răvaşul şi despăturind rochia cea scumpă, dar şi mai tare se bucură dând cu ochii de peticul de catifea vişinie.

— Acesta într-adevăr e un lucru rar – zise el – şi dacă-i dărui soţiei rochia domniţei, descusu cu mâna lui bucata de catifea şi-o vârî până una-alta în buzunarul mantalei că, vezi, se pricepea la ţesături şi cunoscuse că un petic ca acela nu se-ntâlneşte în fiece zi.

Acu, văzând unde-l dusese nenorocul, bietul ţesător se da de ceasul morţii.

— Ce mi-i că stăteam închis în ţesătoria stăpânului sau că stau închis în buzunarul lui? i se plânse fetei cusută-n fir. Oare n-am să mai fiu niciodată om ca toţi oamenii şi n-am să mai pot ţese mătăsuri grele şi catifele?

— Fii pe pace – răspunse fata.

Şi-apoi nu trecu mult că stăpânul ţesătoriei puse de-i prinse peticul de catifea peste buzunarul de la piept al surtucului şi numai ce-şi îmbrăcă surtucul aşa împodobit, că ieşi în uliţă, dornic să se fălească.

— Ei, acu-i acu! şopti atunci fata şi, nici una, nici două, stăpânul se pomeni săltat de la pământ.

— Ţine-mă-ţi! răcni el, simţind cum se-nalţă. Văleu!

N-apucă însă nimeni să-l mai ţină, că se şi ridicase până-n dreptul acoperişurilor ţuguiate ale târgului. Dădea stăpânul din mâini şi din picioare, de parcă-nota prin văzduh, ţipa de mama focului, dar măcar că ţipa, măcar că se zvârcolea, nimic nu folosea.

Şi-aşa se zbătu, că bumbii surtucului săriră unul după altul şi trupul lui lunecă din surtuc, lunecă şi veni de-a berbeleacul, de nu se opri decât pe-un maidan plin de scaieţi, de unde nu se mai sculă. Iar surtucul coborî şi el, coborî uşurel şi se lăsă cuminte lângă trupul stăpânului.

— Sai de pe peticul de catifea! şopti atunci fata şi ţesătorul o ascultă.

Şi numai ce sări pe pământ, că prinse a creşte; şi crescu, crescu, până se făcu aşa cum fusese înainte de-a afla catifeaua vişinie. Şi desprinse atunci peticul de pe surtucul stăpânului şi, cu peticul în mână, ieşi din târg şi pătrunse în târgul vecin.

Acolo se puse şi ţesu din nou mătăsuri grele şi catifele, de i se duse vestea, şi nu se lăsă până nu văzu toţi târgoveţii umblând

în straie mai mândre decât straiele tuturor împăraţilor de pe pământ.

Frumoase peste seamă fuseseră şi-nainte ţesăturile lui, dar neînchipuit de frumoase erau acu, de se minuna lumea şi nu credea că două mâini omeneşti le putuseră ţese. Şi la capătul fiecărui val niciodată nu uita să aleagă chipul fetei stând lângă un copac şi-având la picioare o pereche de cătuşe sfărâmate...

— Dar fata?

Zic unii că fata a sărit şi ea de pe peticul de catifea, că a crescut până a ajuns fată ca toate fetele şi că din clipa aceea nu s-a mai despărţit de ţesător. Să crezi? Nu-i uşor... Că alţii iarăşi vin şi zic că nu-i adevărat nimic! Fata, cică, era o zână bună şi stă şi azi în catifeaua ei... Ce-o fi minciună, nu mai ştiu nici eu.

Alegeţi voi, că mie, zău, mi-e greu!

Pruncul Năzdrăvan

În vreme veche, pe când bătrânii se făleau că-s tari de ureche, pe când curca da cu ţurca şi pisicile, mai toate, jucau leapşa pe ouate, în vreme veche, cum vă spui, veni pe lume un băiat cu ochi căprui. Şi tare i s-au minunat părinţii, dacă-au văzut că pruncul nici nu ţipă, nici nu plânge, aşa cum e datul puilor de om.

— De ce nu plânge? De ce nu ţipă? întrebă, cam cu teamă, tatăl.

Şi, n-apucă mama să-i dea răspuns, că pruncul odată rosti potolit:

— Eu, tată dragă, n-am să plâng şi n-am să ţip nicicând! Tatăl, fireşte, se-nspăimântă atunci de-a binelea şi strigă:

— Taci! Taci!... De ce grăieşti? Pruncii prind a grăi abia târziu, încolo...

— Nu te speria – zise pruncul – dar cred că-i bine să afli din capul locului. Tată dragă, eu sunt năzdrăvan!

Şi, dac-o mai auzi şi pe asta, se lăsă tatăl amărât pe o laiţă, iar mama strigă cu mânie:

— Năzdrăvan? Ce vorbă-i asta, năzdrăvan?... Satu-i plin de copii şi nici unuia nu i-a trăsnit prin minte să fie năzdrăvan! Tocmai tu te-ai găsit mai cu moţ?

— Şi-apoi, ce poţi şti? spuse tatăl. Stai să vedem cum ţi-or meni ursitoarele...

Acu, să nu uit, pe vremea aceea omul nu-şi făcea viaţa după cum îl tăia capul, că trăiau undeva, într-un bordei, trei babornițe ursitoare, şi-ntâia era surdă, a doua oarbă, iar a treia sărită din minţi. Şi oamenii se plecau de veacuri înaintea vrerii celor trei ursitoare şi nici cu-o iotă nu le ieşeau din cuvânt. De ce? Iacă-aşa apucaseră ei din bătrâni şi-aşa socoteau că se cuvine... Câte bordeie, atâtea obiceie!

Şi-apoi, într-o bună zi, spuse ursitoarea cea surdă:

— Am auzit, suratelor, că s-a născut un prunc!

— Păi... să-l vedem, zise oarba.

— Hi-hi, râse nebuna. Haideţi degrabă să-i menim!

Şi-ncălecând cele trei ursitoare pe trei cozi de mătură, zburară prin văzduh şi nu se opriră decât pe acoperişul casei în care se născuse pruncul. Îşi lăsară cozile de mătură acolo, pe acoperiş şi, dându-şi drumul pe gura hornului, se pomeniră cât ai bate din palme în încăperea în care pruncul odihnea în leagăn. Părinţii le auziră hurducăind prin horn, dar se făcură că nu le văd, ca nu care cumva să le stingherească. Şi ursitoarele se apropiară de leagăn.

— Văd că-i fată – zise oarba.

— Aşa parcă-am auzit şi eu – încuviinţă surda.

— Hi-hi, râse nebuna. Să-i menim ca unei fete!

Doar că pruncul se ridică atunci în capul oaselor şi rosti desluşit:

— Ce le tot încurcaţi, ursitoarelor? Eu sunt băiat.

— Hi-hi, vâră-ţi minţile-n cap, băiete – râse nebuna. Eşti fată. Şi-ai să se măriţi c-un negustor de haine vechi...

— Pe dracu'! râse pruncul.

— Taci! zise însă oarba. Te văd sfioasă şi temătoare... Ai să mori de spaimă la treizeci de ani.

— Nici prin gând nu-mi trece! râse pruncul, dar surda răcni pe cât putu:

— Mai taci, taci că mă asurzeşti!... Ai să ai trei copii.

— Of, sfârşiţi odată! strigă pruncul şi, dacă văzu că n-are cu cine se-nţelege, odată se ridică din leagăn, se duse către vatră, apoi se căţără prin horn şi, ajungând pe acoperiş, puse mâna pe cele trei cozi de mătură şi strigă: Duce-vă-ţi, ursitoare, la culcare. Lasă că de-acu' am să mai menesc şi eu!

Şi-ncălecă pe cele trei cozi de mătură, care-ndată se schimbară într-un armăsar cu trei picioare. În loc de copite, însă, armăsarul avea aripi, şi cu aripile acelea se-nălţă în văzduh, pierind cât ai bate din buze.

Acu, ursitoarele nici nu prinseseră de veste că pruncul fugise. Dar dacă se pomeniră fără cozile de mătură, tăbărârâ toate trei asupra părinţilor pruncului năzdrăvan.

— Cozi de mătură să vă faceţi, auzitu-m-aţi? strigă surda.

— N-am ochi să vă văd! strigă oarba. Unde-i coada mea?

— Hi-hi, pune-ţi sare pe coadă! râse nebuna.

Îşi cerură iertare bieţii oameni pentru batjocura făcută ursitoarelor, iar tatăl înhămă boii la car şi le duse cu carul cu boi până la bordeiul lor, de unde babornițele nu mai ieşiră, că le crăpau obrajii de ruşine...

Cât despre pruncul năzdrăvan, dacă zbură ce zbură prin vămile văzduhului, îşi îndemnă armăsarul să coboare şi, când se lumină de zi, ajunse într-o poiană, pe care păştea o cireadă. Şi mare-i fu mirarea văzând în mijlocul cirezii o fată care apucase un taur de coarne şi-l săltase pe umeri.

— Ce fel de fată-i fi, de salţi în spinare ditai taurul? o întrebă pruncul. Fata se zăpăci şi scăpă taurul, care o zbughi ca din puşcă.

— Să nu mă spui, pruncule – îl rugă fata. Aşa cum mă vezi, sunt un flăcău de-ajuns de voinic... Dar ursitoarele mi-au menit ca unei fete şi-ai mei m-au îmbrăcat cu fotă şi cu ie, temându-se să le iasă din cuvânt. Of, vai de viaţa asta, pruncule, că pe mine fota aduce mai degrabă a nădrag, furca – naiba ştie cum! – se face

spadă-n mâna mea, năframa se schimbă-n coif şi, dacă mă silesc să mă sperii şi eu, ca o fată ce se cuvine să fiu, numai ce strig: văleu! că de strigătul meu se zguduie pământul, copacii se scutură de frunze, apele ies din mătcile lor şi oamenii se prăbuşesc cu feţele-n colb...

— Aşa? râse pruncul. Ei, află că de azi înainte eu singur am căderea să ursesc, aşa că te menesc să fii Voinicul-Voinicilor, fratele calicilor şi duşmanul fricilor!

— U-iu! chiui flăcăul şi, de bucurie, zvârli cât colo cu o singură mână vreo cinci vaci, pe care le prinse apoi cu mâna cealaltă, ca nu cumva să le smintească vreun oscior.

— Ştii ceva? mai zise pruncul năzdrăvan. Dă-o-ncolo de cireadă şi vino cu mine.

— Cum de nu! strigă Voinicul-Voinicilor. Vin bucuros.

Şi-ncălecă şi el pe armăsarul cu trei picioare şi-o porniră amândoi, în zbor, peste păpuşoi. Şi, iacă, nu zburară cine ştie cât, că la malul unui lac dădură peste un flăcău, încins cu zale de fier. Şi tare se mirară văzând că flăcăul coase pe-un gherghef.

— Ce fel de flăcău îi fi, de coşi pe gherghef? întrebă pruncul, iar flăcăul înzăuat scoase un ţipăt de spaimă şi se grăbi să pitească gherghefuI.

— Să nu mă spuneţi, oameni buni – se rugă flăcăul. Sunt o fată harnică şi cuminte... Dar ursitoarele mi-au menit ca unui flăcău şi-ai mei m-au înveşmântat în zale, temându-se să le iasă din cuvânt. Of, vai de viaţa asta, oameni buni, că zalele sclipesc pe mine ca fluturii pe ie, spada – naiba ştie cum! – se face ac în mâna mea, pavăza se schimbă-n gherghef şi, dacă mă silesc să chiui, ca un flăcău ce se cuvine să fiu, nimeni nu se-nspăimântă şi lumea zice că asemenea dulce cânt n-a mai auzit...

— Aşa? râse iarăşi pruncul. Ei, află că de azi înainte eu singur am căderea să ursesc, aşa că te menesc să fii Fata-Fetelor, doamna Lisavetelor şi stăpâna pletelor!

— Oare? strigă fata, şi strigătul ei răsună ca un cânt, pe care-l prinse vântul, colindând cu el pământul.

— Ştii una? mai zise pruncul năzdrăvan. Dă-le-ncolo de zale şi vino cu noi...

— Cum de nu! strigă Fata-Fetelor. Bucuroasă!

Şi-apăi, luând de la Voinicul-Voinicilor fota şi ia, îi dădu aceluia zalele, spada şi pavăza. Şi-ncălecă şi ea pe armăsarul cu trei picioare şi-o porniră câteştrei la drum, din cătun în cătun, o porniră-n zbor cu sârg, de la târg şi pân' la târg, ca oamenii să mai trăiască şi după firea lor. Iar unde dădeau peste-o viaţă strâmbată o-ndreptau şi unde se năştea un copil îi meneau să crească-n voie.

Şi-acu, să vezi comedie, dacă nu-i mai menea nimeni să fie tâlhari, se stinse sămânţa tâlharilor şi judecătorii se amărâră peste poate, nemaiavând pe cine judeca şi osândi, pe când boierii se mâniară cumplit, nemaiaflând cu nici un chip vânzători şi slugi. Pricepi? Lăsaţi de capul lor, oamenii creşteau oameni de

treabă...

Şi se pomeni atunci într-o bună zi la palat împăratul cu boieri, judecători, călăi şi jandari, care cu toţii se jeluiau şi suduiau, cerând cu răcnete ca minciuna, hoţia şi prostia să se-ntoarcă pe pământ.

— Ce să facem noi cu o lume bântuită de dreptate, de-adevăr şi de isteţime? Cu ele murim de foame, măria ta, se jelui căpetenia boierilor.

— Dă-ne pâinea noastră cea de toate zilele – se rugă şi fruntea judecătorilor. Dintr-o singură hoţie, dintr-un singur omor ne-am putea hrăni un an de zile, cu neveste şi copii...

— Fie-ţi milă – strigă şi mai-marele jandarilor. Dă-ne oameni de schingiuit şi de-nchis în beciuri... E mai mare jalea, măria ta. Ni-s beciurile pustii!

— Nici nu mai ţinem minte de când am retezat ultimul cap, măria ta – plânse şi cel mai vechi călău al împărăţiei. Ne-om uita meşteşugul şi-om ajunge de râs şi de batjocură!

Iar împăratul îi ascultă pe toţi şi-şi clătină capul, oftând cu mare năduf.

— Vă-nţeleg, iubiţi boieri, judecători, călăi şi jandari – spuse luminăţia sa. Voi sunteţi braţele şi degetele împărăţiei, iar dacă plângeţi voi, plânge împărăţia. Eu sunt împărăţia. Şi, precum vedeţi, plâng... Şi lacrimi prinseră a picura din ochii împăratului.

— Nu mai plânge, măria ta – spuse atunci căpetenia boierilor. Răul are leac... Ascultă! Şi boierul făcu semn către mai-

marele jandarilor.

Acela bătu din călcâie şi grăi aşa:

— Măria ta, jandarii mei au pândit, au iscodit şi s-au lămurit. Toată vina o poartă un prunc năzdrăvan, care zboară pe-un armăsar cu trei picioare şi-i însoţit de Voinicul-Voinicilor şi de Fata-Fetelor. De răul lor, ursitoarele nu-şi mai pot face slujba...

— Auzi, dumneata, neobrăzare! strigă împăratul.

— Întocmai, măria ta. Neobrăzare şi alt nimic...

— Şi de ce, mă rog, nu i-aţi prins pe ticăloşii aceia? întrebă împăratul, iar mai-marele jandarilor se tulbură, tuşi, se-ngălbeni şi roşi. Întreb: de ce? mai strigă împăratul.

— Să vezi, măria ta – bâigui celălalt, până la urmă. Am vrut... Cum de nu, am vrut din toată inima noastră de jandari...

— Şi?

— Şi n-am putut...

Se făcu îndată linişte şi împăratul, boierii, judecătorii, călăii şi jandarii îşi clătinară atât de tare capetele, că mulţi îşi ciocniră capul de capul vecinului, ceea ce născu o larmă de tărtăcuţe izbite între ele. Apoi se uitară mânioşi unii la alţii, ba câţiva mai întărâtaţi prinseră a scutura şi-a smulge şi bărbile celor din jur.

— Linişte! porunci însă împăratul. Lăsaţi în pace bărbile. Şi degrabă să mi le-nfăţişaţi pe cele trei ursitoare!

Iar auzind porunca, plecă însuşi mai-marele jandarilor de le sui într-o caleaşcă pe cele trei baborniţe şi sosi cu ele la curte.

— Voi sunteţi ursitoarele? întrebă împăratul.

— Văd că ne-ai cam uitat – zise oarba. Ce-i drept, ţi-am menit să fii uituc...

— Gura! strigă însă împăratul, trăgând cu coada ochiului către cei din încăpere. Cine vă împiedică să vă faceţi slujba?

— Aud că trei nelegiuiţi, dragă împărate – zise surda. Un prunc, un flăcău care trebuia să fie fată şi o fată care trebuia să fie flăcău...

— Hi-hi, dă-ne cozile de mătură! râse şi nebuna. Fără cozile de mătură suntem ca fără picioare...

— Aşa? Ei las’ pe mine, ursitoarelor! zise împăratul. Ia să faceţi voi bine şi să rămâneţi aici, în palat, că v-oi chema eu la vremea vremii...

Iacă-aşa rămaseră la palat ursitoarele. Iar, neavând încredere în alţi slujbaşi, împăratul înţesă palatul cu boieri, judecători, jandari şi călăi, pe care-i piti care cum îi veni mai bine. Mişcai o perdea? Dădeai peste-un boier. Te uitai pe sub mese? Te pomeneai nas în nas c-un judecător. Dulapurile gemeau de jandari şi pe sub paturi se aciuiaseră călăii; ba unii, mai iscusiţi, îşi găsiseră loc şi pe sub covoare, de se-mpiedica de câte o sută de ori pe zi măria sa, căzând şi făcându-şi vânătăi, în vreme ce călăul ascuns sub covor îşi iţea capul şi-şi cerea smerit iertare. Mă rog dumitale, ce s-o mai lungesc, aducea palatul a viespar. Şi toţi boierii, judecătorii, jandarii şi călăii aveau săbii, buzdugane şi pistoale şi ţineau în dinţi câte-un cuţit.

Iar, dacă văzu împăratul că-şi aflaseră locul cu toţii, porunci de i se făcu o păpuşă de ceară, pe care-o îmbrăcă în straie scumpe. Aşeză păpuşa într-un leagăn de aur şi vesti că i se născuse un cocon. Clopotele sunară, trâmbiţele strigară şi, acolo pe unde se afla, pruncul năzdrăvan zise către tovarăşii lui:

— Măi, măi, ce-i dădu prin minte împăratului!

— Cum aşa? întrebă Voinicul-Voinicilor, fratele calicilor şi duşmanul fricilor.

— Iacă, a tocmit o capcană, să ne vină de hac.

— Dacă nu ştie că cine râde la urmă râde mai bine – zise Voinicul-Voinicilor. Hai să-l învăţăm noi minte!

— Hai! se-nvoi şi pruncul.

Fata-Fetelor, doamna Lisavetelor şi stăpâna pletelor se cam codi întâi, dar când îi văzu hotărâţi, nu se puse împotrivă şi armăsarul îi duse pe tustrei până la palatul împăratului, unde pătrunse pe fereastra deschisă şi se opri înaintea leagănului de aur. Lângă leagăn adăsta împăratul.

— Fiţi bineveniţi! zise acesta. Apoi, întinzând mâna către leagănul în care odihnea păpuşa de ceară, adăugă: Meniţi-i coconului meu cum vă pricepeţi mai bine!

— Chiar aşa – rosti pruncul năzdrăvan şi, întorcându-se cu faţa către leagăn, grăi: Scoală, cocon de ceară!

Iar împăratul – să cadă din picioare şi mai multe nu! Că unde nu se sculă păpuşa de ceară şi prinse-a ţipa ca din gură de şarpe.

— Săriţi! răcni atunci împăratul, acoperind ţipetele

păpuşii. Boieri, judecători, jandari şi călăi, pe ei!

— De ce răcneşti, împărate? zise Voinicul-Voinicilor. Coconul va purta coroană şi se va aşeza pe tron...

Dar cum împăratul o ţinea una şi bună şi din „Săriţi!“ nu ieşea, cei pitiţi în încăpere se iviră, care de pe unde se ascunsese, şi năvăliră asupra celor trei. Erau vreo nouă cu toţii şi, până să-şi tragă săbiile sau să sloboadă pistoalele, Voinicul-Voinicilor îi şi apucase cu-o singură mână şi le făcuse vânt pe fereastră. Ceea ce văzând împăratul, se puse pe răcnit mai cu temei:

— Săriţi! Săriţi!

Iar în toate încăperile palatului, auzindu-i glasul, prinseră a sări de după perdele boierii, de sub mese judecătorii, din dulapuri jandarii, de sub paturi şi covoare, călăii.

— Sărim, măria ta! strigau cu toţii, dând năvală şi tropăind pe scări. Sărim de zor!

Şi-atâta larmă făceau, că ursitoarele-i auziră şi-şi deschiseră uşa încăperii pe care le-o hărăzise împăratul.

— Ce s-a-ntâmplat? întrebă oarba.

— Sărim! strigau înainte boierii, judecătorii, jandarii şi călăii. Sărim, măria ta!

Ursitoarea cea oarbă se-ntoarse atunci înspăimântată către celelalte două.

— Vedeţi? E foc, suratelor! S-a aprins palatul, şi de aia strigă cu toţii:

„Sărim! Sărim!“.

— Aud – zise şi surda. Sar pe fereastră, bag sama...

— Să sărim şi noi! râse nebuna.

Celelalte n-aşteptară să le spună de două ori, că îmbulzindu-se nevoie mare se şi suiră pe prichiciul ferestrei, sărind tocmai din turla palatului (că-n turlă le-aşezase împăratul). Iar dacă văzu aşa, sări şi nebuna după ele.

Acu, lângă leagănul de aur al coconului de ceară, care ţipa, ţipa întruna de mama focului, împăratul se mira auzind larma oamenilor lui şi nevăzând în încăpere pe nici unul.

— Da’ săriţi odată! răcnea împăratul. Ce tot mocoşiţi atât?

— Sărim, măria ta!

Ei, într-un târziu se dumeri şi împăratul că boierii, judecătorii,

jandarii şi călăii nu puteau intra în încăpere pentru bunul cuvânt că Fata-Fetelor încuiase uşa cu cheia. Cei de afară izbeau ei în uşă, dar mare brânză nu făceau, că uşa era de fier. Şi-n toată vremea coconul de ceară ţipa, ţipa în leagănul lui de aur, ţipa de-ţi venea să-ţi iei lumea-n cap...

— Chemaţi ursitoarele! porunci atunci împăratul, şi de-afară se auziră îndată strigătele boierilor, judecătorilor, jandarilor şi călăilor: „Chemăm, măria ta!“ şi „Ursitoare! Ursitoare!“.

Pruncul năzdrăvan, Voinicul-Voinicilor şi Fata-Fetelor se stricau de râs şi până şi armăsarul cu trei picioare râdea pe cât putea, nechezând voios. Iar ursitoarele nu mai soseau...

— Măria ta, strigă atunci de cealaltă parte a uşii căpetenia boierilor, ursitoarele au sărit din turla palatului şi, naiba ştie de ce, acu nu mai suflă nici una...

— Cum, nu mai suflă? întrebă împăratul. Nu suflă deloc, deloc?

— Deloc, măria ta...

— Şi vraciul? Ce zice vraciul? mai întrebă împăratul.

— Vraciul? răspunse căpetenia boierilor. Vraciul zice că, dacă nu mai suflă, atunci e cu putinţă să fi murit de-a binelea.

— Vai de mine!

— Vai de noi, măria ta, că odată cu ele au murit şi minciuna, şi prostia, şi hoţia!

Auzind aşa, prinse împăratul a plânge cu sughiţuri, de sărea hlamida pe el.

— Ce mă fac eu fără minciună?... Şi fără prostie? Şi cum trăiesc fără hoţie?... Vai mie, vai mie...

— Nu te-ntrista – vorbi atunci Fata-Fetelor. Împreună cu tine, boierii, judecătorii, jandarii şi călăii rămân tot mincinoşi, tot proşti şi tot hoţi...

— Oare? se lumină împăratul. D-apăi atunci se mai poate trăi...

— Trăieşte! râse pruncul năzdrăvan.

Şi-n vreme ce coconul de ceară ţipa înainte, calul cu trei picioare sări pe fereastră şi se făcu nevăzut, împreună cu cei trei tovarăşi.

Şi să-ţi spun eu dumitale că din ziua aceea toate gâlcevile şi

toate hoţiile s-au purtat numai între împărat şi boieri, judecători, jandari şi călăi. Că oamenii ca mine şi ca tine se ţineau de-o parte şi-şi vedeau de treburi: nu-i puteai înşela, dar nici ei nu trăgeau la înşelăciune. Şi-apăi, iacă, mult n-a trecut, că împăratul cel bătrân a adormit pe vecie şi-n scaun s-a înălţat coconul de ceară. Din vremea aceea, pasămite, au prins a fi împăraţii moi ca ceara în mâna boierilor, de-i suceau aceia cum pofteau şi toate se-ntâmplau după voia inimii lor... Şi s-au mâncat între ei boierii, judecătorii, jandarii şi călăii, s-au mâncat între ei, până n-a mai rămas oscior de boier, judecător, jandar şi călău. Iar, dac-au văzut aşa, l-au dat oamenii jos şi pe-mpărat, că tot nu mai avea nimeni nevoie de el...

— Dar pruncul năzdrăvan?

— D-apăi grija lui o duceţi? Fiţi numai voi sănătoşi şi la faţă roşi, că năzdrăvanul de ce-i năzdrăvan? Să trăiască o mie de ani... Aşa că pruncul-i bine sănătos, mulţam de întrebare. Pe câte ştiu, a oblicit că pe aiurea mai sunt ursitoare şi umblă să scape oamenii de ele, de ponoase şi belele. Iar Voinicul-Voinicilor şi cu Fata-Fetelor îi dau o mână de-ajutor, că, năzdrăvan-năzdrăvan, dar unde-s doi puterea creşte şi unde-s trei...

Na, sfârşiţi vorba-n locul meu, că uitai de meleşteu!

Fata de fum

Mi-a mai ajuns la urechi o poveste, nu ştiu de când şi nu ştiu de unde, adeverind că trăia odată un brutar, de care moartea n-avea habar. Atât de slab şi de cocârjat era, că unii-i dădeau fără să şovăie trei sute de ani, în vreme ce alţii-l bănuiau de şapte sute-n cap. Şi, măcar că-l ştiau cu toţii bun ca pâinile rotunde pe care le cocea, se aflau şi unii gata să jure că văzuseră cu ochii lor cum duhuri neştiute îi plămădeau aluatul.

— Că, ziceau ei, de unde la un moşneag atâta putere câtă se cere la frământat un aluat ?

Acum, între noi fie vorba, brutarul era oleacă de vrăjitor. Ba mă tem că tot cu vrăjile lui o îmbrobodise şi pe Coana Moarte, de nu mai sosise de veacuri să-l strângă şi-l lăsa să meşterească la cuptoare, câtu-i noaptea de mare. Că nu închidea un ochi toată noaptea şi la lumina cuptorului citea din cărţi bătrâne, desluşind descântece şi semne zugrăvite cu sânge. Toţi pereţii îi erau negri de cărţi, iar deasupra cărţilor şedeau împăiaţi trei corbi, trei bufniţe şi trei motani negri. Şi numai ce prindea a sloveni în cărţile lui, că cei trei corbi înviau şi i se roteau pe deasupra capului, cele trei bufniţe înviau şi-şi deschideau ferestrele de foc ale ochilor, cei trei motani negri înviau şi i se frecau de picioare torcând şi mieunând.

Şi într-un rând, dacă citi o pagină galbenă şi pe la colţuri mâncată de vreme, luă o bucată de aluat şi făcu din aluat o fată. Puse păpuşa pe lopată şi o vârî în cuptor, şoptind de trei ori :

— Radamada! Rodomodo ! Rudumudu !

Şi numai ce vârî păpuşa de aluat în cuptorul încins, că un abur uşor ieşi dintr-însa, pluti în cuptor şi se înălţă pe coş ca un fum subţire. Iar fumul luă chipul unei fete, mlădie ca un cânt, cu pletele până la pământ. Şi Fata de Fum râse şi pluti peste acoperişuri, peste coroanele pomilor, pluti purtată de vânt şi apoi se întoarse şi, strecurându-se pe gaura cheii, intră în brutărie. Atunci motanii negri mieunară de trei ori, bufniţele bătură din aripi, iar corbii croncăniră.

— Ai venit ? iscodi brutarul, fără a-şi întoarce capul.

— Ce-mi porunceşti ? întrebă Fata de Fum.

— Oamenii cred că trăiesc de trei sute de ani, spuse brutarul. Unii merg până la a-mi da şapte sute... Azi am împlinit nouă sute de ani.

— Ascult, spuse Fata de Fum, iar bătrânul urmă să grăiască :

— Nouă sute de ani e vreme lungă ! Am văzut crescând împărăţii şi le-am văzut năruindu-se, am cunoscut bucuria şi durerea, am stăpânit comorile ascunse şi am fost mai puternic decât cei mai puternici...

— Ce-mi porunceşti ? întrebă din nou Fata de Fum, şi cei trei

corbi croncăniră înveseliţi.

— Auzi cum râd prietenii mei, corbii ?... Nu-ţi poruncesc nimic. Mă bucur că semnele n-au minţit şi că te-am putut plăsmui, spuse bătrânul. Du-te, Fată de Fum, cunoaşte lumea şi bucură-te de viaţă, că din pâine te tragi şi eşti bună ca pâinea... Iar, dacă vei fi la o nevoie, întoarce-te la mine.

Fata de Fum îi sărută mâna şi, strecurându-se pe gaura cheii, ieşi în uliţă. Aluneca neauzit pe caldarâm, trecea pe lângă oameni, iar oamenii n-o vedeau. Şi lunecă pe uliţele cetăţii, lunecă preţ de nouă ceasuri, până se află în faţa unor ziduri căzute în paragină. Şi voi să treacă şi de zidurile năruite, când auzi un glas răguşit, şoptind tainic :

— Atunci, aşa rămâne... la noapte!

— Dar te-ai îngrijit să-ţi ascuţi cuţitul ?

— Ho-ho, râse cel răguşit, are să-i găurească pielea, nu te teme ! Numai că nu mi-ai spus nici cum îl cheamă, nici unde să-l aflu.

Fata de Fum se strecură în ceea ce fusese cândva o casă de oameni şi, la lumina lunii, văzu doi bărbaţi șezând pe o movilă de moloz.

— Îi zice Petrea Pescaru, răspunse cel întrebat. Şi stă în coliba de la marginea mării.

Dacă-i auzi, se înfioră Fata de Fum şi în lumina lăptoasă a lunii îi privi pe cei doi şi tare se miră. Omul cu glas răguşit era zdrențăros şi o barbă neagră și-mpâslită îi mânca faţa. Celălalt, în schimb, purta straie domneşti, pană scumpă la pălărie şi părea tânăr. Dar ochii-i luceau ca ochii unui lup.

— Poţi să-i pui cruce lui Petrea Pescaru, spuse bărbosul, iar celălalt îşi smulse atunci una dintre nestematele cu care-şi îmbumba pieptarul şi i-o aşeză în palmă.

— Te mai aşteaptă una, dacă te ţii de cuvânt, făgădui el.

Fata de Fum nu stătu să asculte dacă cei doi aveau să-şi mai spună şi altele. Nevăzută şi neauzită se ridică în văzduhul nopţii şi pluti către marginea mării, dornică să-l vadă pe cel căruia cuţitul omului răguşit trebuia să-i găurească pielea. Vântul o purtă grabnic cum numai el ştie şi, măcar că pe pământ calea până la ţărm era lungă, Fata de Fum auzi curând mugetul mării.

Luna lumina nisipul adormit şi, undeva pe nisip, o colibă de piatră.

Şi Fata de Fum lunecă prin horn şi se pomeni în colibă. Nu era mare coliba ! Pe pereţi atârnau scule pescăreşti, iar într-un ungher, pe un aşternut sărăcăcios, dormea un flăcău. Dormea pe spate şi razele lunii îi scăldau faţa, ca cioplită în piatră albă. Atâta era de frumoasă, că Fata de Fum se opri lângă flăcăul adormit şi-l privi lung, lung, ca şi cum ar fi vrut să nu-i mai uite chipul. Tăcută, privi ceasuri în şir. Marea bătea ţărmul de nisip şi foşnea în răstimpuri, dar Fata de Fum nu se clintea şi nu-şi lua ochii de la flăcăul adormit. Într-un târziu, fără să ştie ce face, se plecă şi-şi lipi buzele de buzele flăcăului. El zâmbi prin somn, pentru că în visul lui pătrunsese o fată înaltă şi mlădie ca un cânt, cu plete până la pământ. Şi pletele-i erau fumurii, ochii cenuşii, iar mantaua-i părea de argint...

Dar cineva încercă atunci uşa colibei şi uşa se deschise. Fata de Fum se ridică înspăimântată, pierind din visul flăcăului, care oftă. În colibă pătrunsese bărbosul cu glas răguşit şi bărbosul ţinea în mână un cuţit.

— Trezeşte-te ! strigă Fata de Fum. Trezeşte-te !

Dar flăcăul nu se trezi şi bărbosul înaintă cu paşi de pisică.

Nici un om nu putea auzi glasul Fetei de Fum, nici un ochi omenesc nu-i putea zări făptura subţire.

Încercă atunci să răstoarne scăunelul cu trei picioare de lângă pat, pentru ca flăcăul să se deştepte. Voi să-l apuce cu amândouă mâinile, dar mâinile ei de fum n-aveau putere şi nu puteau prinde lemnul, necum să-l urnească. Iar bărbosul înainta furiş, ca o pisică.

Înspăimântată, Fata de Fum prinse a se zbate între pereţii colibei : alerga de la un perete la altul, striga şi plângea şi, urându-și neputinţa, se repezi la omul cu barbă neagră şi-l izbi cu pumnii peste faţă. Dar bărbosul nu auzi, nu văzu şi nu simţi nimic. Şi până la flăcăul adormit mai avea de făcut un pas şi lama cuţitului scânteia, rece şi neînduplecată.

Atunci Fata de Fum se năpusti pe uşa întredeschisă şi se avântă până la norii tolăniţi sus, sus, deasupra ţărmului de nisip.

— Ia te uită ! O fată de fum... spuse un nor.

— Ajutor ! strigă Fata de Fum. Îl ucide ! Ajutor !

— Cine ucide? întrebă speriat norul, şi fata-i povesti ce se petrecea în coliba de piatră.

Norul coborî împreună cu ea ş-amândoi se strecurară pe uşa întredeschisă. Bărbosul se plecase peste trupul flăcăului şi mâna în care ţinea cuţitul se ridica încetişor.

— Repede ! strigă Fata de Fum, iar norul se înălță până la scunda bagdadie a colibei de-unde slobozi un fulger care izbi cuţitul.

Bărbosul răcni, cuţitul îi căzu din mână şi în clipa aceea în colibă începu să plouă. Dacă bubuitul fulgerului îl trezise, stropii reci ai ploii îl dezmeticiră pe Petrea Pescaru. Cât te-ai şterge la ochi sări în picioare, se aruncă asupra bărbosului şi în coliba de piatră începură să se lupte, în vreme ce ploaia urma să cadă de sub acoperiş, în vreme ce Fata de Fum stătea cu sufletul la gură, în vreme ce soarele răsărea deasupra mării.

Şi se strânseră cei doi pârâindu-și oasele, se frânseră şi se ridicară, se-ncleştară din zori şi până-n seară, iar când luceafărul se ivi pe cer rămase bărbosul pe podeaua de lut, fără putere şi scâncind încetinel. Atunci îşi îndreptă şi Petrea trupul ostenit, apucă o frânghie pescărească de-l cetlui zdravăn pe bărbos şi, luându-l în spinare ca pe-un sac, se îndreptă spre cetate, cu gândul să-l lepede la picioarele judecătorilor. Iar Fata de Fum păşea lângă flăcău, tăcută şi nevăzută.

Drumul era lung şi Petrea ostenit. Când şi când lăsa la pământ povara pe care o ducea şi, așezându-se pe câte un bolovan, îşi trăgea sufletul. Aproape de cetate bărbosul prinse glas şi-l ispiti :

— Lasă-mă, Petrea Pescaru, să mă duc în lumea mea... Lasă-mă, că de nu, are să-ţi pară rău !

— Ce ţi-am făcut, de-ai vrut să mă ucizi ? îl iscodi flăcăul.

— Nu mi-e îngăduit să-ţi spun.

— Aşa ? Bine, om vedea noi!

Şi cum bărbosul îşi venise în fire, îi porunci să se ridice şi să meargă pe picioarele lui, ținându-i însă legat de încheieturi.

Aşa intrară în cetate, odată cu zorii. Şi lumea se minună de flăcăul ce ducea legat un bărbos, ca un ursar cu ursul după el. Dar

când se lăţi zvoana că bărbosul voise să-l ucidă, se mâniară oamenii şi se strânseră mulţi, cerând cu răcnete să se facă dreptate. Atâta larmă se înălţa din uliţă, că împăratul se trezi din somn.

— Cine nu mă lasă să dorm ? întrebă el cu mare parapon, iar slugile-l lămuriră că un flăcău adusese prins un ucigaş.

— Tot mi-a stricat somnul, spuse împăratul căscând şi-ntinzându-şi braţele de atinse tavanul cu buricele degetelor. Ia să-i înfăţişaţi înaintea judecăţii mele !

Aşa se pomeni Petrea Pescaru faţă-n faţă cu împăratul, căruia îi povesti toată tărăşenia. Fata de Fum stătea lângă el şi era numai ochi şi urechi.

Iar, dacă se lămuri împăratul cum vine treaba, se deschiseră uşile şi un tânăr îmbrăcat în straie scumpe intră în încăpere.

— Pofteşte, feciorul meu, şi învaţă să cârmuiești, spuse împăratul, iar Fata de Fum dădu un ţipăt neauzit, cunoscând că feciorul împărătesc era omul cu straie domneşti şi pană scumpă la pălărie care-l tocmise pe ucigaş.

— El e ! El e ! strigă fata uitând că nimeni n-o vede şi nu-i putea auzi glasul. Priviţi, îi lipseşte o nestemată de la pieptar ! Căutaţi-l pe bărbos şi-o veţi afla.

Dar feciorul împărătesc sărută dreapta împăratului şi se aşeză în jilţul lui.

— Cum ? spuse el. Flăcăul a cutezat să ridice mâna asupra acestui cinstit om cu barbă ?

— Dimpotrivă, zâmbi cu bunătate împăratul. Se vede cât colo că nu te pricepi încă să împărţi dreptatea... Bărbosul e vinovat şi flăcăul a venit să ni se plângă.

— Se poate ? N-aş crede, măria ta, îndrăzni însă feciorul. S-ă mă fi înşelat până-ntr-atât ?... Ştii ceva ? Îngăduie, rogu-te, să cercetez eu pricina asta...

Împăratul se răsuci către mai-marele dregătorilor şi căscă de-i trosniră fălcile.

— Ia te uită, ziceam că mi-au speriat somnul... Tare de dimineaţă m-am mai trezit azi !

— Culcă-te fără grijă, măria ta, vorbi cu grabă feciorul împărătesc. Fac eu dreptate, nu te teme !

Se bucură împăratul dacă-şi văzu atât de harnic feciorul şi se duse la culcare, petrecut de sfetnici şi de slugi.

— Aşa, râse feciorul văzându-se singur cu împricinaţii şi, îndată, chemând straja, porunci : Luaţi-l pe ticălos şi vârâți-l în beci !

Straja se năpusti asupra bărbosului care-şi încrucişă însă braţele şi spuse cu mare linişte :

— Nu pe mine, neghiobilor !

— Pe celălalt, întări şi feciorul împărătesc. Iar mâine nu uitaţi să-i luaţi şi capul !

Straja-l apucă pe Petrea Pescaru şi, fără a ţine seamă de strigătele lui, îl zvârli în beciul palatului. Fata de Fum se strecură şi ea în beci, dar ce folos ? De spus nu-i putea spune flăcăului tot ce ştia şi, de ajutat, nu-l putea ajuta.

„Ba da, pot“, îşi spuse Fata de Fum şi, strecurându-se pe gaura cheii, ieşi din beci şi pluti cât putu mai repede până la brutăria bătrânului vrăjitor.

Acolo intră pe fereastra deschisă şi, văzând-o, motanii negri mieunară de trei ori, bufniţele bătură din aripi, iar corbii croncăniră.

— Am aflat de mult că dreptatea împăraţilor e strâmbă, spuse brutarul fără a-şi ridica ochii de pe terfelogul căruia-i răsfoia filele.

— Ai spus că, la nevoie, îmi dai o mină de ajutor, glăsui Fata de Fum. De ce vrea feciorul împăratului să-l ucidă ?

Bătrânul îi făcu semn să şadă.

— Feciorul împăratului, spuse el, e căpetenia a treizeci de tâlhari vestiţi. Bărbosul face parte din ceată. Petrea Pescaru a dat odată peste ceata tâlharilor şi nu l-a recunoscut pe fecioraş, dar el se teme şi vrea să scape de flăcău.

— Ajută-mă să-l scot din beci, se rugă fata.

Bătrânul luă atunci o sită rotundă, turnă în ea doi pumni de făină şi prinse a cerne făina peste un ochi de sticlă neagră. Privi Fata de Fum şi văzu că din făină se alege pe ochiul de sticlă, aidoma, beciul în care zăcea flăcăul. Văzu beciul şi-l văzu pe flăcău şi inima i se strânse.

— Bine, spuse bătrânul.

Cu degetul arătător trase o dâră prin mijlocul unuia dintre pereţii de făină care închipuiau zidurile de piatră ale beciului. Degetul urmă să lunece pe sticla neagră, zăbovi de însemnă un cerc micuţ şi, tot lunecând, se opri la marginea sticlei.

Petrea Pescaru auzi în clipa aceea un uruit şi, sărind în lături, văzu cum pietrele zidului din dreapta lui se năruiau lăsându-i calea slobodă. Se repezi spre spărtură şi se miră aflând un drum care mergea pe sub pământ. Dar porni pe drumul de sub pământ ca pe drumul unei cârtiţe uriaşe, iar, dacă merse ce merse, ajunse la un soi de criptă rotundă. Era cercul micuţ însemnat pe sticla neagră de degetul bătrânului vrăjitor. Drumul trecea prin cripta rotundă şi nu se oprea. Petrea merse mai departe şi nu proastă-i fu bucuria când drumul de sub pământ îl scoase la marginea mării.

— Aşa, spuse în brutăria lui bătrânul şi, dacă mai clătină o dată sita goală peste ochiul de sticlă neagră, făina pe care o răspândise cu degetul se mişcă singură şi alcătui la loc peretele de făină.

Atunci zidul de piatră al beciului se închise de parcă nu s-ar fi năruit, iar bătrânul şterse şi dâra pe care degetul lui o lăsase pe sticla neagră, până la cercul micuţ. Îndată se astupă şi drumul de sub pământ care ducea, de la beci, la cripta rotundă.

— Aşa, spuse iarăşi bătrânul. Petrea Pescaru se poate ascunde acum şi poate ieşi la mare... Fată de Fum, ţi-am făcut pe voie ! Dar am uitat să-ţi spun că am puterea să-ţi împlinesc doar trei dorinţe. Una ţi-am îndeplinit-o... îţi mai rămân doar două şi chibzuieşte bine înainte de a-mi mai cere ceva.

— Îţi mulţumesc, şopti Fata de Fum.

Apoi, furișându-se pe fereastră, pluti ca un puf de păpădie, pluti până la marea sinilie şi, aflând drumul de sub pământ, pătrunse în cripta rotundă.

Petrea Pescaru dormea, că în beciul împărătesc nu izbutise să închidă ochii. Şi Fata de Fum îl privi lung, lung, şi-şi atinse buzele de buzele lui. Şi pătrunse în visul flăcăului.

Visul lui Petrea Pescaru era o ţară prin care flăcăul umbla, fluierând. Cât vedeai cu ochii se întindea nisipul auriu. Marea foşnea, nevăzută. Şi deodată Petrea Pescaru se împiedică de un

bolovan.

„Ce fel de bolovan? îşi spuse. Doar nu era pe-aici nici un bolovan..

Şi, când se uită mai bine, nici nu era un bolovan, ci un cap mare cu barba neagră și-mpâslită, capul bărbosului care voise să-l ucidă.

— Fereşte-te ! strigă atunci cineva, şi Petrea o văzu pe fata înaltă şi mlădie ca un cânt, cu pletele până la pământ, pe care-o mai visase cândva.

Şi pletele-i erau fumurii, ochii cenuşii, iar mantaua-i părea de argint...

Capul bărbosului pieri în nisip.

— Ce frumoasă eşti ! spuse Petrea Pescaru.

— Şi tu eşti frumos, spuse fata cu plete fumurii.

Păşiră alături, pe nisipul auriu. Atunci fata îl prinse de mână şi amândoi începură să se înalţe. Jos, pe nisip, capul bărbosului se ivi din nou şi încercă să-i muşte de picioare, dar ei se înălţaseră binişor şi Petrea socoti că nici un bărbos nu-i mai putea ajunge.

Când colo, capul bărbosului se ridică şi el de pe nisip. Ciudat era să vezi un cap viu, despărţit de trup, un cap cu barbă neagră și-mpâslită, care plutea şi se hlizea prin văzduh !

— Pun eu mâna pe tine, strigă capul.

— Nu te teme, Petrea Pescaru, spuse însă fata. Capul de colo e capul unui tâlhar din ceata tâlharilor. Feciorul de împărat li-i căpetenie...

Bine nu-şi sfârşi vorba, că văzură zburând către ei nişte straie domneşti peste care plutea o pălărie cu pană scumpă.

— Mi-ai scăpat o dată, Petrea Pescaru, a doua oară n-ai să-mi scapi ! strigară straiele cu glasul feciorului de împărat. Pe el, bărbosule !

Capul se năpusti, în vreme ce straiele domneşti se înfăşurau în jurul flăcăului încurcându-i mişcările. Fata cu plete fumurii încercă zadarnic să le smulgă, straiele păreau vii şi se luptau cu ea. Petrea însă îşi înfipse o mână în barba neagră a capului de tâlhar, în vreme ce, cu cealaltă, izbea din răsputeri.

Atunci capul şuieră o dată, ţuguindu-şi buzele. Ca din văzduh se iviră sumedenie de alte capete, douăzeci şi opt de capete

crunte, îndârjite şi zbârlite ale celorlalţi tâlhari din ceată şi fata înţelese că flăcăul nu li se va împotrivi.

— Am să te ajut, Petrea Pescaru, nu te teme ! strigă ea.

Şi în clipa aceea flăcăul ieşi din ţara visului şi în cripta rotundă de sub pământ se deşteptă, că lângă culcuşul lui Fata de Fum se ridicase în picioare.

— Din nou am pierdut-o, oftă Petrea. S-o mai pot vedea pe fata cu plete fumurii, m-aş lupta cu toate capetele tâlharilor din lume...

Şi Fata de Fum îl auzi şi se bucură, apoi se întristă. Era atât de aproape de el, şi flăcăul n-o putea vedea, era atât de aproape, şi nu-i putea spune o vorbă !

Îl urmă pe Petrea Pescaru şi, împreună cu el, se furişă până în coliba de pe malul mării, de unde flăcăul îşi aduse năvoadele, în luntrea lui smolită. Împreună ou el ieşi la pescuit, cu el se întoarse în cripta rotundă, îl privi când muncea, îl privi când cina şi un fior o străbătu auzindu-1 cum se-ntreba :

„Oare am să mai dau cândva de fata cu plete fumurii ?“

— Îndată, dragul meu, răspunse Fata de Fum şi, cum îl văzu adormit, se strecură în visul lui.

Şi totul se petrecu de parcă Petrea Pescaru nu s-ar fi trezit, şi-n ţara visului întâmplările urmară să se desfăşoare de acolo de unde se opriseră cu o seară înainte. Capetele tâlharilor se repezeau asupra flăcăului încercând să-l muşte, în vreme ce mişcările-i erau stânjenite de straiele domneşti ale feciorului de împărat. Petrea mai auzea cuvintele fetei cu plete fumurii care-i făgăduise ajutor. Şi atunci o auzi chemând de patru ori în cele patra vânturi :

— Brutar solomonar !

Îndată se iviră trei corbi care se repeziră şi prinseră a scoate ochii tâlharilor. Croncănind sălbatic, se năpusteau şi croncănitul li se unea cu urletele de durere ale celor orbiţi. Capetele fără ochi pluteau acum prin văzduh, umplând tăria de gemete şi blesteme, iar de la o vreme începură a se ciocni. Ca nişte bile zvârlite de mâna unui popicar nevăzut se rostogoleau ameţitor şi, izbindu-se-ntre ele, se prăbuşeau pe nisipul auriu.

Iar dacă se văzu scăpat de căpățânile tâlharilor, apucă

Petrea Pescaru straiele domneşti care i se zbăteau în jurul trupului şi odată le sfâșie, cum sfâșii o pânză putredă.

— S-a isprăvit cu mine, Petrea Pescaru ! răcni glasul feciorului de împărat, şi straiele lunecară în lături şi, săltând anevoie, pieriră în depărtarea necuprinsă.

— Dă-mi mâna, fată cu plete fumurii, vorbi atunci flăcăul şi, de mână cu fata, pluti lin în văzduhul senin.

— Ţi-a fost dor de mine, Petrea Pescaru ? întrebă ea împungându-l cu privirile.

— Rămâi cu mine, fată cu plete fumurii, se rugă el. Vino pe pământul oamenilor...

Dar o umbră trecu peste faţa fetei şi făcăul îi auzi glasul încărcat de tristeţe :

— Şi pe pământul oamenilor sunt lângă tine, doar că nu mă poţi vedea şi auzi. O, Petrea Pescaru, mai degrabă rămâi tu în ţara visului şi uită de oameni...

Numai că flăcăul nu se învoi să uite, om se simţea şi printre oameni voia să-şi ducă traiul.

— Trezeşte-te, dar, Petrea Pescaru, spuse fata, şi el se deşteptă în cripta rotundă şi privi în gol.

— Rămâi cu mine, fată cu plete fumurii, rosti încă o dată flăcăul. Dacă eşti aici, nevăzută şi neauzită, şi mă vezi şi mă auzi, rămâi !

Iar Fata de Fum plânse şi fugi din criptă şi luă drumul cetăţii. Pe uliţi dădu peste mulţimi de oameni vorbind tulburaţi şi din vorbele lor află că leşurile unor tâlhari fuseseră găsite pe ţărmul mării. Şi foarte se minuna mulţimea că tâlharii erau lipsiţi de luminile ochilor, de parcă-i pedepsise careva... Şi din vorbele oamenilor mai prinse Fata de Fum că feciorul împăratului trage să moară şi că vraci vestiţi ridicaseră din umeri, nepricepuţi să-i afle leac.

„Aşa-i trebuie !“ îşi spuse ea.

Se grăbi şi pătrunse în brutăria bătrânului vrăjitor, la ceasul când brutarul se odihnea, după ce-şi vânduse pâinile. Era linişte în brutărie şi deasupra cărţilor negre şedeau împăiaţi trei corbi, trei bufniţe şi trei motani negri.

— Am venit să mă faci om, spuse Fata de Fum.

— Oamenii mor, răspunse bătrânul. Gândește-te bine...

Dar Fata de Fum zâmbi şi vorbi repede :

— Să mă faci om e a doua dorinţă pe care ai făgăduit să mi-o împlineşti. Dacă mi-o părea rău, a treia dorinţă îmi va fi să mă întorc la făptura mea de fum...

— Uiţi că mi-ai cerut ajutor pe când te aflai în ţara visului ?... Ţi-a mai rămas o singură dorinţă, spuse bătrânul şi, odată om, ca om vei muri. Gândește-te bine !

Fata de Fum privi în ochii vrăjitorului şi în ochii lui văzu mulţimi de oameni trecând în şiruri dese. Erau oamenii cei mulţi ai pământului, oamenii colibelor, şi oamenii treceau, treceau mereu, ca valurile fără odihnă ale mării. Unii ţineau în mâini sculele de care se slujiseră zi de zi, alţii purtau un palat sau o casă, unii duceau o faptă bună, alţii-şi înălţau mâinile pătate de sânge. Printre oamenii mulţi se iviră apoi împăraţi cu coroane pe frunte şi boieri ținând pe inimă câte-o pungă cu galbeni. Iar oamenii treceau, treceau mereu, ca valurile fără odihnă ale mării...

— Cine sunt ? întrebă cu spaimă Fata de Fum.

— Cei pe care i-am cunoscut în nouă sute de ani, de când trăiesc pe lume, spuse bătrânul.

— Şi unde se duc ?

— La moarte, răspunse bătrânul.

Şi se înfiora Fata de Fum şi-şi întoarse privirile, iar privirile i se opriră asupra ochiului de sticlă neagră pe care vrăjitorul închipuise, din făină, beciul în care zăcuse cândva Petrea Pescaru. Şi pe sticla neagră se ivi o fată înaltă şi mlădie ca un cânt, cu pletele până la pământ. Şi pletele-i erau fumurii, ochii cenuşii, iar mantaua-i părea de argint...

— Aşa sunt eu ? întrebă Fata de Fum.

Şi se bucură. Dar fata cu plete fumurii prinse a goni pe ochiul de sticlă neagră. Alerga râzând, strălucitoare de tinereţe, alerga pe loc jucând ca o sfârlează şi, pe măsură ce alerga, brazde întâi subţiri, mai mult bănuite, apoi tot mai adânci i se săpară pe faţă. Nu mai alerga; acum păşea domol, frământată de gânduri. Pletele fumurii se făcură sure, spinarea i se gârbovi. Apoi se ajută cu un toiag. O femeie bătrână șontâcăia pe ochiul de sticlă neagră, o femeie cu părul alb, cu ochii stinşi. Nici mantaua nu-i mai părea

de argint... Şi bătrâna se împiedică, se prăbuşi rămânând nemişcată, iar făptura prinse a i se împuţina de parcă un bulgăre de omăt i s-ar fi topit la soare. Şi ochiul de sticlă neagră rămase gol.

— Gândește-te bine, grăi din nou bătrânul, şi Fata de Fum plânse şi se gândi la Petrea Pescaru şi un val de căldură-i străbătu trupul de fum.

— Nu mi-ai spus tot, şopti ea. Din chipurile tale, bătrâne, lipsesc şi dragostea şi lupta.

— Ţi-am arătat de ce ai a te teme, răspunse vrăjitorul. Celelalte va trebui să le afli singură, precum vrăjitorii din vremi au scris în cărţile lor.

Şi bătrânul luă din raft o carte mare şi veche, cea mai mare şi cea mai veche carte de pe lume şi, deschizând-o acolo unde ştia că se cere, citi limpede şi rar :

— „Iar Fata de Fum va fi pentru trei ceasuri fată vie. Dar, pentru ca vie să rămână şi să intre în rândul pământenilor, va avea să dovedească tot ce-l face pe om om. Şi dacă trei ceasuri se vor scurge şi Fata de Fum nimic nu va dovedi, răspândi-se-va în văzduhul fără margini şi până şi amintirea-i va pieri“.

Atunci corbii înviară şi se rotiră peste capul vrăjitorului, bufniţele-şi deschiseră ferestrele de foc ale ochilor, motanii i se frecară de picioare. Iar Fata de Fum glăsui liniştit:

— Fă din mine un om, bătrâne, şi lasă-mă să-mi cuceresc partea de bucurii şi de dureri !

— Fie, spuse el.

Şi amestecă într-un şip de piatră trei picături roşii cu trei picături negre şi puse licoarea la fiert. Apoi trase pe podele un cerc, şi Fata de Fum se aşeză în inima cercului.

— Bea, porunci bătrânul, întinzându-i licoarea fumegândă.

Şi fata bău şi, când fulgere roşii o străpunseră țâșnind din cercul vrăjit, simţi o gheară de foc răscolindu-i trupul. Sub arsura fulgerelor se prăbuşi sfâşiată de o înspăimântătoare durere, dar când se ridică era înaltă şi mlădie ca un cânt, cu plete până la pământ. Şi pletele-i erau fumurii, ochii cenuşii, iar mantaua-i părea de argint.

Iar dacă-şi înălţă braţul simţi că braţu-i atârnă greu, dacă-şi

clătină capul, pletele-i foşniră...

— Din clipa asta ai trei ceasuri de încercare, spuse bătrânul, sărutând-o pe frunte. Şi eu nu te mai pot ajuta...

Fata se plecă adânc înaintea lui şi-i mulţumi, în vreme ce corbii croncăneau, bufniţele zvârleau foc prin ferestrele rotunde ale ochilor şi motanii torceau.

Şi fata ieşi în uliţă, dornică să ajungă mai degrabă la Petrea Pescaru, şi nu făcu şapte paşi că întâlni o mulţime de oameni. Pe un pat de aur purtat pe umerii slujitorilor trecea feciorul cel bolnav al împăratului, căruia ultimul vraci chemat îi poruncise să iasă la aer.

Bolnavul purta tot straiele domneşti pe care Petrea Pescarul le sfâșiase în ţara visului, că straiele i se lipiseră de piele şi nimeni nu izbutise să le mai smulgă. Iar, văzând că feciorul împăratului trecea pe patul de aur, fata voi să se tragă îndărăt. Dar nu mai avu vreme. Glasul feciorului împărătesc se înălţă în clipa aceea, aspru şi tăios :

— Prindeţi-o pe fata cu plete fumurii!

Şi străjile se repeziră şi puseră mâna pe fată, minunându-se că auziseră porunca fără ca buzele bolnavului să se mişte şi fără măcar ca el s-o fi putut vedea, de vreme ce ţinea ochii închişi.

Straiele o cunoscuseră şi ele dăduseră porunca...

Iar alaiul se îndreptă spre palat şi, odată închis în cămările lui, feciorul împărătesc ceru să i se înfăţişeze fata. Atunci straiele domneşti, straiele sfâșiate de Petrea Pescaru, prinseră a o iscodi :

— Unde se află Petrea Pescaru ?

— Nu ştiu, răspunse fata.

— Ia seama ! Călăul are să-ţi dezlege limba...

— Nu ştiu, răspunse fata.

— Pentru ultima oară te întreb : unde se află Petrea Pescaru ? răcniră straiele.

— Nu ştiu, răspunse fata.

Fu chemat călăul şi i se porunci s-o facă să vorbească. Şi chiar acolo, lângă patul feciorului de împărat, călăul îşi arătă meşteşugul. Fata cu plete fumurii fu schingiuită cu fierul şi cu focul şi în cleştii durerii se zbătu şi plânse cu lacrimi de sânge,

— Unde se află Petrea Pescaru ? striga călăul.

— Nu ştiu, răspundea fata, şi gemetele ei se amestecau cu gemetele feciorului de împărat care se zvârcolea pe patul lui de aur.

Iar călăul se înverşună atunci sporind chinul şi, din ce schingiuia trupul plăpând al fetei, dintr-atât creşteau durerile bolnavului întins pe pat.

Feciorul împăratului se mai zbătu o dată şi, fără să ştie, îşi sfâșie singur straiele, desăvârşind cele începute de Petrea Pescaru. Şi în clipa în care straiele fură bucăţi o viperă neagră țâșni printre buzele bolnavului şi se târî cu iuţeala fulgerului pierind într-o bortă a duşumelei. Iar feciorul împărătesc îşi dădu duhul, că vipera neagră era duhul rău care sălăşluia într-însul.

Călăul nu luă îndată seama că-i murise stăpânul. Schingiuia fata, şi doar când trecu ce trecu şi glasul vlăstarului împărătesc nu se mai auzi, se întoarse către el, îl văzu mort şi se înspăimântă.

Alergă degrabă să ducă vestea şi, cât ai bate din palme, încăperea se umplu de vraci şi dregători, iar în urma tuturor sosi şi împăratul. Dar unul dintre vraci avusese vremea să strâmbe din nas şi să spună ;

— Ce-i cu fata asta schingiuită? Luaţi-o de aici...

Călăul o luă în braţe, că fata nu mai avea puterea să umble, şi nu ştiu dacă se cuvenea s-o vâre în beciul palatului. Se gândi că împăratul s-ar putea mânia aflând că fusese schingiuită fără porunca lui şi atunci, înspăimântat, o scoase din palat şi o lepădă pe un maidan, aproape de zidul cetăţii. Şi trecu un ceas. Întâiul dintre cele trei sorocite...

Iar fata zăcea acum pe maidan şi câinii se adunară şi-i linseră sângele de pe mâini şi de pe faţă. Dacă-şi veni în fire se gândi la Petrea Pescaru şi, aflând lângă ea două beţe, se sprijini în ele ca în nişte cârje şi începu să se târască. Vai, nu mai era, însă, mlădie ca un cânt...

Şi ieşi din cetate. Se târî multă vreme, căzând şi din nou ridicându-se, iar chinurile prin care trecu nu erau mai uşoare decât cele îndurate în încăperea feciorului de împărat. Şi dacă ajunse lângă o pădure, văzu o casă de om şi se bucură la gândul că va găsi acolo apă, să-şi răcorească buzele arse.

Dar numai ce se apropie, că un strigăt deznădăjduit se auzi şi casa se aprinse. Trâmbe de fum țâșneau pe ferestre şi o limbă de foc jucă deasupra acoperişului, în vreme ce strigătele răsunau tot mai slab, ca înăbuşite de o mână nemiloasă.

Gemând, fata cu plete fumurii se târî şi intră în casa aprinsă. Ghearele focului se înfipseră în rănile pe care le deschisese călăul şi fumul înecăcios o înfăşură, necunoscând într-însa Fata de Fum de odinioară. Şi se târî printre flăcări, în vreme ce bârne aprinse o izbeau căzând, şi află într-un ungher un copil. Îl luă şi grăbi să se întoarcă, dar beţele pe care le culesese pe maidan se aprinseră şi fu nevoită să le zvârle, aşa că se târî ţinând copilul în braţe, se târî în coate, apărând cu trupul ei trupşorul copilului. Pletele fumurii i se pârliră, mantaua ce părea de argint se mânji, se zdrenţui şi luă foc.

Dar ieşi din casa în flăcări şi mântui copilul şi, rostogolindu-se prin iarbă, stinse flăcările ce-i jucau pe manta. Şi, trecând şi ceasul al doilea din cele trei sorocite, se târî mai departe, fără a-şi îngădui o clipă de odihnă. Vai, pletele, însă, nu-i mai atârnau până la pământ, iar mantaua, nici ea, nu mai părea de argint...

Şi se târî prin pădure, iar umbra pădurii fu bună cu ea şi-i răcori trupul.

„Nu mai e mult“, îi trecu prin minte, şi întreaga ei făptură chinuită se zvârli înainte.

Atunci gemu, şi o durere crâncenă, mai înfricoşătoare decât fierul călăului, mai cumplită decât ghearele focului îi sfâșie inima : acolo, într-o poiană, Petrea Pescaru trecea la braţ cu o fată. Şi râdeau amândoi, şi se priveau în ochi, şi fata îşi lăsa capul pe pieptul lui.

Întinsă la pământ, cu fruntea în frunzele uscate, fata cu plete fumurii plânse. I se părea că viaţa i se scurge prin şuvoaiele sărate ale lacrimilor şi nu vedea de ce s-ar mai scula, de ce s-ar târî cu preţul atâtor chinuri, şi nu vedea de ce ar mai trăi.

Prin pânza lacrimilor îşi ridică fruntea şi în poiană îi văzu din nou pe cei doi, sărutându-se.

Atunci ceva se răzvrăti în biata ei inimă strivită şi fata strigă printre lacrimi :

— Nu ! Nu ! Nu cred !... Nu-i Petrea Pescaru !

Şi flăcăul din poiană îşi întoarse capul şi fata văzu că nu era Petrea Pescaru. Chipul flăcăului strălucea de bucuria dragostei, era frumos ca dragostea, dar nu era chipul lui Petrea Pescaru.

Fata îşi uită durerea, de parcă cineva i-ar fi luat-o cu mâna. Se ridică şi inima-i cântă. Şi, măcar că sclipirea din ochii ei cenuşii pierise, mâncată de sarea lacrimilor, fata prinse a alerga printre trunchiurile pădurii, alergă împleticindu-se, căzu şi se ridică, alergă râzând cu braţele deschise ca pentru îmbrăţişare, alergă cu sufletul la gură şi, ieşind din pădure, ajunse la marginea mării.

Nespus se minună Petrea Pescaru, în cripta lui de sub pământ, când o făptură omenească se prăbuşi la picioarele sale. Gândurile-i zburau departe, la fata cu plete fumurii întâlnită în ţara visului, dar se repezi şi ridică făptura care-i căzuse la picioare. Era o femeie istovită, cu faţa însângerată şi mânjită de funingine, cu ochii stinşi, cu pletele ciuntite, cu mantaua zdrenţuită şi arsă.

— Cine eşti ? întrebă flăcăul, şi inima i se strânse de milă.

Dar ea nu mai avea puterea să rostească o vorbă şi, fericită, se strânse la pieptul lui. În clipa aceea bătu al treilea din cele trei ceasuri de încercare. Pereţii de pământ ai criptei rotunde străluciră ca nişte oglinzi ; şi un glas se auzi tunând pe sub bolţi :

— Un om s-a născut printre voi. Bucuraţi-vă, oameni!

Şi pământul cântă, şi marea sună, şi văzduhul vui, iar dacă-şi plecă ochii, Petrea Pescaru văzu că ţine în braţe o fată înaltă şi mlădie ca un cânt, cu pletele până la pământ. Şi pletele-i erau fumurii, ochii cenuşii, iar mantaua-i părea de argint.

— Tu ? strigă nevenindu-i să-şi creadă ochilor.

— Eu, Petrea Pescaru, spuse fata, iar zâmbetul ei era bun şi trist ca zâmbetul unui om care ştie.

Atunci chipul bătrânului vrăjitor se ivi în oglinda pereţilor şi vrăjitorul rosti cu blândeţe :

— Fii fericită, fata mea de fum ! Ţi-ai câștigat cu trudă fericirea, dar singura fericire adevărată e cea câştigată cu trudă...

Chipul lui pieri din oglindă şi, în locul unde se ivise, o poartă se căscă, strălucitoare. În braţe cu fata îndelung visată, Petrea Pescaru trecu pe poartă şi, dacă merse pe sub bolţi tăcute, nimeri într-o încăpere uriaşă.

De jos şi până sus pereţii erau acoperiţi cu comori, cum ochi de pământean nu mai văzuseră. Şi saci de aur, şi saci de nestemate, şi giuvaeruri nepreţuite, şi blănuri rare, şi valuri de mătase şi de catifele, şi câte şi mai câte alte cele se aflau în încăperea uriaşă, în care ceata celor treizeci de tâlhari în frunte cu feciorul împăratului îngrămădise prada adunată în ani şi ani de jaf.

Şi se apucă Petrea Pescaru şi fata cu plete fumurii să împartă comoara tâlharilor, şi-au împărţit, au împărţit, dar până astăzi tot n-au isprăvit. Dacă află un om nevoiaş, sosesc în mare taină. Nimeni nu-i vede, nimeni nu-i ştie, dar unde pier nevoile, copii, se vorbeşte despre fata cu plete fumurii, iar unde se stinge durerea şi-amaru, se zice c-a trecut Petrea Pescaru.

CUPRINS

Basme (1953)......3
Bob de grâu......3
Buruiana neagră......20
Povestea cântecului......35
Hans şi cele patru castele......46
Mladen, fiul ursului......58
Puterea dragostei......74
Slava, fiica pământului......88
Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte......105
Corabia sălbăticiunilor......114
Acul şi foarfeca......132
Povestea fericirii......145
Iani palicarul......162
Fierarul năzdrăvan......181
Basmele omului (1958)......193
Cartea de Piatră......193
Fluierul Pădurii Adormite......196
Mustăţile fără pereche......216
Marinarul fără teamă......225
Măria sa moşul......234
Cioplitorul din cetatea cea albă......244
Fântâna domniţei......255
Sânger vânătorul......265

Deşteptăciunea proştilor..277
Cerbul de sticlă..280
Şoricelul cel năzdrăvan..294
Neacşu..299
Fierarul şi Moartea...307
Povestea ţesătorului...318
Pruncul Năzdrăvan...329
Fata de fum..338

Lector : DELIA DAMIRESCU
Tehnoredactor : PETRE STANCU
Bun de tipar 31.01.1984. Apărut 1984.
Data ediţiilor anterioare : 1979
Coli de tipar 18
Tiparul executat sub comanda 5757 la întreprinderea Poligrafică Galaţi
B-dul George Coşbuc nr. 223 A
Republica Socialistă România

Lei 13,50